

UNEC

BEYNƏLXALQ MAGİSTRATURA VƏ DOKTORANTURA MƏRKƏZİ
INTERNATIONAL CENTER FOR GRADUATE EDUCATION

“İQTİSADİYYAT VƏ İDARƏETMƏ İXTİSASLARI
ÜZRƏ MAGİSTRANTLARIN
BEYNƏLXALQ ELMİ KONFRANSI”

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
FOR MASTER STUDENTS IN
“ECONOMY AND MANAGEMENT” MAJORS

XÜLASƏLƏR
ABSTRACTS

***“İQTİSADİYYAT VƏ İDARƏETMƏ”
İXTİSASLARI ÜZRƏ MAGİSTRANTLARIN
BEYNƏLXALQ ELMİ KONFRANSI***

***INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
FOR MASTER STUDENTS IN
“ECONOMICS AND MANAGEMENT” MAJORS***

Redaktor

Dos, i.ü.f.d. Fariz Əhmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Editor

Assoc. Prof. Dr. Fariz Ahmadov
Azerbaijan State University of Economics

BAKU - 2019

Honorable Committee / Konfransın Fəxri Sədri

Prof. Dr. Adalat Muradov, Azerbaijan State University of Economics

Head of Conference / Konfransın Sədri

Asst. Prof. Dr. Fariz Ahmadov, Azerbaijan State University of Economics

Prof. Dr. Osman Titrek, Sakarya University

Coordinator of Conference / Konfransın Kordinatoru

Res.Assist İlkin Mammadov, Azerbaijan State University of Economics

Organizing Committee/Konfransın Təşkilat Komitəsi

Assoc. Prof. Dr.Ayten Huseynli - *Head of Organizing Committee*

Assoc. Prof. Dr.Ilgar Seyfullayev

Asst. Prof. Dr. Samira Shamkhalova

Asst. Prof. Dr. Sugra Humbatova

Asst. Prof. Dr. Kamala Nacafova

Asst. Prof. Dr. Cebrail Veliyev

Baba Mammadov

Samir Agayev

Ulker Zeynalova

Ulker Bayramova

Ayna Aslanova

Nubar İbadova

Basira Babayeva

Seide Khalil

Editorial Board/ Scientific Committee/Elm Komitəsi

Prof. Dr. William W. Cobern, Western Michigan University, U.S.A.

Prof. Dr. Festus E. Obiakor, Valdosta State University, U.S.A.

Prof. Dr. Carlos S. Reis, The Coimbra's University Centre for 20th Century Interdisciplinary, Portugal

Prof. Dr. William W. Cobern- Western Michigan University-USA

Prof. Dr. Christer Ohlin, Krinstianstad University, Sweden

Prof. Dr. Michael Koniordos, TEIPIR Athens, Greece

Prof. Dr. Linda Pavītola, Dr. paed, Liepāja University, Latvia

Prof. Dr. Adalberto A. Fischmann, Sao Paulo University, Brazilia

Prof. Dr. Becet Broshori, Prishtina University, Kosova

Prof. Dr. David Crowther, De Montford University, Great Britain

Prof. Dr. Enver Halilovich, Tuzla University, Bosnia Herzegovina

Prof. Dr. Khosro Jahdi, Business and Law College, Great Britain

Prof. Dr. Rezai Coshgun, Bahceshehir University, Turkey

Prof. Dr. Tagi Sagafi-Nejad, Texas International University, USA

Prof. Dr. Jae-Woong Byun, Keimyung University, Koreya

Prof. Dr. Osman Titrek, Sakarya University, Turkey

Prof. Dr. Muhsin Halis, Kocaeli University, Turkey

Prof. Dr. Ali Balci, Ankara Universitesi, Turkey

Prof. Dr. Rıdvan Canım, Trakya University, Turkey

Prof. Dr. Orhan Karamustafaoğlu, Amasya University, Turkey

Prof. Dr. Meral Uysal, Ankara University, Turkey

Prof. Dr. Münevver Çetin, Bahçeşehir University, Turkey

Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz, Yıldız Technical University, Turkey

Prof. Dr. Sakit Yagubov, Azerbaijan State University of Economics

Prof. Dr. Zahid Mammadov, Azerbaijan State University of Economics

Prof. Dr. Yashar Kalbiyev, Azerbaijan State University of Economics

Prof. Dr. Yadulla Hasanli, Azerbaijan State University of Economics

Prof. Rasim Hasanov, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Anar Rzayev, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Geray Musayev, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Hamid Hamidov, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Shahin Bayramov, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Asiman Guliyev, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Adil Huseynov, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Aliaga Ismayilzade, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Shahriyar Muhtarov, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Kamala Jabbarova, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Muslummat Allahverdiyeva, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Anvar Salahov, Azerbaijan State University of Economics

Assoc. Prof. Shahriyar Muhtarov, Azerbaijan State University of Economics

Dr. Neman Muradli, Azerbaijan State University of Economics

Dr. Rashad Huseynov, Azerbaijan State University of Economics

Dr. Nurkhodzha Akbulaev, Azerbaijan State University of Economics

Secreteriat

Res.Assist.. Aygun Abdulova, Azerbaijan State University of Economics

MÜNDƏRİCAT

Abbas Mirbağırılı	Azərbaycan Respublikasında iqtisadi inkişaf və iqtisadi artımı əks etdirən əsas makroiqtisadi göstəricilərin təhlili	1
Abid Süleymanov	Azərbaycan qanunvericiliyində uzunmüddətli aktivlərin beynəlxalq standartlara uyğun uçotunun təşkili məsələləri	2
Adil Kərimov	İqtisadi göstəricilərin proqnozlaşdırılmasında analitik üsulların tətbiqi	3
Adnan Süleymanlı	Göstəriş istehlakına təsir edən amillər	4
Afət İsrayılova	İstehlak təsərrüfat fəaliyyətinin əsas amili kimi	5
Afilə Kərimli	Təhsilin beynəlxalq rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsində innovasiyanın rolu: Təhsil-Elm-Innovasiya modeli	6
Ağabəy İbrahimov	Xüsusi gömrük proseduru növü kimi sərbəst zonanın “Ələt azad iqtisadi zonası” timsalında Azərbaycan Respublikası üçün inkişaf perspektivləri	7
Aqil Allahverdiyev	Büdcə təşkilatlarında daxili maliyyə nəzarəti	8
Almazxanım Mirzəyeva	Maliyyə sabitliyi makroiqtisadi tənzimləmənin əsas hədəfi kimi	9
Anar Əsədullayev	Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində kənd təsərrüfatı sahəsi üzrə bazarın inkişafı və problemlərin həlli yolları	10
Anar Süleymanlı	Biznes strategiyasına təsir edən innovativ metodların tətbiqi perspektivləri	11
Arzu Mustafayeva	Azərbaycanda əmək qabiliyyətli fiziki və zehni məhdudiyətli insanların əmək prosesinə cəlb olunması və onlarla bağlı sosial reabilitasiya siyasətinin təkmilləşdirilməsi	12
Aygül Mirzəyeva	Kənd təsərrüfatı məhsulları emalı sənayesinin formalaşmasının nəzəri-metodoloji əsasları	13

Aygin Həsənzadə	Sığorta şirkətləri və onlara inam	14
Ayxan Atayev	İqtisadi inkişafın tənzimlənməsi prosesinin informasiya təminatı	15
Ayxan Quliyev	Azərbaycan iqtisadiyyatının ixrac potensialının inkişaf yolları, təkmilləşdirilməsi	16
Ayişə Bayramlı	Azərbaycan şirniyyat məhsullarının ixrac logistikası problemlərinin tədqiqi	17
Aylan Salmanova	Azərbaycan Respublikasında iqtisadi inkişaf və iqtisadi artımı əks etdirən əsas makroiqtisadi göstəricilərin təhlili	18
Aynur Məlikzadə	Elektron ticarət fəaliyyətinin təşəkkülü və Azərbaycanda müasir vəziyyəti	19
Aynur Seyidova	Azərbaycanda sənayenin inkişafının dövlət tərəfindən dəstəklənməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri	20
Aysel Qəmbərli	Milli iqtisadiyyatda biznes mühitinin və biznesin inkişaf strategiyasının təkmilləşdirilməsi	21
Aysel Nuriyeva	Bankların müflisləşməsi, bu prosesin iqtisadiyyatda oynadığı rol və iflas prosedurunun tədqiqi.	22
Aysel Omarova	Nağdsız hesablaşmaların tətbiqinin ənənəvi və müasir istiqamətləri	23
Aytəkin Hüseynli	Dünyada və Azərbaycanda turizmin mövcud vəziyyətinin təhlili	24
Aytən Bağırılı	“Direkt-kostinq” sistemi üzrə məsrəflərin uçotu və neftin maya dəyərinin kalkulyasiyası (“SOCAR” şirkəti təmsalında)	25
Aytən Xəlilova	Kiçik və orta müəssisələrdə maliyyə menecmentinin təşkili problemləri	26
Aytən Məmmədova	E-ticarət və Azərbaycanda inkişaf perspektivləri	27
Azər Abbaslı	Risqlərin idarə olunmasının bank sektoruna təsiri	28
Azər Əliyev	Müəssisə fəaliyyətində insan resurslarının idarə olunmasının mövcud vəziyyətinin analizi və	29

	qiymətləndirilməsi (“Ernst&Young holdings” timsalında)	
Baba Məmmədov	Müasir iqtisadi şəraitdə Azərbaycan Respublikası ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında iqtisadi münasibətlərin əsas istiqamətləri	30
Behbidalı Novruzlu	Turizm sektorunda investisiya qoyuluşlarının səciyyəvi xüsusiyyətləri	31
Bəhrüz Bayramov	Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı sahəsində məşğulluğun iqtisadi artıma təsiri	32
Bəsirə Babayeva	Resursla zəngin ölkələrdə Suveren Sərvət Fondlarının yaradılması və büdcənin resurs gəlirlərindən asılılığının azaldılması zərurəti	33
Bəybala Əliyev	Qeyri-neft sektorunun inkişafında dövlətin rolu	34
Bilal Məmmədzadə	Qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqaməti kimi	35
Cavanşir Abbasov	İnnovasiya fəaliyyətində vənçur mexanizmlərin infrastrukturunu	36
Cahangir Səmədov	Azərbaycanda ekoloji turizmin əsas problemləri və həlli yolları	37
Cəlal Səfərov	Müəssisədə vergi yükünün idarə edilməsi üzrə beynəlxalq təcrübə	38
Cəmşid Mədətzadə	Vergi güzəştlərinin tətbiqinin nəzəri -metodoloji əsasları	39
Cərulla Şıxkərimli	Azərbaycan manatının (AZN) devalvasiyasının bank sektoruna göstərdiyi təsirin təhlili	40
Coşqun Zeynalov	Azərbaycanda mərkəzi yerli özünüidarəetmə münasibətlərində mövcud problemlər və həlli yolları	41
Davud Əliyev	Azərbaycanda turizm biznesinin müqayisəli təhlili	42
Eldəniz Abdullayev	Fırıldağ üçbucağı: fürsətlərin qarşısının alınmasında “Sındırılmış pəncərələr nəzəriyyəsi”	43
Elgin Cahangirov	Səhm bazarlarının (fond birjalarının) yaranma tarixi	44

Elgün Süleymanlı	Azərbaycanda daxili bazarın qorunmasında qiymət amilindən istifadə mexanizmi	45
Elmar İsmayılov	Azərbaycan şirkətlərində insan resursları idarəçiliyinin təşkilati-iqtisadi mexanizmi	46
Elmar Məmmədrzayev	Azərbaycanda nağd vəsaitlərin uçuğu, onun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri	47
Elnur Əliyev	Azərbaycanda icbari sığorta bazarı, onun inkişafı və problemləri	48
Elnur Həsənov	Azərbaycanda sosial sahələrin inkişaf strategiyaları	49
Elnur Vəliyev	Türkiyənin dəniz turizmi, sahil zolaqlarının Azərbaycanın Xəzər sahili ərazilərlə müqayisəsi və onların tətbiqi imkanları	50
Elsevər Rzayev	İxracın stimullaşdırılması üzrə dünya təcrübəsi	51
Elvin Nəsimov	Gəncə şəhər iqtisadiyyatının inkişafında turizm xidmətinin rolu	52
Elvin Vəliyev	Azərbaycanın iqtisadi strukturunun vəziyyətinin iqtisadi təhlükəsizlik baxımından təhlili	53
Emin Nəsimli	Azərbaycanda innovasiya yönümlü sahibkarlığın təşkilati-iqtisadi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi	54
Esmira Musayeva	Respublikanın sənaye müəssisələrində proqram-məqsədli idarəetmənin tətbiqi məsələləri	55
Əbdülrəhim Rəhimzadə	İqtisadiyyatın aparıcı sahələrinin iqtisadi inkişaf problemləri və həlli yolları	56
Ələkbər Mehdiyev	Tikinti sahəsində gəlir və xərclərin uçuğunun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri	57
Əliəkbər Hüseynzadə	Azərbaycanda regionların sosial-iqtisadi inkişafının qiymətləndirilməsi	58
Əlirza Əlirzayev	Azərbaycan iqtisadiyyatında və maliyyə sistemində BOKT-ların rolu	59
Ənvər Hacıyev	Azərbaycanın xarici ticarət siyasəti və onun həyata keçirilməsi prosesləri	60

Əzizə Allahverdiyeva	Aqrar sektorda innovasiya fəaliyyətinin inkişaf problemləri	61
Fatimə Xurşudzadə	Azərbaycanda dövlət borcu və fiskal dayanıqlılığın qiymətləndirilməsi	62
Fatimə Kərimli	Yerli özünüidarəetmə orqanı olan bələdiyyələrin insanların həyatında rolu	63
Fəxriyyə Mənsurova	Makroiqtisadi göstəricilərin Azərbaycanda fəaliyyət göstərən sığorta şirkətlərinin performansına təsiri	64
Fənurə Bağirova	Azərbaycanın iqtisadi inkişafının modelləri, milli iqtisadi marağın əsas istiqamətləri	65
Fərid Əlimirzəyev	Azərbaycanda marketinqin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi və inkişaf perspektivləri	66
Fərid Məmmədli	Azərbaycanda həyat sığortası və onun inkişafı problemləri	67
Fərid Salmanlı	Azərbaycan Respublikasında neft qiymətlərinin büdcənin formalaşmasına təsiri	68
Fəridə Hüseynova	Gömrük administrasiyalarında antikorrupsiya sahəsində “kollektiv fəaliyyət”-in istiqamətləri	69
Fəridə Məmmədova	Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafının tənzimlənməsində dövlətin rolu	70
Fəridə Vəliyeva	Açıq innovasiya: şirkətlər və Startaplar arasında əməkdaşlıq	71
Fidan Allahverdiyeva	Kiçik və orta sahibkarlığın inkişafında dövlət siyasətinin əsas prinsipləri	72
Firuzə Əliyeva	Otelçilik fəaliyyəti turizm iqtisadiyyatının əsas komponentidir	73
Firuzə Mustafazadə	Kommersiya banklarında idarəetmə uçotunun təşkili və təkmilləşdirmə yolları	74
Fizzə Hüseynli	Yerli özünüidarəetmə orqanlarının yeni maliyyələşmə mənbələrinin araşdırılması və bu sahədə xarici ölkə təcrübələrinin tədqiqi	75
Flora Balayeva	Azərbaycan müəssisələrində müasir şəraitdə heyətin (kadrların) əmək fəaliyyətinin idarə olunması	76

Fuad İsmayılzadə	Azərbaycan-Türkiyə ticarət əlaqələrinin Qravitasiya modeli vasitəsilə qiymətləndirilməsi	77
Fuad Mehdiyev	Azərbaycanda dövlət idarəçiliyində İKT-dən istifadə edilməsi nəticəsində yaranan imkanlar və iqtisadi inkişafa qatqısı	78
Gülнар Əhədova	Müəssisə fəaliyyətində maliyyə nəticələrindən istifadənin mövcud vəziyyətinin təhlili və qiymətləndirilməsi ("Azərsun Holding" təmsalında)	79
Gülнар Gülməmmədli	Kiçik və orta biznesdə marketinqin rolu (Azərbaycan təmsalında)	80
Gülнар Orucova	Zəfəran Made in Azerbaijan brendi kimi	81
Gülнар Səmədova	Adaptasiya proseduru və mobbing: Azərbaycan şirkətlərindəki vəziyyət	82
Gülнарə Namazova	Vergi dərəcələri ilə qiymətlər arasında qarşılıqlı nisbətənin tənzimlənmə mexanizmi	83
Gülsüm İbrahimova	Əlavə dəyər vergisinin hesablanması və ödənilməsi	84
Gülşən Heydərova	Bank sferasında risklərin qiymətləndirilməsi	85
Gültəkin Mehdiyeva	Azərbaycanda maliyyə sahəsində çalışan insanların iş doyum analizi	86
Gülüstən Abbasquluyeva	Azərbaycanda kiçik və orta biznes subyektlərinin formalaşma xüsusiyyətləri	87
Günay Şıxalievə	Korporativ idarəetmə və təşkilati davranış	88
Günəş Əhmədova	Marketinq sahəsində kommunikasiya vasitələrinin məcmusu və onların xüsusiyyətləri	89
Həmid Əsgərov	İnkişaf edən iqtisadiyyatlar nümunəsində informasiya iqtisadiyyatı və xarici ticarət əlaqələrin mövcud problemin təhlili və qiymətləndirilməsi	90
Hökümə Ağayeva	Bank sektorunda sosial media marketinqin rolu	91
Hüseyn Əlizadə	Beynəlxalq maliyyə böhranlarının Azərbaycana təsirləri və həlli yolları	92

Hüseyn Xudaquliyev	Azərbaycanda ödəniş kartlarının sayının proqnozlaşdırılması	93
Xəyalə Əliyeva	Devalvasiyanın Azərbaycan bank sektoruna təsiri	94
Xudaverdi Şirəlizadə	Milli iqtisadiyyatın inkişafı baxımından nəqliyyat sektorununbeynəlxalq nəqliyyat şəbəkəsinə inteqrasiyasının təmin olunma yolları	95
İdris Məhərrəmli	Gömrük xidməti və onun xarici iqtisadi əlaqələrin dövlət tənzimlənməsindəki yeri	96
İlahə Bəxtiyarlı	Azərbaycanda işçilərin təlim və inkişafının müəssisələrin səmərəliliyinə təsiri	97
İlahə Mahmudbəyli	Rabitə müəssisələrində investisiya qoyuluşunun uçuotu və təhlili	98
İlkin Həməzəyev	Sənayenin sahə strukturuna təsir edən amillərin iqtisadi metodlarla tədqiqi	99
İradə Abdullayeva	Azərbaycanda maliyyə hesabatlarının beynəlxalq standartlarının tətbiqini təmin edən milli uçuot sisteminin yenidən təşkili strategiyası	100
İsa Əhmədov	Dövlət maliyyə nəzarəti: problemlər və perspektivlər	101
İsfəndiyar Xasıyev	Ərzaq təhlükəsizliyi: onun mahiyyəti, təmin etmə metodları və inkişaf istiqamətləri	102
İskəndər Hacızadə	2014-cü il maliyyə böhranının Azərbaycana təsirinin azaldılmasında Dünya Bankının rolu	103
İsmayıl Abbasov	Yerli özünüidarəetmə orqanlarında maliyyə qaynaqlarının artırılmasında innovativ yeniliklərin rolu	104
İsmayıl Aslanov	Azərbaycanda ərzaq təhlükəsizliyinin təmini	105
İsmayıl Əmirli	Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində əhalinin ərzaqla səmərəli təminatıbaşlıca şərt kimi	106
İsmət Ağayarov	Kriptovalyutalar və Bitcoin	107
Kamran Əlizadə	Azərbaycanda böyük dördlük audit şirkətlərinin audit keyfiyyəti	108

Kamran Hüseynov	Neft emalı müəssisələrində əməyin ödənilməsinin müasir vəziyyəti	109
Kənan Dadaşov	Təhsilin beynəlxalq rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi	110
Kənan Məmmədov	Şirkətlərdə strateji idarəetmənin əhəmiyyəti və tətbiqinin üstünlükləri və faydaları	111
Könül Yusifli	Azərbaycanda işsizlik səviyyəsinin proqnozlaşdırılması	112
Qəhrəman Piriyev	Ölkə səviyyəsində insan resurslarından istifadənin tənzimlənməsi mexanizmləri	113
Qəmər Quliyeva	Azərbaycan sənayesinin sahə quruluşunun müasir vəziyyəti	114
Laçın Mahmudova	Azərbaycanda bank olmayan kredit təşkilatlarında korporativ idarəetmə sistemlərinin tətbiqi	115
Lalə Musazadə	Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi məsələləri	116
Lamiə Xudiyeva	Azərbaycanın Xəzər sahili ərazilərində sağlq turizminin inkişaf perspektivləri	117
Lamiyə Abdullazadə	Azərbaycanda auditin inkişafı: analitik baxış və qiymətləndirmə	118
Lamiyə Mustafayeva	Azərbaycanda aparılan idxal-ixrac əməliyyatlarında qiymətlərin əmələ gəlmə mexanizmi	119
Leyla Məmmədova	Kənd təsərrüfatı sektorunda sahibkarlar üçün imkanlar və dayanıqlı sahibkarlıq mühitinin formalaşdırılması	120
Leyla Rzalı	Azərbaycanda iş qəzalarına qarşı mikro səviyyədə mübarizə : SOCAR təmsalında	121
Ləman Abbasova	Daşınmaz əmlakın icbari sığortası, problemləri və həl yolları	122
Ləyaqət Həsənzadə	Beynəlxalq kommertiya fəaliyyətinin tənzimlənməsinin əsas istiqamətləri	123

Mahizər Səfərova	Bank və kredit təşkilatlarında risklərin sığortasının perspektivləri, dünya və Azərbaycan reallığı	124
Mahmud İsmayılzadə	Tibbi sığorta anlayışı	125
Malik Məmmədov	Azərbaycanda turizm məhsulunun rəqabət qabiliyyətinin təhlili və artırılması yolları	126
Maral Alışova	Heyətin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi	127
Maya Qocayeva	Azərbaycan təhsil sistemi və insan kapitalının inkişaf səviyyəsinin inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisəli təhlili	128
Mədət Cabbarov	Dünya təcrübəsində büdcə kəsirinin örtülməsi üsulları və Azərbaycan reallığına tətbiqi	129
Məftun Qubadzadə	İnkişaf etmiş ölkələrdə sosial yönümlü xərc strategiyalarının müqayisəli təhlili	130
Məhəmmədsadiq Hacıqədirlı	Dəniz nəqliyyatının dünya ticarətində rolunun artırılması istiqamətləri	131
Məhsəti Mahmudzadə	SOCAR-da insan resurslarının təlimi və karyera inkişafının təşkilinə dair araşdırma	132
Məmmədağa Məmmədov	İpoteka kreditləri beynəlxalq təcrübədə	133
Məsumə Talıbova	İnsanların düşüncə tərzinin maliyyə bazarlarının inkişafına təsiri	134
Mətin Həsənov	“Abad” sahibkarlığın inkişafında model kimi	135
Mirbəhrüz Hüseynov	Dövriyyə kapitalının idarə edilməsinin müəssisənin mənfəətliliyinə təsiri	136
Mirtaleh Qəhrəmanov	Azərbaycanda sənayenin inkişafında sənaye məhəllələrinin rolu	137
Murad Əhmədov	Azərbaycan Respublikasını gömrük rəsmiləşdirilməsinin təkmilləşdirməsi nəticəsində ticarətin sürətləşməsi və beynəlxalq ticarət payının artması	138
Murad Ələkbərov	Azərbaycan Respublikasında kənd turizminin inkişaf perspektivləri	139

Murad Kırımov	Kommersiya müəssisələrində tətbiq edilən innovasiyalı xidmətin əsas xüsusiyyətləri	140
Murad Məlikov	Ölkənin sosial-iqtisadi təhlükəsizlik strategiyasında iqtisadi təhlükəsizliyin göstəricilər sistemi	141
Müşfiq Mustafayev	Azərbaycan Respublikası büdcəsinin gəlirləri, xərcləri və onun formalaşmasında neft fondundan ayrımların rolu	142
Müşfiq Rzazadə	Azərbaycan maliyyə bazarlarında qiymətin əmələ gəlməsi məsələləri	143
Nadir Həsənov	Milli iqtisadiyyatda turizm sektorunun yeri, turizm sektorunun iqtisadi əhəmiyyəti	144
Nadir İbrahimli	Vergi sisteminin optimal strukturunun qurulmasında birbaşa və dolaylı vergilərin nisbətinin müəyyən edilməsi	145
Nadirə Yusifova	Dünya maliyyə qloballaşmasının Azərbaycana təsiri	146
Nahid Kışızadə	Ölkə iqtisadiyyatının və onun aparıcı sahəsi olan sənayesinin mövcud vəziyyəti	147
Nahid Məmmədzadə	Tədiyyə balansının tənzimlənməsində dövlətin özəl sektorla qarşılıqlı əlaqəsinin rolu. İnformasiya öhdəliyi	148
Nəringül Mikayızadə	Ailə biznesi üzrə dünya ölkələrinin təcrübəsi	149
Natiq Həsənlı	Azərbaycan iqtisadiyyatında neftin rolu	150
Nənəxanım Məsimli	Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda qida sənayesinin inkişafına təsir edən amillərin qiymətləndirilməsi	151
Nərmin Eyvazlı	Ticarətdə auditin təşkili və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri	152
Nərmin Usubova	Azərbaycanda reklam bazarının müasir vəziyyətinin tədqiqi və inkişaf perspektivləri	153
Nicat Abbaszadə	Dəniz nəqliyyatının dövlət tərəfindən tənzimlənməsi	154
Nicat Əliyev	Yeni iqtisadi reallıqlar şəraitində dövlətin antiinflasiya siyasətinin reallaşması mexanizminin təkmilləşdirilməsinin prioritetləri	155
Nicat Kamilli	Dövlətin fiskal tənzimlənmə mexanizminin müasir vəziyyətinin təhlili	156

Nicat Rzayev	Dünya maliyyə böhranlarının xüsusiyyətləri və Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri	157
Nicat Vəliyev	Müasir inkişaf mərhələsində yeni qlobal valyuta sisteminin formalaşması perspektivləri	158
Nigar Dadaşlı	Azərbaycanın Ümumdünya Ticarət Təşkilatı ilə əməkdaşlığının inkişaf meylləri	159
Nigar Miriyeva	Azərbaycan Respublikasında müəssisələrin maliyyə sistemində yaranan problemlər və onların həlli yolları	160
Nigar Təhməzova	Neft və neft məhsulları bazarında şirkətin fəaliyyətinin tənzimlənməsində nəqliyyat-logistika mexanizmlərinin rolu	161
Novruz Bayramov	Strateji Yol Xəritələrinin reallaşdırılmasında turizm sektorunun inkişafı	162
Novruz Əhmədov	İstehsalın enerji ilə təchizatında alternativ variantlardan istifadənin səmərəliliyi	163
Nuranə Namazova	Lizinq əməliyyatlarının vergiyə cəlb olunması	164
Nurlan Abdullazadə	Sosial biznesin inkişaf perspektivləri	165
Nübar Nağıyeva	Azərbaycanda iqtisadi inkişafın təkmilləşdirilməsi yolunda yaşanan problemlər və onların həllində əmək ehtiyatlarının rolu	166
Nüşabə Hüseynli	Maliyyə nəzarəti və audit sahəsində tətbiq olunan beynəlxalq təcrübələr	167
Orxan Abbaszadə	Müasir dövrdə maliyyə siyasəti və onun təkmilləşdirilməsi	168
Orxan Babayev	Biznes proseslərinin idarə edilməsinin əsas aspektləri	169
Orxan Əsədov	İnflyasiya haqqında nəzəri yanaşmalar və onun təhlili	170
Orxan Məmmədli	Azərbaycanda vergi yayınması və vergi hüquqpozmalarına qarşı tətbiq edilən məsuliyyət tədbirləri	171

Orxan Sadiqov	Kənd təsərrüfatının inkişaf dinamikasının təhlili və bu sahədə bazar münasibətlərinin formalaşdırılmasının iqtisadi məzmunu	172
Pərvin Sadiqova	Davamlı inkişaf konsepsiyası və Azərbaycan Respublikasının davamlı sosial-iqtisadi inkişaf göstəriciləri	173
Pərviz Baxşəliyev	Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğu sahəsində kədr potensialının mövcud vəziyyətinin təhlili və qiymətləndirilməsi	174
Pünhan Gəraylı	Bank olmayan maliyyə institutlarında kənar auditin müasir vəziyyəti	175
Rakim Haqverdiyev	Azərbaycanda sığorta bazarının cari vəziyyəti və bazarın inkişafında sığorta şirkətlərinin rolu	176
Ramazan Hüseynov	Milli iqtisadiyyatda vergilərin ixracın artımına təsiri və onun hüquqi aspektləri	177
Ramid İmanzadə	Logistik mərkəzlərin önəmi və ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsirləri	178
Ramilə Nuriyeva	Səyyar vergi yoxlamaları sahəsində effektivliyin yüksəldilməsi istiqamətləri	179
Ramiz Valehli	Azərbaycanda qiymətli kağızlar bazarı: problemlər və inkişaf yolları	180
Rasim Tacəddinov	Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi və tranzit potensialının artırılması perspektivləri	181
Rauf Süleymanlı	Mühasibat uçotu və vergi uçotunun təşkilinin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri	182
Rəsul Xəlilov	Yerli elmi təşkilatların fəaliyyətinin SWOT təhlili	183
Rial Rüstəmov	Bank sistemində elektron (rəqəmsal) və çoxkanallı bankçılıq, onların inkişaf perspektivləri	184
Röya Şəmsəddinova	Azərbaycanda xarici iqtisadi fəaliyyətin mövcud vəziyyətinin təhlili	185
Ruhin Ələkbərov	Kənd təsərrüfatı və iqtisadiyyat	186

Ruslan Vəliyev	Sənayenin inkişafına investisiya qoyuluşlarının artırılması istiqamətləri	187
Ruzi Şimisoy	Azərbaycanda həyat sığortasının inkişaf prosesi və həyat sığortası üzrə məhsul növləri	188
Sabir Rəhimov	İnsan resursları idarə edilməsində iş analizi və işçi seçmə arasında əlaqə	189
Sahil Nəhmətov	Dünya təsərrüfat sisteminə inteqrasiya	190
Samir Ağayev	Dördüncü sənaye inqilabının şirkətlər üzərindəki potensial təsirləri	191
Samir Babayev	Kiçik və orta sahibkarlıq fəaliyyətinin problemləri: Azərbaycanın kənd təsərrüfatı timsalında	192
Samir Tağıyev	Azərbaycan Respublikasında elektron hökumət xidmətlərindən istifadənin müasir vəziyyətinin təhlili	193
Samir Yavərli	Dünyada və Azərbaycanda dolaylı vergilərin tətbiqinin müqayisəli təhlili	194
Samirə Bayramzadə	Həyat sığortasında Azərbaycan və dünya modelinin müqayisəli təhlili	195
Samirə Hacıyeva	İstehsalın rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi məsələləri	196
Samirə Sadiqova	Azad iqtisadi zonaların regionların və ölkələrin inkişafına təsiri	197
Sevda Süleymanova	Alternativ bank xidmətlərinin təşkilində dünya təcrübəsi	198
Səbinə Ələkbərova	Holland sindromu və Azərbaycanda onun qarşısının alınması yolları	199
Səbuhi Həsənli	Azərbaycanda aparılan iqtisadi islahatlarda institusional alətlərin istifadəsi	200
Səidə Bağırzadə	Azərbaycanda bank sektorunun inkişafının iqtisadi artıma təsiri	201
Səidə Xəlil	Azərbaycanda qiymətli kağızlar bazarının formalaşmasında yaranan problemlər	202

Səkinə Qafarova	Müəssisənin rentabellik səviyyəsinin qiymətləndirilməsində maliyyə əmsallarının rolu və Azercell Telecom MMC-nin təmsalında hesablanması	203
Səkinə Qəhrəmanova	Maliyyə böhranının problemlili kreditlərin dinamikasına təsiri və onların həlli yolları	204
Səməd Səmədov	Sosial biznes və insan kapitalı trendləri	205
Sərxan İsmayılı	Azərbaycanda investisiya mühiti və onun inkişaf istiqamətləri	206
Sona Sadiqli	Müasir dövrdə Azərbaycanda maliyyə bazarının mövcud vəziyyəti və beynəlxalq bazarlarla əlaqənin xüsusiyyətləri	207
Sultan Niftəliyev	“SOCAR” şirkətinin kadr menecmenti strategiyası	208
Şahin Məmmədzadə	Azərbaycanda dəniz nəqliyyatının inkişaf perspektivləri	209
Şahsuvar Şixəlizadə	Dövlətin sənaye şəhərciklərinin yaranmasına və inkişafına göstərilən dəstəyi	210
Şəmistan Qəhrəmanov	Azərbaycanda və iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə hüquqi şəxslərin vergiyə cəlb edilməsinin müqayisəli təhlili	211
Şəms Paşayeva	Nağd vəsaitlərin idarə olunmasının Azərbaycan şirkətləri üzərində tətbiqi	212
Tahir Səmədov	Azərbaycan və Beynəlxalq Valyuta Fondu əlaqələri	213
Taleh Hüseynov	Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərində tətbiq olunan uçot qaydalarının təkmilləşdirilməsində beynəlxalq təcrübədən istifadə	214
Telli Hüseynova	Azərbaycanın vergi sisteminin müasir problemləri	215
Teymur Əliyev	Azərbaycanın Avropa İttifaqına daxil olma perspektivləri	216
Təbriz Abbaslı	Azərbaycanın bank sektorunda müasir bank xidmətlərinin təşkili və inkişaf perspektivləri	217

Təbriz İsmayilov	Ümumdünya Gömrük Təşkilatı və onun normativ bazasının formalaşması mərhələləri	218
Tərhan Müzəffərli	Azərbaycan müəssisələrində tətbiq olunan performans qiymətləndirmə üsulları: yaranan problemlər və onların həlli yolları	219
Tərlalə Kərəmova	Kiçik və orta sahibkarlıqda vergitutmanın müasir vəziyyətinin təhlili	220
Tərhan Rəhimov	Qloballaşmanın turizmin inkişafına təsirləri	221
Tinatın Ədilzadə	Azərbaycanda kadrların idarə edilməsindən insan resurslarının idarə edilməsinə keçid	222
Toğrul Yarıyev	Dünya mobil telefon bazarının statistik qiymətləndirilməsi	223
Tuncay Məmmədov	Vergi gəlirlərinin iqtisadi artım göstəricilərinə olan təsiri: İƏİTölkələri timsalında	224
Tural Abdullayev	Müəssisənin marketinq fəaliyyətində marketinq qərarlarına dəstək sisteminin tətbiqi və onun informasiya menecmentində rolu	225
Turqay Babayev	Böhranın yaranma prosesi və böhran idarəetməsində fəal yanaşma	226
Tünzalə Hüsüyeva	Azərbaycan bank sektorunda müəssisədaxili audit və onun təşkili problemləri	227
Türkanə Daşdəmirova	Sosial media və sosial media vasitələri	228
Uğur Əliyev	Oteldə əməyin motivasiyası və stimullaşdırılması	229
Ülvi Abdullayev	Azərbaycanda təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətləri	230
Ülvi Nəbiyev	Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun investisiya cəlbəediciyinə mövcud vergi sisteminin təsirinin təhlili	231
Ülviyyə Məmmədova	Sosial medianın istehlakçı davranışına təsirinin marketinq təhlili	232
Ümid Paşazadə	Lənkəran–Astara iqtisadi rayonunda çay sektorunun mövcud vəziyyəti və inkişaf etdirilməsi yolları	233

Vasif Əsədov	Azərbaycanda 2020-ci ildən etibarən tətbiq olunacaq icbari tibbi sığortanın milli sığorta bazarının inkişafına mümkün təsirləri	234
Vəfa İsgəndərli	Milli gəlirin artırılmasında qiymət siyasəti	235
Vüqar Almuradov	İctimai işə məhsullarının daşınmasının Azərbaycanla logistik üsulla həlli	236
Vüsal Hüseynzadə	Azərbaycan Respublikasının ixrac əməliyyatlarının mövcud vəziyyətinin qiymətləndirilməsi	237
Vüsal Salmanov	İnnovasiya sahibkarlığının vençur maliyyələşdirilməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi	238
Vüsal Süleymanov	Maliyyə hesabatlarının təhlili metodları	239
Vüsalə Xəlilova	Sığorta şirkətlərinin maliyyə resurslarının formalaşdırılması və onların istifadəsinin effektivliyinin qiymətləndirilməsi	240
Yunus Əhmədli	Səhm bazarının iqtisadiyyatda rolu və səhmlərin qiymətlərinə təsir edən amillər	241
Yusif Məmməd Hüseyinov	Heydər Əliyev adına Bakıneft emalı zavodunda əməyin təhlükəsizliyi vəziyyətinin təhlili	242
Yusif Nəzərov	Azərbaycan iqtisadiyyatının beynəlxalq rəqabətqabiliyyətliliyinin müasir vəziyyəti və qiymətləndirilməsi	243
Zəmfira Əlizadə	İnnovasiya və Azərbaycanda innovativ iqtisadiyyata keçid	244
Zənfira Əliyeva	Azərbaycanda vergi daxilolmalarına makroiqtisadi göstəricilərin təsirinin qiymətləndirilməsi	245
Zəhra Rzalı	Vergi daxilolmalarının planlaşdırılmasının normativ-hüquqi bazası	246
Zəhraxanım İbrahimli	Azərbaycan banklarında likvidlik riski və likvidlik riski menecmenti	247
Zərifə Hüseynli	Təhsil amilinin dayanıqlı iqtisadi inkişafda rolu	248

Ziyafət İsmayılova	Azərbaycanda büdcə - vergi siyasətinin inkişafı: perspektiv təhlil və təkmilləşdirilmənin istiqamətləri	249
Zülfiyyə Mahmudova	Azərbaycanda sığorta bazarında marketing fəaliyyətinin tətbiqi	250
Amil Rüstəmli	İhracat performansına etki edən pazarlama strategiyələrinə Azərbaycan firmalarının verdiyi önəm	251
Araz Hüseynov	Rusya-İran ekonomik ilişkileri	252
Asya Ceferova	"Made in Azerbaijan nar ürünleri" - SWOT analizi ile çözümleme	253
Aysel Hüseynova	İşletmelerde stratejik yönetim sürecinde performans ölçümünde Balanced Scorecard-in (BSC) rolü	254
Baba Ağarehimov	İhracat pazarlamasında fiyatlandırma politikaları: Azərbaycan elektrik enerjisi ihracatçısı "Azerenerji" ASC uygulamalı analiz	255
Bahtiyar Hatamov	Finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki eşbütünlüşme ve nedensellik ilişkisi: Azərbaycan örneği	256
Bayram İsmayılov	Azərbaycan'da ödəmə aracı olaraq kredit kartı kullanımına etki edən faktörler	257
Burcu Yücesan - Muhsin Halis	Eğitim etkinliğinin ölçülmesinde ROI hesaplamasi ve eğitim örneği	258
Canan Baysal - Duygu Sav - Muhsin Halis	Kariyer geleceği algısı ile öz-yetkinlik arasındaki ilişkinin incelenmesi: demografik özellikler açısından karşılaştırma	259
Cemil Şimşek	Türk dünyası zirve toplantılarına genel bir bakış	260
Duygu Sav - Muhsin Halis - Ramzi Guliyev	Karizmatik liderlik algısı ve lidere duyulan ihtiyaç ilişkisi: bir araştırma	261
Elnur Hesenov	Banka dışı finansal kurumlar, Azərbaycan örneği	262
Elvin Qasımzade	Sponsorluk faaliyetlerinin marka değeri üzerinde etkisi (sponsorluk faaliyetlerinden sonra tüketicilerin marka değeri ile ilgili düşünceleri)	263

Humay Qehremanli	Performans ve motivasyon arasında ilişki	264
Qubat Qubadov	Avrupada gayrimenkule olan yabancı yatırım ve gayrimenkul ihracatı deneyimleri. İpotek. Türkiye örneği	265
Mahmud Sadiqov	Uluslararası sermaye bütçelemesi ve yatırım kararı	266
Mübariz Abdiyev	İnsan kaynakları yönetimi	267
Oruc Hümmetli	İstanbul borsasında işlem gören işletmelerin hisse senedi değerlemesinde Canslim analizinin kullanımı	268
Rasim Memmedov	Popüler kültürün tüketici davranışına etkileri: Azerbaycan örneği	269
Röya Abdullayeva	Reklamda yaratıcı stratejilerin uygulanması	270
Sibel Gözel	Kırgızistan petroglifleri	271
Soner Tülemmez	Liderliğin karanlık yüzü ve çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri	272
Şebnem Ahmetzade	Azerbaycan'da sigorta sektörünün gelişmi ve ekonomik büyümeye etkisi	273
Yunis Memmedrzayev	Lüks marka tüketiminde cinsiyet faktörü (cep telefonu sektörü): Azerbaycan örneği	274
Абдулла Абдуллаев	Необходимость совершенствования таможенной политики Азербайджана в системе международной экономической интеграции	275
Адина Адили	Современное состояние и перспективы развития экономических связей Азербайджана и Китая	276
Айгюн Джафарова	Финансовый анализ как процедура аудиторской деятельности и пути его совершенствования в Азербайджане	277
Айна Асланова	Стратегия повышения конкурентоспособности национальной экономики на мировом рынке: влияние институциональной среды	278
Айтадж Алиева	Влияние рекламы на формирование отношения потребителя к бренду в Азербайджане	279

Айшан Мухтарова	Маркетинговая модель потребительского поведения	280
Афер мурадов	Современные тенденции развития сферы услуг в Азербайджане	281
Биллур Ахмедова	Целевые продукты и рынки в экспорте Азербайджанской республики	282
Гюльнар Гусейнзаде	Проблемы развития туризма в тюркских странах средней Азии	283
Гюльшан Алиева	Совершенствование учета и анализа финансовых результатов	284
Гюнай Бабазаде	Организация и проведение аудита в некоммерческих организациях в Азербайджане	285
Джейхун Азизов	Место и роль комплексного экономического анализа в системе менеджмента	286
Ильгар Алекберзаде	Аудит внешнеэкономической деятельности коммерческих организаций в Азербайджане	287
Ильхам Алиев	Учет и анализ нематериальных активов в коммерческих организациях	288
Иса Гурбанов	Проблема конкурентоспособности Азербайджанской экономики	289
Камран Акперов	Формирование системы маркетинговых коммуникаций на потребительском рынке	290
Карим Рзабейли	Перспективы автоматизации бухгалтерского учета	291
Лала Агаева	Пути развития денежной-кредитной политики Азербайджана	292
Мадад Нагиев	Совершенствование методики учета и аудита использования капитала в Азербайджане	293
Майя Ахундова	Выгоды использования системы безналичного расчета для экономики страны	294
Мурад Азизли	Управление инновациями и проектами	295

Назлы Зейналова	управление общением в процессе взаимодействия	296
Нармин Абдуллаева	Планирование человеческих ресурсов как функция служб персонала	297
Нубар Ибадова	Проблемы развития регионов Азербайджанской республики в постнефтяной период	298
Расул Багиров	Эволюция денежной политики азербайджана в постсоветский период	299
Сабина Агаева	Современное состояние рынка труда Азербайджана и приоритетные направления его развития	300
Сабина Акпербекова	Подбор персонала и инновации в стандартных методах подбора	301
Самира Гусейнова	Анализ управления рисками и его методические критерии познания	302
Санубар Годжаева	Применение сенсорного маркетинга на рынке услуг общественного питания	303
Сияб Султанов	Учёт и аудит внешнеторговых операций и условия глобализации экономики в Азербайджане	304
Тамерлан Мамедов	Стратегическое планирование и ее влияние на предприятия Азербайджана	305
Тахмина Гусейнова	Особенности венчурного инновационного бизнеса	306
Турал Гаджиев	Банковские услуги и их совершенствование	307
Фаиг Манаширов	Пути повышения эффективности банковского сектора Азербайджанской Республики	308
Фидан Гюлюшева	Современное состояние управления доходами государственного бюджета Азербайджанской Республики	309
Фуад Исаев	Пути повышения ликвидности коммерческих банков Азербайджанской Республики	310

Шахла Солтанова	Стандарты базельского комитета по банковскому надзору: степень реализации в Азербайджанских коммерческих банках	311
Эльвин Гаджиев	Совершенствование системы управления персоналом в торговой организации в Азербайджане	312
Эльвин Гурбатли	Новая валютная система	313
Юсиф Сулейманов	Современные методы привлечения финансовых ресурсов на рынке капитала	314
Яшар Мелик-Еганлы	Развитие взаимоотношений между Азербайджаном и Международным Валютным Фондом	315
Abdulaziz Al-Roomi	Brexit: a future of EU economy without the UK	316
Anar Aslanov	The impact of the 2008-2009 financial crisis on Azerbaijan economy	317
Anastasiya Zhinzhikova	Development of Marketing Strategy in the sphere of tourism in the case of State Historical-Architectural Reserve “Icherisheher”	318
Andrea Prebuk- Kira Muratov-Szabo	Stress tests of central counterparties in case of separated default funds Designing the default fund and quantifying the size of it	319
Angana Malla	Importance of national culture while branding any products in Nepal	320
Arif Feyziyev	Analysis of current situation of Azerbaijan’s foreign trade	321
Aygun Alakbarova- Nunzia Corrado	Corporate valuation in packaged foods company; Evidence Conagra Brands, Inc	322
Aykhana Rasulov	Regulatory responses to the subprime crisis (2007-08)	323
Ayten Jafarova	Poverty and global initiatives to alleviate it	324

Ayten Mekhraliyeva	The concepts of the educational system, educational process and educational organization in Azerbaijan Republic	325
Azad Qarayev	Theoretical concept aspects of a crypto-currency and bitcoin	326
Bashxanım Mahmudlu	Economic burden of schizophrenia in Italy: a probabilistic cost of illness analysis	327
Bilgeyis Aliyeva	Development of the Non-Oil Sector	328
Bruno Alves Moura - Opwonya Innocent - Ruzgar Mikayilova	What caused the early millennium slowdown? Evidence based on vector autoregressions	329
Cesar Augusto Miranda Moto	The effectiveness of human resource management on improving the performance of education staff	330
Chingiz Ibrahim	Impact of blockchain technology in marketing	331
Darshana Gurung	Revealing the Status of CSR and Ethical Consumerism in Nepal	332
Davud Mirzamammadov	Financial crises and bank failures: a review of prediction methods	333
Eva N. Koon	Public finance	334
Faith Wangila	Foreign direct investment as a stimuli for economic growth; Kenya -China relations	335
Famil Tagiyev	SME and its impact on global economy	336
Fatoumata m. Fatty	Corporate governance and organizational behavior	337
Fuad Safarli	The role of capital markets in economic development of Azerbaijan	338
Gulustan Mammadova	The role of foreign direct investment in Azerbaijan	339
Gunay Shamilova	The role of international trade on macroeconomic indicators of countries	340
Huseyn Aliyev	Analysis of the directions of the trade between European Union and Azerbaijan.	341

Hüseyn İbadov	Bitcoin: the currency of the future or a tool for speculation?	342
İbrahim Osmanov	A new digital model of tourism marketing in Azerbaijan	343
Javid Aliyev	Assessment of effectiveness of monetary policy instruments in Azerbaijan for the period of 2005-2017	344
Jonathan Williams	On persistence in mutual fund performance	345
Joshghun Jafarov	Brand equity and its effect on consumers purchasing behavior in milk and milk products industry in Azerbaijan	346
Kamil Muslimov	Modern theories of international trade and international market entry strategy: evidence from mechanical engineering	347
Kamran Abdurahmanov	Income inequality in Azerbaijan	348
Khalida Javadova	Organizing effective financial analyze in the industrial enterprises	349
Konul Musayeva	SOFAZ in national economy	350
Lala Asadova	Construction of a model of the relationship between the results of marketing research and management activities of companies	351
Lala Huseynova	Comparative analysis of the economic growth in the case of CIS countries and Azerbaijan	352
Lala Najafova	Aggregate supply-oriented economic growth problems: a comparison of the US and Japanese economies	353
Laman Karimli	M&A activities with the innovative approach	354
Misrixan Misrixanov	Analysis of the competitiveness of Azerbaijan's national economy	355
Mostafa Kamar	Auditing of accounts	356
Murad Muradli	Economic growth, foreign direct investment and unemployment: the case of Turkey	357

Narmin Ahmadova	“Big data” usage in improving marketing strategy	358
Narmin Huseynova	Electronic money: is there any possibility of a cashless society?	359
Narmin İsmayilova	The impact of migration on economic situation in the world	360
Narmin Sultanli	Practical aspect of e-commerce in Azerbaijan	361
Narmin Tanriverdiyeva	Cash management practices of small and medium enterprises in Azerbaijan	362
Nihad Huseynli	Influence of international trade on economy: how openness impact growth in theoretical view	363
Nijat Safarov	Causes of child labor	364
Nigar Asadova	The role and importance of implementation of free economic zones in the economic development of the country	365
Nouf Alshehi	Financial accounting	366
Nurlana Abbaszada	Impact of the transnational corporations on the Chinese economy	367
Orkhan Hajizade	Future of cryptocurrencies in international financial markets	368
Oruj Maharramli	Influence of macroeconomic variables on credit risk: a case of Turkish commercial banks	369
Paola Estefania Gomez Urgilez	Ecuador’s macroeconomic policies	370
Parixanim Novruzlu	Strategic interests of Azerbaijan in the context of joining the wto	371
Rashad Mammadov	Internet banking, e-commerce and their role in the world economy	372
Rashed Jahangir – Ruslan Nagayev	Financial sector and real sector co-movement: A wavelet coherence analysis	373
Samir Abbasli	Analysis of current performance of non-oil sector in Azerbaijan	374

Samir Namazov	Foreign trade relations of Azerbaijan	375
Sara Ahmadli	Currences in the world economy and their use in developed and developing countries	376
Sayyara Malikova	The global financial-economic crisis of 2007-2008	377
Seljan Aliyeva	Political and economic consequences of labor migration in Germany	378
Timucin İsmayil	Taxation in Canada: knowing how the taxation system works	379
Tofiq Qədimov	Central banks as regulatory and supervisory authority and the perspectives of integration of central bank of Azerbaijan to the global development trends of regulation methods	380
Ulvi İsmayil	Economic contribution of international logistics management in Azerbaijan	381
Ulviyya Gafarova	Implications of international financial reporting standarts in Azerbaijan	382
Vasif Mahmudov	Derivative financial instruments as the prospect of development of international financial market	383
Yassi Mahama Ganjaeva	Economy of England	384
Yvonne Wanjiru	Government regulation of small saccos in Nairobi city country	385

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA İQTİSADI İNKİŞAF VƏ İQTİSADI ARTIMI ƏKS ETDİRƏN ƏSAS MAKROİQTİSADI GÖSTƏRİCİLƏRİN TƏHLİLİ

Abbas MİRBAĞIRLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
abbasmirbaghirli@gmail.com

Xülasə

Yüksək neft qiymətləri ilə təmin edilmiş büdcə gəlirlərindən yaranan bir fond iqtisadiyyatı əlverişsiz iqtisadi vəziyyətlə il ərzində qoruyub saxlaya bilər. Stabilizasiya fondu (əvvəllər onu gələcək nəsillərin Fondu adlandırırdılar) dövlətin siyasətinə zidd olan məqsədlərə əlavə büdcə gəlirlərini yönəltmək üçün illik cəhdlərlə mübarizənin effektiv bir forması kimi görünürdü.

Fondun formalaşması mənbəyi son on ildə neftin orta qiymətinin qalxması zamanı yaranan bütün federal büdcə gəlirləri olmalıdır. Onların müzakirələrinin məntiqi açıqlaması belədir: əhəmiyyətli məbləği toplamaq üçün yalnız aksiz və rüsumlar kifayət deyil. Bununla yanaşı, neft qiymətlərində dəyişikliklər bir çox sənayenin iqtisadiyyatına təsir göstərir və bu səbəbdən ixracatçılar yalnız maliyyə resurslarını Fonda köçürməlidirlər. Bu halda, Fonda büdcə xərclərinin azaltmaq yolu ilə süni şəkildə yaradılan və eyni zamanda bu xərcləri artırmaqla süni şəkildə aradan qaldırıla bilən mücərrəd profisiti köçürmək lazım deyil.

Eyni zamanda, ən çətin məsələ fondun rəhbərliyini kimə etibar etmək problemidir. Bənzər strukturların fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdə fondlar mərkəzi bank, Maliyyə Nazirliyi və ya ayrı bir təşkilat tərəfindən idarə olunur. Stabilizasiya Fondunun pulları ilə nə baş verəcəyini soruşmaq daha çətin idi. Dünya təcrübəsində bu fondların vəsaitləri əsasən xaricdəki gəlirli etibarlı qiymətli kağızlara sərf olunur. Rusiyada Stabilizasiya Fondunun vəsaitlərinin Qərbi ölkələrinin ən çox likvid qiymətli kağızlarına investisiya qoyulması qərarı alındı. Stabilizasiya fondları (gələcək nəsillərin pulları) büdcə gəlirlərinin əhəmiyyətli bir hissəsinin təbii ehtiyatların (neft, mis, fosfat) ixracından əldə olunan gəlirlərdən yaranan ölkələrdə mövcuddur. Bu fondlar mənfəi bazar şərtləri illərində gəlir və xərclərin dəyişməsinə aradan qaldırmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Açar sözlər: ÜMG, Təbii resurs, Stabilizasiya fondu

AZƏRBAYCAN QANUNVERİCİLİYİNDƏ UZUNMÜDDƏTLİ AKTİVLƏRİN BEYNƏLXALQ STANDARTLARA UYGUN UÇOTUNUN TƏŞKİLİ MƏSƏLƏLƏRİ

Abid SÜLEYMANOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
suleymanov.abid@gmail.com

Xülasə

Uzunmüddətli aktivlərin daşdığı iqtisadi mahiyyət, habelə onların təsnifatının konseptual əsasları hazırlanacaq hesabatlarda bu hesabatların geniş saylı istifadəçiləri tərəfindən effektiv iqtisadi qərarların verilməsi və reallaşması naminə mühasibat uçotunun subyektlərinin maliyyə vəziyyəti, həmçinin apardığı fəaliyyətinin nəticələri və mövcud maliyyə vəziyyətində yaşanan dəyişikliklər haqqında vacib hesab olunmuş informasiyanın sistemli formada təmin edilməsidir.

Uzunmüddətli aktivlərin alt bölmələrində sistemləşdirilmiş və maliyyə əməliyyatları üzrə hesabatlarda göstərilmiş informasiyadan əldə ediləcək səmərə həmin informasiyanın tərtibi ilə əlaqədar xərcdən çox olmalıdır. Buna görə də, maliyyə əməliyyatları üzrə hesabatlarda əhəmiyyətsiz olacaq informasiyanın verilməsinə ehtiyac yoxdu (Ə.Sadıqov, s.22-24).

Uzunmüddətli aktivlərlə bağlı maliyyə əməliyyatları üzrə hesabatlarının hazırlanmasında aktivlərlə öhdəliklərin ilkin olaraq tapılan dəyəri onların qiymətləndirilmə bazası kimi istifadə ediləcəksə, mühasibat uçotunu aparan subyektin fəaliyyətində fasiləsizliyi ehtimalı aktivlərin, həm də öhdəliklərin ilk hesablanmış dəyəriylə qiymətləndirilməsinə zəmin yaratmaqdadır.

Uzunmüddətli aktivlərlə bağlı uçotun təkmilləşdirilməsi, düzgün və effektiv təşkili müəssisənin öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində baza rolu oynayır. Çağdaş dövrdə əsas məqsədlərdən biri müxəlif sahələrdə fəaliyyətdə olmuş təsərrüfat subyektlərinin mühasibat uçotunda dəqiqliyin və dürüstlüyün olması və aparılması, mühasibat və maliyyə əməliyyatları üzrə hesabatlarının tərtibinin proseduraları, həm də mövcud olmuş vəsaitlərdən öz təyinatına uyğun olaraq effektiv istifadə edilməsi və düzgünlüyünün müstəqil qaydada yoxlanması hesab olunmaqdadır.

Açar sözlər: Mühasibat uçotu, Uzunmüddətli aktivlər, Uçot

İQTİSADI GÖSTƏRİCİLƏRİN PROQNOZLAŞDIRILMASINDA ANALTİK

ÜSULLARIN TƏTBİQİ

Adil KƏRİMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Adil19_9696@mail.ru

Xülasə

Bəzi sektorların hərəkətsizliyinə baxmayaraq hökumət və pul sektorunun xüsusiyyətləri nisbətən daha zəngindir. Bundan əlavə, neft və qeyri-neft sektoru ilə yanaşı həmin sektorlardan vergi yığımlarını ayrı-ayrılıqla analiz edirik. Dövlət büdcə xərcləri iki kateqoriyaya bölünür: dövlət istehlak xərcləri və dövlət investisiya xərcləri. Dövrünün əksər hissəsində Mərkəzi Bank milli valyutanı (manat) ABŞ dollarına bağladığı üçün manat / ABŞ dolları məzənnəsinin siyasət vasitəsi kimi qiymətləndirilməsini təmin edirik. Bununla yanaşı, Mərkəzi Bankın daxili aktivlərini də dövrüyyə tənzimləmə məqsədləri üçün effektiv şəkildə istifadə edə bilərik. Həmçinin, xarici sektoru da açıq şəkildə modelləşdiririk. Bundan əlavə, iqtisadi fəaliyyət üçün hüquqi bazanın yaradılması baxımından 1995-ci il noyabrın 12-də Azərbaycan Konstitusiyasının qəbul edilməsi də əhəmiyyətli hadisə olmuşdur. Azərbaycan Dünya Bankı və digər beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq qurdu və bu, iqtisadiyyatın yenidənqurmasını sürətləndirdi. Beləliklə, ümumilikdə 726,72 milyon dollar dəyərində olan 31 Dünya Bankı layihəsi keçid dövründə Azərbaycanda həyata keçirilmişdir. Lakin, ərazisinin 20% -inin işğalda olması, qaçqın və məcburi köçkü məsələləri hələ də iqtisadiyyatın yenidən qurulmasına vacib bir maneə idi. Beləliklə, ölkə istehsal potensialının əhəmiyyətli bir hissəsini itirmişdi, həmçinin qaçqın və məcburi köçkünlər və xarici birbaşa investisiya baxımından əlavə işsizlik problemi ilə də üzləşmişdi. Neft sənayesi "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində xarici neft şirkətləri ilə əməkdaşlıq nəticəsində özünü bərpa etdi. Stabilliyə nail olunduqdan sonra hökumət iqtisadiyyata yönəlmiş islahatlara başladı və makroiqtisadi sabitləşmə siyasətində, qiymət və ticarətin liberallaşdırılması, özəlləşdirmə, yeni sahibkarların dəstəklənməsi və dəstəkli hüquqi bazanın inkişaf siyasətində dəyişikliklər tələb bazar iqtisadiyyatını qurdu.

Açar sözlər: Analtik üsullar, İqtisadi göstəricilər, Proqnozlaşdırma

GÖSTƏRİŞ İSTEHLAKINA TƏSİR EDƏN AMİLLƏR

Adnan SÜLEYMANLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
adnan.suleyman13@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə iqtisadi və texnoloji dünyada yaşanan rəqabət vəziyyəti, insanların da yaşamlarına təsir edərək baş döndürücü bir istehlak mədəniyyəti yaratmağa başlamışdır. Ehtiyacların qarşılınması olaraq bilinən istehlak anlayışı öz ilkin anlamından uzaqlaşaraq, şəxslərin sahib olduğu imic olaraq qavranılmağa başlanmışdır. İstifadə olunan geyimlər, nəqliyyat vasitələri, o cümlədən bir çox istehlak malları və xidmətlər insanların xarakter və xüsusiyyətlərini yansıtmaya başlamışdır. Şirkətlərin daha çox bazar payı, sektordakı rəqabət ortamında öndə olmaq və qazancını artırmaq üçün istehlakçı davranışlarını analiz etməsi məcburiyyət halına gəlmişdir. Aparılan tədqiqatlar nəticəsində bəlli olmuşdur ki, insanlar istehlak mallarından rəşional faydadan daha çox şey tələb etməkdədirlər. İstehlakçılar sadəcə ehtiyaclarını qarşılamaq üçün deyil həmçinin istehlakdan həzz almaq üçün çalışırlar. Göstəriş istehlakı, bir insanın cəmiyyətdəki statusunu, maddi vəziyyətini göstərməyə yarayan və bəlkə də başqalarını qışqandırmağa sövq edən istehlak anlayışıdır. Cəmiyyətdəki təbəqələşmənin üst təbəqəsində yer alanların Göstəriş istehlakı ilə aşığı təbəqədəkilərdən fərqli olduqlarını göstərmək üçün zənginliklərini istehlak ölçüsü ilə göstərməyə çalışarkən, alt təbəqədəki şəxslər isə daha ucuz və qənaətli məhsulları istehlak edə bildikləri təqdirdə, öz təbəqələrindəki insanlardan fərqlənmək üçün üst təbəqənin istehlak davranışlarını təqlid edərək göstəriş məqsədli istehlak həyata keçirirlər. Məqalədə günümüzdəki İstehlak anlayışının önəmi, həyatımıza və həyat tərziyimizə təsiri, xüsusilə də Göstəriş İstehlakının populyarlaşması, onun cəmiyyətə təsiri, bu cür istehlak tərziyə yönəlmə səbəbləri həmçinin marketing dünyasının bu istehlak tərziyindən necə istifadə etməsi, eləcə də istehlakçı davranışları, bu davranışların müxtəlifliyi, vacibliyi, marketoloqların bu davranışlara qarşı münasibətləri barədə məlumatlar əks olunmuşdur.

Açar sözlər: Göstəriş istehlakı, Təbəqələşmə, İstehlak

İSTEHLAK TƏSƏRRÜFAT FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS AMİLİ KİMİ

Afət İSRAYİLOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
afet.israyilova@mail.ru

Xülasə

İnsan iqtisadi varlıqdır və yarandığı gündən bu günə kimi yaşamını davam etdirmək üçün istehsal və istehlak etmək məcburiyyətində qalmışdır. Lakin əvvəlki dövrlərlə müqayisədə insanların təsərrüfat fəaliyyətlərində də dəyişikliklər baş vermiş, istehsal və istehlak anlayışı zaman keçdikcə daha geniş vüsət almış, öz ilkin mənasını itirməyə başlamış, insanların ehtiyaclarına xidmət etməklə yanaşı, bir çox problemlərə də yol açmışdır. Məqalədə təsərrüfat fəaliyyətinin müxtəlif mərhələlərindən, hər mərhələdə müxtəlif rollarla çıxış edən, ən sonda isə istehlakçı kimi bütün sistemin formalaşmasında aparıcı qüvvə olan insan amilindən bəhs olunmuş, eyni zamanda istehlakın öz məcrasından çıxaraq, tamamilə fərqli bir fəaliyyət növünə çevrilməsindən, həddindən artıq istehlakın yaratdığı problemlərdən danışılır. istehlakın səviyyəsinin yüksəlməsində reklam sektorunun əvəzsiz rolu vardır və istehlakçılar hər gün dəfələrlə bu tələyə düşərək istehsalçıları, sərmayə sahiblərini daha da şirnikləndirmiş olurlar.

Məlumdur ki, istehlak təsərrüfat fəaliyyətinin son məqsədi və onun vuran ürəyidir. Odur ki, bu məqalədə istehsal-istehlak həlqəsində baş verən proseslər də öz yerini almışdır. Məhsulun maya dəyərini, dolayısı ilə də qiymətini aşağı tutaraq, daha çox alıcı cəlb edib, daha yüksək gəlir əldə etmək üçün təbii resursların, həmçinin də işçi qüvvəsinin necə istismara uğradığı geniş təsvir olunmuşdur. Hansı ki, istismara uğrayan həmin işçi qüvvəsi istehsalında iştirak etdiyi həmin məhsulların heç bir zaman alıcısı olmayacaqdır.

Açar sözlər. Təsərrüfat fəaliyyəti, İstehsal, İstehsal prosesi, İstehlak, İstehlak mədəniyyəti

TƏHSİLİN BEYNƏLXALQ RƏQABƏTQABİLİYYƏTLİLİYİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİNDƏ İNNOVASIYANIN ROLU: TƏHSİL-ELM- İNNOVASIYA MODELİ

Afilə KƏRİMLİ
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
afile.elizade@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə inkişaf etmiş ölkələrin iqtisadi tərəqqini əldə etməsinə səbəb olan əsas göstəricilərindən biridə həmin ölkələrin təhsil sahəsində tətbiq etdiyi islahatlar, həyata keçirdiyi qərarlar, strategiya və layihələrdir. Dövrümüzü texnologiya əsri adlandırmış olsaq, bunun təhsilə, elmə, araşdırmaya əsaslandığını və insanların daim yeniliyə meyillənməsi, tələblərinin artması yönündə bir uğur olduğunu qeyd etmək olar. Texnologiya əsrinin mövcudluğu elm və innovasiyanın vəhdətindən yaranmışdır. Hal hazırda bir çox ölkələr təhsilə investisiyalar ayırmaqdan əlavə, onun təkmilləşməsi yönündə bir çox araşdırmalar etməkdədirlər. Artıq müasir təhsil sistemi adi parta arxasında oturmaqdan və ya bir sahənin mütəxəssisi olmaq üçün daimi universitetə müraciət etməkdən daha üstün səviyyələrə çıxmaqdadır. Təbii ki, təhsil sisteminin daim yenilənib, təkmilləşməsi üçün onun innovasiya fəaliyyəti ilə əlaqələndirmək, texnologiya ilə təkmilləşdirmək dövrümüzün vacib tələblərindəndir. İnnovasiya fəaliyyətinin təhsil, elm sahəsinə tətbiqi bir ölkə üçün iqtisadi uğuru şərtləndirən faktlardan biridir. Qloballaşmanın hakim olduğu dövrümüzdə, inkişaf etmiş ölkələr mövcud təhsil sistemi ilə kifayətlənməyib, beynəlxalq rəqabətliyin artırılması yönündə, müasir texnoloji yeniliklərin tətbiqi ilə onun beynəlmiləl, əlçatan və tətbiq oluna bilən, hər kəs tərəfindən asanlıqla qəbul oluna bilən etmək uğrunda çalışırlar. Bu hal isə təhsil, elm sahəsində innovasiya fəaliyyətinin tətbiqini qaçınılmaz edir və günümüzdə innovativ təhsil modellərinin yaradılmasını təmin edir.

Açar sözlər: İnnovasiya, Təhsil, Elm

XÜSUSİ GÖMRÜK PROSEDURU NÖVÜ KİMİ SƏRBƏST ZONANIN “ƏLƏT AZAD İQTİSADI ZONASI” TİMSALINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ÜÇÜN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Ağabəy İBRAHİMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aghabey.21@gmail.com

Xülasə

Son illərdə dünya təcrübəsi onu göstərir ki, xüsusi gömrük prosedurlarından istifadə ölkənin ticarət sahəsindəki əsas prioritetlərindən biri kimi çıxış edir və inkişaf etdirilməsi vacib məsələdir. Gömrük sistemində xüsusi prosedurlardan istifadə ilə ölkə iqtisadiyyatına kapitalın cəlb olunmasına, idxal-ixrac əməliyyatlarının genişləndirilməsinə, maliyyə ehtiyatlarının artmasına gətirib çıxara bilər ki, bu da milli və iqtisadi inkişafa öz tövəsinə verə bilər. Xüsusi gömrük prosedurlarından hesab olunan sərbəst zonalar ölkənin gömrük strategiyasının vacib elementlərindən birinə çevrilməkdədir.

Azərbaycanın ticarət siyasətinin yeni strategiyalarında sərbəst zonaların yaradılmasına xüsusi maraq yaranmışdır. Səbəb ölkənin beynəlxalq ticarət münasibətlərində daha səmərəli iştirak etməsi baxımından müasir standartlardan geniş miqyasda faydalanma istəyidir. Məhz müasir standartların tətbiqi ilə Azərbaycan istər gömrük, istərsə də ümumi ticarət münasibətlərində daha səmərəli təşkil olunmuş infrastruktura sahib ola və bu da son nəticədə gəlirlər balansında özünü daha da qabarıq göstərmək imkanı verə bilər.

“Ələt azad iqtisadi zonası”-nın təsis edilməsi qeyd etdiyimiz sahədə ölkə ticarətinə inkişaf etdirilmə baxımından atılan ən başlıca addım kimi qiymətləndirilə bilər. “Ələt azad iqtisadi zonası”-nın tənzimləmə mexanizmlərinin araşdırılması ilə beynəlxalq ticarət əlaqələrinə gələcək dövrdə hansı üstünlüklər qazandıra biləcəyi əsas problem kimi ortaya qoyulmuşdur. Sərbəst zonalar misalında “Ələt azad iqtisadi zonası” Azərbaycan gömrük siyasəti üçün müsbət və mənfi cəhətlərini araşdırmaqla ölkənin inkişaf perspektivlərinə hansı səviyyədə effektivlik göstərə bilməsi əsas məqam olaraq vurğulanmalıdır.

Açar sözlər: Xüsusi gömrük prosedurları, Sərbəst zona, Azad ticarət zonası, “Ələt azad iqtisadi zonası”

BÜDCƏ TƏŞKİLATLARINDA DAXİLİ MALİYYƏ NƏZARƏTİ

Aqil ALLAHVERDİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aqilallahverdiyev96@gmail.com

Xülasə

Azərbaycan Respublikasının gəlirlərinin əsas hissəsini neft və neft məhsullarının satışından daxil olan vəsaitlər təmin edir. Ölkə rəhbərliyi neftdən gələn bu maliyyə vəsaitlərini ölkəmizin sosial və iqtisadi inkişafına yadırır. Büdcə təşkilatları bu işlərin həyata keçirilməsində böyük rol oynayır. Lakin bir sıra neqativ halların baş verməməsi üçün büdcə təşkilatlarının maliyyə vəsaitlərinin xərclənməsinə nəzarət edilir. Neft qiymətlərinin büdcədə nəzərdə tutulan qiymətdən artıq olması, ölkəmizə yatırılan xarici və daxili investisiyalar daxili və xarici maliyyə nəzarətinin əhəmiyyətini artırır. Azərbaycanda xarici nəzarəti aparan qurum olan Dövlət Maliyyə Nəzarəti Xidməti bu işin öhdəsindən gələ bilsə də, büdcə təşkilatlarında daxili nəzarət sahəsində bir sıra boşluqlar görünür. Büdcə vəsaitlərindən səmərəli istifadə etmək üçün xarici nəzarət kimi daxili maliyyə nəzarəti də vacibdir. Daxili nəzarət sahəsində bir sıra xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadə etməklə daha effektiv nəticələr əldə etmək mümkündür. Ən əsası müəssisə və təşkilat rəhbərlərinə daxili nəzarətin onlar üçün vacib olduğunu göstərmək lazımdır. Daxili maliyyə nəzarəti müəssisə rəhbərlərinin müəssisənin aktivlərinin necə idarə olunduğuna nəzarət üçün əlverişli vasitədir. Daxili nəzarət nəticəsində səhvlər aşkarlanaraq qabaqcadan həll olunur. Bunun da nəticəsində müəssisə xarici nəzarət zamanı cərimə və sanksiyalara məruz qalmır. Hal-hazırda ölkəmizdə bütün sahələrdə olduğu kimi maliyyə və mühasibat uçotu sahəsində də islahatlar aparılır. Mühasibat uçotu haqqında AR qanunu və AR Vergilər Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklər nəticəsində həmin sahələrdə olan boşluqlar aradan qaldırıldı və sahibkarlıq subyektləri üçün əlverişli mühit yaradıldı. Bu cür islahatların yaxın gələcəkdə audit və maliyyə nəzarəti sahələrində də aparılacağı gözlənilir.

Açar sözlər: Maliyyə nəzarəti, Büdcə, Audit.

MALİYYƏ SABİTLİYİ MAKROİQTİSADI TƏNZİMLƏMƏNİN ƏSAS HƏDƏFİ KİMİ

Almazxanım MİRZƏYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

mirzeyeva.almaz@bk.ru

Xülasə

Məqalədə makro-maliyyə sabitliyinin və iqtisadi artımın nəzəri-metodoloji əsaslarını kompleks halda tədqiq cəhd olunmuş, onların vəhdətinin təmin olunmasının qanunauyğunluqlarına, xüsusiyyətlərinə və mənbələrinə diqqət verilmiş, davamlı iqtisadi inkişafa keçid və müasir qloballaşma, qlobal maliyyə-iqtisadi böhran şəraitində maliyyə sabitliyi nəticəsində iqtisadi artımın təmin edilməsi istiqamətləri təhlil olunmuşdur. Çağdaş zamanda milli iqtisadiyyatın inkişafının təmin olunmasının ölkə mexanizminin və iqtisadiyyatımızın inkişafının makroiqtisadi tənzimlənməsinin nəzəri eləcə də normativ-hüquqi əsaslarının, ən yeni halının sistemik şəkildə təhlil olunmasının və iqtisadi inkişaf və artımın makroiqtisadi tənzimləmə üsullarından istifadə imkanlarının və təsir dairələrinin qiymətləndirilməsi əsasında dövlət təsirlərinin təkmilləşdirilməsinin əsas forma və istiqamətlərini müəyyənləşdirmək, xarici ölkələrin təcrübələrinə əsaslanaraq lazımi ümumiləşdirmələr etməklə müasir dövrdə milli iqtisadiyyatın inkişaf strategiyasına nail olmaq üçün iqtisadi fəaliyyətlərin tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi istiqamətlərini əməli və həmçinin elmi cəhətdən əsaslandırmaq üçün lazımi təklif və tövsiyələr verməkdən ibarətdir. Makromaliyyə sabitliyinin mahiyyətinin xüsusiyyətlərini və əsas istiqamətlərini tədqiq edib öyrənilməsi və şərh olunmasında büdcə-vergi, pul-kredit, qiymət, tarif, maliyyə nəzarəti və s. rıçaqlar mühüm rol oynayır. Keçid iqtisadiyyatının təcrübəsi göstərir ki, işgüzarlıq fəaliyyəti üçün stimül yaratmaq, təsərrüfat subyektlərində rəqabət qabiliyyətli məhsullar istehsal etmək və onların reallaşmasına nail olmaq, yeni iş yerləri yaratmaq, xalqın rifahının daha da yüksəltmək zaruri və mühüm şərtlərdəndir. Ölkənin iqtisadiyyatının inkişafının makroiqtisadi cəhətdən tənzimlənməsinin dünya ölkələri təcrübəsi və onların ölkəmizə tətbiqinin yollarını və təsir gücünü təhlil etmək və qiymətləndirmək; nəzəri-konseptual əsasları və bunlara baxışların inkişaf dövrünü araşdırmaq, onların müqayisəli təhlilini vermək, müvafiq informasiyalar toplamaqla daha təsirli sistemi aşkara çıxarmaq vacibdir.

Açar sözlər: Makro-maliyyə sabitlik, Makroiqtisadi tənzimləmə, Təkrar istehsal, İnflyasiya, Pul dövriyyəsi.

ƏRZAQ TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİNDƏ KƏND TƏSƏRRÜFATI SAHƏSİ ÜZRƏ BAZARIN İNKİŞAFI VƏ PROBLEMLƏRİN HƏLLİ YOLLARI

Anar ƏSƏDULLAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
e.anar95@gmail.com

Xülasə

XÜLASƏ

Kənd təsərrüfatı - bitki və heyvan mənşəli məhsulların istehsal olunması, bunların keyfiyyət və səmərələrinin yüksəldilməsi, bu məhsulların uyğun şərtlərdə mühafizəsi, işlənilməsi, qiymətləndirilməsi və satışa çıxarılmasına deyilir. Dünyada elə bir ölkə yoxdur ki, orada kənd təsərrüfatı və ona yaxın olan meşə təsərrüfatı, ovçuluq, balıqçılıqla məşğul olmasınlar. Dünya əhalisinin 1 milyard nəfəri, yəni iqtisadi fəal əhalinin yarıya qədəri bu sahələrdə çalışır. Buna görə də kənd təsərrüfatının inkişafı və mövcud problemlərin həlli hər bir ölkənin prioritet məsələsidir.

Kənd təsərrüfatında iki başlıca iqtisadi inkişaf forması olan intensiv və ekstensiv formalar mövcuddur. Intensiv kənd təsərrüfatı istehsalı mexanikləşdirmə və kimyalaşdırma, torpağın suvarılması, meliorasiya və s. üçün böyük vəsait tələb edir. Bu forma əsasən İnkişaf Etməmiş Ölkələr üçün səciyyəvidir. Ekstensiv kənd təsərrüfatı istehsalında artım əsas etibarilə əkin və otlaq sahələrinin genişləndirilməsi hesabına həyata keçirilir. Bu forma isə başlıca olaraq İnkişaf Etməkdə Olan Ölkələr üçün səciyyəvidir. Əkinçilik sahəsində həyata keçirilən yaşıl inqilab (məhsul aqrotexniki qaydalardan istifadə edilməsi) və heyvandarlıq sahəsinə tətbiq edilən sənaye texnologiyaları (quş fabrikləri, donuz fermaları və s.) xüsusilə Latın Amerikası və Asiya ölkələrində öz bəhrəsini vermişdir. Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı xeyli artmış və bu da aclığı aradan qaldırmağa imkan vermişdir. Bununla yanaşı "yaşıl inqilab" bir çox İnkişaf Etməkdə Olan Ölkələrə, xüsusilə istehlak xarakteri daşıyan kiçik kəndli təsərrüfatlarına toxunmamışdır.

Bu məqalədə Kənd Təsərrüfatında aparılan islahatların təhlili yer almışdır.

Açar sözlər: Aqro-sənaye, Bazar, Strategiya, Ərzaqçılıq, Təsərrüfat, İnkişaf.

BİZNES STRATEGİYASINA TƏSİR EDƏN İNNOVATİV METODLARIN TƏTBİQİ PERSPEKTİVLƏRİ

Anar SÜLEYMANLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
anar.suleymanli@outlook.com

Xülasə

XXI əsrdə firmaların, müxtəlif sahələrin və milli iqtisadiyyatların rəqabət qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsinin ən ümdə faktoru kimi ön sırada elmi-texniki tərəqqi dayanır. Elmi kəşflərin, yeni ünsiyyət vasitələrinin və digər texnologiyaların bütün dünyaya ildırım sürətilə yayılması, demək olar ki bütün ölkələrin iqtisadiyyatına, siyasətinə, mədəniyyətinə və sosial sferasına həlledici təsir göstərməkdədir. Öz növbəsində, ETT-nin də əsas təyinedicisi rolunda innovasiya fəaliyyəti çıxış edir.

İnnovasiya fəaliyyəti istehsal olunan məhsul və xidmətlərin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, material və əmək xərclərinin azaldılması, əməyin məhsuldarlıq dərəcəsinin və təşkilatın həyat fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi kimi ən mühüm ehtiyatlardan ibarətdir. İnnovasiyaların sayəsində sosial inkişaf cəmiyyət üçün hər baxımdan dinamik, yaradıcı, cəlbədicə və əhəmiyyətli bir hal alır. Aydındır ki, innovasiya sektorunun (elmtutumlu sahələrin, şirkətlərin və dünya texnologiya bazarlarının) böyümə dərəcəsi və dinamizmi iqtisadi artım üçün bir növ bünövrə yaradır. Bir yandan isə bütün bunlar, iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin genişlənməsi nəticəsində də baş verir.

Bu məqalədə əsas məqsədi ölkəmizdə mövcud olan innovasiya mərkəzlərinin davranışlarının və yenilikçi işlərlə məşğul olan təşkilatların həyat fəaliyyətlərinin beynəlxalq qurumlar tərəfindən elan edilən hesabatlarda və reytinglərdə əks olunmuş nəticələrə görə faydalı və ya faydasız strateji siyasət yeritmələrinə aydınlıq gətirməkdir. Həmçinin həmin şirkətlərin və respublikanın ümumi innovasiya prosesinə mənfəəti ya da müsbət təsirlərini müəyyən etmək, onların gələcəkdəki biznes strategiyalarını düzgün analiz etmələrinə zəmin yaratmaq başlıca vəzifələrdəndir.

Açar sözlər: Biznes, innovasiya, strategiya, elmi-texniki tərəqqi

AZƏRBAYCANDA ƏMƏK QABİLİYYƏTLİ FİZİKİ VƏ ZEHNİ MƏHDUDİYYƏTLİ İNSANLARIN ƏMƏK PROSESİNƏ CƏLB OLUNMASI VƏ ONLARLA BAĞLI SOSIAL REABİLİTASIYA SİYASƏTİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Arzu MUSTAFAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
jalilova.arzu@gmail.com

Xülasə

Məhdudiyətlilik günüümüzdə hələ də ictimaiyyət tərəfindən təcrid olunan kateqoriya olaraq qəbul edilməkdədir. Bu kateqoriyalaşdırmaya səbəbləri arasında icatimayətin məhdudiyətliliyi yalnış dəyərləndirməsi də mövcuddur. Əslində əngəllilik fərdlərin fiziki və psixoloji əskikliklərindən qaynaqlanmayır. İqtisadi, siyasi və icimai faktorların məhdudiyətliliyi daha da nəzərə çarpan hala gətirməsi bir həqiqət olaraq göz önündə durur. Məhdudiyətli insanların icimai, siyasi və iqtisadi həyatda daha çox iştirak edə bilməsi, əsas və peşə təhsili ala bilməsi əlçatan olmalıdır. Çünki günüümüzdə məhdudiyətli insanların çoxu bu imkanlardan yararlanma bilməyirlər. Ümumi olaraq da mövcud olan işsizlik problemi, kütlənin münasibəti və peşə təhsilinin lazımi səviyyədə, əlçatan olmaması fiziki və zehni məhdudiyətli insanları, o cümlədən onların ailələrini daha çətin iş şəraitində işləməyə və ya yoxsulluqla üz-üzə qalmağa vadar edir. Nəzərə alsaq ki, hər bir fərdin rahat yaşamasını və işləməsini təmin etmək sosial dövlətin vəzifə boudur. Bunun üçün də bütün bu məsələlərin həlli hər zaman aktual olaraq qalır.

Bu məsələlətin həlli nəinki dövlət səviyyəsində, hətta dünya səviyyəsində öz aktuallığını saxlamaqdadır. Fiziki məhdudiyətli və əliliyi olan insanların hüquqları Azərbaycan Respublikasının konstitutsiyasında, BMT Baş Məclisi tərəfindən qəbul edilmiş “Əlilərin hüquqları haqqında” Konvensiyada, Azərbaycan Respublikasının “Əliliyin və uşaqların sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunun qarşısının alınması, əlilərin sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında” Qanunda və digər beynəlxalq və yerli qanunvericilik aktlarında təsbit olunmuş formada qorunması bunun göstəricisidir.

Açar sözlər: Məhdudiyətlilik, İşsizlik, Əlillik, Əmək.

KƏND TƏSƏRRÜFATI MƏHSULLARI EMALI SƏNAYESİNİN FORMALAŞMASININ NƏZƏRİ-METODOLOJİ ƏSASLARI

Aygül MİRZƏYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mirzeyeva_1996@mail.ru

Xülasə

Son yarıməsrlik bir dövr ərzində kənd təsərrüfatı istehsalının sənaye texnologiyası vasitəsilə inkişafı bir sıra iqtisadi əlaqələrin yaranmasına təkan vermişdir. Aparılan tədqiqatlara əsasən qeyd edə bilərik ki, kənd təsərrüfatı məhsulları emal sənayesi, aqrar sahənin iqtisadiyyatın da maddi texniki bazasının formalaşmasında aparıcı bir rola malikdir. Kənd təsərrüfatının sənaye emalı ilə mütənəşib inkişafını təmin edən formaldan ən səmərəlisi hesab edilən kənd təsərrüfatı istehsalının sənaye təməli üzərində qurulmasını zəruri edən kənd təsərrüfatı məhsulları emal sənayesi üzrə müəssisələrin yaradılması, iqtisadi əlaqələrdə mübadilə və sosial-iqtisadi münasibətlərinin inkişafı, ölkədə həyata keçirilən transformasiya xarakterli islahatlar bu sahə üzrə köklü dəyişikliklərin yaranmasına səbəb olmuşdur. Aqrar sahə üzrə bazar münasibətlərinin inkişafı, ticarətin libərəlləşdirilməsi öz növbəsində kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının fəaliyyətinin genişlənməsinə, daxili bazarda yerli istehsalın xüsusi çəkisinin artmasına gətirib çıxarmışdır.

Kənd təsərrüfatında əmək bölgüsünün fərdi istehsal sahələrinin təmərküzləşməsi və öz növbəsində ixtisaslaşmasına şərait yaratmaqla kənd təsərrüfatının emalı sənayesi başda olmaqla bir sıra maddi istehsal sahələri fəaliyyətinin yaranmasına gətirib çıxardı. Daha sonralar isə kənd təsərrüfatı fəaliyyətinin müxtəlif formalarının sənaye, xidmət və digər istiqamətlərdə inteqrasiyalaşması və kooperasiyalaşması prosesi baş verdi.

Bunun əsas səbəbini onunla əlaqələndirirlər,ki, kənd təsərrüfatında istehsal olunan müxtəlif bitkiçilik, heyvandarlıq məhsullarının emal sənayesinə müvafiq olaraq, ilkin emaldan keçərək, həm istehsalçıları, həm də emal prosesi ilə məşğul olanlara gəlir əldə etmək imkanları yaradır. Emal sənayesi, kənd təsərrüfatı istehsalçılarının yalnız texnika və texnologiya ilə deyil ümumilikdə, iqtisadi münasibətlərin formalaşmasında hərəkətedici qüvvə kimi əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi baxımından və maddi zəmin yaratmaq baxımından özünəməxsus bir yer tutur.

Açar sözlər: Kənd təsərrüfatı, Emal sənayesi, Qeyri-neft sektoru, Milli iqtisadiyyat, Davamlı inkişaf, Aqrar sənaye

SİĞORTA ŞİRKƏTLƏRİ VƏ ONLARA İNAM

Aygün HƏSƏNZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
hasaygun@gmail.com

Xülasə

Azərbaycanda sığortanın tarixi XIX əsrə gedib çıxsada, onun inkişaf trayektoriyası o qədər də arzuolunan istiqamətdə getməmişdir, belə ki, müstəqilliyin bərpasından sonra ölkəmizdə çoxlu sayda sığorta şirkətləri yaradılarsa da, bir çoxu öz fəaliyyətini davam elətdirə bilməmiş və bağlanmalı olmuşdur. Burada bir neçə detala diqqət çəkmək lazımdır: əvvəla, indiki MDB və keçmiş sovet ölkələrinin əksərində müasir bazar iqtisadiyyatının ayrılmaz bir parçası olan sığorta bazarı o qədər də inkişaf etməmiş, nəticədə, əhəlidə sığorta mədəniyyəti və sığortanın zəruriliyinə olan inam formalaşmamışdır. Bundan əlavə, Azərbaycanda yaradılan sığorta şirkətlərinin yüksək xidmət haqqı tələb edən tarifləri, xidmətin aşağı səviyyəsi, reklamlarının zəifliyi və əhəli üçün cəlbədiciliklərinin aşağı olması onların vacibliyini şübhə altına qoymuş və nəticədə ölkədə müstəqil sığorta şirkətlərinin fəaliyyət tarixçəsi o qədər də uğurlu olmamışdır. 2011-ci ildən başlayaraq isə ölkəmizdə sığorta bazarında inkişaf və müsbət anlamda canlanma müşahidə olunmaqdadır. Azərbaycanda qeyri-neft sektorunda son illərdə qazanılan və qazanılması mütləq şəkildə proqnozlaşdırılan gələcək uğurlar özlüyündə sığorta bazarının da inkişafına müsbət töhfə vermişdir. Azərbaycan sığorta mədəniyyətinin əhəli arasında geniş yayılmasında və qəbul olunmasında 2020-ci ildən etibarən mütləq surətdə ölkənin əksər ərazisində tətbiq edilməsi planlaşdırılan icbari tibbi sığortanın da müstəsna və müsbət rol oynayacağı güman edilir. Bu vaxta qədər isə “Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış”, Maliyyə bazarlarının inkişafı üzrə Strateji Yol Xəritəsi və icbari tibbi sığortaya dair yeni hazırlanan qanunvericilik sənədləri özlüyündə fundamental əhəmiyyətə malik olmaqla sığorta bazarının arzuolunan səviyyədə inkişafı üçün lazım olan nəzəri-hüquqi bazanı yaradır.

Açar sözlər: Sığorta, İqtisadiyyat, Bazar, İnkişaf, İnam

İQTİSADI İNKİŞAFIN TƏNZİMLƏNMƏSİ PROSESİNİN İNFORMASIYA TƏMİNATI

Ayxan ATAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ayxanatayev2828@gmail.com

Xülasə

Məqalədə, əsasən, xarici resurslar əsasında Azərbaycanda analitik informasiya texnologiyaları sahəsinin inkişaf yolları, yaradılmış elektron hökumətin üstünlükləri nəzərdən keçirilir, həmçinin analitik informasiya ilə bağlı nəzəriyyələr haqda geniş məlumat verilir. Hansı ki, dünya da bu nəzəriyyənin yaranması, inkişaf etdirilməsi, hal-hazırda olan üstünlükləri barədə məlumatlar bu məqalədə öz əksinin tapmışdır. Texnoloji determinizim, Gücləndirmə və Sosioloji nəzəriyyələrinin analitik informasiya sistemlərində rolu bu nəzəriyyədə əsas olan məqamlardır.

Artıq hal-hazırda global dünya şəraitində İnformasiyanın əhəmiyyəti getdikcə artmaqdadır və bu informasiya sivilizasiyası dövründə cəmiyyətin intellektual səviyyəsi faktorları, yeni biliklərin istehsal edilməsi və texnologiyanın yenilənməsi həll edici rola malik olur. Buna görə də artıq bütün hökumət portalları sistemləşdirilir. Məqalədə Azərbaycanda ev təsərrüfatları üzrə xidmət sahələrinin formalaşdırılması haqqında bəhs edilir. Xidmət sahələrinin analitik informasiya ilə bağlı olaraq inkişaf etdirilməsi, gəlir sahələrinin yaradılması, mənfəətin daha artıq ola bilməsi üçün təklif yolları qeyd olunmuşdur. İnformasiya sahəsinin əsas olan strukturlarının formaları da qeyd olunan məqamlardandır. İnformasiya və analitik yanaşmanın tətbiqi şəraitində ev təsərrüfatları sahəsində kiçik sahibkarlığın hansı müəyyən vəzifələrinin həll olunması lazımdır, bundan əlavə sosial əhəmiyyəti və ev təsərrüfatlarının çoxşaxəli quruluşu sayəsində hüquqi qaynaqlar dövlət orqanlarının və işgüzar nümayəndələrin əməkdaşlığına yönəldilən məsələləri həll etməyə qadirdir, bütün bu vəzifələrdə məqalədə öz əksini tapmışdır. Qeyd olunanlardan əlavə, məqalədə əhalinin miqrasiyası haqqında statistik məlumatlar öz əksini tapmışdır. Hansı ki bu məlumatlarda Azərbaycandan getmiş əhali və ya Azərbaycana gələn miqrantlar haqqında məlumatla bərabər Azərbaycanda miqrasiya siyasəti ilə məşğul olan dövlət qurumları haqqında məlumatlar qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər: Texnoloji determinizim, Qlobal dəyər zəncirləri, Təsərrüfat xidmətləri, Azərbaycanın miqrasiya siyasəti

AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATININ İXRAC POTENSİALININ İNKİŞAF YOLLARI, TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Ayxan QULİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ayxan001@yandex.com

Xülasə

Həm beynəlxalq iqtisadiyyat nəzəriyyələri, həm də dünyanın bir çox ölkələrinin təcrübəsi uzun illərdir ki, müasir dövrdə heç bir dövlət beynəlxalq ticarət sistemindən uzaqlaşma bilməz və idxal-ixrac əməliyyatları olmadan milli iqtisadiyyatın inkişafı təmin edə bilər. Milli iqtisadiyyatların inkişafı birbaşa ölkələrin beynəlxalq əmək bölgüsündə effektiv iştirakı, beynəlxalq integrasiyanın effektiv təşkili, iqtisadiyyatın real sektorlarının ixrac potensialından səmərəli istifadə edilməsindən asılıdır.

Dünya iqtisadiyyatında qloballaşma proseslərinin artmasının sürətlə artması ölkələrin beynəlxalq iqtisadi ixtisaslaşmalarda fəal iştirak etməsini zəruri etdi.

Müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycan Respublikası, dünya iqtisadiyyatına integrasiya, xarici ticarət əlaqələrinin yaradılması, ixrac potensialının artması və bu proseslərin səmərəli istifadəsi ən mühüm iqtisadi problemlər arasında olmuşdur.. Müstəqilliyin ilk illərində ölkə iqtisadiyyatı əsasən idxaldan asılı idi və dərin böhran prosesləri bir zamanlar iqtisadiyyatın prioritetli sektorlarında da müşahidə olundu. Ancaq bu gün vəziyyət tamamilə fərqlidir. Ölkənin iqtisadiyyatı sürətli inkişaf proseslərini yaşayır, iqtisadiyyatın dünya iqtisadiyyatına integrasiyası istiqamətində böyük uğurlar əldə olunub, ticarət və iqtisadi əlaqələrin qurulduğu ölkələrin sayı 141-ə çatmışdır. 1995-2009-cu illərdə xarici ticarət dövriyyəsinin həcmi 16 dəfə çox artıb. Bu illər ərzində idxal 9 dəfə, ixrac isə 23 dəfə artmışdır. Dünya iqtisadiyyatında integrasiya proseslərinin sürətləndirilməsi, xarici iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi milli iqtisadiyyatını dünya iqtisadiyyatının ayrılmaz bir hissəsinə çevirməyə davam edir. Müasir dövrün ən vacib problemlərindən biri müqayisəli üstünlüklərə malik olan sektorlarda, bu sahələrdə ixraca davamlı məhsulların istehsalına, milli iqtisadi inkişafa xidmət edə biləcək xarici ticarət strategiyasının yaradılmasına Azərbaycanın ixtisaslaşması olmuşdur..

Açar sözlər: İqtisadiyyat, istehsal, marketing, milli gəlir.

AZƏRBAYCAN ŞİRNIYYAT MƏHSULLARININ İXRAC LOGİSTİKASI PROBLEMLƏRİNİN TƏTQIQI

Ayişə BAYRAMLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ayishabayramli@gmail.com

Xülasə

Beynəlxalq ticarətdə logistikanın rolu əvəzsizdir. Müasir dövrdə qənnadı sahəsində ixtisaslaşmış şirkətlərin uğur qazanmasının bir digər səbəbi də düzgün qurulmuş logistik sistemdir. Dünyada şirniyyat sektoru qlobal səviyyədə inkişaf edən sahədir. Logistikanın rolunun əhəmiyyətini nəzərə alaraq şirkətlər daima ən son təchizat zənciri və logistik sistemləri tətbiq etməyə çalışırlar.

Bu məqalədə əsas məqsəd Azərbaycanda şirniyyat sektorunda mövcud problemləri müvafiq tətqiqat metodlarında istifadə etməklə aşkarlamaqdır. Şirniyyat sənayesinin inkişafı hər zaman aktual mövzu olmuşdur. Çünki şirniyyat məmulatlarına tələbat daima mövcuddur. Mövzu ilə əlaqədar problemlərin aşkarlanması və həll olunması üçün şirniyyat məmulatları ixracında ölkədə ilk pillələrdə olan müəssisələrdə ixrac üzrə ekspertlərlə müəssisə aparılmışdır. Rəsmi mənbələrdən əldə olunmuş ixrac və idxal göstəriciləri ilə son beş ildə şirniyyat məhsulları ixracının təhlilləri aparılmış, şirniyyat məmulatları ixrac edən müəssisələrdə müəssisə aparılmışdır. Şirniyyat məhsullarının ixrac logistikası ilə bağlı əvvəllər Azərbaycanda araşdırmaların aparılmamış olması, Azərbaycan dilində yetəri qədər ədəbiyyatların, məqalələrin olmaması tətqiqatda məhdudiyətlər yaradır. Aparılmış araşdırmalar və təhlillər nəticəsində ölkədə logistik sistemin qənaətbəxş olmaması, mərkəzləşdirilmiş logistik sistemin olmadığı səbəbindən daşınma qiymətlərində müxtəlif dövrlərdə qiymət artımları, marketinq problemləri, müasir texnoloji vasitələrin vasitələrinin çatışmazlığı, su yolu ilə daşınmada gəmilərin son tələblərə cavab verə bilməməsi və yükləmə qabiliyyətinin aşağı olması, müəssisə daxili problemlər aşkarlanmışdır.

Açar sözlər: İxrac, Şirniyyat sənayesi, Logistik problemlər

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA İQTİSADİ İNKİŞAF VƏ İQTİSADİ ARTIMI ƏKS ETDİRƏN ƏSAS MAKROİQTİSADİ GÖSTƏRİCİLƏRİN TƏHLİLİ

Aylan SALMANOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aylan.salmanova00@mail.ru

Xülasə

Milli iqtisadiyyatda dövlət iqtisadi əlaqələrin tənzimləyicisi kimi çıxış edir. Bu, öz növbələrində özünü tənzimləmə dövlət tərəfindən sosial istehsalın tənzimlənməsi ilə tamamlanır.

Milli iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi iki formaya bölünə bilər: iqtisadiyyatın milliləşdirmə yolu ilə birbaşa və dolaylı təsiri, dövlət maliyyə mexanizmindən istifadə edərək reproduktiv prosesi təsir etməklə.

İqtisadiyyata birbaşa təsir dövlətin milli iqtisadiyyatda iştirakı ilə həyata keçirilirsə, dolaylı tənzimləmə dövlət iqtisadiyyatına makroiqtisadi problemləri həll etməyə, bazar mexanizminə diqqətlə və dolaylı təsir göstərməyə kömək edir. Dolaylı dövlətin bu mexanizmə təsirinin əsas maliyyə üsulları büdcə, vergi, kredit və sosial alətdir.

Milli iqtisadiyyatın makroiqtisadiyyatı bütövlükdə cəmiyyətin mənafeələrində həyata keçirilir.

Müasir dövrdə iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi heç bir ölkədə inkar edilmir. Bütün ölkələrdə olan təcrübə göstərməkdədir ki, dövlət və biznes bir - birini tamamlamaqla inkişaf edir. Bununla da dövlət və biznesin güclərinin optimal münasibliklərinin müəyyən edilməsi axtarışı davam edir.

Bazar münasibətləri şəraitində iqtisadiyyatın idarə edilməsi onda dövlətin iştirakı konsepsiyasına əsaslanır. Lakin onun rolu təkcə bazar mexanizminin tənzimlənməsi ilə bitmir, eyni zamanda mülkiyyət sahibi və bazarın subyekti kimi çıxış edir.

İqtisadiyyatın vəziyyətindən və əlaqələrindən asılı olaraq müxtəlif ölkələrdə dövlət tənzimlənməsinin formaları, metodları fərqlənirlər. Məsələn stabil inkişaf edən ölkələrdə bazar mühitinin formalaşması, keçid dövrü yaşayan əlahiddə situasiyalarda inkişaf edən ölkələrdə bazar münasibətlərinin qurulması və s.

Keçid dövrünü yaşayan ölkələrdə dövlət tənzimlənməsinin rolu və təsir gücü yüksək olmalıdır. Bunun obektiv səbəblər də vardır. Beləki, dövlət biznesin inkişafını (xüsusilə də kiçik biznesi) dəstəkləməklə yanaşı, onun fəaliyyətinə nəzarəti də həyata keçirilməlidir. Bu məqsədlə həm iqtisadi-inzibati qanunlardan və hüquqi-normativ aktlardan istifadə olunmalıdır.

Açar sözlər: Milli iqtisadiyyat, ÜDM, ÜMM, Milli gəlir.

ELEKTRON TİCARƏT FƏALİYYƏTİNİN TƏŞƏKKÜLÜ VƏ AZƏRBAYCANDA MÜASİR VƏZİYYƏTİ

Aynur MƏLİKZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

malikzadeaynur@gmail.com

Xülasə

Ticarət fəaliyyəti malların alınması və satılması ilə bağlı sahibkarlıq fəaliyyətidir. Ticarət fəaliyyətinin informasiya və telekommunikasiya şəbəkələrindən istifadə edilən forması elektron ticarətdir. Azərbaycanda elektron ticarətin inkişafı ilə əlaqədar olaraq, elektron ticarət üçün sahibkarlıq fəaliyyətinin xüsusi növü kimi qanunvericilik dəstəyi yaratmaq lazımdır. Elektron ticarətlə bağlı beynəlxalq sənədlərin müddəaları hələ də mövcud Azərbaycan qanunvericiliyində tam surətdə öz əksini tapmamışdır. Elektron imzalar, elektron ödənişlər, elektron sənədlər üzrə qanunvericilik aktları sistemində müəyyən inkişaf tendensiyaları müşahidə olunmaqdadır. Elektron ticarət termini ümumiyyətlə kompüter və digər elektron avadanlıqlardan istifadə edərək həyata keçirilən müqavilələr və ödənişləri nəzərdə tutur. Elektron ticarət haqqında son illərdə yaşanan dəyişikliklərə paralel olaraq bir çox ölkə və beynəlxalq təşkilat elektron ticarət və onunla əlaqəli mövzuları gündəminə almış və bu istiqamətdəki işlərini sürətləndirərək elektron ticarət yolu ilə ticarətdə fəaliyyət və rəqabət üstünlüyü təmin etməyi məqsəd qoymuşdur. Elektron vasitələrin və internetin istifadəsi ticarət təşəbbüskarlığı və ümumiyyətlə ticarət prosesini daha asan, daha sürətli və daha sərfəli hala gətirə bilər. Elektron ticarət sahəsindəki tənzimləmələr sayəsində ölkələrdə elektron ticarət müəyyən qaydalar çərçivəsində istifadə olunur və cəmiyyət elektron ticarət tətbiqetmələrinə daha çox güvənir. Bu sahədə hüquqi və dövlət baxımından qeyri-müəyyənlik olduğu zaman, bu elektron ticarət fəaliyyətinə mənfi təsir göstərir. İnformasiya texnologiyalarının inkişafının daha da sürətlənməsi elektron ticarətin də daha geniş yayılmasına və daha çox istifadəçi qazanmasına səbəb olur.

Açar Sözlər: Elektron, Ticarət, İnformasiya

AZƏRBAYCANDA SƏNAYENİN İNKİŞAFININ DÖVLƏT TƏRƏFİNDƏN DƏSTƏKLƏNMƏSİ MEXANİZMİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Aynur SEYİDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
s_aynurka@mail.ru

Xülasə

İqtisadi inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, stabil iqtisadiyyat, yalnız məşğulluq səviyyəsinin yüksəldilməsinə və əhalinin normal həyat şəraitinin təmin olunmasına təsir göstərən əsas strateji amil müasir, sivil sahibkarlığın formalaşmasıdır. Eyni zamanda, bu ölkələrin təcrübəsinin təhlili sübut edir; Sahibkarlıq dünyanın heç bir yerində dövlətin köməyi və tənzimlənməsi olmadan yaradıla və inkişaf edə bilməz. Sahibkarlığın və yüksək səviyyəli məşğulluğun inkişaf etdiyi demək olar ki, hər bir ölkədə onların təşviq edilməsi dövlət tərəfindən qanuni sosial yönümlü bazar iqtisadiyyatı kimi tənzimlənməlidir.

Sahibkarlığa dövlət yardımı dövlətin müasir sahibkarlığın inkişafı və məşğulluğun səviyyəsinin artırılması üçün dövlətin əlverişli iqtisadi, sosial, institusional, hüquqi və siyasi mühitinin yaradılmasıdır.

Bu dissertasiya Azərbaycanda maliyyə bazarının vəziyyətini nəzərdən keçirir. Bu iş görə təhlükəsizlik bazarının forma və mövzularını, inkişaf etdirilməsi və yaxşılaşdırılması üçün vasitələr və inkişaf etmiş ölkələrdə bazarların mövcud vəziyyəti ilə müqayisəli təhlil aparmağa çalışıram. Dissertasiya giriş, 3 fəsil və nəticədən ibarətdir. Birinci fəsildə biz maliyyə bazarlarının nəzəri həcmi və sosial-iqtisadi mühitə təsirləri haqqında danışdıq. İkinci bölmədə qanunvericilik bazası ilə bağlı mövzu və təhlillərin daha əsas problemi barədə danışılır. Sonuncu fəsildə biz bazarın mühüm problemləri və bu problemlərin xarici təcrübəyə uyğun həll yolları barədə danışdıq.

Açar sözlər: Bazar iqtisadiyyatı, Sənaye, Dövlət tənzimlənməsi, Tənzimlənmə modeli, Sənaye institut

MİLLİ İQTİSADİYYATDA BİZNES MÜHİTİNİN VƏ BİZNESİN İNKİŞAF STRATEGİYASININ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Aysel QƏMBƏRLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ayselqmbri@gmail.com

Xülasə

Bu gün Azərbaycan Respublikası ümumi daxili məhsulun həcminə görə Qafqaz regionunda ən yüksək göstəriciyə malik olsada biznes fəaliyyətinin ümumi daxili məhsulda payı daha çox neft sektorunun payına düşür. Məlumdur ki, Azərbaycan Respublikasında bir neçə il bundan əvvəl dövlət investisiya fondları tərəfindən həyata keçirilən neft və neft məhsulları ixracı ölkəyə xarici valyuta axınıni, büdcə gəlirlərini və investisiya göstəricilərini artırmışdı. İnkişaf göstəriciləri neft sektorundan asılı olan ölkələrin neft qiymətlərində baş verən dəyişikliklər nəticəsində hansı çətinliklərlə qarşılaşacağını təxmin etmək mümkündür. Bütün bunlar tədqiq edilən mövzunun aktuallığını vurğulayır.

Tədqiqatın əsas məqsəd və vəzifələri araşdırmalar və təhlillər nəticəsində milli iqtisadiyyatda qeyri-neft sektoruna əsaslanan biznes mühitinin inkişafını təmin edəcək yeni strategiyaların və təkliflərin irəli sürülməsidir. Bunun üçün biznes fəaliyyətinin reallaşmasında əsas götürülən amillərin nəzərdən keçirilməsi, uğurlu biznes strategiyaları ilə beynəlxalq hesabatlarda yüksək pillələrdə yer alan dünya ölkələrinin biznes mühitinin analizi, Azərbaycan Respublikasının biznes mühitinin qiymətləndirilməsi aparılmışdır.

Tədqiqata uyğun nəticə və təkliflər milli iqtisadiyyatda biznes mühitinin mövcud vəziyyətinin qiymətləndirilməsi və digər fəsillərdə qeyd edilən uğurlu biznes fəaliyyəti ilə bağlı informasiya və göstəricilərlə müqayisə edərək ölkəmizdə biznes mühitinin inkişafının sürətlənməsini əngəlləyən çatışmazlıqları aşkara çıxararaq irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: Biznes fəaliyyəti, Qeyri-neft sektoru, Beynəlxalq ticarət əlaqələri, İnvestisiya

BANKLARIN MÜFLİSLƏŞMƏSİ, BU PROSESİN İQTİSADİYYATDA OYNADIĞI ROL VƏ İFLAS PROSEDURUNUN TƏDQIQI

Aysel NURİYEVA

Azerbaijan State University of Economics
ayselnuriyeva.h@gmail.com

Xülasə

Müflüsləşmə prosesi başlayarkən ən mühüm və əsas hesab olunan məsələdən biri bu prosesin nəzaman və kim tərəfindən başlayacağıdır. Ölkəmizdə hakim olan qanunvericilik bunu əsas götürür ki, kreditor tələbinə əsasən borclu olan şirkətin fondundsən 10 faizdən çox olan zaman məhkəməyə müraciət oluna bilər. Lakin bu proses Rusiya Federasiyasında kreditorun tələbi əgər əmək haqqısının 500 manatlıq mislini təşkil edərsə icra işinə strat vermək olar. Təbii ki, sadaladığımız iki situasiya özündə özünə məxsus olan müsbət tərəfləri özündə əks etdirir. Əgər norma minimum əmək haqqı ilə hesablanırsa bu proses tez aşkar edilir, yox əgər nizamnamə fondu vasitəsilə icra edilirsə bu zaman konkret şirkətin maliyyə vasitəsi hesabına aydınlığa qovuşur. Belə qənaətə gəlmək olar ki, ölkəmizdə hökm sürən siyasət daha çox faydalı hesab edilir. Müəssisədə var olan sənədləri əsas götürsək aydın olar ki, iflas haqqında iş qaldırılmasına yalnızca müəssisənin və ya mülk sahibinin əmri ilə edə bilər. Həmçinin bu halda mümkündür ki, şirkət gündəlik və gələcəkdə nəzərdə tutulan məsələləri yerinə yetirməkdə çətinlik çəkirə bu zaman məhkəməyə müraciət edilmə ehtimalı vardır. Misal olaraq bunu qeyd edək, tutaq ki büdcə və kredit götürən arasında borcun geri qaytarılmasında hər hansı bir şübhə doğuracaq məqama rast gəldiyi zaman müflüsləşmə ilə əlaqədar olaraq işlərə start vermək olar. Müflüsləşmə prosesi başlayarkən ən mühüm və əsas hesab olunan məsələdən biri bu prosesin nəzaman və kim tərəfindən başlayacağıdır.

Açar sözlər: Bankların iflası, Müflüsləşmə, İflas proseduru.

NAĞDSIZ HESABLAŞMALARIN TƏTBİQİNİN ƏNƏNƏVİ VƏ MÜASİR İSTİQAMƏTLƏRİ

Aysel OMAROVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aysel.omars@gmail.com

Xülasə

Dünya praktikasında inkişaf etmiş ölkələrdə nağdsız hesablaşmaların miqyası iqtisadiyyatın inkişafının göstəricilərindən biri hesab edilir. Çünki iqtisadi cəhətdən kifayət qədər inkişaf etmiş ölkələrdə həm hökumət, həm də əhali bu sistemin onların rifahı, ödənişlərinin şəffaf və daha az riskli olması üçün ciddi tədbir olduğunun fərqləndirərək və bunu dəstəkləməkdədirlər. Bildiyimiz kimi, ölkəmizdə baş verən devalvasiyadan sonra maliyyə-bank sistemimiz ciddi böhranla üz-üzə qalmışdır. Məhz həmin dövrdəki zərurət də nəzərə alınaraq nağdsız ödəniş sisteminin təkmilləşdirilməsi cəmiyyətdə şəffaf maliyyə mexanizminin, gücləndirilmiş vergi bazasının yaradılması üçün vacib məsələdir. Belə ki, bu zaman sahibkar subyektlərinin vergidən yayınmasının qarşısı alınır, büdcəyə daxilolmalar artır bu da öz növbəsində büdcədə maliyyələşən təşkilatlarda çalışan əhəlinin sosial rifahının artmasına səbəb olur. Bundan başqa, əhali müvafiq ödənişlərini nağdsız şəkildə etdikdə artıq ödəmə riskindən azad olmaqla bərabər, korrupsiya və rüşvət kimi hallardan da özlərini sığortalamış olurlar. Ötən illərdə Azərbaycanda maliyyə-təsərrüfat və biznes subyektlərində şəffaf mexanizmlərin tətbiqi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Məqsəd, ilk növbədə, nağdsız dövryyənin inkişafı yolu ilə iqtisadi sferada hesabathılığı və şəffafılığı təmin etmək, vətəndaşları plastik kartlardan istifadəyə həvəsləndirməkdir.

Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) digər nazirlik və dövlət qurumları ilə birgə hazırlayaraq hökumətə təqdim etdiyi təkliflər paketi nağdsız dövryyənin həcmimin artırılmasına geniş imkanlar açır. Təkliflər paketində müasir elektron ödəniş alətləri və bank texnologiyalarından istifadənin genişləndirilməsi, elektron ticarətin inkişafının sürətləndirilməsi, ödəniş sistemləri və hesablaşmalar sahəsində qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi və s. tədbirlər nəzərdə tutulur. Fikrimcə, nağdsız dövryyənin artırılması istiqamətində aparılan tədbirlər ölkənin iqtisadi siyasətinin bu yöndə inkişafa nə dərəcədə önəm verdiyindən xəbər verir və öz növbəsində mövzunun aktuallığını da əsaslandırır.

Açar sözlər: Pul, Nağd pul, Nağdsız pul, Kartlar

DÜNYADA VƏ AZƏRBAYCANDA TURİZMİN MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Aytəkin HÜSEYNLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aytekin_huseynli_95@mail.ru

Xülasə

Turizm bu gün dünya iqtisadiyyatının inkişaf edən, yüksək göstəriciləri olan aparıcı sahələrdən biridir. İqtisadiyyatın bir çox sahələrinin inkişafına göstərdiyi müsbət təsir onun əhəmiyyətini artırır. Azərbaycanda iqtisadiyyatın qeyri-neft sahələrinin inkişafının aktuallığının artması ilə turizm sahəsi diqqəti daha çox cəlb etməyə başlamışdır. Məqalədə turizm sektoruna dair göstəricilərin təhlilinin zəruriliyi əsaslandırılmışdır. Dünya turizminin müasir dövrdə əsas göstəriciləri, əsas turizm regionları üzrə qəbul edilmiş turistlərin sayı, turizm gəlirləri üzrə mütləq və nisbi göstəricilər dünya üzrə turizm sektorunun ayrı-ayrı regionlarda və bu sahədə yüksək göstəricilərə nail olmuş ölkələrdə turizm gəlirləri, ölkə üzrə qəbul edilən turistlərin sayı turizm sektoru üzrə qəbul edilmiş turistlərin sayına, turizmdən əldə edilmiş gəlirlərin bölgüsünə, turizmə xərclənən vəsaitlərin həcminə görə ilk onluqda olan ölkələrin sıralaması, həmçinin hər turistdən əldə edilən gəlirlərin həcminə görə qonşu ölkələrin göstəriciləri və ölkəmizin göstəriciləri müqayisə olunmuşdur. Azərbaycanın turizmin perspektivli sahələri, ölkə turizmi üçün əsas tələb bazarları, rəsmi statistik məlumatlar əsasında son illərdə qəbul edilmiş turistlərin sayı, əvvəlki illərlə müqayisədə artım dinamikası, tur-günlərin sayı kimi göstəricilər təhlil olunmuş, ölkənin əsas turizm bazarları, ümumi göstəriciləri müqayisəli şəkildə təhlil olunmuşdur. Qonşu ölkələrlə turistlərin hərəkəti üzrə müqayisələr aparılmışdır. Bundan başqa ölkədə yerləşdirilmiş turistlərin məqsədlərə görə strukturu cədvəl vasitəsilə qeyd edilmişdir. Sonda təhlil zamanı alınan nəticələr verilmişdir.

Açar sözlər: Turizm gəlirləri, Turizm potensialı, Turizmin əsas göstəriciləri

“DİREKT-KOSTİNG” SİSTEMİ ÜZRƏ MƏSRƏFLƏRİN UÇOTU VƏ NEFTİN MAYA DƏYƏRİNİN KALKULYASIYASI (“SOCAR” ŞİRKƏTİ TİMSALINDA)

Aytən BAĞIRLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aytn.bgrl@gmail.com

Xülasə

Məqalədə ümumi olaraq neft və qaz sənayesində məsrəflərin uçotunun daha optimal variantı olan direkt kostinq metodu, onun prinsipləri, əhəmiyyəti, müsbət və mənfi cəhətləri, xüsusiyyətləri və neftin maya dəyərini kalkulyasiyası barədə məlumat verilir. Həmçinin, mövzu “Socar” şirkəti təmsalında mümkün qədər təhlil olunmuşdur.

Neft və qaz sənayesində məsrəflərin uçotunun daha təkmil, beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə reallaşdırılması üçün direkt kostinq sisteminin tətbiq olunması daha əhəmiyyətli hesab olunur. Kalkulyasiyanın aparılmasına aid alternativ üsullardan biri kimi “direkt-kostinq” sistemini nəzərə almaq olar. Bu sistem üzrə uçotda qısaldılmış məhdudlaşdırılmış maya dəyəri məsrəf obyektləri üzrə planlaşdırılır və uçota alınır. Lakin “direkt-kostinq” sisteminin əsas üstünlüyü ondan ibarətdir ki, o, məsrəflərlə idarəetmənin mühüm vəzifələrini həll etməyə imkan verir.

Məhsul, iş və xidmətin faktiki maya dəyərini kalkulyasiyası zamanı yüksək dəqiqlik prinsipinə nail olunması əsasən istehsal məsrəflərinin uçotunun təşkili və metodologiyasından, onun dəqiqliyindən və kalkulyasiyanın ümumi prinsiplərinə uyğunluğundan asılıdır. Məhsulun maya dəyərini kalkulyasiyası istehsalatın uçotunun son mərhələsi hesab olunur. Bu mərhələnin ən mühüm əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, məhsulun faktiki maya dəyəri haqqında məlumatlara əsasən maya dəyəri üzrə müəssisə tərəfindən qəbul edilmiş tapşırıqların yerinə yetirilməsi qiymətləndirilir, bu tapşırıqlardan kənarlaşmaların səbəbləri təhlil edilir, müəssisənin fəaliyyətində gələcək nailiyyətlərin imkanları aşkara çıxarılır. Maya dəyərini kalkulyasiyasının dörd metodu mövcuddur (sadə, normativ, sifariş, mərhələ). Məqalədə hər bir metod kifayət qədər geniş şəkildə şərh olunmuş və onların xüsusiyyətləri əks etdirilmişdir. Həmçinin, “Socar” təmsalında müəyyən dövrlərdə neftin və qazın maya dəyərini kalkulyasiyası barədə göstəricilər, cədvəllər qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər: Direkt-kostinq, Maya dəyəri, Kalkulyasiya, Neft-qaz

KIÇIK VƏ ORTA MÜƏSSİSƏLƏRDƏ MALİYYƏ MENECMENTİNİN TƏŞKİLİ PROBLEMLƏRİ

Aytən XƏLİLOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ayten.khva@mail.ru

Xülasə

Kiçik və orta müəssisələr məşğulluq, ÜDM, innovasiyadır və sahibkarlığa olan qatqıları səbəbiylə, sosial-iqtisadi böyümənin əsasını təşkil edirlər. Kiçik və orta müəssisələrdə səmərəli maliyyə menecmentininin təşkili həmin müəssisələr üçün ən əhəmiyyətli məsələlərdən biri sayılır.

Kiçik və orta müəssisələrdə maliyyə menecmentinin qarşılaşdığı problemləri iki yerə bölmək mümkündür: makro və mikro problemlər. Məqalədə maliyyə menecmentinin mikro – yəni müəssisə səviyyəsində problemlərinə baxılmışdır. Tədqiqat nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, kiçik və orta müəssisələrdə maliyyə menecmentininin tətbiqi prinsiplərinin mənimsənilməsi, menecerlərin maliyyə hesabatlarında verilən informasiyanın təhlil edilməsi, maliyyə analizi və maliyyə planlaması üzrə bacarıqlarının artırılması yaxşı nəticələr verə bilər.

Kiçik bizneslərdə ehtiyatların, pul vəsaitlərinin, debitor borcların və digər aktivlərin daha yaxşı idarə edilməsi likvidliyin yüksəlməsinə və məhdud maliyyə vəsaitlərindən daha səmərəli istifadəni təmin edə bilər.

Açar sözlər: Kiçik və orta müəssisələr, Maliyyə menecmenti

E-TİCARƏT VƏ AZƏRBAYCANDA İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Aytən MƏMMƏDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aytan.mammadova.95@gmail.com

Xülasə

Müasir zamanda texnologiyanın inkişaf səviyyəsi şirkətlərin və dövlətlərin sosial, mədəni, iqtisadi və siyasi fəaliyyətlərini dijital bir mühitdə həyata keçirilməsinə imkan yaradır. Bu vəziyyət bazarın qloballaşmasına, vahid bazar halına gəlməsinə yol açdı. Artıq içində olduğumuz iqtisadiyyat, informasiya iqtisadiyyatıdır. Ticarət öz sərhədlərini aşaraq texnologiya ilə birləşmiş və virtual mühitə köçürülmüşdür. Ənənəvi ticarət metodlarına internetin gətirdiyi üstünlükləri mənimsəyən qurumlar, sadəcə müəyyən bir müştəriyə yönəlmək əvəzinə qlobal ticarətə keçmək mövzusunda əlaqələr qurmağa çalışırlar. Elektron ticarət XX-ci əsrin axırlarında yaşanan sürətli dəyişmə və inkişafın nəticəsi olaraq ortaya çıxan və getdikcə artan, dünya səviyyəsində araşdırılan bir anlayışdır. E-ticarət, var olan bütün internet vasitələrindən faydalanaraq, hər hansı bir məhsul yaradılması, satışın həyata keçirilməsi, ticari fəaliyyət nəticəsində yaranmış hesabların ödənməsi, müəyyən bir xidmətin təklifi ilə bağlı bütün prosesi əhatələyərək işlərin sürətli, təhlükəsiz və aşağı xərclərlə reallaşdırır. Ümumi mənasında qeyd edilərsə, e-ticarət birbaşa hər hansı fiziki əlaqə qurulmadan və ya fiziki bir dəyişməyə ehtiyac olmadan tərəflərin elektron olaraq ehtiyaclarını ödədiyi bir ticari anlayışdır. Mal və xidmətlərin elektron mühitdə alış-verişi, dövlətə birbaşa borc ödənişlərinin edilməsi, satış öncəsi və sonrası xidmətlərin göstərilməsi və müştəri məmnuniyyətinin dəyərləndirilməsini bura aid etmək olar. Heç şübhəsiz virtual məkanda edilən bu fəaliyyətlər özü ilə birlikdə bir çox problemləri də gətirdi. Günümüzdə bütün elektron ticarət və onunla bağlı fəaliyyətləri sağlam və təhlükəsiz bir sistemə qovuşduracaq bir çox yollar axtarılır, qanunlar qəbul edilib, müəyyən tədbirlər görülür. Bundan başqa ənənəvi ticarət zamanı çəkilən xərclərin e-ticarətə nisbətən olduqca baha olması, e-ticarətin sürətli inkişafına səbəb olan amillərdəndir. İqtisadi fəaliyyətində yüksək inkişaf əldə etmək istəyən hər ölkə elektron ticarətə yönəlməli və bunun üçün lazımı infrastrukturunu yaratmalıdır.

Açar sözlər: Elektron ticarət, Rəqəmsal iqtisadiyyat, Ənənəvi ticarət, İnternet mağaza.

RİSKLƏRİN İDARƏ OLUNMASININ BANK SEKTORUNA TƏSİRİ

Azər ABBASLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
azerkhazar@gmail.com

Xülasə

Son dövrlərdə milli valyutanın məzənnəsinin kəskin konyunktur dalğalanmaları Azərbaycan banklarının fəaliyyətinə də öz təsirini göstərmişdir. Hətta bank sektoru bu hadisələrin mərkəzində duran və onları özünəməxsus hərəkətverici bir sistem elementi kimi çıxış edir. Neftin dünya bazarında qiymətinin kəskin düşməsi və bununla əlaqədar yaranan böhran dalğaları Azərbaycanın bank sistemində formalaşmış sistem risklərini əhəmiyyətli dərəcədə kəskinləşdirdi. Bir sıra bankların fəaliyyəti dayandırılmışdır. 2015-ci ilin sonu və 2016-cı ilin əvvəllərindən başlayaraq respublikada bir çox banklar öz filiallarının sayını kəskin azaltmağa başlamışdır.

Ölkədə iqtisadiyyatın davamlı inkişafının təmin olunması bütövlükdə maliyyə bazarlarının səmərəli fəaliyyətindən və bank sisteminin dayanıqlılığından birbaşa asılıdır. Bank sistemində risklərin idarə olunmasının səmərəli mexanizmlərinin işlənilib hazırlanması və tətbiqi, onun dayanıqlılığının təmin olunmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Ulu öndər Heydər Əliyev qeyd etmişdir ki, "hər bir ölkənin bank sistemi onun iqtisadiyyatının, maliyyəsinin ən mötəbər bir hissəsidir". Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2016-cı il 6 dekabr tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasında Maliyyə Xidmətlərinin İnkişafına Dair Strateji Yol Xəritəsi təsdiq edilmişdir. Burada əsas strateji hədəflərdən biri kimi maliyyə xidmətləri sahəsində tənzimləmə və nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi müəyyən edilmişdir. Bu hədəfə nail olmanın ən vacib prioritetləri kimi isə ilk növbədə məhz banklarda daha sağlam risk idarəetməsinin təmin edilməsi və maliyyə xidmətləri sektorunda konsolidasiya edilmiş riskəsaslı nəzarət modelinin tətbiqi müəyyən edilmişdir. Dünya iqtisadiyyatında baş verən maliyyə böhranı prosesləri bir çox ölkələrin bank sektorunun və bütövlükdə iqtisadiyyatının dayanıqlılığına öz təsirini göstərdi. Bu nöqtəyi nəzərdən, bank sisteminin dayanıqlı inkişafının təmin olunması və bu sahədə meydana çıxıb biləcək risklərin təsirinin yumşaldılması və ya vaxtında qarşısının alınması üzrə səmərəli risklərin idarə olunması metodlarının işlənilib hazırlanması zəruridir.

Açar sözlər: Bazel sazişləri, Risklərin idarə olunması, Bazar riski, Valyuta məzənnəsi, Devalvasiya

MÜƏSSSİSƏ FƏALİYYƏTİNDƏ İNSAN RESURLARININ İDARƏ OLUNMASININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN ANALİZİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ (“ERNST&YOUNG HOLDINGS” TİMSALINDA)

Azər ƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aaliyev2017@ada.edu.az

Xülasə

Məqalədə “Ernst&Young Holdings” şirkətinin timsalında müəssisələrin fəaliyyətində insan resurslarından istifadənin mövcud vəziyyəti nəzərdən keçirilmiş, şirkətin insan resurlarının əmək məhsuldarlığı, onların effektivlik göstəriciləri, əsas istiqamətləri şirkətin maliyyə hesabatındakı göstəricilər əsasında tədqiq edilmişdir.

Müasir biznes mühitində hər bir innovativ və xidmət sahəsində ixtisaslaşmış təşkilatın əlavə dəyəri ixtisaslı kadrlardır. Bu səbəbdən insan resurlarının idarə olunmasının effektivliyi şirkətin biznes prosesində əhəmiyyətli rol oynayır və ona əlavə dəyər qataraq biznes proseslərinin sürətlənməsinə və optimallaşmasına yardım edir. İnsan resurslarının idarə edilməsində başlıca məqsəd onların potensialından və yaradıcı imkanlarından maksimum istifadə edilməsidir. Geniş mənada insan resurslarının idarə edilməsi bir çox kompleks məsələləri əhatə edir. Müasir dövrdə müəssisələrin, firmaların fəaliyyətində heyətin rolunun artması, insan amilinin, onun intellektual, yaradıcı funksiyasına olan zəruri tələbatdan irəli gəlir. İdarəetmə ilk növbədə adamların, işçilərin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi və təşkilidir. Bu isə əmək ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması, insan amilinin nəzərə alınması, insan münasibətləri, əməyin təşkili, sosial inkişafı, əmək davranışı, kadr siyasəti, əmək bazarı kimi vacib problemləri əhatə edir. Heyətin idarəedilməsi istehsal, texniki-texnoloji sistemlərin idarə edilməsindən çətin və məsuliyyətli bir işdir, prosesdir. Heyətin idarə edilməsi ayrı-ayrı işçi kateqoriyaları ilə müəyyən prinsiplər, üsullar, səlahiyyətlər, funksiyalar çərçivəsində aparılan işlərin məcmusudur, sistemidir. Bu birinci növbədə firma və şirkətlərin kadr siyasəti ilə, yəni heyətin seçilməsi, qiymətləndirilməsi, yerləşdirilməsi, təlimatlandırılması ilə üzvi şəkildə bağlıdır.

Açar sözlər: İnsan resurları, Effektivlik, Əmək məhsuldarlığı, Maliyyə resursları, Optimallaşdırma

MÜASİR İQTİSADI ŞƏRAİTDƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI İLƏ BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİKLƏRİ ARASINDA İQTİSADI MÜNASİBƏTLƏRİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

Baba MƏMMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
baba.mammadov89@gmail.com

Xülasə

Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini tanıyan ilk ölkələrdən biridir. O vaxtdan etibarən ölkələrimiz arasındakı əlaqələr müxtəlif sahələr üzrə yüksək səviyyədə və səmərəli şəkildə inkişaf etmişdir. Azərbaycan ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasındakı iqtisadi münasibətlər özünü bu iki ölkə arasında xarici ticarət dövriyyəsinin həcmində də göstərməkdədir. Eyni zamanda da BƏƏ Azərbaycanda qeyri-neft sahələrinin inkişafına investisiya qoymağa maraqlıdır. Bu qeyd edilənlərin hər biri Azərbaycan ilə BƏƏ arasında xarici iqtisadi əlaqələrin güclənməsində mühim vasitələrdəndir.

BƏƏ və ümumilikdə Körfəz bazarı Azərbaycan üçün böyük maraq kəsb edir və Azərbaycanın bu bazara təklif edə biləcəyi qeyri-neft məhsulları çoxdur. Ənənəvi olaraq, hazırda Azərbaycanın qeyri-neft ixracı daha çox Rusiya Federasiyası, digər MDB ölkələri, Avropa istiqamətində yönəlib. Bu səbəbdən də, BƏƏ ilə hazırkı ticarət dövriyyəsi iki ölkənin mövcud iqtisadi potensialını əks etdirmir. Məsələn, 2016-cı il ərzində Azərbaycanın BƏƏ-yə ixracı təxminən 12 milyon ABŞ dolları həcmində, əsasən metallar, müxtəlif avadanlıqlar və meyvə olmuşdur. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanın ümumi ixracı həmin dövrdə 9 milyard ABŞ dolları və BƏƏ-nin illik idxalı 250 milyard ABŞ dolları təşkil edib, təbii ki, bu rəqəm qənaətbəxş hesab edilə bilməz.

İxracın genişləndirilməsi istiqamətində böyük potensial var. Bu ilk növbədə kənd təsərrüfatı mallarına aiddir. Azərbaycan öz ənənəvi ixrac bazarlarında yüksək keyfiyyətli meyvə-tərəvəz təchizatçısı kimi tanınır. Biz də istəyirik ki, Azərbaycan məhsullarının dadını və keyfiyyətini BƏƏ bazarına da təqdim edək. Eyni zamanda, Azərbaycanın böyük ənənəyə malik kimya sənayesi var və metanol, müxtəlif polimerlər də BƏƏ bazarı üçün maraqlı ola bilər. Eləcə də, müxtəlif borular, plitələr, naqillər və digər sənaye məhsulları da potensial ixrac məhsulları kimi nəzərdən keçirilir.

Açar sözlər: İqtisadi münasibətlər, Xarici ticarət, “Made in Azderbaijan” brendi, ÜDM, Qeyri-neft sahələri

TURİZM SEKTORUNDA İNVESTİSİYA QOYULUŞLARININ SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Behbidalı NOVRUZLU

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
behbudnovruzlu@gmail.com

Xülasə

Turizmin inkişaf etməsi ilə yeni iş yerlərinin yaranmasına, kənd əhalisinin şəhərə kütləvi axınının qarşısının alınmasına, əhalinin kommunikasiya və mədəni əlaqələrinin artmasına nail olmaq mümkündür. İnvestisiya fəaliyyəti - investorların investisiya qoyuluşu və onun həyata keçirilməsi ilə əlaqədar bütün hərəkətlərinin məcmusudur. Dünya bazarında ölkələr arasında xarici investisiyaların cəlb edilməsi ilə bağlı aparılan güclü rəqabət həm inkişaf etmiş ölkələr, həm də inkişaf etməkdə olan ölkələr tərəfindən xarici investisiyalarla bağlı normativ-hüquqi bazanın formalaşdırılmasını tələb edir. Turizm investisiyaları, bir destinasyonu turizm məqsədilə ziyarət edən yerli və xarici turistlərin qeyd olunan destinasiyada keçirdiyi vaxt içərisində qonaqlama, yemək-içmək, əyləncə və istirahət tələbatlarını qarşılamaq məqsədilə qurulan bina, obyekt, ərazi və nəqliyyat vasitələri, bunların istifadəsinə görə çəkilən xərclərin hamısı kimi ifadə olunur. Sənayeyə qoyulan investisiyaların yenidən qaytarılma vaxtı 4-5 il olmasına baxmayaraq, turizmə qoyulan investisiyalarda bu vaxt 7-10 il ola bilər. Məsələn üçün otellər şəbəkəsinin başa gəlmə xərci 1-1,5 milyard dollar təşkil edərsə və bunda çox ciddi bir investisiya olduğunu nəzərə alsaq, bu pulun müəssisə tərəfindən qazanılması qeyd etdiyimiz kimi 7-10 il müddətində mümkün olacaqdır. Əlbətdə ki, investisiya qoyulan regionda iqtisadi böhran, xəstəliklər, viruslar və ya təbii fəlakətlərin və digər hadisələrin baş verməyəcəyinə desək. Bu səbədən, dünya miqyasında turizm investisiyaları riskli investisiya olaraq qəbul edilir və tətbiq olunan təşviq proqramları ilə dəstəklənir. Birbaşa xarici kapital investisiya qoyuluşları deyilən zaman əsasən bu anlayışın, Trans Milli Şirkətlərlə, onların istehsal və ticarət strukturu ilə əlaqələndirilir.

Açar sözlər: Turizm investisiyası, Birbaşa xarici investisiya, Təşviq, Kapital

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KƏND TƏSƏRRÜFATI SAHƏSİNDƏ MƏŞĞULLUĞUN İQTİSADİ ARTIMA TƏSİRİ

Bəhruz BAYRAMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

bayramov2behruz@gmail.com

Xülasə

Bu gün bir sıra iqtisadi sahələrin inkişafı ilə yanaşı, kənd təsərrüfatı sektoru dövlətimiz üçün inkişaf etdirilməsi lazım olan prioritet istiqamətlərdən biri kimi müəyyənləşdirilmişdir. İstər milli iqtisadiyyatda, istərsə də, dünya iqtisadiyyatda kənd təsərrüfatı ərzaq təhlükəsizliyi və məşğulluğun təmini baxımından daim diqqət mərkəzində olmuş və inkişafı üçün bir sıra konsepsiyalar işlənilib hazırlanmışdır, hal-hazırda bu proses davam etdirilir. Azərbaycan Respublikası ərazisinin böyük hissəsi kənd təsərrüfatı, xüsusilə əkinçilik və maldarlıq üçün yararlıdır. Məhz bu imkanların mövcudluğunu və ənənəvi məşğuliyət sahəsi olduğunu nəzərə alaraq dövlətin qeyri-neft sahəsinin inkişafı ilə bağlı həyata işlədiyi və həyata keçirdiyi layihələrdə bu sektor daim diqqətə alınmış, daha uğurlu nəticələrin əldə edilməsi üçün tədbirlər görülmüşdür. Aqrar sektorun inkişaf etdirilməsi bir ölkənin hədəfləri içərisində deyil, həyata keçirdikləri içərisində yer almalıdır, çünki dünyada hal-hazırda əsas diqqət texnoloji yenilənmələrin üzərindədir. Bu sahənin təkmilləşdirilməsi də məhz onun inkişaf etmiş və özünü təminat səviyyəsinə çatmasına xidmət edir. Tədbirlər planının əsas hədəfi bu sektorda olan mövcud problemlərin həllinə nail olunması və kənd təsərrüfatını daha cəlbedici bir sahəyə çevirməkdir. Kənd təsərrüfatı üzrə sahibkarlıq formalarının genişlənməsi, innovativ dəyişikliklərin baş verməsi, texnoloji yeniliklərin tətbiqinin uğurlu nəticələri arzuolunan məqsədlər içərisindədir. Bununla yanaşı, bu sahənin inkişafı ölkəmizin bir sıra beynəlxalq təşkilatlara qoşulmasına mane olacaq məsələləri aradan qaldıracaq, daha yaxşı şərtlərlə beynəlxalq arenada fəaliyyət göstərə biləcəyik.

Açar Sözlər: Milli iqtisadiyyat, Məşğulluq, İmkanlar, Sahibkarlıq

RESURSLA ZƏNGİN ÖLKƏLƏRDƏ SUVEREN SƏRVƏT FONDLARININ YARADILMASI VƏ BÜDCƏNİN RESURS GƏLİRLƏRİNDƏN ASILILIĞININ AZALDILMASI ZƏRURƏTİ

Bəsirə BABAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
bbyva.besire@gmail.com

Xülasə

Suveren Sərvət Fondunun yaradılmasının əsas məqsədi onun iqtisadiyyatdakı əhəmiyyətli təsirini müəyyən edir. Onun ümumi məqsədlərinə aşağıdakıları aid etmək olar: büdcəni və iqtisadiyyatı ixrac gəlirlərindəki dəyişikliklərdən qorumaq və sabitləşdirmək, bərpa olunmayan resurslardan başqa gəlir mənbəyi yaratmaq, gələcək nəsillər üçün qənaət etmək, sosial və iqtisadi inkişaf layihələrinin maliyyələşdirilməsi və sair. Bir qayda olaraq, deyə bilərik ki, Suveren Sərvət Fondu sürətli artım dövrlərində gəlirlərin yığılımı və böhran dövrlərində onların istifadəsi yolu ilə dövlət gəlirlərində çətinliklərin təsirini aradan qaldırmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Tədqiqat işində fondların neft gəlirlərində qısamüddətli dəyişkənliklə bağlı problemlərin həlli üçün necə bir mexanizm kimi işləməsi araşdırılmışdır. Təbii resursla zəngin ölkələrdə fiskal çərçivə əsasən həmin resurslardan əldə olunan gəlirin volatilliyi və digər amillər nəzərə alınmaqla formalaşdırılır. Bu ölkələrdə uzunmüddətli fiskal dayanıqlığın təmin olunması üçün müxtəlif fiskal qaydalar istifadə oluna bilər. Qaydalar həmin sərvətdən əldə edilən gəlirlərin mövcud nəsillər üçün nə qədərini xərcləmək və nə qədərini gələcək nəsillər üçün yığılım şəklində saxlamaq sualına cavab tapır. Həmçinin fiskal dayanıqlılığın formalaşdırılması məqsədilə fondlardan dövlət büdcəsinə transfertlər də həyata keçirilir. Araşdırmada Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu misalında bu transfertlərin dövlət büdcəsinə etdiyi mənfəəti təsiri qeyd olunmuşdur. Həmçinin Milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsində təklif edilən Dövlət büdcəsinin neft gəlirlərindəki volatillikdən asılılığını aradan qaldırmaq üçün müəyyən edilmiş “qızıl qayda” mexanizmi və Ortamüddətli Xərclər Çərçivəsi araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Neft gəlirləri, Suveren Sərvət Fondları, Fiskal siyasət, Qızıl qayda mexanizmi

QEYRİ-NEFT SEKTORUNUN İNKİŞAFINDA DÖVLƏTİN ROLU

Bəybala ƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
beybalaaliyev@gmail.com

Xülasə

Azərbaycanın davamlı və dayanıqlı inkişafının təmin edilməsiylə onun iqtisadiyyatının inkişafının intensivliyinə gətirib çıxarmış olur. Ölkə iqtisadiyyatımız özünü iki cür biruzə verir: neft sektorunun inkişafı və qeyri-neft sektorunun inkişafı. Bildiyimiz kimi Azərbaycan neft ölkəsi olduğundan inkişafın əsas hissəsi neft sektoruna istiqamətlənmiş olur. Buradakı əsas məqsəd neft siyasəti sayəsində qeyri-neft sektorunun inkişafının əsasını qoymaqdan ibarətdir. Cənab prezident İlham Əliyevin bir mənalı olaraq həyata keçirdiyi sosial-iqtisadi siyasətin əsasını bu siyasət təşkil edir. Bu siyasətin əsas məqsədi Azərbaycan iqtisadiyyatının diversifikasiyalı bir iqtisadiyyatın əsasını təşkil etməkdən ibarətdir. Ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafı məhz iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi əsas rola malikdir.

Ölkə iqtisadiyyatında neft sektorunun müəyyən səviyyəyə çatıb yüksəlməsiylə, iqtisadiyyatın digər sahələrinin də yəni, qeyri-neft sektorunda inkişafına birbaşa olaraq təsir göstərmişdir. Dövlətin qeyri-neft sektorunun inkişafına təsir etməyi və bu sektorunun inkişafının stimullaşdırılması daha da yüksəldilmişdir.

Davamlı və dayanıqlı bazar iqtisadiyyatı şəraitində cəmiyyət üzvlərinin müxtəlif problemləri meydana gəlir. Bu problemlərin həllində bazar mexanizmləri özünü tam doğrulda bilmir. Cəmiyyət üzvlərinin bu kimi problemlərin həlli məhz büdcə vəsaitləri əsasında öz həllini tapır.

İqtisadiyyatın davamlı və dayanıqlı inkişafını təmin etmək üçün əsas mənbə büdcə gəlirləri hesab olunur. İqtisadi inkişafın təmin edilməsi üzrə büdcə gəlirlərinin rolu əvəz edilməz sayılır. Çünki, iqtisadiyyatın bütün sahələri bərabər olaraq inkişaf etmir. Bir sahənin inkişafı, digərinə nisbətdə geri qalır. Bu nisbətlər arasındakı fərqi aradan götürmək üçün büdcə gəlirlərini həmin sahələrə yönləndirmək lazımdır. Bununlada, dövlət yardımları vasitəsi ilə az inkişaf etmiş sahələrin də inkişafına nail olmaq mümkündür.

Açar sözlər: Qeyri-neft sektoru, Dövlət, Büdcə gəlirləri, Bazar iqtisadiyyatı

QEYRİ-NEFT SEKTORUNUN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ DÖVLƏT SİYASƏTİNİN PRİORİTET İSTİQAMƏTİ KİMİ

Bilal MƏMMƏDZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
bilal_mamedov_96@inbox.ru

Xülasə

Azərbaycan Respublikası müstəqillik qazandıqdan sonra ölkədə çoxlu sayda yeni banklar meydana gəlməyə başladı. Sovet imperiyasının dağılması özü ilə birlikdə yeni çağırışlar da gətirmişdi və bunlardan ən başlıcaları modern dünya nizamına integrasiya olmaq, bazar iqtisadiyyatına keçmək və kapitalizmin əsaslarını mənimsəmək idi. Milli iqtisadiyyatlar ilkin mərhələdə (qurulma mərhələsində) sovet dönmindən qalma mirasın müasir dövr üçün yararlı olan hissəsini mənimsəməklə birlikdə, onları transformasiyaya uğradaraq bazar şərtlərinə uyğunlaşdırmaq funksiyasını da öz üzərinə götürmüşdü, odur ki, ilkin dövəndə iqtisadiyyatların təməl daşları atılarkən sistemli və ardıcıl islahatların aparılması gözlənilə bilməzdi və həmin dönmə üçün ən aktual və vacib məsələ iqtisadiyyatın necə olur olsun möhkəmlənməsinə nail olmaq idi. Azərbaycanın iqtisadiyyatının əsası neft sektoru üzərində qurulmuşdur, lakin qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsinə ayrılan kreditlər sayəsində qeyri-neft sənayesində ixracın həcmi ildən-ilə artmaqdadır. Bununla belə, Azərbaycanın neft sektorunun inkişafı da davam edir. Yüz ildən çoxdur ki, neft-qaz sektoru Azərbaycan iqtisadiyyatının mühüm bir hissəsidir. Lakin dünya iqtisadiyyatı dəyişdikcə, qeyri-neft sektorunun inkişafı problemi Azərbaycan iqtisadiyyatında da mühüm bir çağırışa çevrilir. Hökumətin başladığı yeni siyasət və strategiyalar Azərbaycanın iqtisadiyyatını şaxələndirmək, ölkənin neft və qaz gəlirlərindən asılılığını azaltmaq, özəl sektorun rolunu artırmaq və qeyri-neft sektorunda davamlı inkişaf meyli yaratmaq məqsədi daşıyır. Dövlətin qeyri-neft sənayesinin stimullaşdırılması və inkişafı istiqamətində həyata keçirdiyi siyasət müstəsna əhəmiyyətə malikdir və sənaye inkişafı üçün maliyyə mənbələrinin çoxaldılması və diversifikasiyası bazar münasibətlərinin əsasında iqtisadi inkişafın stimulyatoru rolunu oynayır.

Açar sözlər: Qeyri-neft sektoru, İqtisadiyyat, Maliyyə, Diversifikasiya, Siyasət

İNNOVASIYA FƏALİYYƏTİNDƏ VENÇUR MEXANİZMLƏRİN İNFRASTRUKTURU

Cavanşir ABBASOV
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
abbasovcavanshir@gmail.com

Xülasə

Vençur biznesi - əsasən elmtutumlu yüksəktexnoloji istehsal sahələrinə vençur maliyyələşdirilməsi prinsiplərində həyata keçirilən riskli biznesdir, hansıki iki sahibkar: biri kapitalı, digəri isə ideyası və enerjisi ilə müəyyən elmi-texniki tərəqqinin reallaşdırılması və mənfəətin alınması üçün qarşılıqlı şəkildə fəaliyyət göstərirlər.

Vençur maliyyələşdirilməsi - elmtutumlu məhsulun işlənilməsi və istehsalına yönəldilən yeni yaradılmış kiçik yüksək texnoloji müəssisənin səhmdar kapitalına mənfəətin alınması üçün uzunmüddətli riskli investisiya qoyuluşudur.

Vençur kapitalı - birbaşa xüsusi investisiyanın həyata keçirilməsi üçün istifadə olunan riskli kapitaldır, hansıki adətən xarici investor tərəfindən elmtutumlu yüksəktexnoloji istehsal sferasında işləyən yeni, sürətlə inkişaf edən firmanın maliyyələşdirilməsi üçün təqdim edilir.

Vençur maliyyələşdirməsində investisiya və kommersiya bankları iştirak edirlər. Bu zaman əsas rolu investisiya bankı oynayır. Kommersiya bankları investisiya bankları ilə müqayisədə fəaliyyətlərində dövlət tərəfindən daha kəskin rəqlamentə məruz qalır. Onların risklə kapitalın qoyulduğu əsas obyektlər kiçik biznesin investisiya şirkətləri sayılır. Bundan başqa kommersiya bankları çox vaxt maliyyə kredit sisteminin digər təşkilatları ilə birgə müstəqil vençur fondları yaradırlar.

Vençur maliyyələşməsi - innovasiya kompaniyasının inkişafı və genişlənməsindən gəlir əldə etmək üçün yüksək riskli investisiya vəsaitidir.

İnnovasiya müəssisəsinin yaradılması mərhələsində (start-up mərhələsi) investisiyadan fərqli olaraq vençur maliyyələşməsi kompaniya ilk gəlir gətirməyə başladığında, başqa sözlə inkişaf və genişlənmənin ilkin mərhələsində həyata keçirilir. Vençur maliyyələşməsi əsasən vençur fondları və biznes-layihələr (innovasiya layihələrinə şəxsi vəsaitlərini yerləşdirməyə hazır olan fiziki şəxslər) həyata keçirirlər. İdarəetmə kompaniyası qapalı səhmdar fondun təşkilati-hüquqi şəkildə yaradılır.

Açar sözlər: Riskli sahibkarlıq, Biznes mələklər, Startap, Xarici investorlar, Vençur maliyyəşmə.

AZƏRBAYCANDA EKOLOJİ TURİZMİN ƏSAS PROBLEMLƏRİ VƏ HƏLLİ YOLLARI

Cahangir SƏMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

cahangir.samed@gmail.com

Xülasə

Müasir dünyada turizmin sürətlə inkişaf etməsi, turizm sənayesinin geniş infrastruktur şəbəkəsi, insanların istirahəti üçün böyük imkanlar yaratmaqla yanaşı, bir sıra problemlər doğurub. Bu problemlərdən biri də ekolojiya və ətraf mühitin mühafizəsi məsələsidir. Gözəl təbiət, cəlbedici landşaft, təmiz hava, göl və çaylar, çimərliklər, meşə sahələri - bütün bunlar turizmin inkişafı üçün başlıca təbii sərvətdir. Son dövrdə məlum olduğu kimi Azərbaycanda turizmin inkişafı istiqamətində də çox işlər görülür. Lakin ölkə də turizmlə bağlı problemlərdə az deyil. Bunlardan biri və ən böyüyü peşəkar kadr azlığıdır. Azərbaycanda otellərin tikintisinə 1994-cü ildən başlanmasına baxmayaraq, elə o dövrdən peşəkar kadr hazırlığı məsələsi yaddan çıxarıldı. Sonradan da bu yöndə heç bir addım atılmadı və Türkiyədən və bəzi Avropa ölkələrindən kadrlar cəlb edilməyə başlandı və bu proses hələ də davam etməkdədir. Bir başqa problem isə, hazırda ölkədə mehmanxanalar və digər turizm müəssisələri olduqca inkişaf edib və günü-gündən də inkişaf etməkdədir. Ancaq boş buraxılan sahələr də var. Azərbaycanda turizmlə bağlı yatırımlar edən insanlar yalnız dörd və beş ulduzlu otellər inşa etdirərək istifadəyə verir. Lakin ölkəyə iki və üç ulduzlu otellərdə lazımdır. Nəticə də bu qiymətlərə də təsir edir ki, ölkəyə gələn turistlərin istədikləri kimi istirahət edə biləcəkləri imkanlar yaranır. Azərbaycanda olan turizm problemlərindən biri isə bəzi qoruq və ya milli parklara girişlərə məhdudiyət qoyulmasıdır. Prezidentimizin bir aprel 2008-ci il sərəncamına əsasən qoruq olaraq adlandırılmağa başlayan Göygöy Dövlət Təbiət qoruğu bu qadağalarla üzləşən bir milli parklarımızdan biridir. Belə ki ölkəmizin bu fisunkar gözəlliyini gizlədərək saxlamaq mənasında olan düşüncə heç də məntiqli deyildi. Bu baxımdan da 2015-ci ildə qoruq ərazisinə giriş qadağası götürüldü. Bu kimi problemin həllindən sonra ölkəmiz turizm cəhətdən də dünyada daha çox tanınacaq.

Açar Sözlər: Turizm, Ekoloji Turizm, Qoruq

MÜƏSSİSƏDƏ VERGİ YÜKÜNÜN İDARƏ EDİLMƏSİ ÜZRƏ BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏ

Cəlal SƏFƏROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
celalseferov.cs@gmail.com

Xülasə

Məqalənin məqsədi müəssisələrdə vergi yükünün idarə edilməsi sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və mütərəqqi üsulların Azərbaycan müəssisələrində tətbiqi imkanlarının üzə çıxarılmasıdır. Dövlət vergilər vasitəsilə dövlət bir çox iqtisadi və sosial xarakterli problemlərin tənzimlənməsinə nail olur. Son zamanlar ölkəmizdə aparılan vergi islahatları və bazar konyukturasında baş verən dəyişikliklərin təsiri nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında neft sektoru ilə birlikdə qeyri-neft sektorunun daha sürətli inkişafına münbit şərait yaranmışdır. İqtisadiyyatda baş verən belə müsbət dəyişikliklər nəticəsinin vergi sisteminin çevik, sürətli olmasını tələb edir.

Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasındakı iqtisadi siyasətin bir çox sahələrində o cümlədən vergi sahəsində, qəbul olunmuş fəaliyyət planına əsasən bir çox sahələrdə, qanunvericiliyin və inzibətçiliyin beynəlxalq standartlarına uyğun təkmilləşdirilməsi vergi optimallaşdırılması üçün tələb olunan tədbirlərin davamıdır. Qloballaşan iqtisadiyyat şəraitində, transmilli şirkətlərin müxtəlif vergi dərəcələri tətbiq olunan ölkələrdə fəaliyyəti vergi üçün nəzərdə tutulmuş güzəştlərdən faydalanmaqla manipulyasiya imkanlarını formalaşdırır ki, bu da vergidən yayınma hallarına təkan verir. Digər yandan, texnologiyalardakı intensiv inkişaf xərclərin innovasiya və yaxud qeyri-innovasiya yönümlü olmasının müəyyən edilməsi üçün çətinliklər yaradır. Bu da vergi orqanlarında əlavə inzibati xərclərin yaranmasına səbəb olur. Çox lazımlı innovasiya yönümlü sahələrin inkişaf yolu innovasiya və elm tutumlu məhsulların dəyərinin vergi paylarına təsir edən çevik mexanizmlərinin qurulmasından ibarətdir. İxtisaslı elmi kadrlara və mütəxəssislərə olan tələbinin yüksək olması elm tutumlu və innovasiya yönümlü sahələrin iqtisadiyyatın digər sahələrindən fərqləndirən əsas xüsusiyyətdir. Bu səbəbdən elm tutumlu sahələrdə əməkhaqqı fondunun yüksək olması zəruridir. Nəzərə alınmalıdır ki, innovasiya yönümlü müəssisələrdə əmək haqqının qaneedici olması fərqli tənzimləmə siyasətinin həyata keçirilməsi zərurətindən irəli gəlir.

Açar sözlər: Vergi, Vergi yükü, Vergi qanunvericiliyi, Vergi güzəştləri

VERGİ GÜZƏŞTLƏRİNİN TƏTBİQİNİN NƏZƏRİ-METODOLOJİ ƏSASLARI

Cəmşid MƏDƏTZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
jamshid.madatzada@gmail.com

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi – vergi güzəştlərinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsinin və tətbiqi mexanizminin təkmilləşdirilməsi istiqamətlərinin tədqiqi.

Tədqiqatın metodologiyası – sistemli yanaşma, təhlil və ümumiləşdirmə.

Tədqiqat işinin nəticələri – vergi güzəşti anlayışının mahiyyəti dəqiqləşdirilmiş, həm sosial rifah həm iqtisadi inkişafa səbəb olan vergi güzəştlərinin yeni texnologiyalardan istifadə ilə təkmilləşdirilməsi və qanunvericilikdə sosial bərabərsizliyi aradan qaldıran vergi güzəştlərinin tətbiqi və genişləndirilməsi istiqamətində təkliflər verilmişdir

Tədqiqatın faydalılığı və elmi yeniliyi – vergi güzəşti anlayışının mahiyyətinə dövlətin gizli xərci kimi yanaşmaqla vergi güzəştlərinin uyğunluğu, səmərəlilik və tənzimlənmə problemləri tədqiq olunmuşdur.

Tədqiqatın məhdudiyyətləri. Vergi güzəştlərinin ünvanlılığının, sistemliliyinin, nəticəliliyinin və səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi üzrə informasiya bazasının məhdudluğu.

Tədqiqatın nəticələri. Tədqiqatın təhlili məsələlərində məhdudiyyətləri nəzərə alaraq vergi güzəştlərinin qiymətləndirilməsi üçün xüsusi sorğu anketi hazırlanmış və respondentlərin fikirləri əsasında vergi güzəştlərinin ünvanlı, sistemli, nəticəli və səmərəliliyi haqqında ümumi fikir yürüdülmüşdür. İqtisadi artımı stimullaşdıran vergi güzəştlərinin təkmilləşdirilməsi və sosial vergi güzəştlərinin səmərəlilik və nəticəlilik göstəricilərinin yüksəldilməsi üzrə informasiya sisteminin yaradılması barədə təkliflər verilmişdir.

Açar sözlər: Vergi güzəşti, Vergi tənzimlənməsi, Vergi siyasəti

AZƏRBAYCAN MANATININ (AZN) DEVALVASİYASININ BANK SEKTORUNA GÖSTƏRDİYİ TƏSİRİN TƏHLİLİ

Cərulla ŞİXKƏRİMLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
djarulla.s@gmail.com

Xülasə

Bank məhsulları bazarları geniş və çox xüsusi bir bazardır. Bu bazarın subyektləri arasında münasibətlərin xüsusiyyətləri dövlət tənzimlənməsində digər bazarlardan fərqləndirir, lakin ilk növbədə bank məhsulunun məhsulları bazar münasibətlərinin xüsusiyyətləri - bank mallarının və xidmətlərinin ortaya çıxması ilə fərqlənə bilər.

Bankçılıq istehlakçıları istehsalçıdan məhsul və ya xidmətlərlə istehlakçılara təmin etməklə istehlakçıların zəngin imkanlarına çevrən katalizdir. Bank sektorunda marketing konsepsiyası xidmət bazarında yenidən nəzərdən keçirilir. İstifadə olunan marketing strategiyaları maliyyə qurumlarının müştərilər üçün yalnız bir xidmət və müştəri şəxsiyyətinin və imicinin yaranma prosesinin olması faktını əhatə etmir.

Son illərdə bank sektoru Azərbaycanda proseslərə və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının özəlləşdirilməsinə təsir göstərən sürətli və müxtəlif inkişaf prosesinə məruz qalmışdır. Sektorda artan rəqabət mühiti müştərilərin profili, bank mükəmməlliyi və satınalma xidmətləri ilə yanaşı, hədəf auditoriya ilə aktual ünsiyyətlə də müştərilərin tələb və istəklərinin mərkəzi nöqtəsi olan müasir marketing anlayışını tətbiq etməyə məcbur edir. Beləliklə, bank müəssisələri mövcud və potensial müştərilərin bankının seçilməsinə təsir göstərən amillər, habelə xidmətlərin satın alınması ilə bağlı davranışları müəyyənləşdirən məlumatlara əsaslanan marketing strategiyasını inkişaf etdirirlər.

Hazırda bank imicinin yaradılması istiqamətində müştərilərlə yaxşı əlaqələr qurulması və müştərilərdə istək yaradacaq elementlərin rəqabət vasitəsi kimi istifadə edilməsi ilə əldə ediləcək bazar payının və gəlirinin uzunmüddətli və daha sabit olacağı aşkardır. Bu istiqamətdə, banklar “otaqlı”, qədim obrazlarından xilas olub, şüşə örtüklərlə ayrılan fiziki məkanlar kimi qurulmuş, bank personalı da müştərilərlə daha isti əlaqələr quran, lazım gəlsə müştərini özü tapıb gətirən, müştəri ziyarətinə gedən bank nümayəndəsi halını almışdır. Müştəri istəkləri istiqamətində innovativ dəyişikliklər etmək də bank üçün bir zərurət olur.

Açar sözlər: Milli valyuta, Məzənnə, Devalvasiya

AZƏRBAYCANDA MƏRKƏZİ YERLİ ÖZÜNİDARƏETMƏ MÜNASİBƏTLƏRİNDƏ MÖVCUD PROBLEMLƏR VƏ HƏLLİ YOLLARI

Coşqun ZEYNALOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
cosqunzeynalov@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə cəmiyyətin maraqlarının qarşılıqlı formada təmin olunmasında idarəetmələrin rolu əvəzəilməzdir. Yerli özünü idarələr ərazi daxilində yaşayan insanların mövcud olan ehtiyaclarının ödənilməsi, eyni zamanda xalqın rifahının yaxşılaşdırılması və ərazi daxilində başqa məsələlərin həllini icra edirlər. Müxtəlif xidmətlərin göstərilməsi dövlət yerlərində özünü yerli idarəetmə orqanlarının yaranmasının fəaliyyətini zəruri hesab etdi. Belə ki, XX əsrin sonu - XXI əsrin əvvəllərində ölkədə bələdiyyələrin inkişafı ilə əlaqəli reallaşan strategiyalar uğurla başa çatdı. Bu strategiyaların reallaşmasında əsas məqsəd bələdiyyələrin təkmilləşməsi ilə bərabər, əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasından asılıdır.

Bələdiyyə fəaliyyəti, müstəqilliyinin və əhalinin eyni zamanda hakimiyyətin spesifik dərəcəsinin ictimai fəallıq sektoru deyil, bələdiyyə əhalisi ilə təyin edilən təsisatdır. Tarixi dövrdə bələdiyyələrin yaranması nəticəsində ərazilərdə sosial müdafiəsinin təminatını, nəqliyyat sisteminin yaranması, kommunal xidmətlərin göstərilməsi, təhsil, səhiyyə, parkların salınması, sosial xidmətlər, bələdiyyənin ərazisində olan torpaqlardan düzgün şəkildə istifadə olunması və ümumilikdə məsələlərin həllində əsas rol oynamışdır. Ölkəmizdə bələdiyyələrə aid keçirilən islahatların yerli idarələrin inkişafında əsas rolu olmuşdur. Bununla bağlı olaraq, layihələrin sistemli proqramlaşdırılmış formada reallaşdırılması, bələdiyyənin maliyyə məsələləri və idarəetməsinin təkmilləşdirmə istiqamətlərində tədbirlərin reallaşdırılması bələdiyyənin təkmilləşməsi üzrə aktual strategiyalardır.

Ölkə üzrə bələdiyyələrdə problemlərin əsas həlli yollarının araşdırılması, problemlərin aradan qaldırılması təkliflərin hazırlanması və bələdiyyələrin üzərinə düşən sahələr üzrə fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması ölkənin qarşısında dayanan aktual məsələlərdəndir. Əsas olaraq suala cavabı tədqiq edək: İnsan kapitalının keyfiyyəti necədir? - Suala cavab olaraq onu deyər bilirik ki, müəyyən edilmiş insan resurslarının sistemlərin məcmu xüsusiyyətləri, bir sıra parametrlər vasitəsilə təyin etmək olar.

Açar sözlər: Bələdiyyə, Yerliözüidarəetmə, İqtisadiyyat, Bütəcə

AZƏRBAYCANDA TURİZM BİZNESİNİN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Davud ƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
davud.aliyev.96@mail.ru

Xülasə

Turizm Biznesi istər dövlət səviyyəsində , istərsə də bu sahə ilə məşğul olan özəl şirkətlərin hər zaman maraq dairəsində olan bir sferadır. Belə ki , Turizmin inkişafı ilə həm ölkənin, regionun beynəlxalq aləmdə təbliğatı aparılır (və bununla da növbəti turist axınının gəlməsinə şərait yaranır) həmçinin bundan gəlir, mənfəət baxımından da xeyir görülür. Turizm özünüün spesifik xüsusiyyətlərinə görə xidmətlərin və malların satılması ilə fərqlənir. Turist məhsulu turistə göstərilən və qiyməti turist tərəfindən ödənilən müxtəlif xidmət növləridir. Bura mehmanxana, nəqliyyat, transfer, ekskursiya, əyləncə, qidalanma və s. xidmət növləri aiddir. Bazar iqtisadiyyatında turizm sektorunu etibarlı bir vasitə kimi istifadə etmək üçün turist müəssisələrinin rəhbərləri və mütəxəssisləri sözügedən sahənin metodologiyasını və konkret şəraitdə yaradıcı şəkildə mənimsəməlidirlər. Turizm fəaliyyəti çox mürəkkəb və dinamikdir. Bu günkü gündə Turizm Biznesi istiqamətində demək olar ki, dünyanın bütün turizm potensialı olan regionlarında fəaliyyət göstərilir. Bu sferanın günümüzdən sürətli şəkildə inkişafı Turizm Biznesinin günümüzdəki aktuallığını ortaya qoyur. Ölkəmiz özünüün bütün təbii, tarixi, mədəni sərvətləri ilə unikal turizm ehtiyatlarına malikdir. Azərbaycanlıların bu torpaqlarda min illər ərzində yaşayıb yaratdığı milli – mədəni sərvətlərin turizm ehtiyatı kimi qiymətləndirilməsi isə bizim üçün müasir dövrün tələblərinə görə çox aktual bir məsələdir. Turizm Biznesi əhatəli sfera olduğu olduğundan bu sahəyə hər zaman maraq olmuş, son illərdə təhlil-tədqiqat obyektinə olmuşdur. Bu sahəyə aid istər mediada , istərsə də təhsil sektorunda müxtəlif məqalələr, yazılar, dərslilər yazılmışdır. Bu mövzuda aparılan araşdırmalarda keçirilən sərgilər, təşkil edilən beynəlxalq turlar da mühüm yer tutur. Azərbaycanda son vaxtlar turizm sürətlə inkişaf edir. Respublikamızın beynəlxalq turizm aləminə inteqrasiyasını və ölkəmizə marağın ildən – ilə artdığı son illərdə Bakı beynəlxalq turizm sərgilərindən birinin ənənəvi məkanına çevrilmişdir.

Açar Sözlər : Azərbaycan, Turizm, Biznes, Turist

FIRILDAQ ÜÇBUCAĞI: FÜRSƏTLƏRİN QARŞISININ ALINMASINDA SINDIRILMIŞ PƏNCƏRƏLƏR NƏZƏRİYYƏSİ

Eldəniz ABDULLAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
eldanizabdullayev@outlook.com

Xülasə

Bu gün bütün dünyada işçilər tərəfindən törədilən dələduzluq və vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə halları əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməkdədir. Bu hadisələr investisiya bazarında etibarın zəifləməsinə səbəb olmaqla milli iqtisadiyyatlara böyük zərər vurur. Hər il kiçik müəssisələrdən transmilli korporasiyalara qədər bir çox şirkətlər işçilərinin vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməsi və şirkət əmlakının mənimsənilməsi nəticəsində külli miqdarda vəsait itirirlər. Onların bir qismi aşkar olunub müəyyən tədbirlər görülsə də, daxili nəzarət sistemi zəif olan şirkətlər bəzən illərlə oğurluğa məruz qalır. Bu cür hallar şirkətin etibarına xələl gətirməklə onun əməkdaşlıq etdiyi bir çox şirkətlərə mənfi təsir göstərir. Həmçinin şirkətlərin adlarının belə hadisələrdə hallanması onların banklar və digər kredit təşkilatları qarşısında olan nüfuzuna zərər vurur, etibarını sarsıdır. Bu səbəbdən şirkətlər maliyyə itkilərinin qarşısını almaq üçün firıldaqçılıq hallarını önləməyə çalışmalıdırlar.

Bu istiqamətdə aparılan tədqiqatlar nəticəsində firıldaqçı əməllərin törədilməsinə səbəb olan ünsürlər müəyyən edilmişdir. Araşdırmada firıldaqçılıq törədilməsinin əsasında dayanan sözügedən faktorlar – “Fırıldaq üçbucağı” anlayışı, onun elementləri izah edilmişdir. Həmçinin, “Sındırılmış pəncərələr nəzəriyyəsi”nin mahiyyəti izah edilmişdir. Həmin məlumatlar əsasında məqalə mövzusunun təşkil edən bu araşdırmada nizamsız, düzgün olmayan davranış göstəricilərinin qanunsuz halların törədilməsinə meyli artırdığını müdafiə edən “Sındırılmış pəncərələr nəzəriyyəsi” ilə firıldaq hallarının törədilməsinə səbəb olan ünsürlərdən, eyni zamanda “firıldaq üçbucağı”nın bucaqlarından biri olan “firsət” faktoru ilə daxili nəzarət mexanizmlərinin zəifliyi fonunda əlaqə qurmağa çalışılmışdır.

Açar sözlər: Fırıldaqçılıq, Fırıldaq üçbucağı, Daxili nəzarət, Daxili audit, Sındırılmış pəncərələr nəzəriyyəsi

SƏHM BAZARLARININ (FOND BİRJALARININ) YARANMA TARİXİ

Elgin CAHANGİROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
cahangirove@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə səhm bazarlarının iqtisadi fəaliyyətdə xüsusi əhəmiyyəti vardır. Səhm bazarları maliyyə bazarlarının bir növü olub, nizamnamə kapitalını artırmaq istəyən şirkətlərlə artıq vəsaitə sahib olan və investisiya etmək istəyən şəxslərin bir yerdə cəmləşdiyi bazarlardır. Belə ki, əgər şirkət öz kommersiya fəaliyyətləri üçün əlavə vəsaitə ehtiyac duyursa, bu vəsait borc almaq və ya hissə sənədləri (səhmlər) buraxmaq yolu ilə əldə edə bilər. İnvestorlar tərəfindən alınan bu səhmlər, şirkətin pul vəsaitlərinə olan ehtiyacını ödəməklə bərabər, investora da şirkətin aktivləri və gələcəkdə əldə edəcəyi mənfəət üzərində pay əldə etmək hüququ verir. Bu proses iqtisadiyyata vəsaitlərin dövriyyəsinə təmin edərək, iqtisadi səmərəliliyi və gəlirliliyi artırır. Bir çox ölkələrin iqtisadi inkişafı məhz bu bazarların fəaliyyətindən asılıdır. Bu bazarlar bir çox ölkədə fəaliyyət göstərir və qlobal iqtisadi sistemin ayrılmaz hissəsidir. Buna baxmayaraq, səhm bazarları iqtisadi fəaliyyət növlərinin genişləndiyi son dövrlərdə yarandığı üçün yeni bazarlar sayılır. İnternet və telekommunikasiya texnologiyalarının son dövrlərdə sürətli inkişafı səhm bazarlarına da təsirsiz ötürməmiş, onların inkişafına və strukturunda dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Lakin, bu maliyyə bazarları qlobal iqtisadiyyatda tarix boyu bu gün olduğu qədər önəmli rol oynamayıb. Belə ki, orta əsrlərdə və ondan əvvəlki dövrlərdə mövcud olan sosial və iqtisadi sistemlər səhm bazarlarının yaranmasını zəruri etməmişdir. Bu məqalədə, sizə səhm bazarlarının qısa tarixi və onların iqtisadiyyatdakı rolunu indiki dövrdə olduğu qədər əhəmiyyətlə səviyyəyə gəlib çatdığı haqqında məlumat verəcəyəm.

Açar sözlər: Səhm bazarı, Fond birjası, Bazar kapitallaşması, İstiqraz

AZƏRBAYCANDA DAXİLİ BAZARIN QORUNMASINDA QIYMƏT AMİLİNDƏN İSTİFADƏ MEXANİZMİ

Elgün SÜLEYMANLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
elgun721@gmail.com

Xülasə

Yerli istehsalçıların qorunması bir tərəfdən, iqtisadiyyatın yenidən qurulmasını dəstəkləyir və məhsulların rəqabət qabiliyyətini artırır və milli ixracın inkişafı üçün şərait yaradır, digər tərəfdən milli istehsalçıların daxili bazarda xarici firmaların haqsız rəqabətindən qorunmasını təmin edir.

Azərbaycan Respublikasının Ümumdünya Ticarət Təşkilatının standartlarına uyğun olaraq milli istehsalçıları qorumaq, həmçinin tədqiqat imkanlarının, mexanizmlərinin və qoruyucu tədbirlərin tətbiqi xüsusiyyətlərinin olmaması ilə bağlı təcrübənin tətbiqi sahəsində məhdud təcrübəsi var.

Tədqiqatın vacibliyi də yerli istehsalçılara dövlət yardımı sisteminin təkmilləşdirilməsinin bazar mexanizmlərinin formalaşması ilə əlaqədardır. Bu, daxili bazarın və qiymət sisteminin dövlət tənzimlənməsi prosesinin dinamikasını izləmək, onun əsas tendensiyaları və problemlərini müəyyən etmək, müəyyən sahələr üzrə təkliflər hazırlamaq və təklif etmək, həmçinin qiymət siyasətinin əsas istiqamətlərini müəyyən etmək imkanı verir.

Xarici iqtisadi fəaliyyətdə gömrük-tarif tənzimləmələrinə üstünlük verilməsi ölkədə aparılan iqtisadi islahatların başlıca xüsusiyyətlərindən hesab edilir. Bazar iqtisadiyyatına keçidin hazırkı mərhələsində səmərəli fəaliyyət göstərə bilən gömrük-tarif tənzimləmə mexanizminin qurulması fəal və kiçik gömrük siyasətinin həyata keçirilməsinin, eləcə də ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin və iqtisadi maraqlarının qorunmasının mühüm şərti kimi çıxış edir.

Bütün bunlar ölkədə daxili bazarın formalaşmasında gömrük və qiymət sistemi ilə üzlaşən problemlərin aradan qaldırılmasına, ölkədə çevik və funksional gömrük və qiymət siyasətinin həyata keçirilməsinə kömək edəcəkdir. Buna görə də, daxili bazarın Azərbaycanda inkişafı və inkişafı üçün təkliflər və tövsiyələrin hazırlanması, həmçinin gömrük və qiymət siyasətinin təkmilləşdirilməsi xüsusilə vacibdir və mühüm elmi, nəzəri və praktiki əhəmiyyətə malikdir.

Açar sözlər : Qiymət Sistemi, Daxili Bazar, Investisiya

AZƏRBAYCAN ŞİRKƏTLƏRİNDƏ İNSAN RESURLARI İDARƏÇİLİYİNİN TƏŞKİLATI-İQTİSADI MEXANİZMİ

Elmar İSMAYILOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ismayilovelmar1993@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə müəssisələrin optimal idarəedilməsində, onun rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsində, davamlı inkişaf problemlərinin həllinin səmərəli təmin edilməsində tədqiqatlar genişlənməkdədir. Belə ki, yeni nəsil peşəkar, səriştəli kadr bazasının formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi problemi nəzəri olduğu kimi, eyni zamanda təcrübə olaraq da həlli zəruri olan aktual məsələləri özündə toplamaqdadır. Müəssisə idarəetməsində insan amili, yəni həm şirkət idarəetməsini həyata keçirmiş olan həmkarlar, həm də onların ortaqları baxımından rifahlarının artırılmasında əsas amildir.

İnsan resursları müəyyən sosial-iqtisadi mühit çərçivəsində fəaliyyət göstərir. İnsan resurslarının idarəedilməsi kadr menecmentinin özünəməxsus bir sferası və funksiyasını formalaşdırır. İnsan resurslarının müəssisədə idarə edilməsi üçün insan kapitalının inkişafı, eyni zamanda müəssisənin rentabelliği arasında qırılmaz bir əlaqə olduğundan bu mövzunun tədqiqi böyük əhəmiyyət daşıyır.

Ümumilikdə, aparılan tədqiqatlara əsasən qeyd edə bilərik ki, Azərbaycan şirkətlərində insan resursları idarəçiliyinin təşkilati-iqtisadi mexanizminin təkmilləşdirilməsi və bu sahədə mövcud problemlərin öz həllini tapması dövrümüzün ən vacib məsələlərindən biridir.

Aparılmış bu tədqiqat işinin əsas məqsədi müəssisələrdə, habelə Azərbaycan şirkətlərində insan resursları idarəçiliyinin təşkilati-iqtisadi mexanizmlərinin öyrənilməsi, bu sistemin təkmilləşdirilməsinin zəruriliyindən ibarətdir. Eyni zamanda qeyd edilən sahədə həyata keçirilən islahatların tədqiqi və əldə edilmiş nəticələrinin qiymətləndirilməsi, sonda isə yekun nəticələrin tərtib edilməsi kimi göstərilə bilər.

Bu məqalədə əsas məqsəd Azərbaycan Respublikasında fəaliyyətdə olan şirkətlərdə insan resursları idarəçiliyinin təşkilati-iqtisadi mexanizminin yeni formalarının və onların qiymətləndirilməsi sahəsində beynəlxalq təcrübənin araşdırılmasından ibarətdir. Bu baxımdan, müəssisələrdə kadr idarəçiliyində hazırlanmış yeni layihələrin öyrənilməsi, effektiv idarəetmə strukturunun hazırlanmasında atılmış addımlar öyrənilməlidir.

Açar sözlər: İnsan resursları, Kadr, Müəssisə

AZƏRBAYCANDA NAĞD VƏSAİTLƏRİN UÇOTU ONUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Elmar MƏMMƏDRZAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
elmar.mammadrzayev@ateshgah.com

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanada nağd vəsaitlərin uçotundan və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri aid araşdırmadan bəhs edir. Bildiyimiz kimi ölkəmizdə iqtisadiyyatın inkişafı digər iqtisadi alətlərin də inkişafını labüdləşdirir. Nağd pulla və nağdsız hesablaşmalar arasındakı qarşılıqlı əlaqə bazar münasibətlərinin ən mühüm atributlarından birisi sayılır. Vəsaitin hesablaşma, valyuta və sair hesablara daxil olması və həmin hesablardan xərclənməsi üzrə əməliyyat, pulların daxil olmasına dair elanlar, hesabnamə - tədiyə tələbnamələri, çeklər, tədiyə tapşırıqları Respublika Milli Bankı tərəfindən nəzərdə tutulmuş müxtəlif sənədlər vasitəsilə rəsmiyyətə salınır. Hesablaşmaların öz vaxtında aparılması bazar iqtisadiyyatının ən mühüm şərtlərindən biri olub, bütün pul dövriyyəsinin nə dərəcədə plana uyğun aparılmasının xarakterizə edir. Azərbaycan Respublikasında pul dövriyyəsinin təşkili aşağıdakı prinsiplərlə əsaslanır:

Bütün dövlət, kommersiya və ictimai müəssisələr, birliklər, təşkilatlar, şirkətlər, cəmiyyətlər və i.a. öz pul vəsaitlərini bankda olan hesablaşma hesablarında saxlamalıdırlar. Müəssisə və təşkilatlara yalnız təcili ehtiyaclara vermək üçün ciddi müəyyən edilmiş məbləğdə və yaxud pul vəsaitinin kassada saxlamağa icazə verilir.

Müəssisə və təşkilatlar bir-biri ilə eləcə də, maliyyə vergi və bank sistemi, yuxarı təşkilatlarla hesablaşmaları məcburi surətdə müvafiq hesablar vasitəsilə bank köçürmələri yolu ilə həyata keçirilir. Hesablaşmalar mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün müəssisələri əhatə edir.

Müəssisələr arasındakı hesablaşmalar daima dövlət və kommersiya blanklarının nəzarəti altında həyata keçirilir. Onların arasında baş verən mübahisəli məsələləri Milli Bank araşdırır, onların birini digərinin xeyrinə cərimələyir. Yaxud da hesablaşmadan kənar edir. Hesablaşmalar dövlət və özəl müəssisələrinin fəaliyyətini əhatə etməklə bərabər vahid hesablaşma formalarında öz ödənişlərini həyata keçirirlər.

Açar sözlər: Nağd hesablaşmalar, Kassa əməliyyatları uçotu

AZƏRBAYCANDA İCBARİ SİĞORTA BAZARI, ONUN İNKİŞAFI VƏ PROBLEMLƏRİ

Elnur ƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
elnur.pres@gmail.com

Xülasə

Bazar əsasında fəaliyyət göstərən hər bir iqtisadiyyata xas olan sığorta biznesi son illər Azərbaycanda əhəmiyyətli şəkildə inkişaf etmişdir. Sığorta cəmiyyətin ictimai – iqtisadi həyatının bütün tərəflərini əhatə etməklə əhəlinin maddi rifahının və sahibkarlıq riskinin zamini kimi çıxış edir. İcbari sığorta fiziki şəxslərin istehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından sığortalayır. Bu sığorta növü əhəmiyyətli hesab olunan sahələrdə çalışan şəxslərə dəyəcək maddi və fiziki zərərlərlə bağlı risklərin azaldılması üçün nəzərdə tutulan sığorta növüdür. İcbari sığorta şəxslərin sosial və dövlət maraqlarının təmin olunması məqsədi ilə icbari sığorta qanunları əsasında yerinə yetirilir. İcbari sığortanın çeşidləri, yerinə yetirilmə qaydaları Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunlarına əsasən müəyyən edilir. Dövlət tərəfindən qanunvericilik əsasında həyata keçirilən icbari sığorta cəmiyyətin maraqlarının təmin edilməsi üçün hüquqi və fiziki şəxslərin sığortasıdır. Azərbaycanda sığortanın inkişafı və sığorta segmentinin təkmilləşdirilməsi, beynəlxalq (norma) standartların və beynəlxalq təcrübənin ölkənin sığorta xidmətləri bazarında tətbiq olunması üçün kompleks müvafiq tədbirlər həyata keçirir. İcbari sığortalar haqqında qəbul olunan qanun artıq qısa bir müddətdə kifayət qədər böyük sığortalılar bazasının yaranmasına səbəb olmuşdur. Azərbaycanın sığorta bazarı bir sıra problemlərlə xarakterizə edilir, onların həllindən təkcə onun bu günkü stabilliyi deyil, həm də sabahkı mövcudluğu asılıdır. Azərbaycanda sığorta sisteminin və sığorta bazarının müasir vəziyyətinin təhlil edilməsi hazırda gündəmdə olan aktual problemdir.

Açar sözlər: Sığorta, İcbari sığorta, Sığorta bazarı

AZƏRBAYCANDA SOSIAL SAHƏLƏRİN İNKİŞAF STRATEGİYALARI

Elnur HƏSƏNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Elnur245@gmail.com

Xülasə

Azərbaycan Respublikasında dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərdən biri də sosial siyasətdir. Azərbaycan Respublikasında dövlətin sosial siyasətinin tərkib hissəsi kimi əhalinin təhsili, səhiyyə və sağlamlığın qorunması, ictimai-mədəni Sosial sahələr əhalinin həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və insan kapitalının inkişafına istiqamətlənmiş çox sayda vəzifələri yerinə yetirir.

Hazırda tədbirlər, incəsənət, idman, gənclər siyasəti, sosial təminat, sosial müdafiə və sair tədbirlər dövlət hakimiyyəti və icra orqanlarının sosial fəaliyyət sferasını təşkil edir. Davamlı olaraq ölkəmizdə həyata keçirilən bu siyasətin məntiqi nəticəsi olaraq ciddi və əsaslı infrastruktur layihələri, daim artmaqda olan əhalinin müxtəlif qrupları üçün əmək haqları, pensiya və müavinətlər, cəmiyyətdə ümumi rifah halının yüksəldilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər nümunə kimi göstərilə bilər.

Ümumiyyətlə, sosial sahələrin inkişafı meyllərinə müxtəlif amillər - ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı səviyyəsi, cəmiyyətdə gedən sosial-siyasi və demografik proseslər, ətraf mühit, mədəni və milli dəyərlər və s. təsir göstərir.

Azərbaycan Respublikasında indiki şəraitdə dövlətin həyata keçirdiyi sosial siyasəti əhalinin sosial xidmətlərə olan ehtiyaclarının təmin edilməsinə yönəldilməklə təhsilin, elmin, səhiyyənin, mədəniyyətin, digər sosial və mədəni tədbirlərin inkişaf etdirilməsi və əhalinin sosial müdafiəsinin daha da gücləndirilməsi məqsədlərinə dövlət büdcəsindən hər il böyük məbləğdə vəsaitlər ayırır.

Tədqiqatın məqsədi sosial sahələrin cəmiyyətin həyatında əhəmiyyətini və rolunu müəyyən etmək, Azərbaycanda sosial sahələrin inkişafı istiqamətində mövcud tendensiyaları müəyyən etmək, təhlillər aparmaq və sosial siyasətin perspektivlərini müəyyən etməkdir. Məqalədə Azərbaycanda həyata keçirilən sosial siyasətin istiqamətləri, bu istiqamətdə tədbirlərin əhalinin rifah halının yaxşılaşdırılmasında, təhsil, səhiyyə, sosial xidmət sektorunda inkişafın təmin edilməsində əhəmiyyəti təhlil edilmişdir. Məqalədə əhali gəlirləri, sosial müdafiə sisteminin xüsusiyyətləri, məşğulluq sahəsində perspektivlər müəyyən edilmiş, əhalinin sosial müdafiəsinin və yaşayış vəziyyətinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: Sosial sahə, Həyat səviyyəsi, Sosial müdafiə, Məşğulluq

TÜRKİYƏNİN DƏNİZ TURİZMİ, SAHİL ZOLAQLARININ AZƏRBAYCANIN XƏZƏR SAHİLİ ƏRAZİLƏRLƏ MÜQAYİSƏSİ VƏ ONLARIN TƏTBİQİ İMKANLARI

Elnur VƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
elnursoy@gmail.com

Xülasə

Çimərliklər dünya turizm sənayesində ən gəlirli sahələrdən biridir. Əksər insanlar ilin isti günlərini dəniz sahilində istirahət mərkəzlərində keçirməyə üstünlük verirlər. Hər il minlərlə xarici turist bu məqsədlə səyahətə çıxır. Dəniz sahilində yerləşən ölkələr də təbiətin onlara bəxş etdiyi bu sərəvətdən məqsədli istifadə edərək bu turizm növündən böyük mənfəət götürürlər.

Azərbaycanın Xəzər sahilı bölgələrində çimərlik turizminin inkişaf etdirilməsi üçün də əlverişli imkanlar var. Araşdırmalara görə, bu, şimaldan cənuba 850 km-lik sahilyanı zolaq boyunca ərazilərin 60-70 faizində çimərlik turizmini inkişaf etdirmək mümkündür. Hazırda sahilyanı ərazilərimizdə 90-dan çox çimərlik var, yenilərinin salınması davam edir. Hər il çimərlik mövsümü başlamazdan öncə dəniz suyunun monitorinqi aparılır, çirkli suyu olan ərazilərdən istifadəyə qadağa qoyulur, çimərliyə yararlı ərazilər isə elan olunur. Amma ölkəmizin bu sahədə olan potensialını nəzərə alsaq görürük ki, Xəzər dənizindən çimərlik məqsədilə istifadə yetərinə deyil. Sözügedən ərazilərdə çimərliklərin, istirahət mərkəzlərinin yaradılması, kottec, sanatoriya kimi məkanların istifadəyə verilməsi, ölkəmizə xarici turistlərin axınına şərait yarada bilər.

Çimərlik turizmi zonalarının yaradılması üçün qoyulan başlıca tələblər suyun təmizliyi, müvafiq infrastruktur və turizm xidmətlərinin səviyyəsi ilə bağlıdır. Çimərlik turizmi sahəsində xüsusi yeri olan İspaniya, Türkiyə, Yunanıstan, Fransa və digər ölkələrin bu sahədə böyük təcrübəsindən yararlanmaq olar. Bu məqalədə əsasən Türkiyə dənizlərini araşdıracağıq.

Açar sözlər: Türkiyə, Dəniz, Turizmi, Azərbaycanda, Xəzər, Aralıq, Egey, Mərmərə, Qara Dəniz

İXRACIN STİMULLAŞDIRILMASI ÜZRƏ DÜNYA TƏCRÜBƏSİ

Elsevər RZAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Elsevar.rzayev@bankrespublika.az

Xülasə

Müasir dövrdə, çox güman ki, iqtisadiyyatımız üçün milli istehsalın dirçəldilməsindən, müasir rəqabət qabiliyyətli məhsulların istehsalından, ölkədə istehsal olunan məhsulların dünya bazarına çıxarılmasından, yerli istehsalçılara istehsalın inkişafı üçün əlverişli şərait yaratmaqdan, məhsulların mənfə xarici rəqabətdən qorumaqdan daha aktual problem yoxdur. Bunun üçün ən vacib rol – istehsalın inkişaf etdirilməsinə, yerli istehsalçıların dəstəklənməsinə, istehlak bazarını mənfə xarici məhsullardan qorumağa yönəlmiş əhəmiyyətli elementlərdən biri - dövlətin səmərəli xarici ticarət siyasəti oynayır.

Xarici ticarətin inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsi üzrə həyata keçirilən islahatlar respublikamızda ən önəmli istiqamətlərdəndir. Bu səbəbdən dolayı, xarici ticarət siyasətinin işlənilib hazırlanması, prinsiplərin və qanunauyğunluqların təhlil edilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Dünya təcrübəsinin təhlili göstərir ki, demək olar ki, bütün ölkələr makro və mezo səviyyələrində xarici iqtisadi fəaliyyətə nəzarət edir və stimullaşdırırlar. Xarici ölkələrdə ixraca dəstək, müəyyən profilli nazirliklər və idarələr, ixtisaslaşdırılmış agentlər və ekspert mərkəzləri, maliyyə strukturları, diplomatik missiyalar və s. ilə əlaqəli, bir-birilə qarşılıqlı əlaqədə olan və bağlı olan hökumət və qeyri-hökumət qurumlarının bütöv bir sistemi kimi çıxış edir.

Azərbaycanda ixrac əmtəələrin strukturu resurs-xammal istiqamətilə xarakterizə olunur və bu məhsullar içərisində neft məhsulları üstünlük təşkil edir. Bu növ məhsulların ixracı xarici ticarət və ümumi olaraq xarici iqtisadi fəaliyyətin əsas strategiyası kimi çıxış edir.

Hazırda ölkələrin qlobal iqtisadi şəraitə düzgün inteqrasiyası üçün sənaye siyasəti mexanizmlərindən düzgün istifadə olunmalı və beynəlxalq arenada uyğun mövqe tutulması gərəkdir. Qloballaşmanın yeni iqtisadi şəraitində vacib xüsusiyyət odur ki, sənaye siyasəti şaquli formada inkişafdan, horizontal formada inkişafa keçid alır. Bu "Avropa Birliyi" ölkələrinin sənaye siyasətinə xas olan cəhətdir. Burada, müəssisələrin yeni şəraitdə struktur dəyişikliklərinə uyğunlaşa bilməsi üçün çevik qanunvericilik, onun ilkin şərtlərinin infrastrukturunun yaradılması nəzərdə tutulur.

Açar sözlər : İxracın stimullaşdırılması, Xarici iqtisadi siyasət, İxracatçılara dəstək, İxrac icmalı, Qloballaşma

GƏNCƏ ŞƏHƏR İQTİSADİYYATININ İNKİŞAFINDA TURİZM XİDMƏTİNİN ROLU

Elvin NƏSİBOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
e.nasibov@abad.gov.az

Xülasə

Ölkə iqtisadiyyatının ümumi olaraq neft-qaz sənayesi üzərində qurulması, bu sahədəki qiymət dalğalanmalarının mütəmadi olaraq baş verməsi və son zamanlarda da qiymətlərdə müşahidə olunan ciddi eniş digər sahələrin inkişaf etdirilməsini, xərclərdə optimallaşdırmanın aparılmasını labüd etmişdir. Əsas gəlir mənbələrinin neft və qazın olması da daha çox bu təbii sərvətlərin yayıldığı Abşeron bölgəsinin iqtisadiyyatının inkişafına, digər regionlarla sosial-iqtisadi balansın ciddi şəkildə pozulmasına səbəb olmuşdur. Digər regionların da iqtisadi olaraq geri qalmaması üçün onların sənaye, turizm potensiallarından düzgün şəkildə istifadə edilməlidir. Gəncə şəhərinin də yerləşdiyi coğrafi mövqe, zəngin tarixi, qədim ənənələri ilə zəngin turizm potensialı vardır. “Dövlət büdcəsindən asılılığı olmayan, özümaliyyətləşən şəhər modeli konseptinin Gəncə şəhərinə tətbiqi” adlı elmi işin yazılışı zamanı da apardığım araşdırmalar onu göstərmişdir ki, son vaxtlar turizm sahəsində bir sıra investisiya layihələri reallaşdırılan Qəbələ, Qusar rayonlarında bu sahədə ciddi irəliləyiş olmuş, bir neçə il öncəsinə qədər turistlərin ziyarət sayına əsasən geridə olduğu Gəncə şəhərinin önünə keçmişdirlər. İqtisadiyyatda turizmin rolunun artırılması üçün öncəliklə mənfəət düşünülməməli, ilk illərdə daha çox investisiya edilməlidir. Öncəliklə zəruri olan infrastrukturun yaradılması və müəyyən tanıtım, təbliğat işləri ilə turist axınını cəlb etmək mümkündür. 2018-ci il üzrə Gəncə şəhərinin yerli büdcə xərcləri arasında da turizmin inkişafına güclü təkan verə biləcək hər hansı xərc istiqamətinə rast gəlinmir. Sahibkarların da bu sahəyə olan marağının artırılması, investisiya layihələrinin artırılmasına təşviq edilməsi üçün müəyyən xərcləri bu istiqamətə yönəltmək vacibdir. Adı çəkilən bölgələrin paytaxt Bakıdan sonra ən çox turist qəbul edən regionlar olması bunun əyani sübutudur.

Açar sözlər: Turizm, Gəncə şəhəri, İqtisadiyyat, Regionların inkişafı, Gəncənin iqtisadi inkişafı

AZƏRBAYCANIN İQTİSADI STRUKTURUNUN VƏZİYYƏTİNİN İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİK BAXIMINDAN TƏHLİLİ

Elvin VƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

valiyev.elvin@outlook.com

Xülasə

Dünya sürətlə inkişaf edərək dəyişir, regional və ümumdünya səviyyəsində integrasiya prosesləri günü-gündən dərinləşir, dövlətlər də öz strategiyalarında müəyyən dəyişikliklərə getməli olur ki, bu dəyişikliklərin də milli iqtisadi inkişaf modelində qeyd alınması zərurətə çevrilir. Bəzi təhlükələrin günü bu gün də mövcud olması bizim iqtisadiyyatımıza və milli təhlükəsizliyimizə hədədir və onların aradan qaldırılması üçün dövlət iqtisadi strukturun formalaşmasına sistemli yanaşır, mövcud iqtisadiyyatın təhlükəsizliyi üçün konsepsiyalar və strategiyalar işləyib hazırlayır. mali və gələcəkdə yarana biləcək bütün təhlükələrə qarşı hazırlıqlı olmalıdır. İqtisadi təhlükəsizliyin tam təmin olunmaması və həyata keçirilən struktur siyasətinin hələ də təkmilləşdirilməsi, iqtisadiyyatın strukturunun strateji tələblərə uyğunlaşdırılması istiqamətində atılan addımlar bu sahədə geniş araşdırmanın aparılmasının zəruriliyini və məqalənin mövzusunun aktuallığını göstərir. İqtisadi təhlükəsizliyin müəyyən edilməsindən daha böyük problem onun nəticələrinə qarşı mübarizə aparmağın səmərəli yollarının tapılması istiqamətində səy, bilik və bacarığın uzlaşdırılmasıdır. Ümumilikdə, iqtisadi təhlükəsizlik problemi dünya miqyasında öyrənilmiş və struktur siyasətin Azərbaycanın timsalında ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinə və milli maraqlarına uyğun şəkildə formalaşdırılaraq tətbiq edilməsi məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Həmçinin, məqalədə əsas istiqamət ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyin gözlənilməsi şərtlərinə uyğun olaraq struktur siyasətlə bağlı dünya təcrübəsinin araşdırılması və ölkəmizə hansı şərtlərlə tətbiq edilə biləcəyini müəyyən etməkdir. İqtisadi təhlükəsizliyin müəyyən edilməsindən daha böyük problem onun nəticələrinə qarşı mübarizə aparmağın səmərəli yollarının tapılması istiqamətində səy, bilik və bacarığın uzlaşdırılmasıdır. Ümumilikdə, iqtisadi təhlükəsizlik problemi dünya miqyasında öyrənilmiş və struktur siyasətin Azərbaycanın timsalında ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinə və milli maraqlarına uyğun şəkildə formalaşdırılaraq tətbiq edilməsi məqsədi qarşıya qoyulmuşdur. Həmçinin, ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyin gözlənilməsi şərtlərinə uyğun olaraq struktur siyasətlə bağlı dünya təcrübəsinin araşdırılması, ölkəmizə hansı şərtlərlə tətbiq edilə biləcəyinin öyrənilməsi prioritet məsələlərdəndir.

Açar sözlər: Qloballaşma, İqtisadi təhlükəsizlik, İndikatorlar, Göstəricilər, Milli maraqlar

AZƏRBAYCANDA İNNOVASIYA YÖNÜMLÜ SAHİBKARLIĞIN TƏŞKİLATI-İQTİSADI MEXANİZMLƏRİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Emin NƏSİBLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

eminmassibli@gmail.com

Xülasə

Qlobal bazar məkanında innovasiya iqtisadi artımın ən başlıca mənbəyi və əsas aparıcı qüvvəsi hesab olunur. Ölkələrin iqtisadi artımı isə əsas 3 fərqli inkişaf meyarlarından əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Bunları faktor yönümlü iqtisadi inkişaf – ölkəyə təbiətin bəxş etdiyi resurslardan istifadə hesabına formalaşan; investisiya yönümlü inkişaf – texnoloji, fiziki və insan kapitalının mövcudluğunu özündə cəmləşdirən; innovasiya yönümlü iqtisadi inkişaf – araşdırma və elmi tədqiqatların aparılması kimi fəaliyyətləri özündə birləşdirən meyarlardır. Azərbaycanın gələcəyə istiqamətlənən inkişaf yolunda ölkədə sahibkarlıq fəaliyyətinin yenilikçi inkişafına, dünya miqyasında rəqabət qabiliyyətli mövqeyə malik olmaq kimi hədəflərə çatmaq məqsədilə innovativ iqtisadi inkişaf modelinin tətbiqi ən doğru addım hesab olunur. Sözsüz ki, Azərbaycanın inkişaf baxımından dünya reyting cədvəllərində irəliləməsi üçün dövlətin xüsusi proqramları çərçivəsində stimullaşdırma, təşəbbükarlıq və sistemli yanaşma texnikaları ilə özəl və dövlət sektoru institutları arasında olan birgə qarşılıqlı əməkdaşlıq yaratmaqla elmin və texnologiyanın inkişafını sürətləndirmək vacib amildir. Ölkədə sahibkarlığın təşkilati-iqtisadi mexanizmlərinin yenilənərək optimal vəziyyətə gətirilməsi üçün ölkəyə neft sektorunun gəlirlərin qeyri-neft sektoruna transformasiyası olduqca gərəklidir. Yəni, həmin gəlirlərin ölkədə elmə, texnologiyaların yaradılmasına, intellektual mülkiyyətə çevirməsinə imkan yaratmaq yaxın gələcəkdə ölkə iqtisadiyyatının inkişafına zəmin yaradaraq ölkənin sosial-rifah səviyyəsinin artmasına və dünya ölkələri arasında Azərbaycanın daha intensiv bazar iştirakçısına çevrilməsinə şərait imkanı yaradır. Bir çox inkişaf etmiş ölkələr inkişaf strategiyası olaraq cəmiyyətin innovativ inkişaf ideyasını əsas prioritet götürürlər. Bu mənada innovativ inkişafı da istehsal əsaslı iqtisadi biliyə əsaslanan bir anlayış kimi qəbul edirlər. Cari dövrdə elmi biliyi və informasiya bazası daha çox olan deyil, bu bilikdən düzgün şəkildə səmərəli formada istifadə edərək elmin nəticələrini istehsalda operativ tətbiq edən ölkələr daha çox irəliləmiş olur.

Açar Sözlər : İnnovasiya, Sahibkarlıq, Kənd təsərrüfatı, Kadr potensialı

RESPUBLİKANIN SƏNAYE MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ PROQRAM-MƏQSƏDLİ İDARƏETMƏNİN TƏTBİQİ MƏSƏLƏLƏRİ

Esmira MUSAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
qahramanli.94@gmail.com

Xülasə

Günümüzdə təşkilatların öncül prinsiplərindən biri də, cəmiyyətə ən yaxşı və produktiv xidmət göstərməkdir. Belə bir idarəetmə anlayışı təşkilatın daxilində xarici və daxili faktorlar arasında təsirləri diqqətə almaqla, təşkilatı daha şəffaf idarəetmə fəaliyyətinə sövq edir. Strateji idarəetmə, cəmiyyət təşkilatlarına, xüsusilə də, vizyon və missiya baxımından qatqıda bulunmaqla, fəaliyyətlərinə müəyyən istiqamət verir. Beləliklə, cəmiyyət təşkilatları gələcəklərini əvvəlcədən müəyyənləşdirər və buna əsasən də işlərini tənzimləyərlər. Strateji idarəetmə daima dəyişikliyə məruz qalan, bu dəyişiklikləri idarə edə bilən və düşüncüyü mühitə tez uyğunlaşmanı təmin edən təşkilatlara daima ehtiyacın olduğu fikrini doğrulayır. Strateji planlaşdırma müəssisə və təşkilatların qısa, orta və uzun müddətli məqsədlərini, hədəf və prioritetlərini, performans dərəcələrini və bunlara çatmaq üçün izlənəcək üsul və metodları özündə birləşdirir. Gələcəyi strateji rəhbərliyə çatdırmaq yerinə, onu nəzərdə tutulmuş şəkildə formalaşdırmaq, öz gələcəyini bütün təşkilatın hədəfi halına gətirir. Bu gün bütün növ və ölçülərdə şirkətlərin müvəffəqiyyəti strateji rəhbərliyindən asılıdır. Təşkilatın idarə edilməsinin (planlaşdırma, təşkili, koordinasiya, icra, nəzarət) əsas funksiyaları strateji idarəetmədə dəyişmiş, lakin bu funksiyalar və yanaşmalar xarici mühitə yönəldilir. Heç bir təşkilat tək deyil. Hər bir təşkilat yaşayır və ətrafdakı şərtlərdən təsirlənir. Bu dəyişən texnologiya mühiti ətrafında özünü yenidən yaradır. Ətraf mühitin təşkilatı təsiri üzərində həlledici təsiri var və təşkilatların necə formalaşacağını müəyyənləşdirir. Bu işdə, “2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı” –na baxılmış, strateji və əməliyyat idarəetmə metodları seçilmiş, sonra fəaliyyət və texnika standartları müzakirə edilmişdir. Strateji planlaşdırma və SWOT analizi strateji və əməliyyat idarəetmə texnikalarında tətbiq olunur. Nəticələr göstərir ki, "SWOT analizi" təşkilatlardakı performans mövqeyini təqdim edən və qiymətləndirə bilən faydalı idarəetmə vasitələrindəndir.

Açar sözlər: İdarəetmə, Strategiya, Proqram-məqsədli idarəetmə

İQTİSADİYYATIN APARICI SAHƏLƏRİNİN İQTİSADI İNKİŞAF PROBLEMLƏRİ VƏ HƏLLİ YOLLARI

Əbdülrəhim RƏHİMZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rehimzade4595@mail.ru

Xülasə

Müasir Azərbaycan Respublikasının inkişafının strateji məqsədlərini Azərbaycanın son illərdə qazandığı statusa uyğun global iqtisadi rəqabətdə mövqe tutan və etibarlı şəkildə milli təhlükəsizliyini, vətəndaşların konstitusiyaya hüquqlarını təmin edən iqtisadi və sosial inkişaf səviyyəsinin əldə edilməsidir. Dünya iqtisadiyyatında gedən gərgin sosial-iqtisadi proseslər fonunda qeyd edilən məqsədlərin reallaşdırılması üçün ölkə iqtisadiyyatında, birinci növbədə onun aparıcı sahəsi olan sənayedə fundamental dəyişikliklərin aparılması vacibdir. Ölkə iqtisadiyyatında aparılacaq dəyişikliklərin nəticəsi beynəlxalq bazarlarda uğurlu rəqabət apara biləcək məhsulların istehsalı və xarici bazarlara çıxarılmasının təmin edilməsidir. Məhsulların rəqabətqabiliyyəti əsas etibarilə istehsalın yükəsək məhsuldarlığı, əmtəələrin innovativliyi, aşağı xərc tutumluluğu və tələbat hesabına təmin edilir.

Qeyd edilən dəyişikliklər, işlənilməsi və reallaşdırılması nəzərdə tutulan təbirlər hökumətin sənaye siyasətinə, milli iqtisadiyyat və onun əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin məqsədlərinə uyğundur.

Mövzu üzrə aparılan tədqiqatın amali strateji yol xəritəsində nəzərdə tutulan müddəalar əsas tutulmaqla ölkə iqtisadiyyatının aparıcı sahələrinin mövcud iqtisadi inkişaf vəziyyətinin, milli istehsal məhsullarının beynəlxalq bazarlarda rəqabətqabiliyyəti təmin edilməsi imkanlarının araşdırılması və onunla bağlı mövcud problemlərin təyini və müvafiq həlli yolları üzrə tövsiyələrin hazırlanması kimi müəyyən edilmişdir

Məqsədə uyğun olaraq məqalədə ölkə iqtisadiyyatının aparıcı sahələrinin mövcud vəziyyəti nəzərə alınaraq yaşanan problemlərin olması və onları doğuran səbəblər izahlı şəkildə öz əksini tapmışdır. Problemlərə əsasən ölkədəki iqtisadi vəziyyəti, lojistika sahəsində problemləri, milli istehsalçılarda rəqabət üstünlüyünün və təcrübənin olmamasını, sənayenin inkişafı ilə əlaqədar layihələrin beynəlxalq əməkdaşlıq və birgə həyata keçirilməsi məsələlərinə laqeydlik və s. aid edilir. Müəyyən edilmiş problemlərin aradan qaldırılması üçün hökumətin mövcud imkanları çərçivəsində mümkün həll variantları və onların reallaşdırma yolları təklif edilir.

Açar sözlər: Strateji yol xəritəsi, İnkişaf problemləri, İnkişaf istiqamətləri

TİKİNTİ SAHƏSİNDƏ GƏLİR VƏ XƏRCLƏRİN UÇOTUNUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Ələkbər MEHDİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
elekbermehdiyev29@gmail.com

Xülasə

Məqalədə tikinti sahəsində fəaliyyət göstərən müəssisələrdə mühasibat uçotunun, eləcə də, gəlir və xərclərin uçotunun vacibliyindən bəhs edilmiş və onların təkmilləşdirilməsi üçün görülməli olan tədbirlər göstərilmişdir. Hal-hazırda iqtisadiyyatda təsərrüfat sahələrindən biri olan tikinti sahəsi bazar iqtisadiyyatının mühüm sahələrindəndir. Odur ki, bu sahəni inkişaf etdirmə yollarından biri də onun mühasibat sisteminin təkmilləşdirilməsidir. Həmçinin gəlir və xərclərin uçotu da mühasibat sistemində mühüm rol oynayır. Bu məqalədə gəlir və xərclərin təkmilləşdirilməsi üçün lazım olan bir sıra məsələlərə toxunulmuş və həmin məsələlərin həlli ilə bağlı çıxış yolları araşdırılmışdır. Hansı ki, həmin çıxış yollarına gəlir və xərclərin də daxil olduğu ümumi mühasibat sistemindəki baş verən əməliyyatların tanınma anında sənədləşdirməsinin təmin olunması və respublikamızda gəlir və xərclərin uçotunun müasir metodikasının tətbiqi üçün lazım olan tədbirlərə toxunulmuşdur. Digər təsərrüfat sahələrində olduğu kimi mühasibat bu sahədə də mühasibat uçotunun sənədləşdirilməsi müəssisənin maliyyə vəziyyətini düzgün tərtib etmək və gələcək idarəetmə qərarlarının ən optimal variantının qəbul olunması üçün vacibdir. Tikinti sahəsinə xas olan əsas sənəd kimi tikinti müqavilələri müəssisənin gəlir və xərclərin uçotunu aparmaqda əsas sənəd hesab olunur.

Bundan əlavə tikinti sahəsində gəlir və xərclərin uçotunun müasir metodikasının tətbiqi və beynəlxalq uçot sistemində keçilməsi də mütləqdir. Hansı ki, həmin metodikanın tətbiqi və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması bu sahədə olan şirkətlərin beynəlxalq səviyyəyə qədər inkişafına şərait yaradar bilər.

Açar sözlər: Tikinti, Mühasibat, Gəlir, Xərc, Uçot

AZƏRBAYCANDA REGIONLARIN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Əliəkbər HÜSEYNZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

aliakbar.hra@gmail.com

Xülasə

İnkışaf etmiş ölkələrin təcrübəsindən aydın olur ki, regionların sosial-iqtisadi inkışafının nəticəsi bütünlükdə ölkənin inkışafı deməkdir. Bu baxımdan iqtisadi artıma nail olmaq istəyiriksə sosial-iqtisadi inkışafa diqqət ayrılmalıyıq.

Regional iqtisadi inkışafa nail olmaq üçün isə təbii və insan resurslarından səmərəli istifadə edilməli, yeni sənaye və iş yerləri yaradılmalı, regionların iqtisadi və sosial inkışafları arasında disproporsiyalar azaldılmalı, yerli və xarici investorlar üçün əlverişli şərait yaradılmalı, elm, mədəniyyət və inkışaf mərkəzləri yaradılmalı və digər bu kimi tədbirlər reallaşdırılmalıdır.

Dünya təcrübəsi göstərir ki, müasir dövrdə bazar iqtisadiyyatı şəraitində regional iqtisadi sistem yalnız bazarın özünü tənzimləməsi vasitəsilə fəaliyyət göstərə bilməz. Regionların sosial iqtisadi inkışafı üzrə dövlət səviyyəsində proqramların hazırlanması və tətbiqi regionlarda sosial ədalətin təmin edilməsinin, əhəlinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinin, regionların kompleks sosial iqtisadi inkışafının mühüm vasitəsi kimi çıxış edir. Demografik inkışaf yolunu seçmiş Azərbaycanda bu istiqamətdə bir sıra Proqramlar qəbul etmiş və kompleks tədbirlər həyata keçirmişdir. Buna müvafiq olaraq müxtəlif illər ərzində silsiləvi formada Dövlət Proqramlarının həyata keçirilməsində bir sıra müsbət nəticələr əldə edilmiş və Azərbaycan regionlarının inkışafı üzrə elmi metodoloji və təcrübi baza formalaşmışdır. Regionların sosial iqtisadi inkışafına mane ola biləcək səbəbləri araşdırılmış, təhlil edilmiş, regional inkışafın idarə olunması strategiyası, texnologiya və mexanizmləri işlənilib hazırlanmış və bununla da müasir dövrdə regional iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin artırılmasına istiqamətlənmiş fəaliyyət həyata keçirilmişdir. Müasir dövrdə regionların sosial iqtisadi inkışaf problemlərinin yalnız bazar iqtisadiyyatı, onun qanunauyğunluqları nəzərə almaqla, möhkəm nəzəri əsaslarla və dünya təcrübəsindən istifadə etməklə həll etmək mümkündür.

Açar sözlər: Regional inkışaf, Dövlət proqramı, Sosial-iqtisadi inkışaf

AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATINDA VƏ MALİYYƏ SİSTEMİNDƏ BOKT-LARIN ROLU

Əlirza ƏLİRZAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
a.alirzayev1@gmail.com

Xülasə

Digər maliyyə təşkilatları kimi bank olmayan kredit təşkilatları da Azərbaycan maliyyə sisteminin bir elementidir. Hal-hazırda Azərbaycanda onların sayı 104 olmaqla, 47-si bank olmayan kredit təşkilatı və 57-si isə kredit ittifaqı kimi fəaliyyət göstərir. BOKT-larının fəaliyyəti 25 dekabr 2009-cu il tarixli “Bank olmayan kredit təşkilatları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununu ilə və maliyyə bazarlarına nəzarət orqanının normativ xarakterli aktları ilə tənzimlənir. Həmin təşkilatlar isə qeyd olunan tarixdən əvvəl fəaliyyət başlamışdır. Lakin ölkədə kifayət qədər BOKT-ı olmasına baxmayaraq onların fəaliyyəti barədə tədqiqat aparılmamışdır. Bunun səbəblərindən biri kimi ölkə iqtisadiyyatında və maliyyə sistemində bankların daha böyük paya malik olmasını göstərmək olar. Qeyd etmək lazımdır ki, bu təşkilatlar fəaliyyət göstərsə onların həm iqtisadi artıma həm də ki maliyyə sisteminin inkişafına müəyyən təsirləri ola bilər. Və məqalədə bu təşkilatların həm iqtisadiyyatda həm də maliyyə sistemində mövqeyi qeyd olunmuşdur. BOKT-larının maliyyə vasitəçiliyi rolunu yerinə yetirən banklar kimi ölkə iqtisadiyyatının kreditləşmə fəaliyyətində özünəməxsus rolu vardır. Bu məqalədə 2005-2018-ci illəri əhatə edən cəmi kredit qoyuluşları, qeyri-bank kredit təşkilatlarının kredit qoyuluşları, ÜDM, qeyri-neft ÜDM və 2005-2015-ci illəri əhatə edən banklar və bank olmayan kredit təşkilatlarının aktivləri və kapitalı burada müqayisə olunmuşdur. Bu dövrdə ölkədə fəaliyyət göstərən BOKT-larının aktivlərində, kapitalında və həmçinin onların iqtisadiyyata kredit qoyuluşlarında artım olmuşdur. Buna paralel olaraq da ölkə ÜDM və qeyri-neft ÜDM-da da artım baş vermişdir.

Açar sözlər: Maliyyə təşkilatları, Bank olmayan kredit təşkilatı, Bank olmayan maliyyə institutu

AZƏRBAYCANIN XARİCİ TİCARƏT SİYASƏTİ VƏ ONUN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ PROSESLƏRİ

Ənvər HACIYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
a.hajiyev1@hotmail.com

Xülasə

Beynəlxalq iqtisadi əlaqələr bir çox səbəblər üzündən zəruridir və millətlər üçün çoxlu əmtəə müxtəlifliyi yaradır. Beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin əsasında isə ehtiyatlarda, zövqlərdə və psixologiyalarda olan müxtəliflik durur. Xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafı ayrı-ayrı ölkələrin milli iqtisadiyyatının beynəlxalq təsərrüfat miqyasında inteqrasiyasının sürətləndirilməsinin əsas şərtidir.

Ölkələr iqtisadi inteqrasiya axınlarına qoşularaq bu yolla öz istehsal güclərini, istehsalın səmərəliliyini və bütün bunların nəticəsində isə əhalinin ümumi rifah səviyyəsini artırmağa çalışırlar. Beynəlxalq əmək bölgüsünün üstünlüklərindən maksimum istifadə edilmədən, xarici iqtisadi əlaqələrin bütün formaları intensiv şəkildə genişləndirilmədən ölkə iqtisadiyyatının inkişafında əsaslı dönüş aparmaq mümkün deyildir. Dünya ölkələrindən heç biri öz inkişafını xarici ölkələrdən təcrid olunmuş şəkildə təmin edə bilmədiyinə görə öz aralarında beynəlxalq və regional səviyyədə iqtisadi əlaqələr yaratmağa çalışırlar.

Azərbaycanın xarici ticarət siyasəti bütövlükdə ölkənin iqtisadi təhlükəsizlik sisteminin əsastərki hissələrindən biri olmaqla ilk növbədə rəqabət üstünlüklərinin formalaşması və inkişafına əsaslanmalıdır. Azərbaycan Respublikasının ticarət qanunvericiliyinin formalaşması ticarət əməkdaşlığının genişlənməsinə imkan vermişdir. Dövlətlərarası ticarət əlaqələrinin tənzimlənməsi məqsədilə bir sıra qanun və normativ-hüquqi sənədlər qəbul edilmişdir. Bu gün Xarici ölkələrlə iqtisadi əməkdaşlıq Azərbaycanın milli iqtisadiyyatının çoxşaxəli inkişafının təmin etmək üçün böyük üstünlüklər verir.

Məqalədə beynəlxalq standartların tətbiqi sahəsində irəliləyişlər, statistik məlumatlar, sertifikatlaşdırma firmalarının Azərbaycanda fəaliyyətinin mövcud vəziyyəti, nöqsanlar, bu sahənin inkişafı üçün dövlətin, sertifikatlaşdırma firmalarının, standartı tətbiq edən müəssisələrin və ictimai təşkilatların görə biləcəkləri işlər, tövsiyə və təkliflər verilmişdir.

Açar sözlər: Xarici ticarət, İnteqrasiya, İqtisadi inkişaf, Dünya iqtisadiyyatı

AQRAR SEKTORDA İNNOVASIYA FƏALİYYƏTİNİN İNKİŞAF PROBLEMLƏRİ

Əzizə ALLAHVERDİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
aziza.allahverdiyeva95@gmail.com

Xülasə

Hazırda dünya iqtisadiyyatının inkişaf vəziyyəti və səviyyəsi aktual məsələ kimi innovasiya fəaliyyətinin qurulmasına və səmərəli təşkilinə yönəldilmiş ölkə, sahələr və müəssisələrin inkişaf səviyyəsini müəyyənləşdirir. İqtisadiyyatın dayanıqlı iqtisadi artımının əldə edilməsi və yeni istehsal növlərinin mənimsənilməsi, dünya bazarında rəqabətqabiliyyətli yeni məhsul istehsalının texnoloji inkişafı, işlənib-hazırlanması və mənimsənilməsi yolu ilə ölkənin böhrandan çıxması üzrə məsələlərin həllində innovasiya və innovasiya fəaliyyəti birinci dərəcəli əhəmiyyət kəsb edir. Məqalə innovasiyanın mahiyyəti və aqrar sektorda innovasiya fəaliyyətinin inkişafına təsirinə həsr olunmuşdur. İnnovasiyanın aqrar sektorda tətbiqinin zəruriliyinə dair fikirlərə baxılmışdır. Aqrar sektorda innovasiyaların inkişafının nəzəri əsasları araşdırılmışdır. İnnovasiya anlayışının mahiyyəti açıqlanarkən həm nəzəri araşdırmalar aparmış alimlərin, həm də aqrar sahə üzrə tədqiqatlar aparan alimlərin fikirlərindən istinadlar verilmişdir. İnnovasiyaların görkəmli alimlər tərəfindən təsnifatı qeyd olunmuşdur. İnnovasiyaların əhatə dairəsi konkretləşdirilərək ayrı-ayrı bəndlər şəklində verilmişdir. Milli iqtisadiyyatın inkişafında innovasiyaların roluna toxunulmuşdur. İnnovasiya fəaliyyətinə daxil olan proseslər, innovasiya prosesinin mərhələləri, həmçinin innovasiyaların tətbiqini aktuallaşdıran səbəblər məqalədə öz əksini tapmışdır. İnnovasiya fəaliyyətinin subyektləri və obyektı qeyd olunmuşdur. Məqalədə inkişaf etmiş xarici ölkələrin aqrar sahədə innovasiyaların inkişaf etdirilməsi təcrübəsində əsas məqamlardan biri kimi elmi-tədqiqatların roluna toxunulmuşdur. Təsərrüfat müəssisələri ilə elmi-tədqiqat müəssisələrinin əməkdaşlığının əhəmiyyəti qeyd olunmuşdur. Yekunda məqalənin məzmununu təşkil edən müddəalar ümumiləşdirilmişdir. Çıxarılan nəticələr əsasında aqrar sahədə innovasiyaların inkişafı istiqamətində müəyyən təklif və tövsiyələr verilmişdir.

Açar sözlər: İnnovasiya, Aqrar sektor, İnnovasiya fəaliyyəti, İntensiv inkişaf

AZƏRBAYCANDA DÖVLƏT BORCU VƏ FİSKAL DAYANIQLILIĞIN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Fatimə XURŞUDZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
khurshudzada95@gmail.com

Xülasə

Son illərdə iqtisadi dalğalanmalar neftin qiymətində baş verən enmələrin nəticəsi kimi təzahür etmişdir. Belə ki, bu dəyişikliklər manatın dollar qarşısında dəyərini itirməsinə, yəni devalvasiyaya səbəb oldu. Məzənnə dəyişikliklərinin yaratdığı əsas problem xarici valyutada olan borcların dəyərinin artması ilə gələcək dövr üçün izlənilən fiskal siyasətin etibarlılığına, ümumilikdə isə fiskal dayanıqlılığın nə dərəcədə təmin olunacağı barədə suallar yaratmaqla bugünə qədər dayanıqlılığın necə olması ilə əlaqəli suallar yaradı. Yəni keçmiş dövr üçün aparılan analizlər iqtisadiyyatdakı mövcud vəziyyət haqda xəbər verirdi mi? Məhz bu səbəbdən araşdırmanın bu istiqamətdə aparılması özü ilə birlikdə önəmli nəticələr verə bilər. Tədqiqatın əsas məqsədi dövlət borcunun cari səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi və fiskal dayanıqlılığın qiymətləndirilməsidir. Dövlət borcunun hansı səviyyədə seyr etməsini, bu səviyyənin fiskal dayanıqlılığa təhlükə yaradıb yaratmadığını müəyyənləşdirmək tədqiqat işinin önündə duran vacib məsələdir.

Araşdırma beynəlxalq elmi işlərlə yanaşı ölkəmizin iqtisadi göstəriciləri barədə gərəkli məlumatları təmin edən Maliyyə Nazirliyi, Hesablama Palatası, Statistika Komitəsi, Mərkəzi Bank kimi rəsmi qurumların elektron ünvanlarına istinad etmişdir. Bu mənbələr vasitəsilə analizin aparılması SPSS Proqram paketi, MS Excel proqramının köməklikləri ilə tamamlanmışdır. Əsas yanaşma Dünya Bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondu tərəfindən razılaşdırılmış Maastricht meyarlarına fokuslanır.

Nəticədə dövlət borcunun son illər izlədiyi tendensiya və fiskal dayanıqlılığın səviyyəsi müəyyən edilmişdir. Həmçinin, önümüzdəki illərdə göstəricilərin necə dəyişəcəyi bəzi amillər əsasında dəyərləndirilmişdir. Analizlərdən alınmış nəticələr gələcək dövrdə tətbiq ediləcək iqtisadi siyasətin formalaşdırılması üçün önəmlidir. Lakin analizlər aparılarkən ətraflı təhlillərin aparılması üçün gərəkli bir sıra göstəricilərin əldə edilməsində problemlər olmuşdur. Bu isə öz növbəsində bir çox istiqamətdə dəyərləndirmələrə maneə törətmişdir.

Açar sözlər : Dövlət borcu, Fiskal dayanıqlılıq, Maastricht meyarları.

YERLİ ÖZÜNÜİDARƏETMƏ ORQANI OLAN BƏLƏDİYYƏLƏRİN İNSANLARIN HƏYATINDA ROLU

Fatimə KƏRİMLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

fatime.kerimli99@gmail.com

Xülasə

Azərbaycanda yerli özünüidarəetmələr haqqında qanun Konstitusiyanın 142-146 maddəsində əksini tapmışdır. 12.12.1999 ilk dəfə bələdiyyə seçimləri həyata keçirilmiş və 2735 bələdiyyə yaradılmışdır. Yerli özünüidarəetmələr xalq tərəfindən seçilən və bütövlükdə qanunlarla əhatə olunan, yerli özünüidarəetmələrin nüfuzuna aid edilən ərazi üzrə kommunal işlərin həyata keçirilməsinə sahib olan qurumdur. Yerli özünüidarəetmələr ilə icra hakimiyyəti arasında münasibət bilinməməkdədir. Respublikada gerçək idarəciliyə mənsub bələdiyyələr yaradılmamışdır. İcra hakimiyyəti orqanlarının yerli özünüidarəələr üzərində hakimiyyət qurmasına gətirmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin göstərişinə əsasən bələdiyyələrin işinin təşkil olunması üçün milli fəaliyyət proqramının icrası vacib hesab olunmuşdur. Bu məqsədlə bələdiyyələr ərizə və şikayətlərə baxılması işini təkmilləşdirməli, onların elektron qaydada qəbulu və rəsmi cavablandırılmasını təşkil etməli, öz fəaliyyətləri barədə ictimaiyyətə müntəzəm məlumat verməli, həmin məlumatları müntəzəm, yenilənmiş əsaslarla internet səhifələrində yerləşdirməli, bələdiyyə qulluğuna qəbulun müsabiqə və şəffaflıq əsasında həyata keçirilməsini və bələdiyyə aklarının internet-informasiya ehtiyatlarında açıqlanması ilə bağlı işlərini sürətləndirməlidirlər.

Müasir dövrdə mərkəzi idarələrin yerli özünü idarələrin fəaliyyətlərinə müdaxilələr Konstitusiyada öz əksini tapmadığından zidd hökmlər sayılmaqdadır. “Bələdiyyə torpaqlarının idarəsi barəsində” qanuna görə, yerli özünüidarəetmələrin öz mülkiyyətində olan torpaqların istifadə edilməsi, satışı və kirayə verilməsi dövlət idarələrin icazəsi əsasında reallaşdırılır. Konstitusiyaya görə mülk sahibləri mülkləri üzərində icarəyə vermə, istifadə etmə hüquqlarına malikdir. Lakin müasir dövrdə yerli özünüidarəetmələrin mülkiyyətləri üzərində səlahiyyətləri məhdudlaşdırılmaqdadır.

“Bələdiyyələrin statusu barədə” qanun ilə yerli özünüidarəetmələr fəaliyyətləri, yəni fəaliyyətlərini davam etdirə biləcəkləri ərazilər bəllidir.

Bələdiyyələr vətəndaşların hüquqlarının təminatçısı olmaqla kifayətlənməyərək ərazisində yaşayan hər bir şəxsin hüquqlarının digər qurumlar tərəfindən də pozulmasının qarşısının alınmasına yönələn tədbirlər görməlidirlər.

Açar sözlər: Yerli özünüidarəetmə, Bələdiyyə, İnsan, Hüquq

MAKROİQTİSADI GÖSTƏRİCİLƏRİN AZƏRBAYCANDA FƏALİYYƏT GÖSTƏRƏN SİĞORTA ŞİRKƏTLƏRİNİN PERFORMANSINA TƏSİRİ

Fəxriyyə MƏNSUROVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
faxriyya.mva@mail.ru

Xülasə

Maliyyə qurumlarının gəlirlilik və performans analizi hər zaman önəm daşıyan və aktual mövzu olaraq nəzərdə tutulmuşdur. Lakin sığorta şirkətlərinin performans dəyərləndirilməsi ilə bağlı araşdırmalar digər maliyyə təşkilatları ilə bağlı aparılan tədqiqatlardan daha azdır. Azərbaycanda isə bu mövzu ilə bağlı sistemli araşdırılma həyata keçirilməyib. Buna görə də, sığorta şirkətləri ilə bağlı aparacağımız araşdırma xüsusi önəm kəsb edir.

Makroiqtisadi göstəricilərin sığorta şirkətlərinin performansına təsiri məqalənin əsas məqsədidir. Qarşıya qoyulan vəzifə sığorta şirkətlərinin performans ölçümü və makroiqtisadi göstəricilərlə performans arasında əlaqənin müəyyən olunmasıdır.

Tədqiqatda ROA performans ölçümü üsulundan istifadə olunmaqla şirkətlərin performansı araşdırılmışdır. Makroiqtisadi göstəricilər olan Ümumi Daxili Məhsul və İnflyasiyanın performans və gəlirlilik təsiri analizi Eviews proqramında həyata keçirilib.

Tədqiqatın informasiya bazasını "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin, Maliyyə Nazirliyinin, Mərkəzi Bankın illik hesabatları, Dünya Bankının ölkəmiz haqqında müəyyən məlumatları, —ölkəmizin sığorta şirkətlərinin maliyyə hesabatları, internet şəbəkəsinin informasiya bazası təşkil etmişdir.

Tədqiqatın aparılması üçün əsas maneə azərbaycan dilində olan nəzəri-metodoloji məlumatların azlıq təşkil etməsi hesab olunur.

Aparılan araşdırmalar nəticəsində əksər sığorta şirkətlərinin mövcud vəziyyətinin qənaətbəxş olmadığı müşahidə olunmuşdur. Makroiqtisadi göstəricilərdən isə Ümumi Daxili Məhsulun sığorta şirkətlərinə güclü təsiri olduğu, inflyasiyanın təsirinin isə zəif olduğu müəyyən olunmuşdur.

Azərbaycanda maliyyə qurumlarının gəlirlilik və performans araşdırmaları azlıq təşkil etdiyindən əldə olunan nəticələr əsasında irəli sürülən təkliflər sığorta sistemi üçün əhəmiyyətli hesab olunur.

Açar sözlər: Sığorta şirkətləri, Performans, Panel Data Analizi, Makroiqtisadi göstəricilər

AZƏRBAYCANIN İQTİSADI İNKİŞAFININ MODELƏRİ, MİLLİ İQTİSADI MARAĞIN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

Fənurə BAĞIROVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
fanurabagirova@gmail.com

Xülasə

Milli iqtisadi maraqların təmin edilməsi tarix boyunca olduğu kimi bu gün də hər bir dövlətin qarşısında duran və həyati əhəmiyyətli bir məsələdir. Müasir dövrdə hər bir dövlət ölkəsinin milli iqtisadi maraqlarının təhlükəsizliyini təmin etmək üçün hər bir vasitədən istifadə edir, xarici təcrübələrə müraciət edir və bunun bütün bir dövlətin varlığını davam etdirməsi üçün çox vacib və başlıca məsələlərdən biri olduğunu yaxşı dərk edir. Bu mövzusunun əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Aparılan tədqiqat milli iqtisadi maraqlarda ortaya çıxacaq problemlə bir daha diqqət yetirməyə imkan yaradır və bunun bir nəticəsi olaraq praktiki təcrübədən əldə edilmiş nəaliyyətlər, üsulları, mövcud olan problemlər və bu problemlərin həll edilməsi yollarına nəzər salmaq imkanı verir. Əsas məqsədimiz odur ki, Azərbaycanı iqtisadi maraqlar sahəsində yarana biləcək problemlərin həlli üçün səmərəli təkliflərin verilməsidir. Ölkəmiz çox uzun inkişaf yolu keçmişdir. Respublikamızda milli iqtisadi maraqların təmin edilməsi əsas olub və bu yolda o müxtəlif inkişaf yolları keçmişdir. Beləliklə bu yolda onun inkişafının modeli formalaşmışdır. Sözügedən modelinə nəzər salarkən onu müxtəlif dövrlərə bölmək lazımdır. Bu model 3 dövr üzrə fərqləndirilir. Tədqiqat işində Azərbaycanda milli iqtisadi maraqların təhlükəsizliyi işində yaranan problemlərin həlli istiqamətində xarici ölkələrin təcrübəsinin öyrənilməsindən əldə olunmuş nəticələrin ölkəmizdə bu sahədə yarana biləcək problemlərin qarşısının alınması üçün bu təcrübənin tətbiqi, praktiki və elmi cəhətdən əsaslandırılmışdır.

Açar sözlər: İqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi, İqtisadi maraqlar, Tənzimləmə yolları, Dövlətin müdaxiləsi

AZƏRBAYCANDA MARKETİNQİN FƏALİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ VƏ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Fərid ƏLİMİRZƏYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Alimirzayeff@gmail.com

Xülasə

Marketing – mübadilə fəaliyyətini həyata keçirmək üçün bazarda aparılan məqsədyönlü fəaliyyətdir. Mübadilə prosesini effektiv həyata keçirmək üçün istehlakçıların tələbatlarının müəyyən edilməsi bu tələbatlara uyğun məhsulların hazırlanması, məhsulların bazara çıxarılması, anbarlaşdırılması, daşınması, qiymətləndirilməsi, satışdan əvvəl və satışdan sonrakı xidmətin təşkili reklam fəaliyyəti tələb olunur və bütün bunlar marketing tərəfindən həyata keçirilməlidir. Başqa sözlə, bu, istehsal olunan məhsulun satışı üçün əlverişli şərait yaratmaq, onun keyfiyyətini, çeşidini və istehsal həcmi istehlakçıların tələbatına uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə bazar şəraitinin təhlili və proqnozlaşdırılmasıdır. Marketingin fəlsəfəsi çox sadədir: "elə məhsul istehsal et ki, onun satışı təmin edilmiş olsun". Yalnız belə olduqda, müəssisə bazarda özünə möhkəm yer tuta bilər və onun gəliri də yüksək olur. Məqalədə Azərbaycanda marketing fəaliyyətinin yaranması, müasir vəziyyəti və inkişaf perspektivlərindən bəhs olunur. Məlum olduğu kimi Azərbaycanda marketing yeni yaranan sahədir. Buna baxmayaraq, qısa "həyat dövründə" yüksək inkişaf mərhələsi keçmişdir. Buna əsas səbəblər isə düzgün strategiyaların yeridilməsi və bu sahəyə dövlət proqramlarının tətbiq edilməsidir. Məlum olduğu kimi müasir bazar iqtisadiyyatında, xüsusilə də kiçik və orta sahibkarlığın inkişafında önəmli yer tutur. Lakin Azərbaycanda kiçik və orta biznesdə marketingin inkişafına mane olan bir sıra amillər var. Bunlara əsasən özəl şirkətlərin maddi ehtiyatlarının az olması və yaxud bu sahəyə az yatırım etməsi, əhalinin marketingə inamının nisbətən aşağı olması və s. aiddir. Buna görə də marketingin daim inkişaf etdirilməsi, bu sahədə yeni inkişaf yollarının seçilməsi, innovativ tədbirlərin həyata keçirilməsi olduqca vacibdir məsələlərdəndir.

Açar sozlər: Marketing, istehsal, satış, sahibkarlıq fəaliyyəti, reklam

AZƏRBAYCANDA HƏYAT SİĞORTASI VƏ ONUN İNKİŞAFI PROBLEMLƏRİ

Fərid MƏMMƏDLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ff.mammadli@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə həyat sığortası vətəndaş cəmiyyətinin ayrılmaz hissəsi kimi inkişaf etməkdədir. İnkişaf etmiş ölkələrdə sığortanın məhz bu növü daha geniş populyarlığa malikdir. Məqalədə Azərbaycanda həyat sığortasının mövcud vəziyyətinə ümumi baxış həyata keçirilir və onun inkişafı problemləri müəyyənləşdirilir. Məqalədə Azərbaycanda həyat sığortasının dinamik inkişafı, bu sahədə qanunvericilik təhlil edilir, ölkəmizdə həyat sığortasının inkişafı ilə bağlı bir sıra təkliflər irəli sürülür.

Yığım sığortası ciddi mənada həyat sığortasının xüsusi növüdür. O iki funksiyayı yerinə yetirir: birincisi, pul vəsaitlərinin yığılması və saxlanması funksiyası; İkincisi, müdafiə funksiyası. Vəsaitlərin saxlanması və yığılması demək olar ki, bank əmanəti şərtləri ilə eyni prinsip əsasında həyata keçirilir. Müdafiə funksiyası müəyyən bir hadisə baş verdikdə (iş qabiliyyətinin itirilməsi, əlillik, ölüm, 80 yaşa çatmaq və s.) gəlir mənbəyinin təminatını verir.

Kapitalist istehsalında sığorta bir əmtəə kimi çıxış edir. Bu o deməkdir ki, sığorta əməliyyatları gəlir gətirməlidir. Eyni zamanda mümkün qədər daha çox sığorta etdirənləri cəlb etmək üçün sığorta dərəcələri mümkün qədər aşağı olmalıdır. Yəni sığorta əməliyyatlarının maliyyə davamlılığını da təmin etmək lazımdır. Bu zaman sığortaçıya statistika və riyaziyyat kömək edir.

Hazırkı dövrdə həyatı sığortası dünya sığorta bazarında sürətlə inkişaf etməkdədir. Müasir dövrdə həyatın sığorta olunması üzrə zəmanətlərin verilməsi metodlarının dəyişməsinə baxmayaraq ümumi metodlar dəyişməz olaraq qalmaqdadır. Həyat sığortası ilə sığortalanmış risk ilk növbədə insan həyatının uzunluğunu özündə əks etdirir.

Açar sözlər : Həyat sığortası, Sığorta bazarı, İnvestisiya

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA NEFT QIYMƏTLƏRİNİN BÜDCƏNİN FORMALAŞMASINA TƏSİRİ

Fərid SALMANLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
salmanov_farid@yahoo.com

Xülasə

Dünya neft qiymətləri geniş iqtisadi, siyasi və iqlim faktorlarının təsiri altında formalaşır. Müasir global iqtisadiyyatda, dünya neft bazarına törəmə maliyyə alətləri üçün bazarların dinamikasına nəzərəcarpacaq dərəcədə təsir göstərir və bu, öz növbəsində, aparıcı valyutaların likvidliyinə görə formalaşır.

Dünya neft bazarının bazar dəyişməsi əsasən Azərbaycanda makroiqtisadi proseslərin dinamikasını müəyyənləşdirir. Yüksək neft qiymətləri dövründə daxili iqtisadiyyatın inkişafı üçün əlverişli şərait yaranır. Lakin neft bazarında kəskin azalma böhran meyllərinə gətirib çıxarır. Neft ixracından əldə olunan gəlirlərin səmərəli istifadəsi Azərbaycan iqtisadiyyatında innovativ sənayenin sürətlə inkişafı üçün vacib bir şərtədir.

Azərbaycan iqtisadiyyatının neft sənayesinin əsas problemləri arasında iqtisadi təhlükəsizliyini ən çox müəyyən edən yüksək istehsal xərcləri və neft emalının dərinliyinin az olması əsas vəsaitlərin əhəmiyyətli dərəcədə aşınması yüksək enerji istehlakı və digər resurslar və s.-dir. Son illərdə milli iqtisadiyyatda iqtisadi böhranla əlaqədar yeni problemlər artıq qeyd olunan ənənəvi problemlərə əlavə olunub. Azərbaycanın büdcəsinin gəlir hissəsinin neft ixracatının həcminə və xərcinə olan asılılığını başa düşməklə, dövlət büdcəyə gəlirləri sabitləşdirmək və artırmaq üçün sənayenin iqtisadi və siyasi tənzimləmələrini aktiv şəkildə istifadə edir. Çox vaxt büdcə gəlirlərinin artımının əsas məqsədi olan bu tədbirlər həm fərdi müəssisələrin, həm də bütövlükdə neft kompleksinin iqtisadi təhlükəsizliyini zəiflədir.

Açar Sözlər: Neft Qiymətləri, Büdcə Gəlirləri, Neft İxracı

GÖMRÜK ADMINİSTRASIYALARINDA ANTİKORRUPSİYA SAHƏSİNDƏ “KOLLEKTİV FƏALİYYƏT”-İN İSTİQAMƏTLƏRİ

Fəridə HÜSEYNOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
feride.huseynova1@gmail.com

Xülasə

Bu məqalədə gömrük administrasiyaları üçün korrupsiyaya qarşı mübarizə məqsədilə "Kollektiv Fəaliyyət"-in tətbiq istifadə edilməsi və bununla da, gömrük siyasətinin təkmilləşdirilməsi və həyata keçirilməsi, vergilərin və vergi dərəcələrinin artırılmasını, hökumətin korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirlərinin dəstəklənməsi üçün ədalətli iş mühitinin yaradılmasını nəzərdə tutur. Bütün bunlar olduqca iddialı ola bilər, amma eyni zamanda gömrük orqanları üçün növbəti məntiqi addımdır. Müəllif korrupsiyanın müəyyən növlərinin qurbansız cinayətləri təmsil etdiyini, hər vəziyyətdə hökumətin və nəticədə cəmiyyətin cinayət qurbanı olduğunu iddia edir. Məqalədə korrupsiyaya qarşı yönəldilən yolların araşdırılması və hökumətlərin korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirlərinin bu cür cinayətlərin aşkar edilməsi ehtimalı artırıcı təşəbbüslərə yönəldilməsinə ehtiyac olduğunu müəyyənləşdirir. Müəllif, hər hansı bir anti-korrupsiya təşəbbüsünün müvəffəqiyyəti, onun əsaslandığı siyasi, sosial və mədəni mühitdən asılıdır.

Korrupsiya ilə bağlı hər bir addım daha uğurlu gələcəyin qurulması üçün əhəmiyyətlidir. Gömrük sahəsini ələ alaraq korrupsiya ölkənin xarici ticarət əlaqələrini zəiflədir, yerli istehsalçıların xarici bazara çıxışına, eləcə də, istehlakçıların məhsula olan tələbinə maneələr yaradır.

Antikorrupsiya əməliyyatlarında “Kollektiv Fəaliyyət” mövcud məsələnin həllini, digər hüquqi, institusional və inzibati islahatlarla birləşdirərək, çoxtərəfli tərəfdaşların iştirakı informasiya siyasətinin formalaşdırılmasına və iqtisadi operatorlara ədalətli və müvafiq olan proseslərin daha effektiv həyata keçirilməsini əhatə edir. Belə fəaliyyət gömrük rüsumlarının və vergilərin yığılmasına, rüşvətin azaldılmasına və ticarətin asanlaşdırılmasına kömək edə bilər.

Tədqiqatın məqsədi – gömrük administrasiyaları üçün antikorrupsiya məqsədi ilə “Kollektiv Fəaliyyət”-in istifadə edilməsi, nəticədə gömrük siyasətinin təkmilləşdirilməsi və həyata keçirilməsi, gömrük rüsumlarının və vergi dərəcələrinin artırılmasını, hökumətin korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirlərinin dəstəklənməsi üçün ədalətli iş mühitinin yaradılmasıdır.

Açar sözlər: Kollektiv fəaliyyət, Biznes, Antikorrupsiya, Vergi dərəcəsi, Gömrük rüsum

AZƏRBAYCANIN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFININ TƏNZİMLƏNMƏSİNDƏ DÖVLƏTİN ROLU

Fəridə MƏMMƏDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
f.memmedova1004@gmail.com

Xülasə

Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafında dövlətin rolundan bəhs etdiyimiz zaman ilk olaraq iqtisadi artım və iqtisadi inkişaf terminlərini müqayisə etmək daha məqsədə uyğundur. Belə ki, iqtisadi artım istehsal amillərinin kəmiyyət dəyişməsi ilə bağlı olduğu halda iqtisadi inkişaf anlayışı istehsal amillərində mövcud olan keyfiyyət dəyişikliklərini nəzərdə tutur. Məqalədə ölkəmizin müstəqillik qazandığı dövrdən etibarən davamlı sosial-iqtisadi inkişafı təmin edəcək Azərbaycan modelindən bəhs olunmuşdur. Uzun illər ərzində müstəmləkə rejimində yaşamış ölkəmiz üçün öz iqtisadi inkişaf modelini yaratmaq heç də asan deyildi. Bildiyimiz kimi ölkəmiz zəngin enerji ehtiyatlarına malik dövlətlər sırasındadır. Bu enerji ehtiyatları ölkəmiz üçün mühim gəlir mənbəyi olsa belə hal hazırda iqtisadiyyatımızdakı bəzi boşluqların da əsas səbəbidir.

Neft və qeyri-neft sektoru. Fikrimcə ölkəmizin sosial rifahının təmin olunması məhz qeyri-neft sektorunun inkişafından keçir. Hər nə qədər enerji ehtiyatlarımız bizim üçün uğur gətirsə belə bəzi sahələrdə inkişafdan qalmamıza səbəb olmuşdur. Araşdırmalar nəticəsində Skandinaviya ölkələrinin iqtisadi inkişaf modeli ilə tanış olunmuş, xüsusilə də Norveçin iqtisadiyyatı ölkəmiz üçün model olaraq qəbul edilməsi uyğundur.

Norveçin də zəngin enerji ehtiyatları olmasına baxmayaraq öz iqtisadiyyatını qeyri-neft sektoruna da yönəlmiş, neft ehtiyatlarından gələn gəlirin gələcək nəsillərə ötürülməsinə şərait yaradılmışdır. Hal hazırda dövlətimizin xüsusi olaraq diqqət ayırdığı məqamlar insan kapitalının inkişafı, texnoloji tərəqqi və əhalinin sosial iqtisadi inkişafının artırılmasıdır.

Məqalənin ilk hissəsində sosial-iqtisadi inkişafın nə olduğundan bəhs olunmuş, ikinci bölmədə isə dövlətin həyata keçirdiyi proqramların effektindən danışılmışdır. Nəticə etibarilə qloballaşma şəraitinə uyğunlaşmadan bəhs olunmuş və digər ölkələrin iqtisadi inkişaf modelini analiz edərək yeni təkliflər edilmişdir.

Açar sözlər: Sosial-iqtisadi inkişaf, Qloballaşma, Skandinaviya ölkələri

AÇIQ İNNOVASIYA: ŞİRKƏTLƏR VƏ STARTAPLAR ARASINDA ƏMƏKDAŞLIQ

Fəridə VƏLİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
faridav.eva@gmail.com

Xülasə

Günümüzün artan rəqabət şirkətləri yeni yanaşmaları inkişaf etdirmək və fərqləndirmək üçün yeni strategiyalardan istifadə etməyə məcbur edir. Müəssisələrdə informasiya mənbələrindən istifadəyə artan tələbat daxili informasiya mənbələri kimi xarici informasiya mənbələrini rəqabət üstünlüyünə nail olmaq üçün əhəmiyyətli etmişdir. Belə ki, əməkdaşlıq və birlikdə dəyər yaradılması yanaşmalarının ortaya çıxması ilə açıq innovasiya konsepsiyasına maraq daha da artmışdır. Açıq innovasiya konsepsiyasının arxasında çox güclü bir əsas dayanır. Bu əsas müvəffəqiyyətli yeniliklərin əksəriyyətinin müştərilər, təchizatçılar, rəqiblər, elmi-tədqiqat institutları, ekspertlər və universitetlər kimi xarici aktyorların əməkdaşlığı ilə ortaya çıxdığı fikrini dəstəkləyir. Hal-hazırda texnologiyanın sürətli inkişaf tempi, qloballaşma və kommunikasiya dövrü, bilik və ixtisaslaşmada artım və yeni tətbiqlərə girişin (çıxışın – access) mümkün olması açıq innovasiya fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsinə təkan verir. Bununla da, günümüzdə açıq innovasiya yanaşmasını qəbul edən şirkətlərin sayı gündən-günə artmağa davam edir. Əvvəlki dövrlərlə müqayisədə şirkətlər yeni ideyaların cəlb edilməsi məqsədilə xarici resurslardan, eləcə də daxili resurslardan geniş şəkildə istifadə etməyə başlayıblar. Bu tədqiqat işində açıq innovasiya və açıq innovasiya konsepsiyasının nə olduğu, açıq innovasiya yanaşmasını izləmək üçün hansı əsasların olduğu, o cümlədən bu yanaşmanın gələcək perspektivləri müzakirə olunur. Bununla yanaşı, Avropada fəaliyyət göstərən müəssisələrin istifadə etdiyi açıq innovasiya fəaliyyət metodları, habelə dünyada açıq innovasiya yanaşmasının tətbiqin təşviq edilməsi yolunda atılmış önəmli addımlar haqqında qeyd edilmişdir. Bu tədqiqatda açıq innovasiya kontekstini, şirkətlərlə startaplar arasında qurulmuş əməkdaşlıqları “Winning Together” (Birlikdə Qazanaq) hesabatının nəticələrinə uyğun olaraq analiz edərək araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Açıq innovasiya, Açıq innovasiya fəaliyyəti, Müəssisə-startap

KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFINDA DÖVLƏT SİYASƏTİNİN ƏSAS PRİNSİPLƏRİ

Fidan ALLAHVERDİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
fidan.allahverdiyeva.96@mail.ru

Xülasə

Bazar iqtisadiyyatı şəraitində bazarın rəqabət mexanizminin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi vacibdir. Bundan başqa məşğulluğun təmin olunması, əlavə dəyərin yaradılması, ümumi qiymət səviyyəsinin tənzimlənməsi, təklifin arırlması üçün sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi əsas məsələlərdəndir. Kiçik və orta sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi bu baxımdan demək olar ki, bütüin dövlətlərdə prioritet məqsədlərdəndir. Kiçik və orta biznes subyektləri daxili bazarların əmtəə və xidmətlərlə zənginləşdirilməsində, bütüin sahələrdə rəqabətin dərinləşməsində, mövcud əmək və material ehtiyatlarının təsərrüfat dövriyyəsinə cəlb olunmasında və əhalinin tələbatının optimal ödənilməsində mühüm rol oynayırlar. Məqalədə bazar münasibətləri şəraitində kiçik və orta sahibkarlıq fəaliyyətinin dəstəklənməsinin vacibliyi əsaslandırılmışdır. Sahibkarlığın inkişafı üçün həyata keçiriləcək tədbirlərin əsas istiqamətləri yazılmışdır. Sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsinin əsasən iqtisadi üsullarından da bəhs olunmuşdur. Sahibkarlığa yardımın əsas prinsipləri göstərilmiş və hər bir prinsip ayrılıqda şərh olunmuşdur. Sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsində dövlətin əsas kimi qeyd etdiyi məsələlər verilmişdir. Azərbaycanda sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsinin təşkilati strukturu göstərilmişdir. Sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsi üzrə dövlətin yerinə yetirməli olduğu əsas funksiyalar göstərilmişdir. Sahibkarlığa dövlət köməyinin, sahibkarlıq fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsinin qeyd edilən funksiyalarının əsas qanunauyğunluqları göstərilmişdir. Azərbaycanda sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsi ilə məşğul olan təşkilati struktur göstərilmişdir. Sahibkarlığın tənzimlənməsi ilə əlaqədar olan alt qurumların funksiyaları qeyd olunmuşdur. İqtisadiyyat nazirliyinin bir sıra cəhətləri ayrıca göstərilmişdir. Sonda, araşdırma zamanı çıxan məsələlər üzrə nəticələr çıxarılmış, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına müsbət təsir göstərəcək təkliflər qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər: Kiçik və orta sahibkarlıq, Dövlət dəstəyi, Tənzimləmənin prinsipləri

OTELÇİLİK FƏALİYYƏTİ TURİZM İQTİSADİYYATININ ƏSAS KOMPONENTİDİR

Firuzə ƏLİYEVƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
firuzaalievə96@gmail.com

Xülasə

Müasir dünyada iqtisadiyyatın əsas sahələrinin volatil olması, təxmin edilən və gözlənilməz iqtisadi və maliyyə resessiyalarının baş verməsi ölkələri üzlaşə biləcəyi riskləri diversifikasiya etməyə məcbur edir. Hazırda turizm sektoru xidmət sahəsi olmaqla yanaşı iqtisadiyyatın əsas maliyyə mənbəyi kimi çıxış edir. Bir çox ölkələrin dövlət büdcəsinin böyük hissəsi turizm sektoru tərəfindən maliyyələşir.

Azərbaycanda da qeyri-neft sektorunun inkişafı, ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi məqsədilə aparılan iqtisadi islahatların istiqamətlərindən biri də turizm sahəsində sahibkarlıq mühitinin daha da yaxşılaşdırılması, azad rəqabətin qorunması, investisiya qoyuluşlarının artırılması, yeni yerləşdirmə müəssisələrin yaradılması və daimi iş yerlərinin açılmasıdır.

Həyata keçirilən layihələrin və dövlət dəstəyinin nəticəsi olaraq bu gün Azərbaycanda turizm iqtisadiyyatı sürətli artım nümayiş etdirir. Otel və mehmanxanaların sayı sürətlə artır, xidmət səviyyəsi yüksəlir. Dünyada tanınmış və inkişaf etmiş böyük otel şəbəkələri artıq ölkəmizdə fəaliyyət göstərir və onların sayı durmadan artır. Bu sahədə böyük şəbəkələrlə yanaşı kiçik və orta ölçülü sahibkarlıq da özünün intibah dövrünü yaşayır. Bu gün artıq kiçik və orta yerləşdirmə biznesi ölkədə ən populyar sahibkarlıq subyektlərindən biridir

Öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra yeni bir sosial-iqtisadi inkişaf yoluna qədəm qoyan Azərbaycan, açıq bazar iqtisadiyyatı sisteminin tələblərinə uyğun olaraq iqtisadi əlaqələrini beynəlxalq arenaya qədər inkişaf etdirərək, beynəlxalq integrasiya prosesləri çərçivəsində dünya ölkələri yüksək əməkdaşlıq qurmağı bacarmışdır. Bu gün artıq ölkəmiz bu əlaqələrin bir hissəsi olan beynəlxalq turizm dünyasının təkrarolunmaz hissəsi, parçasıdır.

Açar sözlər: Turizm iqtisadiyyatı, Otel biznesi, Otel işi, Mehmanxana sənayesi, Otelçilik, Mehmanxana təsərrüfatı, Beynəlxalq turizm

KOMMERSİYA BANKLARINDA İDARƏETMƏ UÇOTUNUN TƏŞKİLİ VƏ TƏKMİLLƏŞDİRMƏ YOLLARI

Firuzə MUSTAFAZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
firuzamustafazada@gmail.com

Xülasə

Kommersiya bankları bank sisteminin əsasını təşkil edir. Müasir kommersiya banklarının müvəffəqiyyəti öz resurslarının effektiv istifadəsi və idarə edilməsi, yeni bank məhsulları və xidmətlərinin yaradılması üzərində qurulmalıdır. Bu və digər bir çox vəzifələri həll etmək üçün kommersiya banklarında effektiv idarəetmə uçotu sistemi lazımdır. İdarəetmə uçotunun təşkilinin seçilməsi bir sıra amillər, o cümlədən: fəaliyyət növü, təşkilati struktur, mühasibat uçotu və müəssisənin daxili sənədlərinin idarə edilməsi ilə müəyyən edilir. İdarəetmə uçotu və hesabat - bankların idarəetmə uçotunun və hesabatının təşkili, eləcə də bankın fəaliyyəti haqqında ümumi məlumatların ali rəhbərliyə təqdim edilməsi sahəsində ehtiyaclarının təmin edilməsi sistemidir.

Bank rəhbərliyinə bankın fəaliyyəti haqqında vaxtında və etibarlı məlumat verildikdə, düzgün idarəetmə qərarları qəbul etmək mümkündür. Buna görə idarəetmə uçotu və hesabat sisteminin tətbiqi idarəetmənin bütün səviyyələrində məlumat əldə etməyə imkan verir.

İdarəetmə uçotu bankın rəhbərliyinə məlumatın təhlili əsasında, eləcə də bankdakı mövcud vəziyyəti planlaşdırılan vəziyyətlə müqayisə etməyə, düzgün idarəetmə qərarlarını qəbul etmək və xarici mühitin dəyişən tələblərinə tez cavab verməyə imkan verir. İdarəetmə uçotu həmçinin, bankın biznesinin təhlili və onun inkişafının proqnozlaşdırılmasına imkan verən əməliyyatlar və xərclər barədə məlumatlar sistemi kimi də müəyyən edilir. İdarəetmə uçotunun əsas məqsədlərindən biri, xərclərin azaldılması zamanı gəlirlərin artması, bankın fəaliyyətinin uzunmüddətli olması, bankın biznesinin səmərəliliyinin artırılması və investisiya dəyərinin artırılması olmaqla yanaşı uçot sistemi, bankın bütövlükdə və fərdi sahələrdə biznesini təhlil etməyə, həmçinin müxtəlif səviyyələrdə inkişafını müəyyən bank məhsulları səviyyəsinə qədər qiymətləndirməyə imkan verir. Bu sistemin qurulması bankın təşkilati strukturuna, bankın fəaliyyətinin effektiv idarə olunması üçün idarəetmə uçotunun və təhlilinin potensial faydalarının həyata keçirilməsi kimi əhəmiyyətli problemlər ilə sıx bağlıdır. Belə idarəetmə uçot vəzifələri ilə əlaqədar olaraq, resursların idarəedilməsinin səmərəliliyinin artırılması, fərdi şəbəkələrin və fəaliyyətlərin rentabelliyyətinin təhlili, bank risklərinin əməliyyat monitorinqi, büdcə prosesinin informasiya dəstəyi, bankın maliyyə strukturunun zonaların və ya məsuliyyət mərkəzlərinin dinamik sistemi kimi anlayışlar var. Məqalədə bankların biznes səmərəliliyinin artırılması və iqtisadi səmərəli idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi üçün kommersiya banklarında idarəetmə uçotunun təkmilləşdirilməsini təklif edir. Effektiv bank idarəçiliyi maliyyə bazarında onun etibarlılığının, rentabelliyyətinin və yüksək rəqabətliliyinin həlledici amillərindən biridir.

Açar sözlər: Kommersiya bankları, İdarəetmə uçotu, Risk

YERLİ ÖZÜNİDARƏETMƏ ORQANLARININ YENİ MALİYYƏLƏŞMƏ MƏNBƏLƏRİNİN ARAŞDIRILMASI VƏ BU SAHƏDƏ XARİCİ ÖLKƏ TƏCRÜBƏLƏRİNİN TƏDQIQI

Fizzə HÜSEYNLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

h.fizze@gmail.com

Xülasə

Mərkəzi idarəetmə dövlətin sərhədləri daxilində yaşayan cəmiyyət üzvlərinə ictimai xidmət təqdim edən bir quruluşdur. Yerli idarəetmələr isə tabeliyindəki ərazidə yaşayan əhalinin ortaq problemlərini həll etmək və xidmət göstərmək üçün təşkil olunan strukturlardır. Yerli idarəetmə orqanları bütün ölkələrdə dövlət idarəçiliyinin vacib ünsürləridir. Bu orqanlar bir çox ölkələrdə yerli əhalinin günlük ehtiyaclarını təmin etməyə istiqamətlənən xidmətlər təqdim edərək eyni zamanda ölkənin inkişafı üçün əhəmiyyətli olan təhsil, səhiyyə və infrastruktur sahələrində də müxtəlif vəzifələr yerinə yetirirlər. Urbanizasiyanın sürətlənməsi, əhali artımı və miqrasiya nəticəsində şəhər əhalisinin artan xidmət tələbləri ilə birlikdə, texnoloji inkişaf əlaqədar insanların yeni xidmət tələbləri də yerli özünüidarəetmə orqanları tərəfindən qarşılır. Bu göstərilənlər, eləcə də bütün dünyada xidmətlərin yerlərdə və əhaliyə ən yaxın idarəetmə orqanları tərəfindən göstərilməsi fikrinin yayılması da yerli orqanların əhəmiyyətini gün keçdikcə daha da artırmaqdadır. Hazırda yerli özünüidarəetmə orqanları, ictimai məhsul və xidmətlətin təqdim edilməsində resurs istifadəsinin effektivliyinin təmin edilməsi, əməliyyat xərclərinin azaldılması, dövlət tərəfindən istehsal olunan məhsul və xidmətlərin yerli əhalinin istəklərinə uyğun olması kimi səbəblərlə olduqca vacib qurumlardır. Ölkəmizdə də H.Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi ilə 1995-ci ildə Konstitusiyada bələdiyyələrin hüquqi statusunun müəyyənləşdirilməsi, 1999-cü ildə ilk bələdiyyə seçkilərinin keçirilməsi ilə yerli idarəetmə strukturunun formalaşmasının və əksmərkəzləşmə proseslərinin başlanğıcı qoyulmuş oldu. Hazırda bələdiyyələr fəaliyyətlərinin 20 ilini geridə qoyublar. Bu baxımdan yerli özünüidarə orqanları bir tərəfdən inkişaf proseslərini davam etdirməyə çalışarkən, digər tərəfdən struktur, funksional və maliyyə baxımdan bir sıra problemlərini tam olaraq həll edə bilməmişdirlər. Uzun illər tətbiq olunan mərkəzləşmə siyasəti, yerli idarəetmə ənənələrinin, təcrübələrinin olmaması zəif inkişaf göstəricilərinə təsir edən başlıca amillərdəndir.

Açar sözlər: Yerli özünüidarəetmə, Yerli büdcə, Bələdiyyə

AZƏRBAYCAN MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ MÜASİR ŞƏRAİTDƏ HEYƏTİN (KADRLARIN) ƏMƏK FƏALİYYƏTİNİN İDARƏ OLUNMASI

Flora BALAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
balayeva_bf@mail.ru

Xülasə

Müasir dövrdə təşkilatın fəaliyyətində kadrların rolunun artması insan amilinin, onun intellektual, yaradıcı funksiyasına olan zəruri tələbatdan irəli gəlir. Kadrların idarəedilməsi işgüzar mühitinin bütün aspektlərini əhatə edir. Kadrların idarə edilməsi menecmentin, sosial elmlərin fəaliyyəti ilə bağlı olduğuna görə bir çox elmlərin obyektinə çevrilmişdir. Həmin elmlərin köməyi ilə heyətin idarə edilməsi haqqında tam təsəvvür əldə etmək olar. İdarəetmə mexanizmi və prinsiplərinin dərk edilməməsi təşkilatın fəaliyyətinin aşağı düşməsinə gətirib çıxara bilər. Amma yüksək ixtisaslı kadrları səriştəli idarəetmə, hər bir əməkdaşın düzgün motivasiyasının təşkili bütövlükdə şirkətin çiçəklənməsinə aparır və hər bir əməkdaşın həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına gətirib çıxarır.

Kadr potensialının idarə edilməsinin ən mühüm məsələləri istehsalın səmərəsinin artırılması ilə iş qüvvəsindən səmərəli istifadə arasında düzgün əlaqənin yaradılmasından, kadrların peşələr üzrə düzgün bölüşdürülməsindən ibarətdir. Kadr potensialının səmərəli idarə olunması kadrların yerləşdirilməsi prinsiplərinə əməl olunması yolu ilə təmin olunur. Bu əsas etibarilə işçinin ixtisasının icra etdiyi mürəkkəblik dərəcəsinə uyğun gəlməsi, ixtisasların artırılması, işin həcmi ilə işçilərin sayı arasında düzgün nisbətin qoyulması və əmək bölgüsünə əsasən işçilərin peşələr üzrə bölüşdürülməsi yolu ilə həyata keçirilməlidir.

İnsan resurslarının idarəedilməsi, firmanın ehtiyacına cavab verən kadrların tapılması, inkişaf etdirilməsi, təhsilinin təmin edilməsi, qiymətləndirilməsi, əmək haqqı ilə təmin olunması və mükafatlandırılması kimi əsas funksiyalarının yerinə yetirilməsində iş qüvvəsi ilə bağlı olan müxtəlif problemlərin həll edilməsi üçün müəssisə və təşkilatların daxilində bu bölməyə böyük ehtiyac vardır. Ümumiyyətlə, firma və müəssisələrin məqsədlərinə nail olmaq üçün düzgün planlaşdırılmış, seçilmiş və ixtisaslaşdırılmış insanları müəssisədə saxlamaq və məqsədyönlü şəkildə istiqamətləndirmək lazımdır. Bu fəaliyyətlər heyətin (kadrların) idarə edilməsinin ən vacib şərtlərindəndir.

Açar sözlər: Kadr idarəetməsi, Təşkilati davranış, İxtisasartırma

AZƏRBAYCAN-TÜRKİYƏ TİCARƏT ƏLAQƏLƏRİNİN QRAVİTASIYA MODELİ VASİTƏSİLƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Fuad İSMAYILZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
fuadismayilzada666@gmail.com

Xülasə

Hər hansı 2 ölkə arasında ticarəti müəyyən edən vacib determinantlar vardır: ticarətin tariflər və nəqliyyat xərclərindən təşkil edilmiş ümumi xərci; regional yaxınlaşma və iqtisadi inteqrasiya səviyyəsi; koloniyal əlaqələr və mədəni (dil) bənzərlikləri; iqtisadiyyatların ümumi həcmi (“qravitasiya modeli”); coğrafi yerləşmə və yaxınlıq; texnoloji innovasiyalar; biznes-investisiya mühiti. 2 ölkə arasındakı ticarətin dinamikasını izah edən “qravitasiya modeli” ticarət həcmnin ölkələrin ÜDM həcmi ilə düz mütənasib, onlar arasındakı məsafə ilə isə tərsmütənasib olduğunu göstərir. Ancaq vurğulamalıyıq ki, “qravitasiya modeli”nə yuxarıda qeyd edilən determinantlar da təsir göstərir. O cümlədən, ölkələrin idxal və ixracının strukturu da burada vacib faktordur. Azərbaycan-Türkiyə xarici ticarətinin strukturunun ekonometrik analizi qravitasiya modelinin tənlikləri ilə adekvat təsvir olunur. Araşdırmalarımıza görə deyə bilərik ki, tətbiqi baxımdan bu model çox münasibdir və beynəlxalq ticarətdə iqtisadi-riyazi hesablama metodlarının ən dəbdə olanlarından hesab edilir.

Statistik məlumatlar əsasında Azərbaycanın Türkiyə ilə idxal-ixracın reqresiya təhlili aparılıb. Alınmış nəticələrə əsasən, Azərbaycanın Türkiyə ilə idxal-ixrac modeli qurulmuşdur. İqtisadiyyatın ölçüsünün göstəricisi kimi Türkiyənin ÜDM-nin həcmi (ABŞ dolları ilə), ixrac və idxal ölkələri arasındakı məsafə kimi isə paytaxtlar arasındakı məsafə götürülmüşdür. Tədqiqatlar zamanı tətbiq edilən “qravitasiya modeli” və çoxfaktorlu ekonometrik təhlil Türkiyə və Azərbaycan arasındakı ticarət dövryyəsinin həcmi başqa makro-iqtisadi indikatorlarla (ÜDM başda olmaqla) uyğun qiymətləndirmədə potensiala adekvat deyil. Ticarət və iqtisadi əlaqələrin tərəqqisi isə institusional və hüquqi təkmilləşdirmədə dayanıqlılıq tələb edir.

Açar sözlər: Qravitasiya, Ticarət, Üdm

AZƏRBAYCANDA DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİNDƏ İKT-DƏN İSTİFADƏ EDİLMƏSİ NƏTİCƏSİNDƏ YARANAN İMKANLAR VƏ İQTİSADI İNKİŞAFA QATQISI

Fuad MEHDİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

fuadmehdiyev71@gmail.com

Xülasə

Müasirləşən dövrdə hər bir sahə yeniləndiyi kimi idarəetmə anlayışında yenilənməyə başlanmışdır. Artıq köhnə idarəetmə konsepsiyaları yeniləri ilə əvəz olunmuşdur. 20-ci əsrin sonlarında inkişaf etməyə başlayan və gedərək vacib bir amilə çevrilən informasiya texnologiyaları idarəetmə sahəsində olan çətinlikləri aradan qaldıra biləcək özəlliklərə malik olan yeni bir anlayış kimi formalaşmağa başlamış və 20-ci əsrin sonlarına doğru idarəetmədə mühüm dəyişikliklər ortaya çıxmışdır. Ənənəvi idarəetmə öz yerini yeni idarəetmə olan “Elektron idarəetməyə” vermişdir.

İnformasiya texnologiyalarının kütləvi istifadə olunması yeni bir dövr olan “Elektron idarəetmə” erasının başlanmasına səbəb olmuşdur. Yeni idarəetmə yanaşması olan elektron idarəetmənin məqsədi: səmərəlilik və effektivliyi təmin etmək, daha yaxşı siyasi və inzibati quruluş yaratmaq, ənənəvi idarəetmədən daha şəffaf bir idarəetmə sistemi qurmaqdır. “Elektron hökumət” ənənəvi dövlət idarəetməsinə rəqib deyildir, sadəcə vətəndaşlara göstərilən dövlət xidmətlərinin yeni üsulla təqdim edilməsi formasıdır. Bürokratik maneələr tərəfindən səmərəsiz bir quruluşa çevrilən dövlət, informasiya texnologiyalarının köməyi ilə xidmətlərin elektron mühitdə təqdim etməklə daha səmərəli və effektiv bir dövlətə çevrilməkdədir. E-hökumət dövlət xidmətlərinin təqdim edilməsi prosesini yenidən qurmağı nəzərdə tutan yeni bir idarəetmə sistemidir. Azərbaycanda “elektron hökumət”in formalaşdırılması ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 2003-cü ildə imzalanmış “Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya-kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya” adlı sərəncamı ilə başlanılmışdır. Dövlət ölkədəki ən böyük və ən güclü təşkilat olduğuna görə, onun təqdim etdiyi xidmətlərdə keyfiyyətli olmalıdır. Elektron hökumət dövlət və vətəndaşlar arasındakı informasiya axınının asan təmin edilməsi üçün fəaliyyət göstərən sistemdir. Dövlətlər elektron hökumət sistemi vasitəsi ilə daha sağlam bir quruluş quraraq səmərəli xidmətlər təqdim etməyə çalışırlar.

Açar sözlər: Elektron hökumət, Elektron mühit, İdarəetmə, İnformasiya texnologiyaları

MÜƏSSISƏ FƏALİYYƏTİNDƏ MALİYYƏ NƏTİCƏLƏRİNDƏN İSTİFADƏNİN MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ (“AZƏRSUN HOLDİNG” TİMSALINDA)

Gülınar ƏHƏDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gulnar_ehedova@bk.ru

Xülasə

Məqalədə “Azərsun Holding” şirkətinin timsalında müəssisələrin fəaliyyətində maliyyə nəticələrindən istifadənin mövcud vəziyyəti nəzərdən keçirilmiş, “Azərsun Holding”in gəlirləri, xalis mənfəəti, xərclərinin əsas istiqamətləri, mal dövriyyəsinin həcmi bu şirkətin maliyyə hesabatundakı göstəricilər əsasında tədqiq edilmişdir.

Maliyyə resursları, xüsusilə də müəssisə, idarə və təşkilatların xərclərinin maliyyə resursları həmin müəssisə, idarə və təşkilatların uzunmüddətli fəaliyyətində müstəsna rol oynayır. Biznes fəaliyyəti və ya sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq müəssisələrdə maliyyə menecmenti maliyyə anlayışından daha geniş kontekstdə təhlil olunur. Mürəkkəb bazar münasibətləri şəraitində hər bir müəssisənin qarşısında duran əsas məqsəd istehsal xərclərini azaldaraq daha çox mənfəət qazanmaqdır. Əldə olunmuş mənfəətin yüksək həcmi sahəsində müəssisə, idarə və təşkilatlar mövcud kapitallarını artırma, iqtisadiyyatın digər sahələrinə investisiya siyasətini tətbiq edərək daha da mənfəət qazana bilərlər. Bu baxımdan müəssisənin idarə olunmasında maliyyə menecmenti, eləcə də xərclərin maliyyə aspektindən qiymətləndirilməsi çox mühüm əhəmiyyət kəsb edən məsələdir. Maliyyə menecmenti özündə müəssisə, idarə və təşkilatların maliyyə siyasətinin hazırlanmasını, maliyyə məsələləri üzrə tədbirlərin əsas istiqamətlərini, müəssisə, idarə və təşkilatların rəhbərlərinin və onların funksional bölmələrinin informasiya təminatını, maliyyə hesabatlarının tərtibini ehtiva edir.

Pul resurslarının səmərəli idarə edilməsi üsullarının tətbiqi müasir dövrün əsas təblərindən hesab olunur. Əlavə olaraq, gələcək fəaliyyət nəticələrinə dair proqnozların verilməsi və xarakterik istehsal funksiyalarının həyata keçirilməsi də aktual məsələlərdəndir. Tədqiqatın nəticələri müəssisənin istehsalın iqtisadi təhlükəsizliyini təmin edilməsində, müəssisənin perspektivlərinə təsir edən xarici və daxili təhdidlərə qarşı tədbirlərin hazırlanmasında istifadə edilə bilər.

Açar sözlər: Gəlir, Xalis mənfəət, Xərclər, Maliyyə resursları, Maliyyə hesabatları

KİÇİK VƏ ORTA BİZNESDƏ MARKETİNQİN ROLU (AZƏRBAYCAN TİMSALINDA)

Gülnar GÜLMƏMMƏDLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

gulnar.gulmemmedli@mail.ru

Xülasə

Müasir şəraitdə müəssisə və təşkilatlar mövcud və potensial satış bazarlarının öyrənilməsi, istehlakçı tələbatının və rəqiblərin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi lüzumunu daha tez-tez hiss edirlər ki, elə bu da “marketing” məfhumuna daxildir. Bəzən KOB fəaliyyətini tənzimləyən normativ aktlarda “biznes” və “sahibkarlıq” anlayışlarının qarışıq salınmasına rast gəldiyini deyə bilərik. İqtisad elmi nöqteyi-nəzərindən bu anlayışların fərqləndirilməsi zəruridir. Milli iqtisadiyyatda oynadığı rola nəzər salsaq, kiçik və orta biznes müəssisələri marketing tədqiqatları və tədbirləri sistemə ehtiyac duyurlar. Kiçik və orta müəssisələrin marketing fəaliyyəti rəqabət üstünlüklərini və çətinliklərini əks etdirən amillər toplusu ilə müəyyənləşdirilir. Həmin amillər istehsal planlarının qurulması və öz məhsulunun bazara yeridilməsi, marketing strategiyasının və marketing tədbirləri toplusunun işlənilməsi hazırlanması prinsiplərinin əsasını təşkil edir.

Məqalədə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən kiçik və orta müəssisələrdə sorğu araşdırması aparılmışdır. Bu aparılan tədqiqat nəticəsində aşkarlanan problemlərə əsasən deyə bilərik ki, kiçik və orta sahibkarlıqda kifayət qədər böyük problemlər ortaya çıxmışdır və vaxtında həll yollarının tapılması zəruridir.

Açar sözlər : KOB , Sahibkarlıq , Marketing

ZƏFƏRAN MADE IN AZERBAIJAN BRENDİ KİMİ

Gülnar Orucova

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gulnaroruc93@gmail.com

Xülasə

Araşdırmanın məqsədi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri"nin təsdiqi və bundan irəli gələn məsələlər haqqında" 2016-cı il 16 mart tarixli 1897 nömrəli Sərəncamına müvafiq olaraq milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın 11 sektoru üzrə ümumilikdə hazırlanmış 12 strateji yol xəritəsi əsasında qeyri neft sektorunun inkişafı istiqamətində Azərbaycan zəfəran sektorunun inkişafının təmin edilməsi, zəfəranın markalaşması yönündə təkliflərin verilməsi təşkil edir. Araşdırmanın önəmi qeyri–neft sektorunda daha çox dəyərin yaradılması əsasında gəlirlərin məbləğinin artırılması və ədalətli bölgüsünün aparılmasıdır. Araşdırma əsasən Azərbaycanda zəfəran sektoru ilə məşğul olan sahibkarlar və satıcılar tərəfindən mü sahibə yolu ilə alınmışdır. Alınan mü sahibələr nəticəsində ölkədə olan zəfəran sektorunun inkişafı üçün kifayət qədər sahənin olmasına baxmayaraq mövcud potensialdan istifadə olunmaması nəticəsində məhsulun markalaşması prosesinin çətin və baha başa gələn olması məlum olmuşdur. Azərbaycan zəfəran sektorunun dünya bazarında markalaşması və dünyada "Made in Azerbaijan" brendi altında satılması üçün markalaşma yönündə təkliflərin verilməsi araşdırmada ortaya qoymaq istənilən məsələdir. Araşdırmanın faydası ölkədə qeyri neft sektoru sahəsində irəliləyişlərin edilməsi, inkişafın davamlılığının artırılması üçün ölkə iqtisadiyyatının, dövlət büdcəsinin və məzənnənin neftdən asılılığı azaldılmasını təmin etməkdir. Aparılan araşdırmalar nəticəsində zəfəran sektorunun ölkədə mövcud potensialı olmasına baxmayaraq kifayət qədər diqqətin ayrılmaması onu neftdən sonra ikinci əsas gəlir mənbəyi olmasına maneə yaradır.

Açar sözlər : İqtisadiyyat, qeyri neft sektoru, zəfəran sektoru, zəfəranın markalaşması

ADAPTASIYA PROSEDURU VƏ MOBBİNG: AZƏRBAYCAN ŞİRKƏTLƏRİNDƏKİ VƏZİYYƏT

Gülzar SƏMƏDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gulnar.semedova1994@gmail.com

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dövlət və özəl müəssisələrdə İRIE-nin adaptasiya funksiyasının tətbiqini təhlil etməkdir və təlimin effektivliyini, rolunu müəyyən etmək, işçilərin təlimdən sonra təşkilata bağlılıq səviyyəsindəki hərəkətliliyi aşkarlamaqdır. İşçilərin mobbinglə qarşılaşdıqca qarşılaşmadıqlarını, belə vəziyyət yaranıbsa, necə davrandıqlarını, baş vermə səbəblərini, araşdırma nəticəsində əldə edilən məlumatlara əsasən hansı addımların atılmasının uyğun olduğunu müəyyən etməkdir və uyğun olaraq mübarizə üsulları, onların inkişaf etdirilməsi ilə bağlı tövsiyələr verməkdir. Bu baxımdan ölkəmizdə yerləşən müəssisələr müqayisə edilməli, təsviri tədqiqat apararaq baş verən mobbing hadisələrini müəyyən etmək, əldə edilən nəticələrə uyğun təkliflər irəli sürmək və bu şəkildə ədəbiyyata töhfə təmin etmək məqsədi daşıyır.

Araşdırmanın inkişaf etdirilməsi üçün mövcud vəziyyətin təhlili metodundan istifadə edərək anket ilə ilkin mənbələrdən məlumatlar əldə edilib, bu məlumatlar üzərində SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı vasitəsilə müxtəlif testlər həyata keçirilmişdir. Azərbaycanda dövlət və özəl müəssisələrdə aparılan tədqiqat işi təhlil metodları baxımından empirik araşdırma deyildir.

Aparılan elmi tədqiqatın nəticəsi göstərir ki, mobbing işçilərə mənfi iqtisadi, sosial, psixoloji, fizioloji təsir edir və mənfi halların artması şübhəsiz ki, müəssisələrə, bütün cəmiyyətə, hətta ölkə iqtisadiyyatına da birbaşa və ya dolaylı zərər verir. Mobbingin qarşısını almaq üçün mübarizə üsullarını inkişaf etdirmək, işçilərin mobbinglə qarşılaşdıqları zaman müəssisədə kömək ala biləcəkləri şübhə və ya təşkilatın olması, həm fərdi, həm də təşkilati olaraq mübarizə üçün müdafiə və tədbirlər görmək vacibdir.

Açar sözlər: Mobbing, Adaptasiya, İnsan resurslarının idarə edilməsi

VERGİ DƏRƏCƏLƏRİ İLƏ QIYMƏTLƏR ARASINDA QARŞILIQLI NİSBƏTİN TƏNZİMLƏNMƏ MEXANİZMİ

Gülnarə NAMAZOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gulnara.namazova.96@gmail.com

Xülasə

Dövlətin həyata keçirdiyi və iqtisadiyyata əsaslı təsirləri ilə seçilən siyasətlərdən biri də qiymət tənzimlənməsi və vergi siyasətidir. Bu iki amilin iqtisadiyyatda vəhdət təşkil etməsi, qarşılıqlı tənzimlənmə yolları ilə əhalinin rifahına mənfi təsir etməyəcək şəkildə irəliləməsi dövlətin başlıca istiqamətlərindəndir. Ölkə iqtisadiyyatında baş verən dirçəliş, inkişaf hər sahədə olduğu kimi qiymət və vergi sahəsində də müəyyən dəyişikliklərə səbəb olmuşdur və olacaqdır. Həmçinin bu da öz növbəsində ölkədə çevik vergi siyasətinin həyata keçirilməsiə şərait yaratmışdır. Son illərdə ölkədə baş verən islahatlar, vergi sisteminin daha çox elektronlaşması, vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmət keyfiyyətinin artmasına gətirib çıxarmışdır. Bildiyimiz kimi qiymətlərin həddi vergi dərəcələrinin elə göstəricisidir ki, bu presesdə həm dövlət həm vergi ödəyiciləri üçün büdcədə yenidən bölgü baş vermiş olur.

Məqalədə Azərbaycanda baş verən qiymət dəyişiklikləri, vergitutma prosesində gedən islahatlar, onların qarşılıqlı əlaqəsi və Azərbaycan iqtisadiyyatına təsirindən bəhs ediləcək, həmçinin qiymət dəyişikliklərinə hansı amillərin təsir etdiyi, bu amillərin hansı yollarla tənzimləndiyindən də söz açılacaqdır. Bunlarla bərabər, məqalədə ölkənin ixrac potensialının genişlənməsinə dair təkliflər elmi cəhətdən araşdırılacaq, qiymətlərə təsir edən hüquqi və təşkilatı-iqtisadi amillər təhlil ediləcək, vergi-qiymət qarşılıqlı əlaqəsində regional yanaşmaya baxılacaq, dünya təcrübəsi əsasında problemlərin aradan qaldırılmasına dair yeni təkliflər veriləcəkdir.

Hal-hazırda əksər xarici ölkələrdə ən vacib məsələlərdən biri büdcə kəsiridir. Bu problemi aradan qaldırmaq üçün seçilən istiqamətlərdən biri köhnə vergi faizlərini qaldırmaq və yeni vergi növlərini tətbiq etməkdir. Buna baxmayaraq bu yolla problemi tam olaraq həll etmək mümkün deyil və heç bir dövlət də buna nail ola bilməmişdir. İlk öncə vergi sisteminin özündəki problemləri araşdırmaq, həmçinin fərqli müəssisə və təşkilatların vergi qarşısında borcu araşdırılmalıdır.

Açar sözlər: Vergitutma, Qiymətməhləgəlmə mexanizmi, Vergi yükü, Qiymət siyasəti, Vergi planlaması

ƏLAVƏ DƏYƏR VERGİSİNİN HESABLANMASI VƏ ÖDƏNİLMƏSİ

Gülsüm İBRAHİMOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gul.ibrahimova95@mail.ru

Xülasə

Bildiyimiz kimi dolayı vergilər inkişaf etmiş keçid iqtisadiyyatlı dövlətlərdə, eyni zamanda ölkəmizdə büdcə daxilolmalarında xüsusi yer tutduğuna və dövlət büdcəsinin stabil gəlir mənbəyi hesab olunduğuna görə onların uçotunun aparılması, uçotun məqsəd və vəzifələrinin müəyyənləşdirilməsi labüddür. Azərbaycan Respublikasında dolayı vergilərin uçotu “Vergi Məcəlləsi”, “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və digər hüquqi sənədlərlə tənzimlənir. Həmin sənədlərdə şirkət və fiziki şəxslərin öz vergi bəyannamələrini hazırlayarkən riayət etməli olduqları xüsusi qaydalar qeyd olunub.

Vergitutma məqsədləri üçün mühasibat hesabatı (müəssisənin müəyyən tarixə aktiv (kapital) və passivlərini (öhdəliklər), göstərən hesabat) və vergi bəyannamələrinin hazırlanmasında vergilərin dəqiq və düzgün uçota alınması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Müəssisə tərəfindən vergilərin, o cümlədən dolayı vergilərin uçotunun düzgün aparılması dövlət orqanları üçün əhəmiyyətli olmaqla yanaşı, eyni zamanda müəssisələrə vergi ili ərzində mənfəət və zərərlərin hərtərəfli öyrənilməsinə imkan verir. Müəssisələr büdcə gəlirlərində dolayı vergilərdən əhəmiyyətli xüsusi çəkiyə malik olan ƏDV və aksizlər üzrə hesab-fakturaları və hesabatlarının hazırlanmasına, güzəştlərin düzgün tətbiq olunmasına, gəlir və xərclərin, vergitutma bazasının düzgün müəyyən edilməsinə görə məsuliyyət daşıyırlar.

Məlumdur ki, vergi fiskal siyasətin həyata keçirilməsində dövlət üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir çünki, bazar münasibətləri dövləti iqtisadiyyatın idarə edilməsi və tənzimlənməsi proseslərindən azad etmir. İqtisadiyyatın effektiv və səmərəli idarə olunması üçün dövlət güclü və sağlam büdcəyə malik olmalıdır. Büdcənin əmələ gəlmə mənbəyi əsasən vergilər, xüsusilə də dolayı vergilər olduğuna görə onların uçotunun aparılması, eləcə də hesablanması, tutulmasının düzgünlüyü və vaxtında büdcəyə ödənilməsi üzərində nəzarət olduqca vacibdir.

Açar sözlər: Vergi, Dolayı vergilər, ƏDV, Aksiz

BANK SFERASINDA RİSKLƏRİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Gülşən HEYDƏROVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gulshanheydarova@mail.ru

Xülasə

Riskoloji problemlər bəzən təcrid, fərdi, bəzən isə integrativ halda özünü göstərir. Bu isə riskoloji problemə özünəməxsus qaydada yanaşmanı tələb edir. Qərribə də olsa bir sıra hallarda riskoloji problemlərin həllinə mane olan qüvvələr də meydana çıxıb bilər. Bu, bir qayda olaraq iqtisadi mənafelelərdən, geopolitikadan və yaxud millətçilik meyillərindən irəli gəlir. İqtisadi mənafelelərin riskoloji problemlərin həllinə mane olması, ona sipər çəkəməsi daha çox mafioz qruplarla, bütövlükdə qrup mənafelelərlə bağlıdır. Burada bürokratik əngəllər, formalizm, idarəçilik mədəniyyətinin aşağı səviyyədə olması da özünü göstərir. Əlbəttə, onların riskoloji problemlərin həllinə təsiri müxtəlif istiqamətlərdə olur.

Risk problemi iqtisadi məsuliyyət və risklərin dəqiq nəzərə alınması ilə, həm də bunun idarəetmənin bütünlük mərhələləri üzrə nəzərə alınması ilə əlaqədardır. Demək, riskoloji problemi iqtisadiyyatın idarəedilməsindən ayrılıqda təsəvvür etmək olmaz. Bu problemə lazımı dərəcədə fikir verilmədikdə iqtisadi sistemlərin riskdən qorunma immuniteti zəif olar. Ona görə də risk probleminin uğurla həlli iqtisadi artım problemi baxımından iqtisadiyyatın optimal keyfiyyətdə özünü təsdiqi cəhətindən son dərəcə vacibdir. Bu baxımdan risk probleminə yalnız dar çərçivədə deyil, həm də geniş miqyasda yanaşmaq lazımdır.

Risklərin idarə edilməsi bankın biznes fəaliyyətinin ayrılmaz hissəsidir. Tətbiqatı praktik olaraq əsaslandırılmasında obyekt olaraq AccessBankin nümunəsində ümumi strategiyasına uyğun olaraq, risklərin idarə edilməsi strategiyası bankın kreditləşmə fəaliyyətinin inkişafına nail olmaq və eyni zamanda risklərin idarə edilməsi baxımından həyata keçirilən tədbirlərin güsləndirilməsi istiqamətində təhlil qiymətləndirmək aparaq istərdim.

Açar sözlər: Bank, Risk, Qiymətləndirmə

AZƏRBAYCANDA MALİYYƏ SAHƏSİNDƏ ÇALIŞAN İNSANLARIN İŞ DOYUM ANALİZİ

Gültəkin MEHDİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mehdiyevagultekin93@gmail.com

Xülasə

Tədqiqatın aktuallığı. Elmi ədəbiyyata və araşdırmalara nəzər saldıqda bu mövzu 1970-ci illərdən bəri ortaya çıxsın da bugünümdə də öz aktuallığını itirməyib. Azərbaycanda mövcud elmi tədqiqatlara və ədəbiyyatlara nəzər yetirdikdə isə bu mövzuya dair araşdırılma aparılmamışdır. Məhz buna görə də bu araşdırmanın əhəmiyyətliyi Azərbaycan elmi üçün mühimdir. Müxtəlif sahələr üzrə işçilərin iş doyum analizi bütün araşdırmaçılar üçün maraq kəsb etmişdir.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri. İşin əsas məqsədi Azərbaycanda müxtəlif sektorlarda maliyyə sahəsində çalışan işçilər arasında iş doyum analizini etməkdir. Qarşıya qoyulan ən önəmli vəzifələr bu sektorda minimum 450 nəfər arasında Minnesota iş doyum ölçüsünə əsasən anket sorğusu keçirmək və qarşıya qoyulan hipotezlərin doğruluğunu araşdırmaqdır.

İstifadə olunmuş tədqiqat metodları. Tədqiqatda Minnesota iş doyum ölçüsü Azərbaycan dilinə tərcümə olunub test edilmişdir. Güvənirlik testi (Croanbach alfa dəyəri) ölçülmüşdür. Alınan nəticələr SPSS 25 proqramına daxil edilərək analiz edilmişdir.

Tədqiqatın informasiya bazası. Tədqiqatın aparılmasında əsasən son dövr məqalələr, dissertasiya işləri və internet resurslarından istifadə olunmuşdur. Bundan əlavə keçirilmiş anket sorğusunun məlumatlarından da analiz qisminin aparılmasında istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın məhdudiyətləri. Tədqiqatın aparılmasında Azərbaycan dilində ədəbiyyatın olmaması, mövzunun heç bir sahə üzrə araşdırılmaması.

Tədqiqatın nəticələri. Tədqiqatın nəticələrə əsasən yaş və iş yerindəki status (vəzifə) dəyişəni iş doyumunda fərqlilik yaradır. Digər hipotezler ilə iş doyumunu arasında zəif əlaqə olduğu təsbit edilmişdir.

Nəticələrin elmi-praktiki əhəmiyyəti. Azərbaycanda bu mövzu üzrə araşdırılma aparılmadığı üçün əldə olunan nəticələrə əsasən müəssisələrə əhəmiyyətli təkliflər verilmişdir. Həmçinin gələcəkdə bu sahə üzrə tədqiqat işlərinin aparılmasına dair də təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: İş doyumunu, Maliyyə sahəsi, Minnesota ölçüsü, Güvənirlik testi

AZƏRBAYCANDA KİÇİK VƏ ORTA BİZNES SUBYEKTLƏRİNİN FORMALAŞMA XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Gülüstan ABBASQULUYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

gulustan.abbas.95@mail.ru

Xülasə

Hər bir ölkənin iqtisadi inkişafının əsasında kiçik və orta sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən müəssisələrin fəaliyyəti təşkil edir. Belə ki, ölkənin əsas büdcəsinin formalaşmasında kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin də mühim rolu vardır. Bundan əlavə olaraq isə kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin çoxluğu əhalinin iş yerləri ilə təminatında mühim vasitə hesab olunur. Bu səbəbdən də Azərbaycan Respublikası da kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətinə dəstək proqramları həyata keçirtməklə bu sahənin tənzimlənməsinin, eləcə də kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin qarşısında dayanan bəzi əngəllərin aradan qaldırılmasına köməklik etməklə onların fəaliyyətinin stimullaşdırılmasını təmin edir.

Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığın (KOS) inkişafı ilə əlaqədar strateji hədəflər artıq müəyyənləşdirilib. Belə ki, Azərbaycan Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi”ndə kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinin əsas istiqamətləri müəyyən olunmuşdur.

Qeyd etmək lazımdır ki, yol xəritəsi KOS-da iqtisadi islahatların və inkişafın qısa, orta və uzunmüddətli perspektivdə əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirir. Bu sənəd 2020-ci ilədək strateji baxışdan, 2025-ci ilədək olan dövr üçün uzunmüddətli baxışdan və 2025-ci ildən sonrakı dövr üçün hədəf baxışdan ibarətdir. Strateji yol xəritəsində 2016-2020-ci illər üçün inkişaf strategiyası və tədbirlər planında yalnız müvafiq dövr üçün strateji məqsəd və hədəflər deyil, eyni zamanda həmin illər ərzində qarşıya qoyulmuş məqsədlərə çatmaq üçün müəyyənləşdirilmiş prioritetlər və həmin prioritetlər çərçivəsində həyata keçiriləcək tədbirlər qeyd edilib və hər bir tədbirin adı, əsas və digər icraçıları, nəticə indikatorları və konkret icra müddəti əks olunub.

Açar sözlər: Biznes, Kiçik və orta biznes subyektləri, Strateji məqsəd

KORPORATİV İDARƏETMƏ VƏ TƏŞKİLATİ DAVRANIŞ

Günay ŞIXALIYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gulu.esger@mail.ru

Xülasə

Korporativ idarəetmə - biznesin təşkilati-hüquqi formasının idarə olunması, təşkilati strukturların optimallaşdırılması, qəbul olunmuş məqsədlərə müvafiq olaraq kompaniyanın firmalararası və firmadaxili münasibətlərinin qurulmasından ibarətdir.

Effektiv korporativ idarəetmə sistemi daha yaxşı nəzarət və strateji planlaşdırma, əməliyyat risklərinin və məhkəmə çəkişmələrinin azalması deməkdir. Bu sistemin tətbiqi şirkətlərdə şəffaflığı təmin etməklə şirkətlərin beynəlxalq nüfuzunu artırır, investisiyaların cəlb olunmasını asanlaşdırır, cəlb olunan kapital üzrə xərcləri azaldır.

Son illər dünya iqtisadiyyatında korporativ idarəetmənin əhəmiyyəti davamlı olaraq artır. Xüsusilə, inkişaf etmiş qərb ölkələrində baş vermiş irimiqyaslı böhran şirkətləri bu sahəyə diqqət ayırmağa sövq etmişdir.

Əvvəllər investorlar şirkətlərin rəqabətqabiliyyətliliyini, maliyyə vəziyyətini daha çox diqqət mərkəzində saxlayırdılarsa, hazırda korporativ idarəetmə indeksi daha aktual məsələyə çevrilmişdir və ona görə də investisiya cəlb etməyə çalışan şirkətlər ilk öncə korporativ idarəetmə sistemlərini təkmilləşdirməyə çalışmalıdırlar.

Respublikamızda təşəkkül tapmaqda olan bazar mühiti şəraitində menecmentin müasir problemlərinin tədqiqinin xüsusi əhəmiyyət kəsb etməsini qeyd etməliyik. Müasir dövrdə bazar iqtisadiyyatının mövcudluğu, texnologiyanın sürətli inkişafı, insanların təfəkkürünün dəyişməsi menecment sahəsində də müəyyən problemlər yaratmışdır. Tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycanda menecmentin mövcud problemlərinin aşkar edilməsi, müəssisələr səviyyəsində təhlil edilib qiymətləndirilməsi və həlli variantlarının axtarılmasıdır.

Açar sözlər: İdarəetmə, Korporativ idarəetmə, Təşkilati davranış, Beynəlxalq inteqrasiya

MARKETİNQ SAHƏSİNDƏ KOMMUNİKASIYA VASİTƏLƏRİNİN MƏCMUSU VƏ ONLARIN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Günəş ƏHMƏDOVA

Azərbayca Dövlət İqtisad Universiteti

axmedova2412@mail.ru

Xülasə

İnformasiya dövrün qeyri-müəyyən, dəyişən sürətli xarakter daşması, bazar münasibətləri şəraitində konkret qanunauyğunluqların olmaması və bu zaman gələcək haqqında ümidverici proqnozların irəli sürülməsini mürəkkəbləşdirmiş, iqtisadi subyektlərin bazar konyukturasına uyğun dəyişkən mövqeli rol oynamasına gətirib çıxartmışdır. Tədqiqatın aktuallığı təşkilatın marketing fəaliyyətində kommunikasiyaların yeri biznesin inkişafının mühüm şərtlərindən biri kimi öyrənilmişdir. Araşdırmanın başlıca əhəmiyyəti müştəriyə yönəlmiş müəyyən fəaliyyətin fərqli çarlardan xüsusiyyətlərinin öyrənilməsindən ibarətdir. Tədqiqatın predmeti təşkilatın marketing kommunikasiyalarının ayrı-ayrı xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi təşkil edir. Tədqiqatda kommunikasiya vasitələrinin kompleks dəsti cədvəl şəklində göstərilmişdir. Ən ümumi mənada kompleks dəstinin məqsədi ondan ibarətdir ki, sahibkar onu əhatə edən iqtisadi mühitdə marketing fəaliyyəti üçün əlverişli şəraitin yarada bilsin, bununla yanaşı özünün işgüzar fəaliyyətinə yenilik gətirir. Bunun sayəsində düzgün operativ marketing fəaliyyətinin son nəticəsi kimi xidmət keyfiyyətinin yüksəlməsi, biznes fəaliyyətilə bağlı yeni ideyaların yaranması, yeni məhsulların və məhsulun yeni istehsal metodlarının kəşf edilməsi, yeni texnologiyanın və səmərələşdirici təkliflərin tətbiqi və s. irəliləyişləri hədəfləyir. Müasir marketing araşdırmaları içərisində sintetik kommunikasiyaların araşdırılmasının kommunikasiya vasitələrinin məcmusunda mühüm bölgü qisminə vurğulanmasını xüsusilə qeyd etmək olar. Araşdırmanın nəticəsi qisminə şirkətin marketing kommunikasiya vasitələri aşağıdakı xüsusiyyətləri təhlilinin aparılmasını göstərmək olar. Tədqiqatın elmi yeniliyi kimi kommersiya fəaliyyətinin qurulmasında marketing sahəsində kommunikasiya vasitələri məcmusu cədvəl şəklində göstərilmiş, o cümlədən reklam, ictimaiyyətlə əlaqələr, satışın stimullaşdırması, sintetik kommunikasiyalar və birbaşa marketing qruplarına bölünərək tərkibinə daxil olmuş xüsusiyyətlər geniş şəkildə göstərilmişdir.

Açar sözlər: Marketing, Reklam, Kommunikasiya, İctimaiyyətlə əlaqələr.

İNKİŞAF EDƏN İQTİSADİYYATLAR NÜMUNƏSİNDƏ İNFORMASIYA İQTİSADİYYATI VƏ XARİCİ TİCARƏT ƏLAQƏLƏRİN MÖVCUD PROBLEMİN TƏHLİLİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Həmid ƏSGƏROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
hamidasgarov@hotmail.com

Xülasə

Elektron hakimiyyətin qurulmasının ilkin şərtlərindən biri ölkədə şəbəkə texnologiyalarından istifadə imkanlarının, mobil telefonlardan istifadənin səviyyəsinin yüksəkliyi nəzərdə tutulurdu. Bu gün respublikamızda istifadə olunan telefon şəbəkəsinin əksər hissəsi elektron qurğularla təmin olunub. Bu isə şəbəkə texnologiyalarının tətbiqinə münbit şərait yaradır. Bütün bunlarla bərabər sürətli İnternetin tətbiqi üçün geniş imkanlara malik simsiz telefonlardan istifadə də inkişaf edir. Yaxın zamanlara qədər İnternet istifadəçilərini sayının aşağı olmasının səbəblərindən biri kimi İnternet xidmətlərinin qiymətinin digər region ölkələri ilə müqayisədə baha olması göstərilirdi. Lakin son zamanlarda respublikamızda İnternet xidmətlərini qiyməti dəfələrlə aşağı salınmışdır. Aydın ki, bu şəbəkə texnologiyalarından istifadənin artmasına və bu xidmətlərin coğrafi ərazi baxımından daha geniş yayılmasına şərait yaradır. Elektron variantın tətbiqinin digər bir şərti texniki vasitələrlə təmin səviyyəsinin yüksəkliyidir. Artıq respublikada həm xarici istehsal, həm də ölkədaxili müəssisələrin istehsalı olan fərdi kompüterlərin sayı kifayət qədər artmışdır. Müxtəlif tədqiqatların aparılması, İKT-ları sahəsində gələcək proqramların əhalinin istək və təklifləri əsasında yaradılması üçün həm İnformasiya Texnologiyaları nazirliyində, həm də Milli Elmlər Akademiyasında xüsusi kompüter mərkəzləri fəaliyyətə başlamışdır. Son illərdə respublikamızda korporativ şəbəkələrin tətbiqinə və yeni şəbəkə texnologiyalarına əsaslanan xüsusi virtual əlaqələrdən istifadəyə diqqət artırılmışdır. Elektron idarəetmə və hakimiyyətin təşkili həm də informasiya texnologiyalarının mahiyyətinin bütün ölkə vətəndaşlarına çatdırılması, onun üstünlüklərinin təbliğini tələb edir. Elektron variantı uyğun yeni dövlət və hökumətin qurulması konsepsiyasının müddəalarında nəzərdə tutduğu kimi dövlət və hökumətin yeni əsaslar üzərində fəaliyyətini təşkili xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: İnkişaf, İnformasiya, İqtisadi

BANK SEKTORUNDA SOSIAL MEDIA MARKETİNQİN ROLU

Hökümə AĞAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
hokume96agayeva@gmail.com

Xülasə

Müasir şəraitdə sosial media şəbəkələri həyatımızın mühüm bir hissəsinə çevrilib. Sosial media marketinqi rəqəmsal marketinqin geniş istifadə olunan elementlərindən biridir. Məhsul və xidmətlərin bazara yeridilməsinin yeni vasitəsi kimi SMM, internet auditoriyasını mənimsəməyə imkan yaradır və brendin tanidilmasını internet məkanında həyata keçirir. Bank sektorunda sosial media marketinqin rolu böyükdür. Bank sektorunda marketinq fəaliyyətlərinin uğurlu olmasının səbəbi düzgün sosial media marketinq planlamasıdır. Sosial medianın gücünü nəzərə alan banklar sosial şəbəkələrin üstünlüklərini düzgün istifadə etməlidirlər. Mövzunun aktuallığı həm də onunla şərtlənir ki, sosial şəbəkələr vasitəsilə müştərilərdən gələn şərhlər, şikayətlər, tənqidlər asanlıqla şirkətə çatır və onlara vaxtında reaksiya vermək imkanı yaradır. Şirkət məhsulu satmaq üçün lazım olan segmenti seçmək, müştəri məmnuniyyətini ölçmək, onun güvənini qazanmaq kimi mövzularda bir addım öndə olur. Tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycanda bank sahəsində sosial media marketinq təcrübəsini aşkar etmək, onun rolunu və mövcud olan problemləri aşkara çıxarmaqdır. Tədqiqatın nəticələri bankların sosial şəbəkələri sosial media marketinq fəaliyyətində necə istifadə etdiklərini aşkar etməyə yönəldilmişdir. Tədqiqat istifadə olunan statistik göstəricilər “We are social” tərəfindən təqdim edilən göstəricilər əsasında yazılmışdır. Sosial media marketinqi yeni bir istiqamət olduğu üçün, ölkəmizdə kifayət qədər elmi araşdırmalar aparılmamışdır. Bu səbəbdən nəzəri hissədə daha çox xaricdə aparılan tədqiqatlara önəm verilməlidir. Bu tədqiqatda Azərbaycan Banklar Assosiasiyasının və sociabakers.com-un statistik məlumatlarına görə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən üç bankın (Kapital bank, Bank of Baku, Unibank) rəsmi Facebook hesablarının təhlili aparılmışdır. Əldə edilən nəticələrə görə Kapital Bank digər banklara görə daha aktiv, sosial media marketinqin üstünlüklərini daha yaxşı istifadə edə bilir. Ümumilikdə banklar sosial media marketinqindən tam faydalanmırlar və əgər banklar sosial media marketinq vasitələrini effektiv şəkildə istifadə edərsə bu sahədə böyük nailiyyətlər əldə edə bilər.

Açar sözlər: Bank sektoru, Sosial media, Sosial media şəbəkələri, Bank marketinqi

BEYNƏLXALQ MALİYYƏ BÖHRANLARININ AZƏRBAYCANA TƏSİRLƏRİ VƏ HƏLLİ YOLLARI

Hüseyn ƏLİZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
huseyn.alizada@mail.ru

Xülasə

Hazırkı dövrdə, gündəmi iqtisadiyyatın real sektorunu ifadə edən istehsal əlaqələri deyil, pul və kapital bazarlarında yaşanan inkişaf və xüsusilə ölkələrin valyutalarının bir-birinə nisbətə dəyərləri, yəni paritetlərdə görülən dalğalanmalar daha çox məşğul edir. Buna görə iqtisadi ədəbiyyatlarda valyuta məzənnələrinin dəyişməsi ilə bağlı bir çox müzakirələr var. Beynəlxalq maliyyə sistemi: müxtəlif iqtisadi vahidlər arasında ödənişlərin həyata keçirilməsinə imkan verən funksiyaları yerinə yetirən bütün qurumlar və əməliyyatların cəmidir. Bir ölkənin digər ölkədən borc aldığı və ya borc verən olduğu zaman beynəlxalq pul münasibətləri yaranır. Beynəlxalq maliyyə sisteminin əsas məqsədi, mal, xidmət və aktiv axınlarının ölkələr arasında effektiv şəkildə həyata keçirilməsini təmin etməkdir.

Dünyanın iqtisadi sisteminə nəzər yetirdikdə, əsasən də sərmayənin demək olar ki, hər bir sahədə daxildən xaricə doğru axın dinamikasının artması ölkələrin yerli iqtisadiyyatları arasındakı münasibətləri gücləndirmiş, bir-biri ilə daha da çox əməkdaşlıq yaratmağa stimullaşdırmışdır. Bu mühit, zəif iqtisadiyyata sahib ölkələrin sənayeləşmə vasitəsi ilə güc qazana bilmə təşəbbüslərinin fonunda, cari beynəlxalq maliyyə sisteminə (BVF və DB) tənzimləmə siyasətlərini həyata keçirmək və daha da böyümək imkanı yaratmışdır. Beləliklə də tədqiqat işində beynəlxalq maliyyə sistemi konsepsiyası, onu formalaşdıran beynəlxalq maliyyə qurumları, həmçinin global maliyyə bazarları, Dünya Bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondu kimi təşkilatların dünya maliyyə sisteminə və ölkəmiz iqtisadiyyatına təsiri, beynəlxalq maliyyə sisteminin problemləli dinamikaları fonunda global maliyyə böhranları və Azərbaycanın beynəlxalq maliyyə sistemindəki rolu tədqiq edilmişdir. İlk öncə beynəlxalq maliyyə sisteminin meydana gəlməsi və tərəqqisi təyin edilmiş, daha sonra isə maliyyə qloballaşması ilə böhranlar arasındakı münasibətlər analiz olunmuşdur.

Açar sözlər: Maliyyə, İnvestisiya, Xarici ticarət, Kredit

AZƏRBAYCANDA ÖDƏNİŞ KARTLARININ SAYININ PROQNOZLAŞDIRILMASI

Hüseyn XUDAQULİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
xudaquliyev96@gmail.com

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi nağdsız əməliyyatların inkişafının əsas determinantlarını, xüsusilə də nağd ödənişlər əvəzinə debet və kredit kartlarının istifadəsinin iqtisadiyyata olan yararlarını müəyyən etməkdir. Nağdsız ödənişlər inkişaf etmiş ölkələrdə əsas ödəmə alətidir. Azərbaycanda olan nağdsız ödəmələrin mövcud vəziyyətinə öyrənmək və bunun əsasında beynəlxalq təcrübədən də istifadə edərək nağdsız hesablaşmaların inkişaf istiqamətlərini araşdırmaq ölkədaxilində nağdsız ödəmələrin həcminin artırılmasında böyük rol oynayacaqdır. Gələcək dövrlərdə nağdsız hesablaşmaların artırılması ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərəcəkdir. Nağdsız ödəmələrin əsas forması ödəniş kartlarından istifadə edərək ödəmə etməkdir. Elektron ödəniş xidmətlərinin təsnifatı aşağıdakı kimidir. Ödəniş kartları (kredit və debet kartları; kredit kartı; debet kartı. Nağdsız ödənişlərin tətbiq edilməsinin faydaları aşağıdakılardır: maliyyə əməliyyatlarının aparılmasının rahatlığı baxımından nağdsız ödəniş zamanı pul köçürmələrinə ehtiyac qalmır və hətta bankda uzun növbələrdə dayanmaq lazım gəlmir. Səyahət edərkən də istifadə etmək çox asan olacaq. Tibbi-fövqəladə hallarda xüsusilə faydalıdır. Həm də iş saatları ərzində asanlıqla ödəniş etmək mümkündür. Risklərin azalması və şəffaflıq istiqamətində korrupsiyaya, çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə aparmaqda kömək edəcəkdir. Nağdsız iqtisadiyyat vergilərdən yayınmağı azaldır. Eyni zamanda maliyyə sisteminə daha çox şəffaflıq gətirir və bu da çirkli pulların yaranmasına mane olur.

Açar sözlər: Nağdsız hesablaşmalar, Ödəniş kartları

DEVALVASIYANIN AZƏRBAYCAN BANK SEKTORUNA TƏSİRİ

Xəyalə ƏLİYEVƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Khayala.aliyeva13@gmail.com

Xülasə

Özəl bankların sayının artmasının bu mövzunun aktuallığını daha da artırdığını düşünürəm. Belə ki, bankların xarici valyuta ilə olan kreditlərinin sayının çox olması bank sektoruna devalvasiyanın kifayət qədər zərbə vuracağına nümunəsidir və bu təsirlərin hansı müsbət və mənfi tərəfləri olduğu bu məqalədə qeyd olunacaq və həll yollarının olub olmaması barədə qeydlər aparılacaqdır. Həmçinin neft bazarında qiymətlərin dəyişməsi nəticəsində baş verən devalvasiyanın Azərbaycan iqtisadiyyatına və bank sektoruna hansı təsirlərin olduğu da məqalədə toxunulacaq mövzulardan olacaqdır. Həmçinin bu məqalədə 2015-ci ildə həyata keçirilmiş və böyük ziyanlara səbəb olmuş devalvasiyanın səbəb və nəticələri müzakirə olunacaqdır. 2015-ci ildə 21 fevral baş verən devalvasiya nəticəsində Azərbaycan bank sektoru demək olar ki, yeni dönəmə başladı. Bank sektorunun rentabelliyyəsinə təsir edən daxili və xarici amillərin araşdırılması da nəzərdə tutulur. Aparılan SWOT analizi zamanı Azərbaycan bank sektorunun güclü və zəif tərəfləri aşkar ediləcək, bank sektorunun devalvasiya nəticəsində qarşı-qarşıya qaldığı risklər müəyyənləşdiriləcəkdir. Tədqiqatın aparılması üçün istifadə olunan informasiya mənbələrinə Azərbaycan və İngilis dilli müəlliflərin elmi əsərlərindən, jurnal və məqalələrdən, Azərbaycan Banklarının rəsmi saytlarından, Azərbaycan Respublikasının Statistika Komitəsinin, Dünya Bankının rəsmi saytından, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin, Mərkəzi Bankın statistik məlumatlarından, xarici ölkələrin iqtisadi xəbərlərindən, yerli saytlardan, məqalələrdən istifadə olunmuşdur.

Açar sözlər: Maliyyə İnstitutları, Maliyyə riskləri, Devalvasiya,

MİLLİ İQTİSADİYYATIN İNKİŞAFI BAXIMINDAN NƏQLİYYAT SEKTORUNUN BEYNƏLXALQ NƏQLİYYAT ŞƏBƏKƏSİNƏ İNTEQRASIYASININ TƏMİN OLUNMA YOLLARI

Xudaverdi ŞİRƏLİZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
xudaverdi.sirelizade@gmail.com

Xülasə

Bu iş nəqliyyat infrastrukturunun və şəbəkələrinin ölkələrin rifah səviyyələrinə təsirini araşdırır. Məlum olduğu kimi, nəqliyyat şəbəkələri ölkələrin iqtisadi strategiyalarını təşkil edən mühüm amildir. Nəqliyyat sistemi mal və xidmət üçün yer və vaxt faydaları yaradır. Ədəbiyyatda nəqliyyat mövzusu, geniş əhatəli istiqamət olan iqtisadi inteqrasiyanın siyasi, sosial, və ekoloji təsirlərə sahib bir parçası kimi ələ alınır. Bu anlayış eyni zamanda, rəqabətçilik səviyyəsində yeni bir mərhələni formalaşdırmaqdadır. Çünki bir cəmiyyətin mal və xidmətlər ilə sərnişinlərin hərəkətliliyini təmin edən nəqliyyat infrastrukturunu həm iqtisadi vəziyyətin, həm də iqtisadi təsirlərin göstəricisidir. Bu təsirlər malların, xidmətlərin və istehsal amillərinin hərəkətliliyinə dair məhdudiyətlərin aradan qaldırılması nəticəsində yaranmış iqtisadi nəticələrdən irəli gələn birləşmə prosesinin əldə olunmasına imkan verildiyini bildirir. Nəqliyyat infrastrukturunu vasitəsi ilə məhsullarda əks etdirilən nisbətən kiçik, lakin qaçılmaz xərclər xidmət uğursuzluqlarında böyük itkilərə çevrilə bilər. Bu baxımdan nəqliyyat infrastrukturunun iqtisadiyyatda bazar iqtisadiyyatının bərqərar olmasını dəstəkləyici bir rolunu olduğu vurğulanmalıdır. Beləliklə, nəqliyyat sistemləri bazarın bərabərliyinin formalaşmasına kömək edir. İndi iqtisadi inteqrasiya, nəqliyyat sistemlərində texnoloji inkişaflarla sərhədlərini daha da genişləndirmək qabiliyyətinə sahibdir. Bu inkişaf fərdlərin və malların, o cümlədən, xidmətlərin hərəkətliliyinə kömək edir. Qısacası, "Via est Vita" yəni, yol həyatdır.

Bu işdə nəqliyyat sistemlərinin rifah səviyyəsi və iqtisadi inteqrasiya arasındakı əlaqələr araşdırılır. Buna əlavə olaraq, işdə nəqliyyat sistemlərinin, Azərbaycan ilə Asiya və Avropa qitəsi arasındakı əlaqələr baxımından əhəmiyyəti də vurğulanır.

Açar sözlər: Nəqliyyat infrastrukturunu, Nəqliyyat şəbəkələri, İqtisadi inteqrasiya, İqtisadi inkişaf

GÖMRÜK XİDMƏTİ VƏ ONUN XARİCİ İQTİSADİ ƏLAQƏLƏRİN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİNDƏKİ YERİ

İdris MƏHƏRRƏMLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
idris9600@mail.ru

Xülasə

“Gömrük xidməti hər bir dövlətin müstəqilliyinin əsas atributlarından biridir”. Bu fikir Ümummilli liderimiz Heydər Əlirza oğlu Əliyevə məxsusdur.

Belə ki, həqiqətən də hər bir dövlət üçün əsas göstərici gömrük xidmətinin lazımı səviyyədə olmasıdır. Gömrük xidməti – gömrük siyasəti və həmçinin bu siyasəti həyata keçirəcək vasitələr: mal və nəqliyyat vasitələrinin gömrük sərhədindən keçirilməsinin qayda və şərtləri, gömrük ödənişlərinin tutulması, gömrük rəsmiləşdirilməsi, gömrük nəzarəti və s. kimi xarakterizə edilir. Gömrük sərhəddindən mal və nəqliyyat vasitələrinin keçirilməsi prinsiplərini nizama salan və rəsmiləşdirmə əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi üçün mövcud qanunvericiliyə əməl olunmasını təmin edəcək dövlət tərəfindən müəyyənləşdirilmiş hərəkət qaydaları gömrük hüquq normaları adlanır.

Qloballaşma prosesində xarici iqtisadi əlaqələrin qurulması milli iqtisadiyyatın normal inkişafına təkan verir. Başqa formada desək, səmərəli təşkil edilmiş beynəlxalq iqtisadi əlaqələr sisteminin mövcudluğu hər bir ölkənin iqtisadi siyasətinin prioritetlərindən biri kimi dəyərləndirilməlidir.

İqtisadi terminologiyada kompleks sistem kimi ölkənin xarici iqtisadi sferasının təsviri üçün “xarici iqtisadi fəaliyyət”, “xarici iqtisadi əlaqələr”, “xarici iqtisadi münasibətlər”, “beynəlxalq iqtisadi münasibətlər” anlayışlarından istifadə edirlər.

Xarici iqtisadi əlaqələr ölkənin beynəlxalq iqtisadi münasibətlərdə iştirakı ilə bağlı bütün fəaliyyətin məcmusunu əks etdirməklə yanaşı və bir ölkənin digər ölkələrlə xarici ticarət, xarici kreditləşmə və borclanma, xarici investisiyanın cəlb edilməsi, beynəlxalq istehsal kooperasiyasında iştirak etmək, birgə elmi-tədqiqat proqramlarının həyata keçirilməsi və s. ilə bağlı iqtisadi münasibətlər sistemidir.

Açar sözlər: Gömrük, İqtisadiyyat, Xarici əlaqələr, Dövlət, İnkişaf.

AZƏRBAYCANDA İŞÇİLƏRİN TƏLİM VƏ İNKİŞAFININ MÜƏSSİSƏLƏRİN SƏMƏRƏLİLİYİNƏ TƏSİRİ

İlahə BƏXTİYARLI

**Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ilahebextiyarli@yahoo.com**

Xülasə

Müasir dövrdə intellektual və yaradıcı işçi bazasına sahib olmaq müəssisənin strateji mövqeyini düzgün təyin etməsinə və gələcək hədəflərinə istiqamətlənərək rəqibləri arasında üstünlük əldə etməsinə imkan yaradır. Lakin, bunu həyata keçirmək üçün şirkətlər günümüzün ən aktual məsələlərindən biri olan insan kapitalının inkişafına böyük diqqət ayırmalıdır. Bu inkişafa nail olmaq üçün atılacaq ən əsas addım təlim və inkişaf proqramlarını illik plana daxil etmək və mütəmadi olaraq həyata keçirməkdir. Buna görə də, tədqiqatın əsas məqsədi bugün Azərbaycanda fəaliyyət göstərən şirkətlərdə təlim proqramlarının tətbiq səviyyəsini, belə proqramların işçi məmnuniyyətinə təsirlərini, həmçinin, təlim prosesinin necə həyata keçirildiyini müəyyən etmək və çatışmazlıqları aşkar etməklə təkliflər irəli sürməkdən ibarətdir. Araşdırmanın aparılması üçün İRIE-nin təlim və inkişaf funksiyası ilə əlaqədar ədəbiyyatlar diqqətlə təhlil edilərək lazım olan məlumat toplanılıb sistemləşdirilmiş və mövcud vəziyyətin təhlili metodundan istifadə edilərək 24 sualdan ibarət anket sorğu tərtib edilmişdir. Anket müxtəlif şirkətlərdə fəaliyyət göstərən 50 işçi tərəfindən cavablandırılmışdır. Əldə olunan nəticələrə görə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən əksər müəssisələrdə işçilərə nadir hallarda təlimlər keçirilir, buna əsas səbəb kimi isə işçilərin performans göstəricilərinin aşağı olması qeyd edilir. Buradan aydın olur ki, şirkətlər üçün kadrların inkişafı deyil, işi düzgün yerinə yetirərək məhsuldarlığı artırmaları daha vacibdir. Lakin, şirkətlər öz fəaliyyətində İR-nin inkişafını əsas götürərək və təlim və inkişaf proqramlarını mütəmadi olaraq kadrların idarəedilməsi siyasətinə daxil edərlərsə, uzunmüddətli dövrdə yüksək fayda əldə edərlər və nəticədə, işçilərin performans göstəriciləri hər zaman yüksək olar.

Açar sözlər: İnsan resursları, İnsan resurslarının idarə edilməsi, Təlim, İnkişaf

RABİTƏ MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ İNVESTİSİYA QOYULUŞUNUN UÇOTU VƏ TƏHLİLİ

İlahə MAHMUDBƏYLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
İlaha.mahmudbayli@mail.ru

Xülasə

Azərbaycan Respublikasında qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi, iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması, azad rəqabət mühitinin yaradılması və yeni investisiyaların cəlb edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli 1138 nömrəli Fərmanı ilə iqtisadiyyatın 11 sahəsini əhatə edən strateji yol xəritələri işlənib hazırlanmışdır. Rabitə sahəsinin inkişaf etdirilməsi üçün hazırlanan telekommunikasiya və informasiya texnologiyalarının inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi bunlardan biridir. Hal-hazırda ölkəmizdə rabitə sahəsində güclü rəqabət mövcuddur. Bu rəqabət investisiya qoyuluşunun artmasına da müsbət təsir göstərmişdir. Şirkətlər abunəçilərin sayını artırmaq və telekommunikasiya bazarında liderliyi ələ almaq üçün mübarizə aparır. Son dövrlərdə ölkəmizdə iqtisadiyyatın bütün sahələrində, ən əsası da xarici investisiyaların sürətli şəkildə artımı şəraitində təbəçiliyindən, mülkiyyət formasından, istehsal sahəsindən və miqyasından asılı olmadan bütün təsərrüfat subyektlərində əsaslı şəkildə investisiya fəaliyyətinin təhlil edilməsinə zərurət yaranmışdır. İnvestisiya layihələrinin düzgün qiymətləndirilməsi metodlarının tətbiqi, onların təkmilləşdirilməsi, investisiyaların uçota alınması və təhlili bu sahədə mühasibat uçotunun əsas vəzifələrindən biridir. Investisiya qoyuluşu prosesində problemin miqyasını və aktuallığını, riskin mahiyyətini və strukturunu araşdırmaq zərurəti meydana gəlir. Investisiya mühitinin təşəkkül tapmasında qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi mühüm rol oynayır.

Açar Sözlər: Investisiya, Investisiyaların Uçotu, Rabitə müəssisələri

SƏNAYENİN SAHƏ STRUKTURUNA TƏSİR EDƏN AMİLLƏRİN İQTİSADI METODLARLA TƏDQIQI

İlkin HƏMZƏYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Ilkin.hamza@gmail.com

Xülasə

Sənayenin sahə strukturunun təkmilləşdirilməsi ölkə vətəndaşlarının həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün ən vacib olan məsələlərdən biridir. Bu məqsədə nail olmaq həm daxili və xarici bazarda milli məhsulların rəqabətqabiliyyətliliyinin, həm daha çox məhsul istehsalı tələb edən sahələrin və əhalinin məşğulluğunun yüksəldilməsi ilə müəyyənləşir. Bu mənada texnologiya dövrü əsasında elmi sahələrin inkişafı vacib strateji vəzifə sayılır ki, bunun da həyata keçirilməsi inteqrasiya və qlobalizasiya proseslərinin gücləndirilməsi ilə çətinləşir. Azərbaycan iqtisadiyyatının dünya təsərrüfatına inteqrasiyası texnoloji inkişaf edən ölkələrin strukturuna müvafiq olan sahə strukturunun yaradılması ilə mümkündür, lakin strukturlar arasında uyğunluğun olmaması milli məhsulların əsas kütləsinin dünya bazarında rəqabətqabiliyyətli və davamlı olmadığını şərtləndirir.

Mövcud problemin aktuallığı onunla şərtlənir ki, sənayenin rəqabətqabiliyyətliliyinin formalaşması istehsalın texnoloji yenilənməsi və onun dəyişən daxili və xarici şərtlərə uyğunlaşması ilə müəyyən olunan sahə dəyişikliklərinin tezliyi və dərinliyi ilə xarakterizə olunur. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı üçün irimiqyaslı layihələrin həyata keçirilməsi bu problemin həlli üçün imkan yaradacaq. Belə ki, dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər – yeni iqtisadi sistemin yaradılması, istehsal münasibətlərində kökündən dəyişikliyin edilməsi, hüquqi bazanın yaradılması, iqtisadi islahatların keçirilməsi - bazar iqtisadiyyatının əsasını qoydu. Bununla da iqtisadi dəyişikliklərin növbəti mərhələsinə keçid, onun sahəsinin yenidən qurulması və bunun əsasında iqtisadi artımın yüksəldilməsi üçün qərarlı ön şərtlər yaradıldı. Beləliklə, sənayenin sahə strukturunun yenidən qurulmasının aparılmasına ehtiyac vardır ki, bundan da iqtisadiyyatın gələcək inkişafı asılıdır.

Açar sözlər: Sənaye, Sənayenin sahə quruluşu, İqtisadi metodlar

AZƏRBAYCANDA MALİYYƏ HESABATLARININ BEYNƏLXALQ STANDARTLARININ TƏTBİQİNİ TƏMİN EDƏN MİLLİ UÇOT SİSTEMİNİN YENİDƏN TƏŞKİLİ STRATEGİYASI

İradə ABDULLAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
irada.asgerova93@mail.ru

Xülasə

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı dünya iqtisadiyyatına getdikcə daha dərindən inteqrasiya olunur, ölkə müəssisələri və firmalarının digər ölkələrin şirkətləri ilə ticarət-iqtisadi əməkdaşlığı getdikcə genişlənir və dərinləşir. Dünyada biznes üçün vahid normativ-hüquqi mühit formalaşır. Bu cür biznes getdikcə daha çox beynəlmiləl xarakter daşıyır. Müvafiq dünya iqtisadi qurumları və təşkilatları vahid uçot və hesabat standartlarını formalaşdırır. Bunun da başlıca məqsədi uçotun və xüsusən də hesabatın dünya miqyasında unifikasiya və harmonizasiyanı təmin etmək sayılır. Başqa sözlə, ölkənin uçot və hesabat sistemi tədricən beynəlxalq uçot və hesabat sisteminə transformasiya olunur və maliyyə hesabatı sahəsində beynəlxalq standartlara keçirilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Məsələn burasındadır ki, kənar istifadəçilər (investorlar, kreditorlar, o cümlədən xarici investorlar, kreditorlar və sair autsayderlər) maliyyə qərarları qəbul edərkən ilk növbədə maliyyə hesabatının informasiyasından istifadə edir.

Mühasibat uçotu üzrə beynəlxalq standartlara keçidlə əlaqədar, görülməli irihəcmli işlərin əhəmiyyətliliyini, təxirəsalınmazlığını nəzərə alaraq, yuxanda adı çəkilən və qısa müddət ərzində tələb olunan tədbirlərin icrası Azərbaycan hökuməti və bir sıra beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən, ölkənin müəyyən etdiyi uçot siyasətinin strategiyasına uyğun olaraq müvafiq texniki yardımların ayrılması ilə həyata keçiriləcəkdir.

Beləliklə, respublikada iqtisadi islahatların səmərəli həyata keçirilməsini və ölkəyə investisiya axınının ilbəl artımını təmin edən Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının uğurla tətbiqi və yayılması üçün bu sahədə formalaşmış və dünya kapital bazarının tələblərinə uyğun olaraq qanunvericiliklə müəyyən olunmuş tədbirləri həyata keçirməklə mövcud olan mühasibat uçotu sisteminin global rekonstruksiyası aparılmalıdır.

Açar sözlər: Maliyyə hesabatı, Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları, Milli uçot sistemi

DÖVLƏT MALİYYƏ NƏZARƏTİ: PROBLEMLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR

İsa ƏHMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ahmedovisa96@gmail.com

Xülasə

Dövlət maliyyə nəzarəti maliyyənin effektiv idarə edilməsinin zəruri şərti, həmçinin maliyyə-büdcə siyasətinin həyata keçirilməsinin əsas vasitəsi hesab olunur. Onun məzmunu maliyyə strategiyası və taktikasının uğurla reallaşdırılmasında, maliyyə resurslarının effektiv və məqsədyönlü bölüşdürülməsi və istifadəsində ifadə olunur.

Dövlət maliyyə nəzarəti – effektiv maliyyə siyasətinin həyata keçirilməsi, ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə reallaşdırılan dövlət tənzimlənməsi tədbirlərinin məcmusunu ifadə edir. Maliyyə sferasında qanun pozuntularının qarşısının alınması, maliyyə-büdcə qanunvericiliyinə əməl olunmasının təmin edilməsi, büdcə vəsaitlərinin səmərəli və məqsədli istifadəsinə nəzarət edilməsi dövlət maliyyə nəzarətinin hazırda başlıca vəzifələri sırasına aid edilir.

İqtisadi artımın və əhalinin rifahının yüksəldilməsi məqsədilə aparılan islahatların reallaşdırılması, daha da dərinləşdirilməsi üçün mükəmməl dövlət maliyyə nəzarəti sisteminin mövcudluğu zəruridir. Bu zərurət xüsusilə hazırkı şəraitdə daha kəskin formada hiss edilir. Belə ki, respublika iqtisadiyyatının kövrək stabilliyi, qiymət artımı, büdcə kəsiri, böyük həcmdə pul vəsaitlərinin hər il xaricə axını dövlət maliyyə nəzarətinin rolu və əhəmiyyətini ikiqat artırır.

Dünyada gedən iqtisadi-maliyyə prosesləri də göstərir ki, səmərəli və fəaliyyət qabiliyyətli dövlət maliyyə nəzarəti ölkənin inkişafı və iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin mühüm amillərindəndir.

Bütün bunları nəzərə alaraq məqalədə müasir şəraitdə respublikada dövlət maliyyə nəzarətinin vəziyyəti nəzərdən keçirilir, maliyyə nəzarətinin səmərəliliyinə, nəticəliliyinə maneə yaradan problemlər, çatışmazlıqlar qeyd olunur və onun gələcək inkişafının mövcud problemlərin, maneələrin tezliklə aradan qaldırılması və həllindən asılılığı önə çəkilir. Eyni zamanda müasir dövrün reallıqlarına uyğun dövlət maliyyə nəzarətinin təkmilləşdirilməsi üçün bir sıra istiqamətlər üzrə kompleks tədbirlərin, fəaliyyətlərin reallaşdırılmasının zəruriliyi qeyd olunur.

Açar sözlər: Dövlət nəzarəti, Maliyyə nəzarəti

ƏRZAQ TƏHLÜKƏSİZLİYİ:ONUN MAHİYYƏTİ,TƏMİN ETMƏ METODLARI VƏ İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ

İsfəndiyar XASİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
isfendiyar.xasiyev.95@mail.ru

Xülasə

İnkişaf etməkdə olan beynəlxalq ərzaq ticarətində, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və inkişaf etdirilməsi ölkələr üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Yüksək keyfiyyətə malik olan ərzaqların istehsal edilməsindəki çətinliklər, beynəlxalq ərzaq ticarətinə ciddi şəkildə təsir etmiş və nəticədə, beynəlxalq bazarda satış səviyyəsi aşağı düşmüşdür. Bundan əlavə artmaqda olan dünya əhalisi gələcəkdə ərzaq qıtlığının daha da artmasından xəbər verir. Ərzaq təhlükəsizliyinin nəzər əsaslarında bu məqalədə müzakirə edilmiş və bu sahədə yaradılan mexanizmlər qeyd edilmişdir. Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə yaradılan Qida Gigiyenası Qiymətləndirmə Sxeminə və ağırlıq Riskinin Qiymətləndirilməsi Modelinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Bundan əlavə, bu məqalədə dünya ərzaq bazarının hal-hazırdakı vəziyyəti analiz edilmiş və ən çox ərzaq qıtlığının mövcud olduğu dünya əraziləri müəyyən edilmişdir. Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikasındakı mövcud ərzaq bazarının vəziyyətində analiz edilmiş və onun müəyyən inkişaf istiqamətləri müəyyən edilmişdir. Azərbaycanda mövcud ərzaq təhlükəsizliyinin vəziyyətini müəyyən etmək məqsədilə, ölkənin bitkiçilik və heyvandarlıqdakı məhsuldarlığı analiz edilmişdir. Buna görə də, ölkənin son illərdə bitkiçiliyin müxtəlif sahələrində və heyvandarlığın müxtəlif növlərindəki istehsal həcmi analiz edilmiş və bu sahələrdə ciddi inkişafın mövcud olduğu aşkar edilmişdir. Belə ki, bitkiçilik və heyvandarlıqdakı bu inkişafın ölkədə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsindəki mühüm rolunada bu məqalədə qiymətləndirilmişdir. Bundan əlavə, bu məqalədə, ölkədə ərzaq təhlükəsizliyi mexanizminin inkişaf etdirilməsi məqsədilə müəyyən təkliflərdə nəzərdən keçirilmişdir.

Açar sözlər: Ərzaq təhlükəsizliyi, Ərzaq bazarı, Kənd təsərrüfatı məhsulları, Ərzaq standartları

2014-CÜ İL MALİYYƏ BÖHRANININ AZƏRBAYCANA TƏSİRİNİN AZALDILMASINDA DÜNYA BANKININ ROLU

İskəndər HACIZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
hacizadeisgender@gmail.com

Xülasə

Dünya Bankı, 189 üzv ölkəsi, 170-dən çox ölkədəki personalı və 130-dan çox ölkədə şöbəsi olan unikal bir qlobal tərəfdaşlıq olaraq, müasir dünya iqtisadiyyatının prinsiplərini özündə ehtiva edən, xarici yardıma ehtiyacı olan ölkələri kreditlə təmin edən, yoxsulluğun azaldılmasına və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə rifahı artırmağa yönəlmiş davamlı həllər üzərində işləyən bir maliyyə təşkilatıdır. Həmçinin bank, bu ölkələrin yerli bazarlarını xarici investorlara daha da cəlb edici hala gətirməklə beynəlxalq integrasiya prosesinin sürətlənməsinə təkan verir. Dünyada təxminən 200 ölkə olduğunu nəzərə alsaq Dünya Bankı Birləşmiş Millətlər Təşkilatından sonra ən böyük qurum hesab edilə bilər. Bankın bu günə qədər həyata keçirdiyi layihə və proqramlar bir çox ölkənin həm iqtisadi həm siyasi sferalarında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Hətta təşkilatın müxtəlif dövrlərdə aldığı hər hansı bir qərar belə müxtəlif maliyyə böhranlarının gedişatına təsir göstərə bilmişdir. Azərbaycanın hal-hazırda qarşı-qarşıya olduğu təməl problem, 2015-2016 iqtisadi şokununun maliyyə sektorunda yaratdığı çətinlikləri aradan qaldırmaq və milli iqtisadiyyatın gələcəkdə yarana biləcək xarici şoklara qarşı dayanıqlılığını artırmaqdır. Dünya bazarında neftin qiymətinin düşməsi və ardınca gələn devalivasiyalar idxal məhsullarının qiymətini kəskin şəkildə artırmış və manatın etibarlılığının azalması ilə birlikdə investisiya mühiti zərbə almışdı. Bu problemlərin həlli və iqtisadi reabilitasiyanın reallaşması üçün isə Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının davamlılığı vacib bir nüans idi. Məhz bu konseptdə Dünya Bankının Azərbaycanda yaranmış son maliyyə krizisi zamanı izlədiyi siyasət, dəstəklədiyi layihələr və inkişaf prioritetləri məqalənin əsas mövzudur.

Açar sözlər: Devalivasiya, Maliyyə sektoru, İqtisadi inkişaf

YERLİ ÖZÜNÜDARƏETMƏ ORQANLARINDA MALİYYƏ QAYNAQLARININ ARTIRILMASINDA İNNOVATİV YENİLİKLƏRİN ROLU

İsmayıl ABBASOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ismabbasov@hotmail.com

Xülasə

70-ci illərin ortasından başlayaraq informasiya texnologiyalarının inkişaf mərhələsinin sürətlənməsi, 80-ci illərin başından isə mikro və şəxsi kompyuterlərin geniş istifadəsi ilə artıq texnologiya həyatımızın bir parçası olmağa başladı. 1994-cü ildən internetdən elektron kommersiya məqsədi ilə istifadə edilməsi ilə informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) qloballaşması, sürətli inkişaf etməsi dövlət idarəçiliyində e-hökumət, e-vətəndaş, e-bələdiyyə kimi anlayışlar ortaya çıxmağa başladı.

Əgər 20-30 il bundan əvvəl hər hansı bir sənədi əldə etmək, hər hansı xidmətdən yararlanmaq üçün bir neçə yerə müraçiat etmək, xeyli sayda sənədləşmə işi ilə məşğul olmaq, günlərlə bəzən də aylarla növbə gözləmək lazım gəlirdisə, dövlət idarəçiliyində elektron hökumətin, elektron bələdiyyənin yaradılması bu problemə demək olar ki, bir anda son verildi. Belə ki, sürətlə dəyişən və inkişaf edən İKT vasitələrinin təsiri ilə daha müasir və daha rəşional bir dövlət idarəçiliyinə keçirilməyə başlandı. Elektron hökumətin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, daha yaxşı hökumət, demokratik, operativ idarəçiliyə nail olmaq üçün informasiya texnologiyaları, xüsusilə internetdən istifadə edilməsidir.

Ölkəmizdə bələdiyyələrin ötən müddət ərzindəki fəaliyyətləri göstərir ki, ölkədə səmərəli yerli özünüidarəetməni həyata keçirmək üçün bələdiyyə idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsinə çox ehtiyac vardır. Müasir dövrdə ictimai həyatın ayrılmaz hissəsinə çevrilən İKT cəmiyyətin inkişafına ciddi təsir göstərən əsas amillərdən biridir. Bu texnologiyalar ölkə və biznes idarəçiliyində bütövlükdə insanların həyat tərzini əhatə etməkdədir.

İKT eyni zamanda yerli özünüidarəetmə orqanlarının da ən vacib resurslarından hesab olunur və bunu tətbiq etməklə yerli özünüidarəetmə orqanlarının fəaliyyətinin təşkilində, bələdiyyələrin məlumat bazasının işlənilib hazırlanmasında və son nəticədə bələdiyyə idarəçiliyində səmərəliliyin yüksəldilməsinə nail olmaq mümkündür.

Açar sözlər: Elektron bələdiyyə, Bələdiyyə maliyyəsinin təkmilləşməsi, Bələdiyyə saytları, Bələdiyyə idarəçiliyində innovativ yeniliklər

AZƏRBAYCANDA ƏRZAQ TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİNİ

İsmayıl ASLANOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ismayil-aslanov@bk.ru

Xülasə

Aqrar sektorun önəmli bölmələrindən olan kənd təsərrüfatı insanların ərzaqla təmin edilməsində və ölkələrin ərzaq təhlükəsizliyində əhəmiyyətli rol oynayır. Ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək dövlətin prioritet məsələlərindən biridir. Çünki yaxın dövr ərzində dünya bazarında kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymət artımı ərzaq məhsullarının da qiymətinin artmasına səbəb olur. Ölkə üzrə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin başlıca həll yolu kənd təsərrüfatında bitkiçilik və heyvandarlıq sahələrinin inkişaf etdirilməsidir. Torpaq resurslarından səmərəli istifadə edilməsi məhsuldarlığı artırmaqla yanaşı, məşğulluğun artmasına eyni zamanda qida sənayesi üzrə xarici dövlətlərdən asılılığın aradan qaldırılmasında önəmli rol oynayır. İdxal olunan məhsulların yerli bazarlarda satışı məhsul qiymətinin artmasına təsir göstərdiyinə və əhalinin tələbatını tam ödəmədiyinə görə yerli istehsalın artırılması hesabına ərzaq təhlükəsizliyinə nail olmaq məqsədə uyğundur. Ərzaq təhlükəsizliyində istehsalı artırmaq üçün intensiv təsərrüfat formasına keçid və müasir texnika və texnologiyanın üstünlüklərindən faydalanmaq lazımdır. Həmçinin aqrar bölməyə investisiyaların qoyulması onun konkret gəlir gətirən və məhsul istehsalını artıran sahəsi üzrə olmalıdır. Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması kənd təsərrüfatında güclü inkişaf etmiş emal sənayesi və kommersiya infrastrukturunun olması və xarici ölkələrlə aktiv ticarət əlaqələri gücləndirə bilər. Bu əsasən ixrac yönümlü siyasəti ilə əlaqəli olaraq bilavasitə emal sənayesinin inkişafını nəzərdə tutur. Müəyyən bir bölgə üzrə ərzaq təhlükəsizliyi daimi, müvəqqəti və potensial olmaqla təsnifləşdirilir. Daimi ərzaq təhlükəsizliyi kənd təsərrüfatının və emal sənayesinin zəif inkişaf etməsi, aqrar-sənaye biznesi üçün əlverişli şəraitin olmaması, xarici ticarət əlaqələri zamanı satmaq və ya dəyişmək üçün məhsul olmadıqda baş verir. Müvəqqəti ərzaq təhlükəsizliyi müxtəlif səbəblərə görə ərzaq qıtlığı yarandıqda, məhsuldarlıq aşağı düşdükdə, yanacaq enerji resurslarının qiymətinin qalxması zamanı əhalinin alıcılıq qabiliyyəti aşağı olduqda, kənd təsərrüfatının inkişafı üçün əlverişli olmayan hava şəraitinin yaranması, inflasiya baş verdikdə işsizliklə əlaqəli əhalinin gəlirləri azaldıqda yaranır. Potensial ərzaq qıtlığı isə ölkənin ərzaq təminatı xarici bazardan asılı olduqda, ticarət müharibəsi, embarqo, sanksiyalar qoyulan zaman özünü göstərir. Bu baxımdan məqalənin mövzusunun seçilməsi aktuallığı ilə fərqlənir.

Açar sözlər: Kənd təsərrüfatı, Ərzaq təhlükəsizliyi, Emal sənayesi, Daimi, Müvəqqəti, Potensial təhlükəsizlik

ÖLKƏNİN ƏRZAQ TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİNDƏ ƏHALİNİN ƏRZAQLA SƏMƏRƏLİ TƏMİNATI BAŞLICA ŞƏRT KİMİ

İsmayıl Əmirli

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
e.ismayil1996@gmail.com

Xülasə

Azərbaycanın Milli təhlükəsizliyin vacib elementlərindən biri olan ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi dövlətin iqtisadi siyasətinin prioritet məsələlərindən biridir. Vətəndaşın yüksək keyfiyyətli qida məhsulları ilə təmin etmək, bu sahədə yüksək və davamlı inkişafa nail olmaq, ölkə üçün zəruri həcmdə ərzaq ehtiyatı yaradaraq müasir tələblər səviyyəsində onu idarə etmək hazırki dövrün tələblərindən hesab olunduğundan ərzaq bazarının tədqiqi və onun inkişaf meyillərinin müəyyən edilməsi aktual olaraq qalır.

Bu yöndən çıxış edərək məqalədə ölkənin ərzaq bazarının son on ildə vəziyyəti təhlil edilmiş, onun konkyunkturunu öyrənilmiş və tənzimlənməsi məsələləri araşdırılmışdır. Burada bazar mexanizminin əsas ünsürləri (təklif, tələb və qiymət) statistik cədvəllərin köməyi ilə təhlil olunmuş, ərzaq istehsalı, idxalı, ixracı və eyni zamanda onların son on ildə inkişaf dinamikası göstərilmişdir. Bazar tarazlığının təmin edilməsində yaranan problemlər üzə çıxarılmışdır. Aparılmış təhlillər nəticəsində məlum olmuşdur ki, ölkə əhalisinin ərzaqla təmin edilməsində əsas sahə olan ərzaq məhsulları istehsalının həcmində artım dinamikasının müşahidə olunmasına baxmayaraq hələ də idxalın payı çox yüksəkdir və əhalinin alıcılıq qabiliyyətində bəzi problemlər mövcuddur.

Məqalədə ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi kontekstindən yanaşılaraq ərzaq bazarının tənzimlənməsinə dair dövlət tərəfidən qəbul edilmiş Proramaların icrası məsələlərinə də toxunulmuşdur. Burada ərzaq bazarının qorunmasında qida təhlükəsizliyinin də təmin edilməsi başlıca məsələ kimi önə çəkilməmiş, bu sahədə mövcud problemlər tədqiq edilmiş və bu problemlərin aradan qaldırılması yolları göstərilmişdir. Məqalənin sonunda nəticə verilmiş və tövsiyə xarakterli təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: ərzaq təhlükəsizliyi, İstehsal, İdxal, Qida təhlükəsizliyi

KRİPTOVALYUTALAR VƏ BİTCOİN

İsmət AĞAYAROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

ismet1995@bk.ru

Xülasə

Kriptovalyutalar mərkəzi hakimiyyətlə əlaqələndirilməyən və kriptoqrafik sistemlər ilə təmin edilən internet və e-ticarətin inkişafı ilə dünyada istifadə olunan valyutalardır. Son illərdə kriptovalyutalarda əhəmiyyətli inkişaf olmuşdur. Bu valyutalar arasında Bitcoin bazar həcminə, istifadəçi sayına, firma və şirkətlər tərəfindən ödəniş vasitəsi olaraq qəbul edilməsinə görə fərqlənir. Bitcoin fərqləndirən ən böyük xüsusiyyət hər hansı bir dövlət və ya mərkəzi bank kimi üçüncü tərəfə ehtiyac olmadan, alıcı və satıcı arasında rəqəmsal sahədə alınıb-satılmasıdır.

Bu gün, xüsusilə də inkişaf etmiş ölkələrdə, kağız puldan istifadə hər gün azalır və xərclər əsasən rəqəmsal valyuta ilə həyata keçirilir. Bu prosesin başında olmasına baxmayaraq, Bitcoin kimi digər kriptovalyutalara artan təsir və yüksək tələbat onları alternativ bir valyuta kimi çıxış etməyə imkan verir. Bu prosesin sonunda, Bitcoin gələcəkdə istifadə edilməsə belə, yeni pul sistemində kriptovalyutalar və blockchain texnologiyası mühüm rol oynayacaqdır.

Məqalədə Bitcoin və digər kriptovalyutaların mövcud vəziyyəti, müsbət və mənfi cəhətləri, gələcək potensialının və onların dünya iqtisadiyyatına təsirinin öyrənilməsini araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Elektron pul, Kriptovalyutalar, Bitcoin, Blockchain

AZƏRBAYCANDA BÖYÜK DÖRDLÜK AUDİT ŞİRKƏTLƏRİNİN AUDİT KEYFİYYƏTİ

Kamran ƏLİZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
alizadah.kamran@gmail.com

Xülasə

PwC, EY, KPMG və Deloitte-in keçmiş tarixinə nəzər yetirsək, zənginlik, güc və uğur hekayələrinə şahid olmuş olarıq. Bir çox yollarla Big Four audit və mühasibatlıq şirkətləri digər şirkətlərin işləməsi, resursları idarəetməsi, yaturum etməsi və idarə olunması proseslərinə təsir göstərmişdir. Bu şirkətlər ictimaiyyətdə bir çox ləqəblərlə tanınmışlar: Kapitalizmin yüksək kahinləri; Suveren dövlətlərdən daha güclü; İctimai maraqların keşikçiləri; İnstitusional oliqopoliya və s. Böyük Dördlüyün hər biri korporativ uğur və dram nümunəsidir. Kommersiya uğurunun rəngli rəsmləri altında həm də etik güzəştlər, peşmanlıq, uğursuz təşəbbüslər, etibarsız mənfəətlər, siyasi yöntəmlər durur. Boz və prestijin yoxsul olduğu bir sahədə Böyük Dördlük öz sahəsinin parlaq və müvəffəqiyyət hekayələri olan qlamur sakinləridir. 2011-ci ildə ümumi gəlirləri 100 milyard ABŞ dolları məbləğində vurğulandı. O zamandan bəri ümumi gəlir daim yüksələn xətlə artmış və 2016-cı ildə 130 milyard ABŞ dollarını üstələmişdir. Həmin ildə, 2017-ci il Oscar'larındakı üzücü bir hadisədən öncə PwC, Disney, Nike və Lego ilə birlikdə dünyadakı ən güclü on marka arasında yer aldı. Böyük Dördlük audit şirkətlərinin Azərbaycanda fəaliyyətinə nəzarət, dövlət tənzimlənməsini təmin etmək, normativ aktların layihələrini, tədbirlər sistemini hazırlamaq, təsərrüfat subyektlərinin və auditor təşkilatlarının mənafeələrini müdafiə etmək vəzifələrini Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası həyata keçirir ki, Palata müstəqil maliyyə nəzarəti orqanıdır. Auditorlar Palatasının əsas vəzifəsi mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün təsərrüfat subyektlərində maliyyə və mühasibat uçotunun dəqiq və dürüst aparılmasını təmin etmək məqsədilə respublikada auditor xidmətinin işini təşkil etməkdən və mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq onun inkişafı və fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üçün tədbirlər həyata keçirməkdən ibarətdir.

Açar sözlər: Böyük Dördlük, Audit, Xidmət Keyfiyyəti, Trend Analiz

NEFT EMALI MÜƏSSISƏLƏRİNDƏ ƏMƏYİN ÖDƏNİLMƏSİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİ

Kamran HÜSEYNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
kamran_55_2013@mail.ru

Xülasə

İş verənlə iş qəbul edilən, yəni sahibkarla mizdlu işçi arasındakı münasibətlər yalnız bazar sferası ilə məhdudlaşmır. İş qüvvəsinin dəyəri və yaxud bəzi iqtisadçıların ifadəsi ilə desək əmək xidmətinin qiyməti həm əmək bazarı, həm də müəssisə daxilində müəyyən edilir, reallaşdırılır. Burada işçinin əmək fəaliyyəti, konkret əmək töhfələri müvafiq əmək haqqı, əməyin ödənilməsi qaydasında qarşılıqlı şəkildə ölçülür, həm əmək ölçüsü, həm də əməyin ödənilməsi ölçüsü bir-birinə uyğunlaşdırılır. Hansı iqtisadi sistem olursa olsun, istər işçi və istərsə də sahibkar, iş verən əmək sərfi və onun səmərəli nəticələri ilə maraqlı olmalıdır. Həmin maraq özünü, ilk növbədə, əməyin ödənilməsi qaydasında, sistemində göstərir. Bazar sistemi şəraitində ayrı-ayrı ölkələrdə əməyə görə əmək haqqının verilməsi işçinin hər bir iş yerindəki hüddud məhsuldarlığını, işin nəticələrini və əmək sərfini nəzərə almaq qaydasında verilir. Bir sıra hallarda əməyə görə bölgü qaydaları mülkiyyətə görə bölgü ilə əlaqələndirilir. İnsanın özünə peşə seçməsi və ya iş girməsinin əsas səbəblərindən biri, sözsüz ki, əmək haqqıdır. Adətən əmək haqqı pulla ifadə olunur. Lakin pul ekvivalenti əmək haqqının yeganə ifadəsi deyil. Bir çox hallarda real əmək haqqı da nəzərdən keçirilir. Real əmək haqqı nominal əmək haqqı hesabına əldə edilə bilən mal və xidmətlərin miqdarıdır, beləliklə, o, nominal əmək haqqının “alıcılıq qabiliyyəti” deməkdir. Nominal əmək haqqından fərqli olaraq real əmək haqqı alınan mal və xidmətlərin qiymətindən də asılıdır.

Açar sözlər: Əməyin ödənilməsi, Neft müəssisələri, Əmək haqqı

TƏHSİLİN BEYNƏLXALQ RƏQABƏTQABİLİYYƏTLİLİYİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİ

Kənan DADAŞOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
kdadashov@ada.edu.az

Xülasə

Müasir dövrimüzdə təhsilin bilavasitə iqtisadiyyatla əlaqələnməsi və ölkənin inkişafında böyük əhəmiyyət kəsb etməsi, təhsilə olan qayğının daha da müstəsna hala gətirir. Təsədüfi deyil ki, inkişaf etmiş ölkələrin ali təhsil sistemi beynəlxalq standartların ən yüksək pilləsindədirlər. Bazara uyğun, effektiv və faydalı insan kapitalının formalaşması üçün təhsil sisteminin beynəlxalq standartlara cavab verməsi və xarici arenada rəqabətə davamlı olması vacib amildir. Bu məqsəd ilə Azərbaycanda indiyinə kimi atılmış addımlar və bundan sonra planlaşdırılan proqramlar bu məqalədə müzakirə olunacaq. 2007-2015-ci il dövlət proqramı çərçivəsində xarici ölkələrdə təhsil almış gənclərin nəticələrinin müqayisə olunaraq təhlil edilməsi, “Sabah” qruplarının beynəlxalq rəqabətli təhsilin inkişafında rolu, bir çox Azərbaycan universitetinin xarici universitetlərlə əməkdaşlıq quraraq ikili diplom və ya mübadilə proqramlarının təşkil olunması kimi önəmli faktorlardan söz açılıb. AZERBAIJAN STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS-in nəzdində açılmış Beynəlxalq Magistratura və Doktorantura Mərkəzinin ölkə bazarına uyğun kadrların yetişdirilməsi və onların beynəlxalq standartlara da cavab verməsində iştirakı qeyd olunub. ADA məktəbinin açılmasının həm ali, həm də orta məktəb təhsil standartlarına hansı dəyişikliklərin gətirəcəyini və bu dəyişikliklərin hansı yöndə təsir göstərəcəyini barədə təhliləri tapa bilməyən məqalənin içəriyində. Həmçinin 2019-2023 dövlət proqramının hansı yöndə Azərbaycan təhsilinə fayda verəcəyini və ümumiyyətlə növbəti illərdə təhsilin rəqabət davamlılığını artırmaq üçün hansı kimi addımların atılmasının zəruri olmağı aydınlaşdırılır.

Açar sözlər: Təhsil, BMDM, ADA

ŞİRKƏTLƏRDƏ STRATEJİ İDARƏETMƏNİN ƏHƏMİYYƏTİ VƏ TƏTBİQİNİN ÜSTÜNLÜKLƏRİ VƏ FAYDALARI

Kənan MƏMMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Kenan.memmed14@mail.ru

Xülasə

Dəyişən bazar iqtisadiyyatı şəraitində şirkətlər öz fəaliyyətlərini davam etdirməkləri üçün mövcud vəziyyətlərini daim nəzarət altında saxlamalı və yeni tarazlıq hallarına hazır olmalıdırlar. Dünya iqtisadiyyatının sürətli və daimi dəyişməsi bütüün sahələrə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir və qısa müddətdə mövcud məqsəd və strategiyaları qeyri-adekvat hala gətirir. Mövcud şəraitdə şirkətlərin fəaliyyətlərinin davam etdirə bilməsi, bazar tələbini yerinə yetirməsindən, rəqabətqabiliyyətliliyindən, daha çevik olmasından və dəyişən şərtlərə daha çevik cavab verə bilərək mövcud vəziyyətə asanlıqla uyğunlaşa bilməsində asılıdır. Strateji idarəetmə eyni zamanda ətraf mühitin qarışıqlıqlarını və dəyişikliklərini idarəetmək bacarığıdır. Bu mənada, strateji idarəetmə, gələcəyi gözləmək yerinə, gələcəyi öncədən görmək, gələcəyi istiqamətləndirmək və gələcəyi idarə etmək deməkdir. Bu isə, təşkilatların çox sürətli dəyişən şərtlərdə improvizasiya kimi çıxış edə biləcəyi şəkildə idarə edilməsini tələb edir. Biznesin davamlılığı onu idarə edənlərin müəssisəyə uzun dövrdə həyatını davam etdirə bilmək qabiliyyətləri qazandırmasına, yəni qaynaqları təsirli və məhsuldar olaraq istifadə edilməsini təmin edə biləcək analiz, qərar və tətbiq qabiliyyətlərinə, qısaca "strateji idarəetmə" bacarıqlarına bağlıdır. Azərbaycan daxilində Strateji idarəetmə təcrübələri daha yeni tətbiqə qoyulduğu üçün az qala yalnız güclü müəssisələrdə mövcuddur və hələ tətbiqlərdə tənzimləmələr və inkişaf üzərində çalışmaqdadır. Azərbaycan reallıqlarını nəzərə alsaq ölkə daxilindəki şirkətlərin strateji baxımdan idarə edilməsində ölkənin və dünyanın mövcud iqtisadi göstəricilərinin kifayət qədər mühüm rol oynadığını bildirmək lazımdır. Ölkə iqtisadiyyatında şirkətlərin strateji idarəetmə tətbiqlərinin inkişafı və yaradacağı faydaları artırmaq məqsədi ilə dövlət miqyasında həyata keçirilən Strateji yol xəritəsi istər dövlət, istərsədə özəl sektorun orta və uzunmüddətli strateji inkişafına yönəldilmiş fəaliyyət proqramıdır. Ölkə tərəfindən özəl şirkətlərin strateji inkişafına yönəldilmiş bu fəaliyyət özəl sektoru ölkə iqtisadiyyatının lokomotivi roluna qaldırmağı qarşıya məqsəd qoymuşdur.

Açar sözlər: Strategiya, Strateji idarəetmə, Ölkə strategiyası.

AZƏRBAYCANDA İŞSİZLİK SƏVİYYƏSİNİN PROQNOZLAŞDIRILMASI

Könül YUSİFLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
konulngdl@gmail.com

Xülasə

Proqnozlaşdırma qabaqcadan xəbər vermək deməkdir və yaxınlaşan gələcək vəziyyətlərin baş vermə ehtimalları əhəmiyyətli dəyişənlərin bilinən keçmiş göstəricilərinə əsaslanır. Gələcək işsizlik səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi çox vacib bir məsələdir. Bu göstərici iqtisadçılara gələcək iqtisadiyyat haqqında fikir əldə etmək üçün kömək edir. Həmçinin dövlət də bu məlumatları qərar vermə və siyasi məsələlər üçün çox istifadə edir.

Ümumi mənada proqnozlaşdırma, prioritetlərin seçilməsi, milli və müəssisə səviyyəsində strateji və taktiki qərarların qəbul edilməsi üçün planlaşdırma dövründə sosial-iqtisadi, innovasiya və texnologiya, ətraf mühit və ərazi inkişafının əsas amil tendensiyasıdır. Məşğulluğa yönəlmiş ümumi dövlət siyasətinin inkişafı və qiymətləndirilməsi üçün məşğulluq və işsizliyin gələcək vəziyyətləri qədər onların mövcud səviyyələri haqqında etibarlı, düzgün məlumatlara ehtiyac vardır. Bu məlumatlar əmək qabiliyyətinin potensialının forması, qiymətləndirilməsi və həyata keçirilməsinin əsasını təşkil edir və bu səbəbdən sosial-iqtisadi siyasətin strategiyasının hazırlanmasında əhəmiyyətli dərəcədə rol oynayır. Həmçinin, bu məlumatlar rəşional məşğulluq strukturunu kütləvi işsizliyin xəbərdarlığı ilə, əmək və iş arasında balansın əldə olunması ilə, yeni iş yerlərinin yaradılması və mövcud iş yerlərinin səmərəliliyinin artırılması ilə təmin edir.

Məşğulluğun və işsizliyin proqnozlaşdırılmasının əsas vəzifələri regionda və ölkədə məşğulluq və işsizlik strukturunu formalaşdıran tendensiyaların təhlili, məşğulluq və işsizliyi müəyyən edən əsas amillərin müəyyən edilməsi, fərdi sosial-dəmoqrafik qrupların əhalisinin rəqabət qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, eləcə də dövlət və yerli hakimiyyət orqanlarının sosial cəhətdən zəif qrupların qorunmasını təmin etmək imkanları, işsizlik alternativlərinin inkişafı və məşğulluq strukturunda yeni tendensiyaların qabaqcadan təxmin edilməsi, məşğulluq və işsizliyin kəmiyyət göstəricilərinin hesablanması variantları. kimi qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər: İşsizlik, Məşğulluq, Proqnozlaşdırma

ÖLKƏ SƏVIYYƏSİNDƏ İNSAN RESURLARINDAN İSTİFADƏNİN TƏNZİMLƏNMƏSİ MEXANİZMLƏRİ

Qəhrəman PİRİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
qpiriye95@gmail.com

XÜLASƏ

Qloballaşma adı altında dünyada gedən dəyişikliklər, peşəkar və yaradıcı insanların sosial-iqtisadi inkişafa və ölkələrarası rəqabətə təsiri nəzərə alınaraq yerdəyişməsi, nəticədə beynəlxalq səviyyədə miqrasiya templərinin artması, bilik cəmiyyətinin formalaşdırılması istiqamətində atılan addımlar insan resurslarının idarəedilməsi üzrə olan bütün nəzəri yanaşmaların və əməli tədbirlərin yenidən dəyərləndirilməsini tələb edir. Məqalədə ölkə səviyyəsində insan resursları və potensialının idarə edilməsi istiqamətində görülən işlərin təhlilini aparmaqla yanaşı, insan resurslarının səmərəli istifadəsini təmin edə biləcək tənzimləmə mexanizmlərinin müəyyən edilməsindən bəhs olunur. Bunun üçün də insan resurslarından istifadəyə və onun inkişafına təsir göstərən amillərin müəyyən edilməsi, onun strateji planlaşdırılması və səmərəli idarə edilməsi metodlarının təyin edilməsi, mövcud vəziyyətinin təhlilini aparmaq, iqtisadi səmərəliliyin artırılması üçün insan resurslarının rəşional istifadəsinin təşkilində mövcud problemlərin təhlilini vermək və onların aradan qaldırılması istiqamətində beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq tövsiyələr hazırlamaq əsas vəzifələrdəndir. Məqalədə sistemli təhlil, məntiqi ümumiləşdirmə və qruplaşdırma, müqayisə, dinamika, statistik təhlil üsul və metodlarından istifadə edilmişdir. Araşdırma zamanı son iyirmi ildə dünya miqyasında insan potensialının artırılması üçün «insan sərmayəsi» düşüncəsinin formalaşması, insanlarda axtarılan keyfiyyətlərin dəyişməsi, insan resurslarının idarə edilməsində inzibati, iqtisadi, sosial-psixoloji üsullarla yanaşı yeni innovasiya əsaslı idarəetmənin tətbiqinə dair yanaşmalara baxılmışdır. İşçi qüvvəsinin düzgün istiqamətləndirilməsi və fəaliyyəti müddətində maksimum səmərə verməsi üçün biliyin artırılması və təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən işlər araşdırılmışdır.

Açar Sözlər: İnsan resursları, İdarəetmə, İşsizlik, Kadr, İnkişaf

AZƏRBAYCAN SƏNAYESİNİN SAHƏ QURULUŞUNUN MÜASİR VƏZİYYƏTİ

Qəmər QULİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

qemer0308@mail.ru

Xülasə

Sənaye - ölkə iqtisadiyyatının inkişaf etmiş sahələrindən biridir. Əsasən yanacaq və energetika, kimya, maşınqayırma, metallurgiya, yeyinti, yüngül və digər sənaye sahələrini özündə birləşdirən bu vacib sahə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin gərgin əməyi sayəsində ötən əsrin ortalarından başlayaraq inkişaf etmişdir.

Ölkə iqtisadiyyatında aparılan genişmiqyaslı, köklü islahatlar nəticəsində 1995-2008-ci illərdə sənaye sahəsində əhəmiyyətli nəticələr əldə olunmuşdur. 1994-cü ilin 20 sentyabrında neft və qaz hasilatı sənayesində birgə fəaliyyətlə bağlı dünyanın inkişaf etmiş ölkələrini təmsil edən iri şirkətlərlə bağlanan müqavilələr neft və qaz sənayesinin sürətlə inkişaf etməsinə təkan vermişdir. Qeyd edək ki, hasilat sənayesi ilə yanaşı emal sənayesi də inkişaf edir.

Bütün bunlar sənayedə işgüzar fəallığın artmasına, kiçik sahibkarlığın inkişafına güclü təkan vermişdir. Ölkə rəhbərliyi tərəfindən həyata keçirilən "açıq qapı" siyasətinin nəticəsidir ki, xarici və müştərək müəssisələrinin sayı 3 dəfə artmışdır. Yeni formalaşan təsərrüfat strukturlarının nəzərə çarpacaq dərəcədə artması, kiçik sahibkarlığın genişlənməsi və dinamik inkişafı, fiziki şəxslərin sahibkarlıqla məşğul olması qeyri-dövlət sektorunun rolunun getdikcə artması ilə müşayiət olunur. Məqalədə sənayenin sahə quruluşunun qiymətləndirilməsi, Azərbaycanda qeyri-neft sənayesinin əsas inkişaf istiqamətləri müəyyən olunmuşdur.

Təhlili nəticəsində əldə olunan yeniliklər Azərbaycanda sənayenin sahə quruluşunun müəyyən olunmasında və eləcə də sahə quruluşunun qiymətləndirilməsi metodlarının tətbiq edilməsinə imkan yaradacaqdır. Eyni zamanda da qeyri-neft sahələrinin sürətli inkişafı və eləcə də qeyri-neft sahələri daxilində sənayenin sürətli inkişafı Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin neftdən gələn gəlirlər hesabına formalaşdırılmasını aradan qaldıracaqdır. Bu səbəbdən də tədqiqat işinin təhlili nəticəsində əldə olunan elmi-yeniliklər praktiki cəhətdən mühim əhəmiyyətə malikdirlər.

Açar sözlər: Sənayenin sahə quruluşu, Neft-qaz sənayesi, İnvestisiya, Qeyri-neft sektoru, Sahə quruluşunun qiymətləndirilməsi

AZƏRBAYCANDA BANK OLMAYAN KREDİT TƏŞKİLATLARINDA KORPORATİV İDARƏETMƏ SİSTEMLƏRİNİN TƏTBİQİ

Laçın MAHMUDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mahmudova.lacin@gmail.com

Xülasə

Korporativ idarəetmə, makroiqtisadi siyasətlər və məhsul və faktor bazarlarında rəqabət daxil olmaqla şirkətlərin fəaliyyət göstərdiyi daha geniş iqtisadi kontekstin bir hissəsidir. Korporativ idarəetmənin strukturu həmçinin hüquqi, tənzimləyici mühüddən asılıdır. Əlavə olaraq, biznes etikası və şirkətlərin fəaliyyət göstərdiyi cəmiyyətlərin ekoloji və ictimai maraqlarının tanınması kimi faktorlar da şirkətin uzunmüddətli müvəffəqiyyətinə təsir göstərə bilər.

Korporativ idarəetmə həmçinin şirkətin məqsədlərini müəyyən etmək və bu məqsədlərə nail olmaq üçün şuraya və menecmentə lazımi stimül yaratmalı və effektiv nəzarəti asanlaşdırmalıdır. Effektiv Korporativ idarəetmənin ayrıca bir şirkət tərkibində və yaxud ümumilikdə iqtisadiyyatda müvcudluğu bazar iqtisadiyyatın düzgün işlənməsi üçün zəruri olan etibarın yaranmasına kömək edir. Nəticədə kapitalın cəlb edilməsi xərcləri azalır və şirkətlər öz resurslarından daha səmərəli istifadə etməyə çalışır və beləliklə artım səviyyədə saxlanılır.

Korporativ idarəetməyə həmçinin idarəetmə sisteminin iştirakçıları arasında olan münasibətlər təsir göstərir. Fiziki şəxslər, ailə şirkətləri, bloklaşdırılmış birliklər və yaxud holding şirkəti və ya səhmlərinə qarşılıqlı olan digər şirkətlər qismində təmsil olunan nəzarət paketinə sahib olan səhmdarlar korporativ davranışa çox böyük təsir göstərə bilər. Bəzi ölkələrin bazarlarında investorlar səhmlərin sahibləri kimi korporativ idarəetmədə səsə malik olmaqları barədə tələblərini getdikcə artırır. Fərdi səhmdarlar adətən idarəetmə hüquqlarından istifadə etməyə çalışmışlar, lakin onlar nəzarət paketinə sahib olan səhmdarların və menecmentin ədalətli olmalarında çox maraqlıdırlar. Kreditorlar bir çox idarəetmə sistemlərində mühüm rol oynayır və korporativ fəaliyyətə kənardan nəzarət edirlər.

Hökumətlər korporativ idarəetmənin ümumi və hüquqi strukturlarını yaratdığı halda, işçilər və digər maraqlı tərəflər müəssisələrin uzunmüddətli müvəffəqiyyət qazanmasında və fəaliyyətin nəticələrinin yaxşılaşdırılmasında mühüm rol oynayır.

Açar sözlər: BOKT, Korporativ idarəetmə, İnsan resursları, Korporativ mədəniyyət

AZƏRBAYCANDA KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIQ MÜƏSSİSƏLƏRİNİN MALİYYƏLƏŞDİRİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Lalə MUSAZADƏ

Azərbayca Dövlət İqtisad Universiteti
musazada.lala1@gmail.com

Xülasə

Bazar iqtisadiyyatının formalaşmasının ən başlıca struktur komponentlərindən biri sahibkarlıq fəaliyyətidir. Sahibkarlıq fəaliyyəti fiziki və hüquqi şəxslərin mənfəət əldə etməsi məqsədilə qanunvericiliklə qadağan edilməyən təsərrüfat fəaliyyətinin bütün növləri, o cümlədən məhsul istehsalı, satışı və xidmət göstərilməsi formasında həyata keçirdikləri müstəqil təşəbbüskarlıq fəaliyyətidir. Müasir dövrdə kiçik və orta sahibkarlıq fəaliyyəti inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin əksəriyyətində aparıcı sahələrdən biridir. Belə ki, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının yeni iş yerlərinin yaranmasında, texnologiya və texniki vasitələrin tətbiqində, xarici ticarətin inkişafında, integrasiya prosesinin sürətlənməsində, istehsalın və satışın artmasında, işsizlik probleminin aradan qaldırılmasında və s. məsələlərin həllində mühüm rol oynaması bu fəaliyyət növünün geniş yayılmasına səbəb olmuşdur. Sahibkarlığın inkişafında əsas məsələlərdən biri onun maliyyələşdirilməsidir. Maliyyə bazasının təşkil edilməsinin ən sadə və etibarlı variantı sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi və fiziki şəxslərin öz vəsaitlərini və cəlb edilmiş vəsaitləri bu və ya digər formada öz fəaliyyətinin inkişafına yönəltməsidir. Azərbaycan iqtisadiyyatında bu məsələ ilə bağlı problem ondadır ki, yeni fəaliyyətə başlayan sahibkarlar kifayət qədər maliyyə vəsaitlərinə malik olmurlar. Nəticədə isə yeni biznes fəaliyyətinə başlayan sahibkarların “biznes dövrü” uzunmüddətli olur.

Məqalədə, Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafının müasir vəziyyəti, sahibkarlığa dövlət dəstəyinin iqtisadi mexanizmləri və əsas istiqamətləri tədqiq edilərək qiymətləndirilmişdir. Eyni zamanda, ölkədə sahibkarlığın inkişafı məqsədilə biznes mühitinin daim yaxşılaşdırılması, yerli və xarici investisiyaların, müasir texnologiyaların cəlb edilməsi və bu yolla yüksək keyfiyyətli, rəqabət qabiliyyətli məhsulların istehsal edilməsi məsələləri araşdırılmış, Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlıq sahəsində baş verən proseslər tədqiq edilərək, qiymətləndirilmişdir.

Açar sözlər: Kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələri, Dövlət, Maliyyələşdirmə mexanizmləri

AZƏRBAYCANIN XƏZƏR SAHİLİ ƏRAZİLƏRİNDƏ SAĞLIQ TURİZMİNİN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Lamio XUDİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
xudiyeva.lamie@gmail.com

Xülasə

Turizm iqtisadiyyatda elə bir sahədir ki, buraya çox böyük investisiyalar yatırmadan belə böyük gəlirlər əldə etmək mümkündür. Burada əsas amillərdən biri ölkənin zəngin rekreasiya turizm ehtiyatlarına sahib olmasıdır. Mövzumuz sağlıq turizmidir və dünya ölkələrində də günbəgün inkişaf edən sağlıq turizmi bazarında Azərbaycan da az sayda olsa da, turist qəbul edir. Bizim əsas məqsədimiz bu bazarda payımızı artırmaq, həm turistləri, həm də onların qaldıqları gün və xərclədikləri məbləği artırmaqdır. Təbii ki, bunun üçün sağlıq turizmi xidmətlərini yüksək səviyyəyə çatdırmalıyıq.

Qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan böyük rekreasiya ehtiyatlarına sahibdir. Burada biz Xəzər sahili bölgələrə nəzər yetirsək, mineral suların yayılmasına görə iqtisadi rayonları belə qruplaşdırma bilərik: Abşeron, Aran, Quba-Xaçmaz, Lənkəran-Astara.

Azərbaycandakı müxtəlif mineral su növlərinin müalicə xüsusiyyətləri çox qədim zamanlardan məlum olmuşdur. O zamanlar əhali dərmanlardan istifadə etmirdilər. Qədim insanlar suya, havaya və işığa əsas müalicə vasitəsi kimi baxırdılar. Onlar Azərbaycan ərazisində çoxlu miqdarda müxtəlif tamlı, rəngli, temperaturu və eyni zamanda olduqca dəyərli müalicəvi xüsusiyyəti olan mineral su bulaqlarından istifadə edirdilər. Bunu sübut etmək üçün deyə bilərik ki, bu sular ətrafındakı daşlardan çapılmış hovuzlar indiyə qədər qalmaqdadır.

Bu zəngin ehtiyatlarımız arasında Quba-Xaçmaz rayonunda yerləşən, tərkibi Naftusiya suyuna çox bənzəyən Qalaaltı suyu, Masallıda İstisu xüsusi ilə seçilir. Qeyd edək ki, Qalaaltı suyuna yaxın ərazidə eyniadlı otel fəaliyyət göstərir, yaxınlığından nəqliyyat xətləri keçir. Lakin təəssüf ki, bu potensialımızdan tam istifadə edilmir, müxtəlif yaş və zövqdə turistlərin fərqli tələblərinə uyğun xidmət təşkil edilməyib, yerləşmə, qidalanma, əyləncə mərkəzləri az saylıdır.

Regiondakı və dünyadakı sağlıq turizmi üzrə qabaqcıl ölkələrin inkişaf təcrübələri, ölkəmizlə müqayisəsi və tətbiqi imkanları məqalədə araşdırılmışdır.

Açar sözlər: rekreasiya ehtiyatları, mineral sular, sağlıq turizmi

AZƏRBAYCANDA AUDİTİN İNKİŞAFI: ANALİTİK BAXIŞ VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Lamiyə ABDULLAZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
lamiye.abdullazade@gmail.com

Xülasə

Yetmiş ildən artıq Sovet İttifaqına bağlı olmuş Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini elan edib demokratik idarəetmə formasına keçdikdən sonra milli iqtisadiyyat bazar prinsiplərinə əsasən formalaşmış, özəl sektorun formalaşması və yeni mülkiyyət formalarının yaradılması ölkədəki maliyyə nəzarət sistemini də dəyişdirmişdir. Bu zərurət eyni zamanda inzibati-əmr sisteminin təftiş və nəzarət üsullarının yeni iqtisadi sistemdə təsirini itirməsindən irəli gəlmişdir. 1990-cı illərin əvvəllərindən etibarən Azərbaycan Respublikasında baş verən iqtisadi islahatlar, xəzinədarlıq sisteminin qurulması, iqtisadi sahədə Dövlətin inzibati orqanlarının səlahiyyətləri və fəaliyyətlərinin məhdudlaşdırılması və dövlət orqanlarının səlahiyyətləri xaricində yoxlamaların qadağan edilməsi ölkədə beynəlxalq tələblərə cavab verən audit sisteminin yaradılması və inkişaf etdirilməsi üçün lazımi mühit yaratmışdır.

Azərbaycanda auditin qısa müddət ərzində təşəkkülü və inkişafı ilə yanaşı, milli auditin sistemin bəzi məsələlər hərtərəfli öyrənilməli və yüksək səviyyədə öz həllini tapmalıdır. Belə məsələlərə, auditin normativ hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsi, auditor məsuliyyətinin artırılması, auditor kadrlarının hazırlanması və ixtisasartırma sisteminin təşəkkülü üzrə zəruri tədbirlərin görülməsi, auditor xidmətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, audit sistemində tənzimləmə mexanizminin təkmilləşdirilməsi kimi məsələlər daxildir.

Audit bəlkə də yeganə sahədir ki, keyfiyyətsiz xidmət göstərilməsində auditor ilə sifarişçinin (təsərrüfat subyektinin) maraqları üst-üstə düşə bilər. Auditor xidmətinin tənzimlənməsi, auditin keyfiyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi və ümumilikdə audit sisteminin təkmilləşdirilməsi aktual mövzu sayılır və bu məsələlərə xüsusi diqqət yetirilməlidir.

Bu araşdırmada Azərbaycanda auditin nəzəri və struktur baxımından inkişafı nəzərdən keçirilir. Daha sonra 2011-2014-cü illər üzrə audit bazarının əsas göstəricilərinə dair müqayisəli məlumatlar verilmişdir. Nəhayət, ölkədə auditin inkişafına mane olan amillər qeyd olunmuş və buna görə bəzi həll yolları təklif edilmişdir.

Açar sözlər: Audit, Auditin Hüquqi Əsasları, inkişaf, Audit bazarı

AZƏRBAYCANDA APARILAN İDXAL-İXRAC ƏMƏLİYYATLARINDA QIYMƏTLƏRİN ƏMƏLƏ GƏLMƏ MEXANİZMİ

Lamiyə MUSTAFAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
lamiya.m.va@mail.ru

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanda idxal-ixrac qiymətlərinin formalaşması məsələləri təhlil olunur. İdxal və ixrac əməliyyatları beynəlxalq ticarət əlaqələri ilə həyata keçirilir. Ümumiyyətlə, ixrac və idxal əməliyyatları yalnız ticarət fəaliyyəti əsasında aparılan əməliyyatlardır. İdxal əməliyyatları dedikdə, ölkənin başqa ölkələrdən məhsul idxal etməsi başa düşülür. İxrac əməliyyatları dedikdə isə, dövlətin başqa ölkələrə öz mal və xidmətlərini satması deməkdir. İxrac əməliyyatları özündə əmtəənin gəminin göyärtəsinə çatdırılması və yüklənmə limanında malın gəminin tutacağından göyärtəsinə keçirilməsi ilə əlaqədar xərcləri əks etdirən FOB (free on board – franko göyärtədə) qiymətləri əsasında hesablanır.

İdxal əməliyyatlarının hesablanması özündə FOB şərtləri ilə yanaşı yükün sığortalanması ilə bağlı xərcləri əks etdirən CIF (cost, insurance, freight – dəyər, sığorta, fraxt) qiymətləri əsasında əks etdirilir.

Azərbaycanda ixrac potensialından səmərəli istiqamətlərinin aşkar edilməsi, ekoloji siyasətin təkmilləşdirilməsi və elmi-texniki tərəqqinin inkişafı baxımından əsaslandırılması ixrac potensialının düzgün qiymətləndirilməsini tələb edir. İxrac potensialının kəmiyyətə qiymətləndirilməsi əksər ölkələrdə aparılır. İdxal və ixrac əməliyyatlarına nəzarət idarəsinin ərazisi gömrük ərazisidir.

Məqalədə 2007-2018-ci ili əhatə edən proseslər təhlil olunmuşdur. Məqalədə xarici ticarət dövryyəsinə, orta illik xam neft qiymətlərini, Azərbaycanda xarici ticarət balansını əks etdirən cədvəllər təhlil olunmuşdur. Burada analiz, sintez, qruplaşdırma və ümumiləşdirmə metodlarından istifadə olunmuşdur. Məqalənin əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, tədqiqat işinin nəticələri daxili bazarın formalaşması və inkişaf etdirilməsi üçün qiymət mexanizminin daha da təkmilləşdirilməsinə istiqamətlənmişdir. Daxili bazarın qorunması məqsədilə aparılan tədbirlər qiymətlərin tənzimlənməsi üçün istifadə edilə bilər.

Açar sözlər: İdxal əməliyyatları, İxrac əməliyyatları, Qiymətlərin əmələ gəlmə mexanizmi

KƏND TƏSƏRRÜFATI SEKTORUNDA SAHİBKARLAR ÜÇÜN İMKANLAR VƏ DAYANIQLI SAHİBKARLIQ MÜHİTİNİN FORMALAŞDIRILMASI

Leyla MƏMMƏDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mammadovaleyla66@gmail.com

Xülasə

Kənd təsərrüfatı sahəsində innovasiyalı sahibkarlıq dedikdə daha az maliyyə və daha az əmək resursları sərf etməklə daha çox səmərəliliyə nail olmaq deməkdir. Bu sahə hal hazırda neft sektorunda olan axsamalardan sonra yenidən dövlətin diqqət mərkəzində olan strateji sahələrdən biridir. Demək olar ki, aqrar sektorun inkişaf etməsi ölkə əhalisinin bu sahəyə olan tələbatının ödənilməsində kifayət edir. Lakin bazar iqtisadiyyatı şəraitində kənd təsərrüfatı sektorunun inkişafı və fəaliyyətində iqtisadi vasitələrin tənzimlənməsində müəyyən problemlər yaranmışdır. Belə ki, iqtisadi vasitələrin (büdcə, sığorta, qiymət və.s) ayrı-ayrı, birinin digərində olan təsiri nəzərə alınmadıqda tətbiq edilməsi, müsbət nəticələr verməmişdir. Kənd təsərrüfatı sektorunda sosial-iqtisadi inkişafa nail olmaq üçün təsərrüfatların kreditə olan tələbatları, əhali alıcılıq qabiliyyəti, minimum istehlak xərcləri, büdcə və.s kimi məsələlərin uyğunluğu gözlənilməlidir. Kənd Təsərrüfatı Sahibkarlığı əsasən müxtəlif kənd təsərrüfatı məhsullarının marketinqi və istehsalı ilə bağlı ola bilər. Kənd təsərrüfatı sahibkarlarının özlərini birləşdirən ərazilərin nümunələri arasında süd, meşəçilik və bağçılıq nəzərdə tutulur. Sahibkarlıq növündən asılı olmayaraq, hər biri arasında ümumi bir əsas məqsəd var və bu, layiqli bir mənfəət qazanır. Sahibkarlar tək işləməyi və qazanclarını onlarla birlikdə saxlamalı və ya bir qrupun bir hissəsi ola bilərlər. Bir komandanın tərkibində olanlar adətən orta və böyük ölçülü müəssisələr yaratmaq üçün birləşirlər. Sahibindən asılı olmayaraq, hər bir sahibkar öz fəaliyyətinə başlamaq üçün sərmayə lazımdır. Başlanğıc kapital adətən banklardan, investorlardan və ya sahibkarlardan gəlir. Ancaq sahibkar öz pulunu istifadə etməlidir. Bir komanda olsaydı, bütün sahibkarlar müəssisəyə pul yatırırılar. Sahibkarların tələbləri:

Banklar yalnız pulları geri verməyi tələb edir. Bu, adətən, sahibkarlara böyük azadlıq verir, çünki onlar yalnız geri ödəmə ilə bağlıdırlar. Bir çox investor, gəlirlərin bir hissəsini periodik olaraq almalarını tələb edir. Ancaq bəzi investorları yalnız qazancın faizini tələb etmir, həm də biznesdə əhəmiyyətli nəzarət tələb edirlər. Bu, müəssisənin əsas məqsədlərini dəyişdirə bilər və təsisçiyə müəssisənin genişləndirilməsi və inkişafı üçün böyük azadlıq vermir. Sahibkarlığın ən böyük faydası iqtisadiyyatın inkişafıdır. İqtisadiyyata olan fayda dərəcəsi, həmçinin, rezident ölkənin inkişaf etdirildiyini və ya inkişaf etdiyinə bağlıdır. Sahibkarlıq da yeni iş imkanları açır. Statistika əsasən, hər bir yeni iş başlamaq üçün təxminən üç iş açılır. Yeni iş yerləri ilə işsizliyi azaltmaq və yoxsulluğun azaldılması. Bir sahibkarın gərəyi bazar da yenilikləri səbəbiylə inkişaf edir. Yəqin ki, bir qrup sahibkarlar avtomobil istehsalında yanacaq səmərəliliyinin artırılmasına imkan verən yeni bir cihaz yaratdılar. Sahibkarlar yalnız əhəmiyyətli bir mənfəət qazandırmır, ətraf mühitə kömək edir və sənaye və bazarın inkişaf etdirirlər.

Açar sözlər: İnnovasiyalı sahibkarlıq, Kənd təsərrüfatı, Dayanıqlı inkişaf

AZƏRBAYCANDA İŞ QƏZALARINA QARŞI MİKRO SƏVİYYƏDƏ MÜBARİZƏ : SOCAR TİMSALINDA

Leyla RZALI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rzalileyla96@gmail.com

Xülasə

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT) iş qəzasını; "Müəyyən bir zərərə ya da zədəyə səbəb olan, gözlənilməyən və əvvəldən planlaşdırılmamış bir hadisədir." şəklində ifadə etməkdədir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) iş qəzasını; "Əvvəldən planlaşdırılmamış, daha çox fərdi yaralanmalara, maşınların, vasitə və vəsaitlərin zərərə uğramasına, istehsalın bir müddət dayanmasına gətirib çıxaran bir hadisədir." şəklində tərif verərək, iş qəzasının iqtisadi ölçüsünə daha çox vurğu etməkdədir. Avropa Statistika Ofisi isə iş qəzasını, "İş prosesində fiziki və ruhi cəhətdən zərərə səbəb olan hadisələrdir." şəklində ifadə etməkdədir. BƏT'in məlumatlarına görə dünyada hər on beş saniyədə bir işçi iş qəzaları və ya peşə xəstəlikləri səbəbi ilə həyatını itirməyə davam edir. Bu, ildə 2,3 milyon işçinin həyatını itirməsi anlamına gəlir. Bu işin məqsədi Azərbaycanda neft şirkətlərində baş verən iş qəzalarının səbəblərini araşdırmaq və iş qəzalarından qaynaqlanan problemləri araşdırmaqdır. Məqalədə təhlil olunan məlumatlar ILO, ÜST, SOCAR"ın rəsmi saytından, Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi saytında, iş qəzaları ilə bağlı yazılmış kitablardan və qəzetlərdən əldə edilmişdir. Bu məlumatlarda Azərbaycanda iş qəzalarının səbəblərinin, nəticələrinin araşdırılmasına və statistik məlumatların əldə edilməsini mümkün etməkdədir. Bundan əlavə, iş qəzalarının səbəbləri araşdırılmış aradan qaldırılması yolları, dünya təcrübəsində iş qəzalarının qarşısının alınması, qəza sonrası itkilərin azaldılması üçün tətbiq üsulları haqqında təkliflər irəli sürülmüşdür. Dərin tənqidi ədəbiyyat araşdırılması edilmişdir.

Açar sözlər: İşçi, İş qəzası, SOCAR

DAŞINMAZ ƏMLAKIN İCBARİ SİĞORTASI, PROBLEMLƏRİ VƏ HƏLLİ YOLLARI

Ləman ABBASOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

leman.abbasovaa85@mail.ru

Xülasə

Son dövrlərdə sığorta işinə maraq xeyli artmışdır. Əmlakın Sığortası sığorta olunanın əmlakının müdafiə sahəsində münasibətləridir. İcbari sığorta qanunun qüvvəsilə həyata keçirilən sığortadır. Bazar münasibətlərinin inkişafı dövründə yüksək dəyərə malik olan obyektlər getdikcə həyatımızda daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Bu obyektlər sırasında mərkəzi yerlərdən birini sabit dəyərin artması tendensiyasına malik olan daşınmaz əmlak tutur, bu da “daşınmaz əmlakın” belə obyekt kimi təyin edilməsi zamanı ayrılmaz əlamətidir. Daşınmaz əmlakın icbari sığortası daşınmaz əmlakın zəlzələ, yanğın, daşqın və ya digər səbəblərə görə zədələnməsi, məhv olması, yaxud hər hansı bir hadisə nəticəsində itkisi ilə bağlı dəyən ziyanın əvəzinin ödənməsi məqsədilə tətbiq olunur. Bu hadisələr nəticəsində zədələnmiş və yaxud məhv olan əmlakların bərpasına külli miqdarda vəsait tələb olunur. Bu da öz növbəsində vətəndaşlara, o cümlədən, sahibkarlıq fəaliyyətilə məşğul olan kəslərə maliyyə problemi yaradır. Yalnız əvvəlcədən yaradılmış maddi ehtiyatların olması bu və ya digər arzuolunmaz nəticələrin baş verdiyi zaman insanın normal həyat fəaliyyətinin təminatıdır. Daşınmaz əmlakın icbari sığorta problemi, hər şeydən əvvəl, ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın mövcud qanunvericiliyində daşınmaz əmlakın icbari sığortası üzrə faktiki münasibətlər kifayət qədər tənzimlənməmişdir və bu sığorta sahəsini inkişaf etdirəcək hüquq formaları lazımi dərəcədə yaradılmamışdır.

Açar sözlər: Sığorta, İcbari Sığorta, Daşınmaz Əmlakın Sığortası

BEYNƏLXALQ KOMMERSİYA FƏALİYYƏTİNİN TƏNZİMLƏNMƏSİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

Ləyaqət HƏSƏNZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
leyaget.hesenzade.94@gmail.com

Xülasə

XX əsrin ikinci yarısından başlayaraq təsərrüfat həyatının beynəlmilləşdirilməsi dünya təsərrüfatının inkişafının aparıcı meyllərini təşkil etmişdir. Xarici iqtisadi əlaqələr - əməyin beynəlxalq bölgüsünün bir nəticəsinə çevrilmişdir. Özünün funksional əlamətlərindən asılı olaraq xarici iqtisadi əlaqələrin aşağıdakı əsas formalarını qeyd etmək olar: xarici ticarət, elmi-texniki əməkdaşlıq və kooperasiyalaşdırma. Xarici iqtisadi əlaqələrin ən əsas forması kimi xarici ticarət çıxış edir. Beynəlxalq kommertsiya fəaliyyəti ölkənin xalq təsərrüfatının inkişafının və iqtisadi vəziyyətinin sabitləşməsinin ən bacib amilinə çevrilir. Hazırkı dövrdə sənaye cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin elə bir sahəsi yoxdur ki, həmin sahə xarici iqtisadi fəaliyyət sferasına cəlb olunmamış olsun. Bu mövzu məhz buna görə öz aktuallığı ilə fərqlənir və çoxlu sayda müəssisələrin beynəlxalq kommertsiya fəaliyyətinə cəlb olunması nəticəsində onların yolunda bu fəaliyyətin tənziqlənməsi ilə bağlı olan müxtəlif səpkidə problemlər yaranır.

Xarici iqtisadi fəaliyyətin dövlət nizamlanması özündə həmçinin gömrük-tarif nizamlanmasını, qeyri-tarif nizamlanmasını və yaxud ixracat və idxalatın kəmiyyətə məhdudlaşdırılmasını, valyuta, maliyyə və kredit nizamlanmasını, ixracat nəzarətinin həyata keçirilməsini də cəmləşdirir.

Azərbaycan Respublikasında müəssisə və təşkilatların xarici iqtisadi fəaliyyətlərinin hüquqi tənziqlənməsi Mülki Məcəllə, Gömrük Məcəlləsi, valyuta nizamlanması və valyuta nəzarəti, beynəlxalq kommertsiya arbitrajı, gömrük tarifləri, xarici iqtisadi fəaliyyətin dövlət nizamlanmasını özündə əks etdirən qanunvericilik aktları, bu fəaliyyət üzrə ölkə Prezidentinin fərmanları, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin xarici iqtisadi fəaliyyət üzrə digər qanunvericilik aktları, həmçinin hamı tərəfindən qəbul edilmiş beynəlxalq hüququ normaları və prinsipləri və beynəlxalq müqavilələr vasitəsilə həyata keçirilir.

Beynəlxalq kommertsiya fəaliyyətinin dövlət tənziqlənməsinin bir neçə metodları mövcuddur ki, bunlardan: inzibati; gömrük-tarif; iqtisadi metodları və təşkilati-hüquqi metodları xüsusilə qeyd etmək lazımdır.

Açar sözlər: İnkoterms, Transmilli hüquq, Subhüquq, Formulyar hüquq, lex mercatoria

BANK VƏ KREDİT TƏŞKİLATLARINDA RİSKLƏRİN SİĞORTASININ PERSPEKTİVLƏRİ, DÜNYA VƏ AZƏRBAYCAN REALLIĞI

Mahizər SƏFƏROVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mahizarsafarova@gmail.com

Xülasə

Risqlərin siğortalıması, qiymətləndirmənin və idarəetmənin davamlı ardıcıl prosesidir. Buna görə risqlərin siğortalıması; riskin təyin olunmasına, analiz edilməsinə, qiymətləndirilməsinə və izlənilməsinə bağlı rəhbərlik siyasətinin, proseslərinin və tətbiqlərinin sistemətik bir bütünü şəklində təyin etmək mümkündür. Riskin qiymətləndirilməsindən sonra riskin siğortalıması üçün istifadə olunacaq alət barədə qərar qəbul edilməlidir.

Risqlərin siğortalıması bankda müstəqil bir vahid olması faktı araşdırma nəticəsində ortaya çıxan vacib amillərdən biridir. Risqlərin siğortalıması digər strukturlar tərəfindən inzibati məsələlərə müdaxilə etməməsi və riskin siğortalımasının müəyyən bir vahid kimi tətbiq etdiyi qaydalar, sanksiyalar risqlərin siğortalımasının effektivliyini və bankın uğurunu artırır.

Bankın risqlərin siğortalımasında qiymətləri müəyyənləşdirmək üçün istifadə olunan üsullar və bu işi görən kadrlar bu sahədə məlumatlı və təcrübəli olmalıdır. Risk rəhbərliyində təyin olunan strategiyalar, hədəflənən mövqe istiqamətində olmalıdır.

Banklarda risqlərin siğortalımasının perspektivliyinə və müvəffəqiyyətinə təsir göstərən ən vacib amillərdən biri, risqlərin siğortalımasının dəyişikliyə və inkişafa açıq olması, texnoloji inkişafı davamlı təqib etməsi, tətbiqlərində şəffaf davranması və prosedurların effektivliyə uyğun olaraq həyata keçirməsi, qərarların bəzi strukturlarının qərarlarına təsir edə biləcək quruluşa malik olmasıdır.

Ümumiyyətlə, risqlərin siğortalıması Azərbaycanın bank sistemində olduğu nöqtə risqlərin təsbit edildiyi, ölçülə bildiyi və izləniliyi mərhələlərdir. Araşdırmaların nəticələrinə görə, risqlərin qiymətləndirilməsi nəticələrinin və risqlərin siğortalıması funksiyalarının proqnozları bankların qərar qəbuletmə prosesində hələ effektiv olaraq istifadə olmamışdır. Risqlərin siğortalıması funksiyası bankların həyatında zəruri hala çevrilə bilər, onların həyatının bir hissəsi ola bilər, bu funksiyaların mahiyyətinin artırılması üçün bütün işçilər tərəfindən, xüsusilə də yuxarı rəhbərlik tərəfindən qəbul edilərək və risk mədəniyyətini təşkilati mədəniyyətə uyğunlaşdırmaqla mümkünlüyü təklif olunur.

Açar sözlər: Bank riskləri, Bank, Kredit təşkilatları

TİBBİ SİĞORTA ANLAYIŞI

Mahmud İSMAYILZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ismayilzada95@mail.ru

Xülasə

İnsanlar həm özlərini, həm də mülkiyyətlərini, bir sözlə maddi və mənəvi maraqlarını müdafiə etmək səbəbindən sığorta adlanan ümumi bir vasitə yaratmışdılar. Araşdırmalar nəticəsində müəyyən olunmuşdur ki, sığortanın əsası insanların şəxsi mülkiyyətinin yaranmasından meydana çıxır.

Orta əsrlərdə sığorta işi bir institut kimi formalaşaraq yaranmışdı. Bazar iqtisadiyyatı mühitində dünyanın qabaqcıl ölkələrində sığortasız heç bir kommersiya müqaviləsi imzalanmır, heç bir firma fəaliyyət göstərmir. Bu ölkələrdə hər bir vətəndaşın, şəxsin əmlakı, yaşanı, səhhəti ilə bağlı olan sığorta şəhadətnaməsi vardır.

Müasir dövrdə respublikamızda sığortaya maraq artmaqdadır. Sığortaya müxtəlif baxışların mövcud olmasından asılı olmayaraq zəruri olan odur ki, sığorta edilən şəxs sığorta ödənişi, yəni iqtisadi təzminatını almaq şansını əldə edir. Sığorta şəhadətnaməsi sığorta edilən insanın həyatında meydana çıxma biləcək təhlükələri istisna etmir, lakin mənfi nəticələrin qarşısını alıb qoruyur. Sadə dillə desək, sığorta dəymiş zərərlərin kompensasiyasının ödənilməsi ilə əlaqədar olub, sığorta olunan insanların əmlak maraqlarının qorunması vasitəsidir.

Sığortanın növləri və formaları müxtəlifdir. Azərbaycan Respublikasının “Sığorta haqqında” Qanununa görə sığorta iki başlıca hissədən: həyat və qeyri-həyat sığortası sahələrindən ibarətdir.

Qeyri-həyat sığorta sahəsi könüllü sığorta növlərindən biri də tibbi sığortadır. Tibbi sığorta – sığorta edilən insanın sığorta sazişində müəyyən olunmuş xəstəliyə düçar olmasına əsasən müayinə və müalicə edilməsinə əsasən tibb müəssisələrinin göstərdiyi xidmətlərlə, həm də dərman vasitələrinin alınması ilə bağlı ortaya çıxan xərclərin kompensasiyasının bütöv və ya yarısının ödənilməsinə nəzərdə tutur.

Açar sözlər: Tibbi sığorta, Səhiyyə, Müqavilə, Dövlət

AZƏRBAYCANDA TURİZM MƏHSULUNUN RƏQABƏT QABİLİYYƏTİNİN TƏHLİLİ VƏ ARTIRILMASI YOLLARI

Malik MƏMMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Malik.memmedov.1993@gmail.com

Xülasə

İqtisadiyyatın əsas qollarından biri olan turizm sahəsi hər bir ölkə üçün maraq cəlbədən sahədir. İstər ölkə iqtisadiyyatının inkişafı istərsə də ölkənin beynəlxalq səviyyədə tanınması baxımdan turizm sahəsinin əhəmiyyəti böyükdür. Buna görə də ölkələr turizm sahəsinə xüsusi diqqət ayıraraq bu sahədə davamlı inkişafı hədəfləyirlər. Turizm sahəsi həmçinin yüksək gəlirliliyi ilə digər sahələrdən fərqlənir.

Qeyri-neft sektorunun inkişafını prioritet hesab edən ölkəmiz son dövrlərdə turizm sahəsi ilə bağlı ciddi addımlar atmışdır. Xüsusilə XXI əsrin əvvəllərindən etibarən Azərbaycanda turizm sahəsi inkişaf etməyə başlamışdır. 2011-ci ilin "Turizm ili" elan olunması, Turizm Universitetinin fəaliyyətə başlaması, Bakıda və regionlarda otellərin sayının artması turizm sahəsində həyata keçirilən siyasətin mühüm tərkib hissələridir. Bundan başqa turizm sahəsinin inkişafı ilə bağlı ölkə rəhbərliyi tərəfindən dövlət proqramların icra edilməsi də ölkədə turizm fəaliyyətinə təkan vermişdir. Mövcud turizm məhsullarını təhlil edərək onları təkmilləşdirmək, yeni turizm məhsulları yaratmaq və bazara təqdim etmək ölkədə turizm fəaliyyətinin inkişafı üçün fəaliyyət göstərən bütün qurumlara maraqlıdır. Lakin, hələ də regionlarda olan turizm potensialından səmərəli istifadə edilmir. Bunun səbəblərinin araşdırılması, yeni turizm imkanlarının kəşf edilməsi daim araşdırma mövzusu olmalıdır. 2018-ci ildə ölkədə turizm məhsullarının rəqabət qabiliyyətinin artırılması üçün Dövlət Turizm Agentliyi və Azərbaycan Turizm Bürosu fəaliyyətə başladı. Hər 2 qurumun fəaliyyətinin əsas istiqaməti turizm fəaliyyətinin stimullaşdırılmasından ibarətdir.

Məqalədə Azərbaycanda turizm məhsulunun rəqabət qabiliyyətinin təhlili və inkişafı üçün bu sahəyə dövlətin dəstəyi, dövlətin müəyyən etdiyi prioritet istiqamətlər, turizm marketingi kimi məsələlər ətrafı araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Turizm məhsulu, Rəqabət, Araşdırma, İqtisadiyyat

HEYƏTİN FƏALİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Maral ALIŞOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
maral.alishova@gmail.com

Xülasə

Uğurlu işçilər uğurlu şirkətlər deməkdir : Buna görə də, işçinin işinin və bununla da təşkilatın müvəffəqiyyətinin yüksək olmasını təmin etmək üçün heyətin fəaliyyətinin idarə edilməsi düzgün qurulmalıdır və buna nəzarət edilməlidir. Ən effektiv və ən müvəffəqiyyətli müəssisələr, işçilərini motivasiya etməyi, öyrədib inkişaf etdirməyi və mükafatlandırmağı, onların inkişafından maksimum dərəcədə mənfəət əldə etməyi bilən, insan resurslarının idarə edilməsinin əhəmiyyətini bilən təşkilatlardır. İnsan kapitalının bu önəminin üzə çıxmasının tarixi uzaq olmasa da artıq ciddi inkişaf pilləsinə keçib. Hazırda ölkəmizdə biznes qurumları insanların strateji əhəmiyyətini nəzərə alaraq insan resurslarının idarə olunmasına daha çox əhəmiyyət verməyə başlamışlar. Onlar işçilərin seçilməsi, təlim və inkişafı, xüsusilə də fəaliyyətin qiymətləndirmə məsələlərinin həllində müasir metodlarından istifadəyə meyl edirlər. Bu inkişafılar praktikadan- akademik dairələrə doğru yönəlmiş, insan resursları idarəçiliyinin elmi araşdırmalarına təkan vermişdir. Universitetlərdə İnsan resurslarının idarə edilməsi şöbələrinin və ya proqramların açılmasından əlavə, insan resurslarının idarəedilməsinin bütün funksiyaları doktorluq, magistr dissertasiyası, sənədləri və məqalələrində daha çox müzakirə olunur və insan resurslarının idarə olunması kitabları nəşr olunur. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi bir işçinin potensialının, işdəki davranışlarının digər işçilərlə qarşılaşdırılaraq ölçülməsi prosesidir. İl ərzində 1-2 dəfə həyata keçirilir, və sistematik, ədalətli və sərt bir prosesdir. “Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi” prosesində əsas məqsəd insan resurslarının hazırkı iş fəaliyyətini qiymətləndirmək, heyəti inkişaf etdirmək və cari və gələcək dövr üçün bir sıra idarə etmə qərarları verməkdir. Bu qərarlara işçilərin mükafatlandırılması, cərimə olunması, cəzalanması, tərifi namə alması, vəzifəsində dəyişikliklərə qərarların verilməsi və əməkhaqqında ediləcək dəyişikliklər və s. Kimi qərarlar daxildir. Bu qərarlar fəaliyyətin qiymətləndirilməsi prosesinin nəticəsi olaraq verilir və işçiləri işində məsuliyyətli davranmağa daha da həvəsləndirir və ya məcbur edə bilər.

Açar sözlər: Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, Heyətin fəaliyyəti, Tabeliyində olan şəxslər, İnsan resurslarının idarə olunması

AZƏRBAYCAN TƏHSİL SİSTEMİ VƏ İNSAN KAPİTALININ İNKİŞAF SƏVIYYƏSİNİN İNKİŞAF ETMİŞ ÖLKƏLƏRLƏ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Maya QOCAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
maya.qocayeva@mail.ru

Xülasə

Təhsil elə bir vasitədir ki, onunla insanların keçmiş, bugünü və gələcəyi birləşir. Təhsil sistemləri təhsilin inkişafında olduqca vacib rol oynayır. Dünyada bir-birindən fərqlənən onlarla təhsil sistemləri mövcuddur. Hər birinin özünə xas cəhətləri vardır. İnkişaf etmiş ölkələrin əksəriyyətində təhsil çox yüksək səviyyədə inkişaf etmişdir. Ancaq elə ölkələr də var ki, məsələn Afrika ölkələri, Əfqanıstan, İraq və s. burada təhsil nəinki inkişaf edir, irəliləyən zamanla daha da zəifləyir. Bu ölkələrin ümumi ortaq cəhəti aşağı səviyyədə olan iqtisadiyyat, müharibə, aclıq və bu kimi səbəblərdir.

Təhsil, təlim-tərbiyə hər bir dövlətin strateji əhəmiyyətli fəaliyyət sahəsi olmaqla onun siyasi-iqtisadi, sosial və mədəni inkişafını müəyyən edir, yeni qurulmuş cəmiyyətin mənəvi dəyərlərini formalaşdırır. Ona görə də, hər bir suveren dövlət təhsilin inkişafına xüsusi diqqət yetirir.

İnsan kapitalı dedikdə, insanın cəmiyyətdə özünü tam realizə etmək və cəmiyyətin imkanlarından tam istifadə etmək üçün insanın biliyinin, bacarığının, əlaqələrinin, peşəkarlığının cəmi başa düşülür.

İnsan kapitalı - şəxsin gələcəkdə peşə fəaliyyəti zamanı gəlir gətirə biləcək istedad və qabiliyyətlərinə hazırda qoyulan sərmayələrin cəmidir. Məsələn, bir neçə misal göstərək. Kiminsə elmə həvəsi varsa, o şəxs təhsilini davam etdirməli, ona sərmayə yatırmalıdır. Hətta, onun hər hansı bir kitaba sərf etdiyi maliyyə də insan kapitalına yönəldilən sərmayədir. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, dövlət qabiliyyətli olan şəxslərin obyektiv imtahanlardan keçməsindən sonra müəyyən tələb olunan həddi keçmələri nəticəsində onların təhsillərini davam etməsinə şərait yaradır. Bu təhsilin bütün mərhələlərində mümkündür.

Açar sözlər: Təhsil, Təhsil sistemi, İnsan kapitalı.

DÜNYA TƏCRÜBƏSİNDƏ BÜDCƏ KƏSİRİNİN ÖRTÜLMƏSİ ÜSULLARI VƏ AZƏRBAYCAN REALLIĞINA TƏTBİQİ

Mədət CABBAROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
medetcabbarov@gmail.com

Xülasə

Dövlət büdcə kəsirlərini aradan qaldırmaq üçün və ya büdcə kəsirini azaltmaq üçün müxtəlif yollardan, vasitələrdən istifadə edir. Həm büdcə kəsirinin ortaya çıxması həm də büdcə kəsirlərini maliyyələşdirmə vasitələri ölkə iqtisadiyyatına makro səviyyədə təsir edir. Bu vasitələrin bəziləri ölkə iqtisadiyyatını zəiflədə, bəziləri isə ölkə iqtisadiyyatının inkişafına şərait yaradır. Tədqiqatın məqsədi bu vasitələrdən hansılarının ölkə iqtisadiyyatına mənfə, hansıların müsbət təsir göstərməsini araşdırmaqdır. Bu gün inkişaf edən və inkişaf etməkdə olan ölkələrin əsas problemlərindən biri olan Büdcə kəsirləri müxtəlif səbəblərə əsaslanır. Xüsusilə II. Dünya müharibəsi sonra bərpa, sosial xidmətlər, inkişaf və buna bənzər xərclər büdcə kəsirlərini artırdı. Bu kəsirin necə bağlanacağı hər zaman müzakirə mövzusu olmuşdur. Büdcə kəsirini maliyyələşdirmək üçün dövlətlər bir çox vasitələrdən istifadə edir. Bunlar vergiləri artırmaq, daxili və xarici borclanma, özəlləşdirmə istifadə edilməkdədir. Bu üsullar büdcə kəsirini maliyyələşdirsədə iqtisadiyyata təsiri baxımından fərqlilik gösdərir. Hər zaman olduğu kimi bu gündə ölkələr bu vasitələrin ən optimalını seçərək iqtisadi inkişafa nail olmaq isdiyirlər Azərbaycanın büdcə kəsirlərini maliyyələşdirmək üçün seçdiyi yollar və makroiqtisadi təsirləri müqayisə ediləcəkdir.

Açar sözlər: Büdcə, Büdcə kəsiri, Vergi

İNKİŞAF ETMİŞ ÖLKƏLƏRDƏ SOSIAL YÖNÜMLÜ XƏRC STRATEGİYALARININ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Məftun QUBADZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

meftun.qubadzade.95@mail.ru

Xülasə

Bazar iqtisadiyyatında sosial siyasət vasitəsi ilə əhalinin əmlak sahəsində olan bərabərsizliyin aradan qaldırılmasına və əhalinin bütün təbəqələri üçün eyni sosial şərtləri təmin edən sosial ədalət prinsipləri reallaşdırılması nəzərdə tutulur.

Dövlətin sosial siyasəti əhalinin həyat fəaliyyətlərinin sosial - iqtisadi şərtlərini tənzimlənməsinə yönələn tədbirlər toplusudur. O, gəlirlərin bölgüsündə mövcud olan bərabərsizliyin aradan qaldırılmasına, bazar iqtisadiyyatında gəlirlər və mülkiyyət sahəsində yaranmış olan fərqlərin azaldılmasına, iqtisadi fəaliyyətin tərəfləri olan iştirakçılar arasında ziddiyyətlərin aradan qaldırılmasına yönəldilmişdir.

Dövlət büdcəsinin sosial yönümlü xərc siyasətinin əsasını dövlətin iqtisadi rifahın yüksəldilməsi təşkil edir. Dövlət büdcəsinin sosial yönümlü xərclərinin tənzimlənməsi ilə əlaqədar olaraq həyata keçirilən siyasət sosial strategiyanın əsasıdır.

Sosial yönümlü xərclərin tənzimlənməsi ilə əlaqədar olaraq qəbul edilmiş, qəbul edilməkdə olan və həyata keçirilmiş dövlət proqramlarında, həmçinin sosial yönümlü xərclərə dair əlavə tədbirlərlə bağlı sərəncamlarda nəzərdə tutulmuş öhtəliklərin icrası ölkədə qeyri - neft sektorunun davamlı inkişafına, bu sahədə kommunal xidmətlərin və sosial infrastruktur təminatının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, sahibkarlıq mühitinin daha da yaxşılaşdırılmasına, investisiya qoyuluşunun artmasına təkan vermişdir. Görünür ki, bu səbəbdən də dövlətin sosial yönümlü xərclərinin tənzimlənməsi çox mühüm əhəmiyyətlidir.

İstənilən bir ölkənin əsas istəyi sahibkarlığın inkişafını sürətləndirmək və oradakı əmək ehtiyatlarından, təbii iqtisadi resurslardan kifayət qədər səmərəli istifadə etməklə iqtisadiyyatın tarazlı və davamlı inkişafına, infrastrukturun müasirləşdirilməsinə, əhalinin məşğulluğunun artırılmasına, yoxsulluğun səviyyəsinin azaldılmasına nail olmaqdan ibarətdir. Bölgələrdə yaşayan vətəndaşların zəruri arzu və istəkləri, eləcə də onları illərdən bəri narahat edən, qayğılandırان sosial problemlərin həlli dədəlgənluğu ilə inkişaf etmiş ölkələrin diqqət mərkəzindədir.

Açar sözlər: Sosial siyasət, İslahat, İnkişaf

DƏNİZ NƏQLİYYATININ DÜNYA TİCARƏTİNDƏ ROLUNUN ARTIRILMASI İSTİQAMƏTLƏRİ

Məhəmmədsadiq HACIQƏDİRLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mhaciqedirli@gmail.com

Xülasə

Dünya ticarəti bəşəriyyətin tələbatları, həyat səviyyəsi və rifahı üçün əvəzolunmaz bir amildir, dünya ticarətinin əvəzolunmazı isə maddi-texniki sektorudur. Maddi-texniki sektor müştəri istək və ehtiyaclarına uyğun olaraq istehsal nöqtəsindən istehlak nöqtəsinə, xammal, yarı məhsul, son məhsul ilə bağlı məlumatın səmərəli və təsirli bir şəkildə axını və toplanmasıdır. Yəni daşıma, saxlama, paylama, baza rəhbərliyi kimi paylama ərzində həyata keçirilən və məhsula əlavə dəyər təmin edən bir-birilə əlaqəli koordinasiya edilməsi gərəkən funksiyaları əhatə edir. Bu halda Logistika üçün idarə edilməsi lazım olan bir proses demək olar. Bu proses içərisində, daşıma prosesi nəqliyyat sistemləri ilə həyata keçirilir. Nəqliyyat sistemləri içində, çox uzun, qitələrarası məsafələrdə, böyük həcmərdə ən ucuz yük nəqliyyatı kimi dəniz yolu nəqliyyatı yeganə variantdır. Ölkələrin davamlı iqtisadi dinamizmi, nəqliyyatın ölkə içərisindəki tədbirinə, formasına və özünü yeniləmə gücünə bağlıdır. Bunun üçün sektorun yaxşı analiz edilməsi, problemlər və həll yollarının müəyyən edilməsi, tələblərin ortaya qoyulması və ödənilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dəniz yolu ilə nəqliyyat ucuz olmaqla yanaşı, çoxlu miqdarda və həcmdə yüklərin uzun məsafəyə daşınmasında çox əlverişli nəqliyyat növüdür. Dəniz yolu çatdırılmasında kütləvi daşıma tutumu maksimum səviyyədədir, bu səbəbdən daşımanın vahid maya dəyəri aşağıdır. Yüksək təhlükəsizlik imkanlarına malik olan bu sistem həmçinin enerji istehlakı baxımından digər daşıma üsullarına görə orta səviyyədədir. Digər üsullara görə reallaşma müddəti uzun olsa da, qitələrarası nəqliyyatda böyük həcmdə yüklərin daşınması və iqtisadi cəhətdən əlverişli olması çox böyük üstünlük kimi qarşımıza çıxır

Açar sözlər: nəqliyyat, dəniz nəqliyyatı, DWT

SOCAR-DA İNSAN RESURLARININ TƏLİMİ VƏ KARYERA İNKİŞAFININ TƏŞKİLİNƏ DAİR ARAŞDIRMA

Məhsəti MAHMUDZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

mehsetiomer@gmail.com

Xülasə

Hər bir şirkətin davamlı inkişafa nail olması prosesində insan resursları əhəmiyyət daşıdığı üçün, şirkətin kadr potensialının təlim və karyerasının inkişaf etdirilməsi xüsusi diqqətə layiqdir. Çünki savadlı kadr hər bir şirkəti gələcəyə aparar. Bu baxımdan tədqiqatın mövzusu əhəmiyyət daşıyır.

Məqalənin mövzusunda insan resurslarının idarə olunmasında təlim və karyera inkişafının təşkili məsələlərini araşdırmaq və bu məsələləri insan resurslarının idarə olunması sahəsində inkişaf etmiş şirkətlərdən biri olan SOCAR timsalında təhlil etmək məqsədilə müərciət olunmuşdur.

Tədqiqat nəticəsində aydın oldu ki, hər bir şirkət (kiçik, orta, böyük) istənilən halda insan resurslarının inkişaf səviyyəsindən asılıdır. Savadlı, bacarıqlı işçiləri olan şirkət daim inkişaf edəcək, dünyaya integrasiya imkanlarını artıracadır. Ona görə də insan resurslarının dünyada baş verən yenilikləri yerində və zamanında öyrənməsi üçün təlim və karyera inkişafı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Menecerlər təşkilatda ən qiymətli qaynağın insan olduğu düşüncəsi ilə hərəkət etməlidirlər və təşkilatın məhsuldarlığının insan resurslarının idarə edilməsində əldə olunan uğurdan asılı olduğunu unutmamalıdırlar. Təşkilatın məqsədləri yerinə yetirilirsə, fərdi tələblər və gözləntilər də təmin edilməli və nəzərə alınmalıdır. İşçilər yalnız maddi deyil, həm də mənəvi mükafatlarla da motivasiya edilməlidirlər. Əksər fərdlər üçün karyera uğurlarının maddiyyatdan daha vacib olduğunu müəssisələr diqqətdə saxlamalıdır. Effektiv karyera idarəetməsi ilə işçilər motivasiya edilə bilər və onların performansını artırıla bilər. Şirkətlər buna görə də işçilərinin daim təhsilləndirilməsində və karyera inkişafında maraqlı olmalıdırlar.

Nəticələrin nəzəri və praktiki əhəmiyyəti ondadır ki, təlim və karyera inkişafı vasitəsilə insan resurslarının idarə olunması prosesini optimallaşdırmaq və bununla da işin keyfiyyətini artırmaq olar.

Açar sözlər: insan resursları, təlim, karyera, idarəetmə, SOCAR

İPOTEKA KREDİTLƏRİ BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏ

Məmmədağa MƏMMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
m.mamed200@gmail.com

Xülasə

Beynəlxalq təcrübəyə diqqətlə baxsaq onlardan daha çox inkişaf etmiş iki modelin şahidi ola bilərik. “Avropa” modeli və “Amerika modeli”.

İpoteka kreditləşməsində ABŞ modeli Sekuritizasiya modelində ipotekaya görə verilən kredit, qiymətli kağız olan ipoteka kağızı hesab olunur.

Avropa modelinin özünəməxsusluğu insanların pul yığımlarının ümumi problem olan evsizliyin həllinə yönləndirilməsi və mahiyyəti isə güclərin birləşdirilməsi prinsipinə söykənir. Buda öz növbəsində çox effektiv bir metoddur. Artıq illərdir ki, bu metod Avropada öz sözünü deməkdədir. Bu zaman tətbiq olunan qayda ondan ibarətdir ki, ev almaq üçün vəsaiti kifayət etməyən insanlar imkanlarını birləşdirir və növbə ilə bu problemi həll edirlər. Problemin bu üsulla həlli ikinci dünya müharibəsindən sonra Avropada daha da genişləndi və tikinti əmanət banklarının yaranması prosesi daha da sürətləndi. Ümumiyyətlə bu model ilk dəfə olaraq İngiltərədə tətbiq edilib.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz hər iki inkişaf etmiş model Azərbaycana praktiki cəhətdən xeyir verə biləcək bir modeldir. Bunun tətbiqi vasitəsilə ölkəmizdə bu sistemi inkişaf etdirə bilərik. Bu sistemin inkişafı nəticəsində ölkəmizdə bir çox sahələrdə inkişaf başlanacaqdır. Təbii ki, Azərbaycan “İnkişaf Etməkdə olan Dövlət”lər sırasına daxil olduğundan “İnkişaf Etməmiş Dövlətlər”sırasına daxil olan dövlətlərdən müyyən praktikalari öyrənməlidir.

Açar sözlər: İpoteka, Avropa modeli, ABŞ modeli.

İNSANLARIN DÜŞÜNCƏ TƏRZİNİN MALİYYƏ BAZARLARININ İNKİŞAFINA TƏSİRİ

Məsumə TALİBOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
talibovamesume@gmail.com

Xülasə

İnvestisiya anlayışı hələ kapitalizmin yeni yarandığı zamanlardan formalaşmışdır. Bu anlayış makroiqtisadi ekosistemin strateji komponentidir. İnvestisiyaların həcmi birbaşa milli gəlirin həcminə, bundan irəli gələrək sosial rifaha, məşğulluğa və digər iqtisadi göstəricilərə təsir edir. Ümumən bu anlayış ölkənin rifahına birbaşa təsir göstərən faktor olaraq hər bir ölkənin iqtisadi-siyasətinin başlıca prioriteti olmaqdadır. Qiymətli kağızlar bazarı, bank depozitləri, qızıl, əmlak və sairə müxtəlif investisiya istiqamətləri mövcuddur. İnvestorlar hər zaman öz vəsaitlərini daha çox mənfəət əldə etmək, təhlükəsiz, sabit gəlirli qazanca sahib olmaq məqsədi ilə investisiya olaraq yatırırırlar. Bu araşdırma işində Azərbaycanın Bakı şəhərində sorğunun aparılması yolu ilə investisiyaların müxtəlif növləri və yolları, eləcə də 60 respondentin investisiya qərarlarına təsir edən amillər öyrənilmişdir. Eyni zamanda, fərdi investorlar arasında özünü qiymətləndirmə testindən istifadə edərək, üstünlük təşkil edən investisiya istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir. Əhalinin maliyyə savadlılığının maliyyə bazarlarının inkişafına təsirinin qiymətləndirilməsi məqsədi ilə maliyyə savadlılığının dərəcəsi ölçülmüşdür. Bununla da maliyyə savadlılığına təsir edən faktorlar nəzərdən keçirilmiş, sakinlərin investisiya ilə bağlı anlayışları, onların tərcihlərinə əsasən investisiya obyektlərinin üstünlük dərəcələri müəyyənləşdirilmişdir. Eyni zamanda, investisiya məlumatlılıq səviyyəsi və gender fərqliliyi arasında əlaqənin olmaması, gəlirlilik səviyyəsi arasında isə əhəmiyyətli əlaqənin mövcud olması hipotezlərin x2 modeli vasitəsilə test edilməsi nəticəsində isbat edilmişdir. Sorğu vasitəsilə investorların gəlirlərinin hansı hissəsinin investisiya məqsədi ilə xərcləndiyi də təhlil edilmişdir. Bundan başqa, investisiya fəaliyyətini stimullaşdıran, investorları öz yığımlarını investisiya olaraq yatırım etməyə cəlb edən müxtəlif faktorlar, investisiya istiqamətlərində önəm verdikləri xüsusiyyətlər də analiz edilmişdir.

Açar sözlər: İnvestisiya, Maliyyə bazarları, Maliyyə savadlılığı

“ABAD” SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFINDA MODEL KİMİ

Mətin HƏSƏNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
metinhesenov12@gmail.com

Xülasə

Məqalədə ölkəmizin milli iqtisadiyyatın dinamik və dayanıqlı inkişafının təmin edilməsində, sahibkarlığın fəaliyyətinin rolundan (sahibkarlıq anlayışından), bununla bağlı olaraq dünya təcrübəsində bu sahədə ailə şirkətlərinin (biznesinin) rolundan, ailə şirkətlərinin ayrı-ayrı ölkələrin iqtisadiyyatındakı payından, bu sahəyə verilən dövlət dəstəyin bir forması kimi “ABAD” publik hüquqi şəxsin fəaliyyətinin araşdırılmasından və bu fəaliyyətin nəticəsində əldə olunmuş uğurlardan (2017-ci və 2018-ci illər üzrə “ABAD”-in daxilolmalarından, iqtisadi coğrafi rayonlar üzrə, gender tərkibi üzrə, fəaliyyət sahəsi üzrə, yaradılma formasına görə), “ABAD”-in fəaliyyət prinsiplərindən, fəaliyyət istiqamətlərindən, “ABADÇI”-lara göstərilən xidmətlərdən, onlara verilən dəstəkdən, tarixi mədəni irsimizin qorunub saxlanılmasında, onun gələcək nəsillərə ötürülməsində və eyni zamanda dünyaya tanidilməsində “ABAD”-in rolundan, habelə kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) subyektlərinin fəaliyyətinə birbaşa təsir edən əsas amillərdən, yəni maliyyə resurslarına sərəfəli və səmərəli çıxışının təmin edilməsi, Azərbaycanda KOS subyektlərinin maliyyə resurslarına çıxışında yaranan çətinliklər, bu göstəricilərin xarici ölkələrlə müqayisəsi və daxili maliyyə mənbələrinin əldə edilməsində yaranan çətinliklərdən, mövcu qanunvericilik bazası və onun çatışmazlıqları, dövlət və özəl sektorun qarşılıqlı əməkdaşlığından, ailə şirkətlərinin ÜDM-dəki payından, mövcud problemlərlə mübarizə üsullarından, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 dekabr 2016-cı il 1130 nömrəli fərmanı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsinin “Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi”-nə uyğun olaraq dövlətin bu sahədə gələcəkdə görəcəyi işlərdən, qarşıya qoyulmuş məqsədlərdən, hədəflərdən danışılmışdır.

Açar sözlər: ABAD, Ailə biznesi, Sahibkarlıq, KOS

DÖVRIYYƏ KAPİTALININ İDARƏ EDİLMƏSİNİN MÜƏSSİSƏNİN MƏNFƏƏTLİLİYİNƏ TƏSİRİ

Mirbəhruz HÜSEYNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mirbahruz95@gmail.com

Xülasə

Dövriyyə kapitalı müəssisələrin əmlakı hesab edilir və onların balansının aktivində əks olunur. Dövriyyə kapitalı materialların və pul vəsaitlərinin cəmi kimi təsəvvür edilir, istehsal prosesində bir dəfə iştirak edir və hazırlanan məhsula öz dəyərini tamamilə keçirir. Dövriyyə kapitalının mövcudluğu müəssisədə istehsalın fasiləsizliyinin təmin edilməsinə, məhsulun istehsalı və reallaşdırılmasına imkan yaradır. Müəssisələrin gələcək fəaliyyəti onların dövriyyə kapitalı ilə nə dərəcədə təmin edilməsindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Dövriyyə kapitalının çatışmazlığı təkrar istehsalın gedişinə mane olur, müəssisədə maliyyə çətinliyi əmələ gətirir. Dövriyyə kapitalının artıqlığı isə onun dövriyyə sürətinin azalmasına, vəsaitin dövriyyədən yayınmasına və rentabelliğin aşağı düşməsinə səbəb olur. Ona görə də istehsal prosesində dövriyyə kapitalına olan tələbatın düzgün müəyyən edilməsi, istehsalın bu vəsaitlərlə lazımı dərəcədə təmin edilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Müasir şəraitdə ən aktual məsələ dövriyyə kapitalının mahiyyətinin müəyyən edilməsidir, çünki indiyə kimi bu məsələ ilə əlaqədar müasir ədəbiyyatlarda ümumi qəbul edilmiş yekdil fikir mövcud olmamışdır. Qeyd edilən kimi dövriyyə kapitalının ayrılmaz xassəsi onların fasiləsiz hərəkətidir, çünki dövretmə o vaxta qədər normal baş verir ki, onların müxtəlif fazaları aramsız bir - birinə keçir. Eyni zamanda da dövriyyə kapitalının mövcudluğunun müəyyən edilməsinin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti prosesində, dövretmənin mərhələləri üzrə yerləşdirilməsində onun təhlili, kreditin verilməsində və onun təmin edilməsinin yoxlanılmasında daimi müəyyən tarixə dövriyyə kapitalının qeyd edilməsi zəruriliyi meydana gəlir. Beləliklə dövriyyə kapitalının mahiyyətinin tam açıqlanması onun bərabər surətdə həm statik, həm də dinamik aspektlərdə təhlilini tələb edir. Dövriyyə kapitalına hərəkət aspektində baxılması və qeydə alınması o vəziyyətdən əmələ gəlir ki, dövretmə prosesi daimi hərəkətdədir, eyni zamanda dövretmənin müəyyən mərhələlərində dövretmə, kapitalın müəyyən müddətdə qeydə alınmasını şərtləndir.

Açar sözlər: Dövriyyə kapitalı, Dövriyyə kapitalının idarə edilməsi, Rentabellik

AZƏRBAYCANDA SƏNAYENİN İNKİŞAFINDA SƏNAYE MƏHƏLLƏLƏRİNİN ROLU

Mirtaleh QƏHRƏMANOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Jtaleh@outlook.com

Xülasə

Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasəti iqtisadiyyatımızın hərtərəfli inkişafının təmin edilməsini, o cümlədən də, yüksək texnologiyalar əsasında sənayenin dinamik inkişafı və şaxələndirilməsini nəzərdə tutur. Uğurla həyata keçirilən sözügedən siyasətin nəticəsi kimi, son illərdə Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramları çərçivəsində müxtəlif təyinatlı və növlü yüklərlə sənaye müəssisəsi tikilib istifadəyə verilmiş, minlərlə yeni və daimi iş yerləri yaradılmışdır. Ölkədə rəqabətə davamlı sənaye məhsullarının istehsalını genişləndirmək məqsədilə hazırda sənaye parklarının yaradılması istiqamətində də güclü iş aparılır. Həmin istiqamətdə qabaqcıl beynəlxalq təcrübə öyrənilmiş, onun ölkəmizdə tətbiqi imkanları araşdırılmışdır. Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq qurulan sənaye məhəllələri adətən ölkədən-ölkəyə fərqlənərək 5 hektar ilə 300 hektar arasında dəyişir.

Ölkəmizdə sənaye məhəllələrinin yaradılması Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin “Sənaye məhəllələrinin yaradılması və fəaliyyətinin təşkili haqqında” 2014-cü il 8 oktyabr tarixli 288 sayılı Fərmanı ilə müəyyən olunmuşdur. Sənaye məhəlləsinin yaradılmasında əsas məqsəd sənaye və xidmət sahələrində fəaliyyət göstərən kiçik və orta sahibkarların inkişafı üçün əlverişli şəraitlə təmin edilmə və əhalinin istehsal, həmçinin, xidmət sahəsində məşğulluğunun artırılmasıdır.

Prezidentin müvafiq Fərmanına əsasən, sənaye məhəlləsi - sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan infrastruktur malik, kiçik və orta sahibkarlar tərəfindən məhsul istehsal və xidmət göstərilməsi üçün istifadə edilən bir ərazidir. Sənaye məhəllələri istehsalat prosesinin təşkilində infrastruktur xərclərinin azaldılması, kooperasiya əlaqələrinin gücləndirilməsi, kiçik-orta sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi və s. kimi məsələlərin həlli baxımından da böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: Sənaye məhəlləsi, Qeyri-neft sektoru, Diversifikasiya, Sənaye parkı, İnvestisiya

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINI GÖMRÜK
RƏSMİLLƏŞDİRİLMƏSİNİN TƏKMİLLƏŞDİRMƏSİ NƏTİCƏSİNDƏ
TİCARƏTİN SURƏTLƏŞMƏSİ VƏ BEYNƏLXALQ TİCARƏT PAYININ
ARTMASI**

Murad ƏHMƏDOV

**Azərbaycan Dövlət İqtisadiyyat Universiteti
murad.ehmedli.2015@mail.ru**

Xülasə

Beynəlxalq ticarətdə gömrük rəsmiləşdirilməsinin effektivliyi ölkənin böyük bir nümunəsi üçün məlumatlardan istifadə edilməklə araşdırılır. Gömrük rəsmiləşdirilməsinin inkişafı malların ixrac və idxalı ilə müsbət və statistik cəhətdən əhəmiyyətli bir əlaqə meydana çıxarır. Xüsusilə istehsalın qloballaşmasına, istehsal proseslərinin vaxtında yerinə yetirilməsi və e-ticarətdə artımlara cavab olaraq gömrük sənədləşdirilməsinin necə inkişaf etdiyini təsvir edir. Ölkələr gömrük sənədləşməsinə asanlaşdırmaq və şəffaflığın artırılması üçün onlayn tək pəncərə sistemlərinin istifadə etməklə, sərhəd keçid məntəqələrində gömrük rəsmiləşdirilməsini sürətləndirmək üçün "etibarlı ticarətçi" programlarının qəbul edilməsi və risk qiymətləndirmə vasitələri; regional ticarət tərəfdaşları arasında gömrük rəsmiləşdirilməsinə uyğunlaşdırılmasına dair səylər göstərilir. Ölkənin dünya ticarətindəki mövqeyinə təsir göstərmişdi. Məlumat elektrondursa, fərdi məlumat elementləri yalnız bir dəfə təqdim edilməlidir. Tək pəncərə qeyri-tarif ticarət maneələrini azaltmaq və ticarət ictimaiyyətinin bütün üzvlərinə dərhal faydalar təqdim etmək məqsədilə ticarətin asanlaşdırılmasına dair konsepsiyaların tətbiqidir. Effektiv gömrük rəsmiləşdirilməsi prosesi, malların beynəlxalq ticarətini asanlaşdırmaq üçün vacib olan digər sektorlar arasında, logistika xidmətlərinin bir hissəsidir və səmərəsiz gömrük rəsmiləşdirilməsi prosesi ölkənin ticarətinin artmasına mane ola bilər. Dünya Gömrük Təşkilatının və Dünya Ticarət Təşkilatının Ticarətin asanlaşdırılması üzrə "bir pəncərə" çərçivəsində razılaşıdı. Həmçinin Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinin keçirdiyi layihələr gömrük sektorunda ticarətin asanlaşdırması və beynəlxalq ticarət payını artırma bilər

Açar sözlər: Gömrük rəsmiləşdirilməsi, Ticarət asanlaşdırılması, Beynəlxalq ticarət

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KƏND TURİZMİNİN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Murad ƏLƏKBƏROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
murad_alekberov@list.ru

Xülasə

Azərbaycanda kənd turizminin inkişafını mümkün edən faktorlar araşdırılmış, Azərbaycanda kənd turizminin problemləri geniş aspektdən təhlil olunmuş, kənd turizminin inkişaf etdiyi ölkələrin təcrübəsi və faydalanma imkanları tədqiq olunmuşdur. həmçinin Azərbaycanda kənd turizmi baxımından perspektivli sayılan bölgələr xarakterizə olunmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikasının regionlarının və bütövlükdə ölkənin turizm potensialından səmərəli istifadə məsələsi xüsusi əhəmiyyət kəsb etməyə başlamışdır. Bunun əsas səbəblərindən biri dünyada baş verən iqtisadi böhran, dünya bazarında neftin qiymətinin düşməsi, valyuta məzənnəsindəki qeyri stabillikdir. Ölkədə turizmi o cümlədən kənd turizmini inkişaf etdirmək və turistlərin cəlb edilməsi üçün ölkə ərazisində yalnız iqlim şəraiti, təbiət, flora və fauna kimi resurslar deyil, həmçinin tarixi əhəmiyyətli mədəniyyət abidələri də mövcuddur. Respublikamız böyük turizm potensialına malik olsa da onun çox cüzi hissəsindən istifadə olunur. Hazırda regionların və bütövlükdə ölkənin turizm potensialından səmərəli istifadə məsələsi xüsusi əhəmiyyət kəsb etməyə başlamışdır. Bunun əsas səbəblərindən biri dünyada baş verən iqtisadi böhran, dünya bazarında neftin qiymətinin düşməsi, valyuta məzənnəsindəki qeyri stabillikdir. Sözügedən faktorlar ölkənin iqtisadiyyatına və dövlət büdcəsinə mənfi təsir göstərə bilər. Belə bir vəziyyətdə turizmin inkişafı, xarici turistlərin cəlb edilməsi, xarici valyutanın ölkəyə daxil olmasını təmin edir. Turizmin inkişafı istiqamətlərini nəzərdən keçirərkən kənd turizminin inkişafına diqqət yetirilməlidir. Belə ki, kənd turizminin inkişafı üçün digər turizm növlərindən daha az maliyyə vəsaiti tələb olunur. Bu isə mövcud şəraitdə əsas üstünlüklərdən biridir. Kənd turizminin potensialının vəziyyəti daima xarici və daxili amillərin təsiri nəticəsində dəyişir. Bu səbəbdən də, Azərbaycan Respublikasının kənd turizminin potensialı mütəmadi olaraq dəyərləndirilməli, ehtiyatlar aşkarlanmalı və turizmin inkişaf proqramlarında əksini tapmalıdır.

Açar Sözlər: Turizm, Kənd turizmi, İnkişaf

KOMMERSİYA MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ TƏTBİQ EDİLƏN İNNOVASİYALI XİDMƏTİN ƏSAS XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Murad KRIMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
krimov_murad@mail.ru

Xülasə

Qloballaşan müasir iqtisadiyyatın inkişaf meyilləri iqtisadi sistemin modernləşdirilməsi və rəqabətqabiliyyətinin artırılmasını təmin edən innovasiya fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinin vacib olduğunu deməyə əsas verir. Belə ki, innovasiya prosesləri bütün təsərrüfat sistemlərini əhatə etməklə yanaşı , həm də ayrı-ayrı sahələrdə öz xüsusiyyətləri ilə də fərqlənir. Bu baxımdan da əsas diqqəti çəkən yerində durub saymayan, ticarət sferasıdır. İnkişaf edən ticarət müəssisələri bir sıra dəyişikliklərin baş verməsi ilə səciyyəli: yeni xidmətlər meydana gəlir, qiymətin əmələ gəlməsinin yeni metodları yaranır, yeni satış metodları və kanalları vasitəçilərlə yeni hüquqi münasibətlər formalaşır , personalları idarəetmənin yeni üsulları , əməyin avtomatlaşdırılmasının yeni vasitələri tətbiq edilir və s.

Məqalədə ticarət sektorunda tətbiq edilən innovasiyaların spesifik xüsusiyyətləri geniş şəhr edilməmişdir. Burada, ticarətdə tətbiq edilən innovasiyaların tiplərinin (radikal, addımlı, sosial, texniki, inqilabi, lokal, memarlıq) , innovasiyaların sistemləşdirilməsinin digər üsullarının xarakteristikası verilmiş və qarşılıqlı müqayisəsi aparılmışdır. Burada innovasiyanın baş verirdiyi məkandan asılı olaraq da növləri olan eksternal və internal innovasiyalar ayırd edilir.

Məqalədə ölkədə da innovasiyalı xidmətləri tətbiq edən ticarət müəssisələri ilə yanaşı həm də, innovasiyanı tətbiq etməyən ticarət müəssisələrinin qarşılaşdığı problemlər də öz əksini tapmış və onun təsnifləşdirilməsi aparılmışdır. Bu problemlərin yaranmasının əsas səbəbləri kimi ölkədə innovasiya fəaliyyətini tənzimləyən normativ sənədin olmaması, innovasiya fəaliyyətini maliyyələşdirmə mexanizminin hələ də inkişaf etməməsi və s. göstərilmiş , aradan qaldırılması üçün bəzi tövsiyə xarakterli təkliflər verilmişdir.

Açar sözlər: İnnovasiya, Ticarət sektoru, Ekstrenal, İnternal, Vending

ÖLKƏNİN SOSIAL-İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİK STRATEGİYASINDA İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN GÖSTƏRİCİLƏR SİSTEMİ

Murad MƏLİKOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitei

murad_melikov95@mail.ru

Xülasə

Dünya müharibələrinin bitməsindən sonra hərbi təhlükəsizlik yerini fərqli təhlükəsizlik növlərinə buraxmışdır. Prioritet təhlükəsizlik növlərindən biri də iqtisadi təhlükəsizlikdir. Texnologianın, kommunikasiya və nəqliyyatın inkişafı ilə qloballaşan dünyamızda bir yandan risklərin və təhlükələrin artması, digər tərəfdən isə risk və təhlükələrin şəkil dəyişdirməsi iqtisadi təhlükəsizlik anlayışının ön plana çıxarmışdır. Dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi onun milli təhlükəsizliyin çox vacib tərkib hissəsidir. İqtisadi təhlükəsizlik müəyyən meyarlar və göstəricilər sistemi çərçivəsində reallaşır. İqtisadi təhlükəsizliyin təmin edilməsi ölkə üçün müstəqilliyin təmini, iqtisadi inkişafın davamlılığı və cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafı üçün vacib şərtidir. Bu baxımdan məqalədə iqtisadi təhlükəsizlik göstəriciləri, ölkəmizdə bu göstəricilərin səviyyəsi və tarixi inkişaf yolu araşdırılmışdır. Məqalədə ilkin olaraq iqtisadi təhlükəsizliyin göstəricilər sisteminin nəzəri metodoloji əsasları yazılmışdır. Daha sonra isə ölkəmiz üçün iqtisadi təhlükəsizlik göstəricilər sisteminin əsas göstəriciləri analiz edilmişdir. Bu göstəricilərdən alıcılıq qabiliyyəti pariteti, insani inkişaf indeksi və ümumi daxili məhsulun artım tempi əsas olaraq ələ alınmışdır. Alıcılıq qabiliyyəti pariteti ölkələr arsındakı qiymətlərin ümumi səviyyəsindəki fərqə aradan qaldıraraq, fərqli valyutaların satın alma güclərini bərabərləşdirən bir paritetdir. İnsani inkişaf indeksi insanların rifah səviyyəsini göstərir və BMT-nin inkişaf proqramı tərəfindən hesablanan bir indeksdir. Ümumi daxili məhsulun artım tempi isə əvvəlki illər ilə nisbətdə ümumi daxili məhsulun necə dəyişdiyini müəyyən edən bir göstəricidir. Araşdırma zamanı yerli və xarici statistik məlumat bazalarından istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: İqtisadi təhlükəsizlik, İqtisadi inkişaf, Alıcılıq qabiliyyəti pariteti, İnsani inkişaf indeksi

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI BÜDCƏSİNİN GƏLİRLƏRİ, XƏRCLƏRİ VƏ ONUN FORMALAŞMASINDA NEFT FONDUNDAN AYIRMALARIN ROLU

Müşfiq MUSTAFAYEV

**Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti,
mmusfiq13@gmail.com**

Xülasə

Dövlət öz funksiyalarını yerinə yetirmək üçün lazımı miqdarda maliyyə vəsaitini səfərbərliyə almalı və istifadə etməlidir ki, bu da əsasən büdcə vasitəsilə həyata keçirilir. Büdcə mexanizmi vasitəsilə maliyyə vəsaitinin toplanması və istifadəsi zamanı dövlətlə hüquqi və fiziki şəxslər arasında müəyyən maliyyə münasibətləri əmələ gəlir. Həmin maliyyə münasibətləri dövlətin maliyyə-büdcə siyasəti vasitəsilə tənzimlənir.

Maliyyə-büdcə siyasəti – hər bir konkret tarixi dövrdə cəmiyyətin idarə edilməsi, iqtisadi-sosial və siyasi vəzifələrinin həyata keçirilməsi məqsədilə dövlətin mərkəzləşdirilmiş və qeyri mərkəzləşdirilmiş pul vəsaiti fondlarının yaradılması və məqsəda uyğun istifadəsi ilə əlaqədar olaraq həyata keçirdiyi tədbirlər sistemindən ibarətdir.

Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi dövlətin mərkəzləşdirilmiş pul vəsaitləri fondlarının yaradılması və istifadəsinin əsas maliyyə planıdır.

Dövlət büdcəsi dövlətin funksiyalarının yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar olan xərclərin maliyyələşdirilməsini təmin edir. Dövlət maliyyəsinin növbəti həlqəsi büdcədən kənar məqsədli dövlət fondlarıdır. Büdcədən kənar fondlar həm sosial, həm də istehsal xarakterli olurlar. Büdcədən kənar fondlar ciddi təyinatla malikdir. Onların yaradılmasında başlıca məqsəd əhaliyə sosial xidmətin genişləndirilməsi, infrastruktur sahələrin inkişafının stimullaşdırılması, iqtisadiyyatın aparıcı sahələrinin əlavə vəsaitlə təmin edilməsi və s. ibarətdir.

Dövlət büdcəsi dövlətin başlıca gəlir və xərclərini özündə birləşdirir.

Dövlət büdcəsi iqtisadiyyatın və sosial sferanın inkişafının təmin edilməsində mühüm alətdir. Onun köməyi ilə dövlət milli gəlirin bölüşdürülməsini təmin etməklə, ictimai istehsalın strukturunu dəyişdirir, təsərrüfatçılığın nəticələrinə təsir edir.

Açar sözlər: Büdcə, Büdcə gəlirləri, Neft fondu, Büdcə xərcləri

AZƏRBAYCAN MALİYYƏ BAZARLARINDA QIYMƏTİN ƏMƏLƏ GƏLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Müşfiq RZAZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rzazade9635@gmail.com

Xülasə

Tədqiqatın aktuallığı. Hazırda əhəmiyyətli problemlər maliyyə bazarlarında həll olunur.. Lakin, ölkəmiz üçün bu qədər önəmli olmasına baxmayaraq, digər ölkələrlə müqayisədə çox zəif inkişaf etmişdir. Maliyyə bazarlarında qiymət əmələgəlməsi məsələləri mövzusu dünya ölkələrində dərinlən araşdırılmasına baxmayaraq, ölkəmizdə bu mövzu ilə əlaqəli tədqiqat yoxdur. Elə bu səbəbdən ötrü də bu araşdırma ölkə üçün əhəmiyyətlidir.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri. Araşdırmanın məqsədi və vəzifələri hazırki dövrdə maliyyə bazarlarında qiymətəmələgəlməsinin nəzəri əsaslarını açıqlamaqdan , Azərbaycan Respublikasının maliyyə bazarlarındakı hal-hazırki durumunu geniş şəkildə təhlil etmək , onların faydalılığını qiymətləndirmək . iqtisadi yüksəlişə maliyyə bazarlarının təsirlərini yaxşılaşdırmasına aid nəzəri cəhətdən əsaslanmış tövsiyələr tərtib edib hazırlamaqdan ibarətdir...

İstifadə olunmuş tədqiqat metodları. Tədqiqat işində müqayisəli təhlil, o cümlədən şamdan qrafiki metodundan geniş şəkildə istifadə edilmişdir

Tədqiqatın informasiya bazası. Tədqiqatın informasiya bazası mövzu ilə əlaqədar azərbaycanlı , rus və eləcə də , ingilis iqtisadçı alimlərinin əsərlərindən , bunlarla yanaşı , maliyyə bazarları , həmin bazarlarda qiymət əmələgəlməsi və birja ticarəti ilə əlaqəli qaydaları özündə əks etdirmiş beynəlxalq təcrübəli , respublika daxili qərarlar , normativ hüquqi aktlar , qaydalar və mövzünü ilə əlaqədar internet mənbələrindən təşkil olunmuşdur.. Tədqiqatın məhdudiyətləri. Azərbaycan dilində ədəbiyyatın olmaması, mövzunun heç bir sahə üzrə araşdırılmaması.

Tədqiqatın nəticələri. Tədqiqatın sonunda Azərbaycanın maliyyə bazarlarında qiymət əmələgəlməsində primitiv üsullardan istifadə və sığorta bazarlarında vəziyyətin gərgin olması müəyyən edilmişdir.

Nəticələrin elmi-praktiki əhəmiyyəti. Respublikamızın alimləri bu mövzu üzrə araşdırılma aparılmaqları üçün əldə olunan nəticələrə əsasən müəssisələrə əhəmiyyətli təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: Maliyyə bazarları , Şamdan qrafikləri, qiymət əmələgəlməsi.

MİLLİ İQTİSADİYYATDA TURİZM SEKTÖRÜNÜN YERİ, TURİZM SEKTÖRÜNÜN İQTİSADİ ƏHƏMİYYƏTİ

Nadir HƏSƏNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nadir-hs@mail.ru

Xülasə

"Turizm haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanununda turizm belə tərif edilir: Turizm- Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin müvəqqəti olacağı ölkədə (yerdə) ödənişli fəaliyyətlə məşğul olmamaq şərtilə istirahət, sağlamlaşdırma, tanış olma, idraki (tarix və mədəniyyət sərəvətlərindən bəhrələnmə və s.), iş-peşə (vəzifə borclarının icra edilməsi istisna olmaqla), idman və dini məqsədlərlə daimi yaşayış yerlərindən müvəqqəti getmələridir (səyahətləridir).

Elmi ədəbiyyatlarda turizm anlayışının tərifinin müxtəlif təsvirləri mövcuddur. Bern universitetinin professorları V.Xunziker və K.Karl turizm termininin ilk və dəqiq tərifini vermişdilər və bu tərif turizm üzrə elmi ekspertlərin beynəlxalq assosiasiyası tərəfindən qəbul edilmişdir. Bu alimlər turizmi belə tərif edirlər: Turizm- mənfəət əldə edilməsilə əlaqəsi olmayan, insanların səyahəti nəticəsində meydana gələn və onların daimi yaşayış yerlərinə gedib çatmasınadək qarşılıqlı əlaqələr və hadisələrdir.

1981-ci ildə Madriddə keçirilən Ümumdünya Turizm Konfransında turizm belə tərif edilmişdir: Turizm- aktiv istirahətin növlərindən biridir, bir çox regionları və ölkələri tanımaq üçün və bir sıra ölkələrdə idman elementlərini birləşdirməklə səyahətdir. Qeyd etmək lazımdır ki, turist səfərləri o vaxt baş verir ki, zaman (bir gündən artıq) və məkan (başqa yerə getmək) meyarlarına əməl olunsun. 1989-cu ildə turizmə dair Haaqa deklarasiyasında turizmin tərfi belə verilmişdir: Turizm- insanların yaşadığı və işlədiyi yerdən sərbəst şəkildə yerdəyişməsidir, həmçinin bu yerdəyişmə nəticəsində meydana gələn tələbatların ödənilməsi üçün yaradılmış xidmətlər sferasıdır.

Hüquqi nöqtəyi-nəzərdən turizm qarşılıqlı münasibətlərin və xidmətlərin məcmusudur, kommersiya, peşə səbəblərilə bağlı olmayan, səyahət edən tərəfindən müvəqqəti və könüllü olaraq yaşayış yerinin dəyişdirilməsidir.

İqtisadi nöqtəyi-nəzərdən turizm ölkə iqtisadiyyatının digər sahələrilə, milli iqtisadiyyatın dünya təsərrüfatı ilə əlaqəsi olan iri iqtisadi sistemdir, həmçinin turizm əmtəə və xidmətlərini istehsal və realizə edən iqtisadi fəaliyyət sferasıdır.

Açar sözlər: Turizm, İqtisadiyyat, Təhlil

VERGİ SİSTEMİNİN OPTİMAL STRUKTURUNUN QURULMASINDA BİRBAŞA VƏ DOLAYI VERGİLƏRİN NİSBƏTİNİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ

Nadir İBRAHİMLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ibrahimlinadir96@gmail.com

Xülasə

Dövlət tərəfindən vergilərin hesablanması, tutulmasının düzgünlüyü və vaxtında büdcəyə ödənilməsi üzərində nəzarətin ən səmərəli forması onların audit yoxlanmasıdır. Vergilərin auditi dedikdə, təkə vergi ödəyicilərinin vergidən yayınması, vergi mənbəyinin gizlədilməsi, mühasibat sənədlərinin qaydada olmaması və onların uçotunun düzgün qurulmaması hallarının aşkar edilməsi deyil, eyni zamanda vergi orqanlarının öz işlərini səmərəli, qərəzsiz, obyektiv şəkildə, qanun və digər nomativ sənədlərə uyğun formada icra olunması nəzərdə tutulur.

Bazar iqtisadiyyatının tələblərinə uyğun vergi sisteminin qurulması tətbiq edilən uçot qaydalarından əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Dolayı vergilərin uçot və auditi bazar iqtisadiyyatında irəliləyən və inkişaf edən bir ölkə kimi respublikamızda aktual bir prosesdir. Ölkəmizdə bazar mexanizmlərinin fəaliyyəti üçün lazım olan normal şərait yaradılır. Həmin proseslər bu mexanizmlərdən biri və əsası olan vergilərin köməyi ilə tənzimlənir. Müstəqil bir dövlət kimi respublikamızda iqtisadiyyatın idarə edilməsi istiqamətində möhkəm hüquqi bazanın olması təqdirəlayiq bir haldır. Bunun nəticəsidir ki, vergilərin uçot və auditinin aparılmasında dövlət orqanları və vətəndaşların hüquq və öhdəlikləri qanun və digər hüquqi sənədlərlə tənzimlənir. Dolayı vergilərin dövlət büdcəsindəki rolu və əhəmiyyəti nəzərə alınaraq Vergi Məcəlləsində ƏDV, Aksizlər və Mədən vergisinin norma və dərəcələri, vergi ödəyicilərinin hüquq və öhdəlikləri aydın qeyd olunmuşdur.

Respublikamızın neft-qaz ölkəsi olduğunu nəzərə alsaq mədən vergisinin uçot və auditinin nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu görürük. Bu baxımdan dolayı vergilərin uçot və auditi eyni zamanda onların təkmilləşdirilməsi yollarının araşdırılması respublikamızda aktual bir mövzudur.

Açar sözlər: Vergi, Vergi sistemi, Birbaşa vergilər, Dolayı vergilər

DÜNYA MALİYYƏ QLOBALLAŞMASININ AZƏRBAYCANA TƏSİRİ

Nadirə YUSİFOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nadira.yva@mail.ru

Xülasə

Hər kəs tərəfindən qəbul edilən bir tərfi olmamasına baxmayaraq qloballaşma 1990-cı illərdən sonra geniş müzakirə mövzusu olmuşdur. Hətta demək olarki Dünya bu gün vahid bir iqtisadiyyata malikdir. Xüsusilə də, qloballaşmanın maliyyə bazarlarına təsirləri çox dərin olmuşdur. Texnoloji inkişafın təsiriylə maliyyə bazarları qloballaşmış və vahid bir maliyyə bazarının filialları olaraq fəaliyyətə başlamışdır. Maliyyə qloballaşmasına səbəb olan digər vacib bir faktor olan tənzimləmələrin azaldılması bu bazarları böhranlara qarşı həssas etmişdir. Bazarların inteqrasiyası dünya səviyyəsində böhranların yaranmasına gətirib çıxarmışdır. Bir yandan ölkələrin özünəxas struktur problemləri, bir tərəfdən, global maliyyə əlaqələrinin yeni dinamikaları, 1980-ci illərdən bəri inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ciddi borc yükü problemi yaratmışdır. İstər, bu ölkələrdəki xarici borcların əldə etdiyi ölçülər, istərsə də onların strukturu, effektiv xarici borc idarəçiliyini bu ölkələr kontekstində zəruri hala gətirmişdir. Həmçinin, ölkəmizdə bu istiqamətdə səylərin son illərdə intensivləşməyə başlaması müşahidə olunmuşdur.

Azərbaycanın hazırda qarşı-qarşıya olduğu təməl problem, 2015-2016 iqtisadi şokunun maliyyə sektorunda yaratdığı çətinlikləri aradan qaldırmaq və milli iqtisadiyyatın gələcəkdə yarana biləcək xarici şoklara qarşı dayanıqlılığını artırmaqdır. Dünya bazarında neftin qiymətinin düşməsi və ardınca gələn devalvasiyalar idxal məhsullarının qiymətini kəskin şəkildə artırmış və manatın etibarlılığının azalması ilə birlikdə investisiya mühiti zərbə almışdı. Bu problemlərin həlli və iqtisadi reabilitasiyanın reallaşması üçün isə Azərbaycanın xarici ölkələr və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının davamlılığı vacib bir nüansıdır. Məhz bu konseptdə maliyyə qloballaşmasının Azərbaycana son dövrlərdəki təsiri və bu zaman dilimində izlənilən siyasət və inkişaf prioritetləri məqalənin əsas mövzusuudur.

Açar sözlər: İqtisadi inkişaf, Xarici investisiya, Xarici ticarət, Qeyri-neft sektoru, ÜDM

ÖLKƏ İQTİSADİYYATININ VƏ ONUN APARICI SAHƏSİ OLAN SƏNAYESİNİN MÖVCUD VƏZİYYƏTİ

Nahid KİŞİZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nahid.kishiyev96@mail.ru

Xülasə

Məqalənin mövzusu ölkə iqtisadiyyatı və onun aparıcı sahəsi olan sənayenin mövcud vəziyyətidir. Giriş olaraq, ölkə müstəqilliyinin ilk illərindən etibarən müasir dövrə qədər olan vəziyyətin təhlili verilmişdir. Ölkə iqtisadiyyatının inkişafının bünövrəsi sayılan Əsrin müqaviləsi imzalanmasına toxunulmuş və bununla əlaqədar olaraq, neft strategiyası işlənilib hazırlanmışdır. Milli iqtisadiyyatda əhəmiyyətli keyfiyyət dəyişiklikləri qeyd olunmuşdur. 1997-ci ildə ilk neft hasil edilmiş və 1999-cu ildə ilk neft ixrac olunmuşdur. 2000- illərdə isə artıq neft sektoru yüksək səviyyədə inkişaf etmişdir. 2015-ci ildə baş tutan devalvasiyadan sonra neftin qiyməti kəskin çəkildə aşağı düşmüş və nəticə etibarilə dövlət ölkə sənayesinin digər sektoru olan qeyri-neft sektorunun inkişafına böyük diqqət ayırmışdır və bununla əlaqəli olaraq hökumət tərəfindən irimiqyaslı layihələr, dövlət əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilmişdir və hal-hazırda davam etdirilir. Araşdırma zamanı bir sıra metodlardan istifadə edilmiş və internet resurslarına istinadlar olunmuşdur. Tədqiqat işində analizə geniş yer ayrılmış və ölkə iqtisadiyyatı və onun sənayesinə dair təhlillər verilmişdir. Bu təhlil zamanı istifadə olunmuş ən mühüm göstərici Ümumi Daxili Məhsul olmuşdur. Bu makroiqtisadi göstərici vasitəsi ilə sənayenin ayrı-ayrı sahələrinə dair məlumatlar əks edilmişdir. O cümlədən, neft və qeyri-neft sektorunun son illərdəki vəziyyəti müqayisəli şəkildə tədqiq edilmişdir. Sənayedə əsas kapitalla yönəldilmiş investisiyaların həcmi də mühüm məsələ hesab olunur və tədqiq olunmuşdur. Ölkə sənayesinin dörd sahəsi təhlil edilmiş və sonda nəticə və təkliflər verilmişdir.

Açar Sözlər: Ölkə iqtisadiyyatı, Neft sektoru, Qeyri-neft sektoru, ÜDM

TƏDİYYƏ BALANSININ TƏNZİMLƏNMƏSİNDƏ DÖVLƏTİN ÖZƏL SEKTORLA QARŞILIQLI ƏLAQƏSİNİN ROLU. İNFORMASIYA ÖHDƏLİYİ

Nahid MƏMMƏDZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
memmedzadenahid@gmail.com

Xülasə

Dövlət və biznes qurumları bir çox istiqamətdə qarşılıqlı əlaqədədirlər və bir-birinə bağlıdırlar. Həm planlı, həm də bazar iqtisadiyyatlı ölkələrdə bu əlaqənin yaxşılaşdırılması və möhkəmlənməsi mühüm stratejik addım kimi qəbul olunur. Davamlı və artan iqtisadi artımı təmin etmək üçün hökumət biznes qurumları üçün uyğun şərait yaratmağa çalışmalıdır. Təşkilatlar hökumətlərin qanunlarına riayət etməlidirlər ki, biznesləri səmərəli şəkildə idarə edə bilsinlər. Biznesin əsas məqsədi mənfəət əldə etmək, hökumətlərin məqsədi isə iqtisadi sabitliyin və böyümənin təmin olunmasıdır. Fərqli olmalarına baxmayaraq hər iki məqsəd bir-birindən asılıdır. Bunun üçün hökumət, təşkilat və ya müəssisələr müxtəlif məsələlər üçün hər zaman bir-birilərinə təsir edir və bir-birini inandırmağa çalışırlar. İqtisadiyyatın və xalqın rifahı üçün hökumət və biznes arasında balanslı bir əlaqə tələb olunur. Bildiyimiz kimi tədiyyə balansı ölkələrin xarici dünya ilə qarşılıqlı münasibətlərini əks etdirən ümumiləşdirici göstəriciləri ifadə etdirir. Tədiyyə balansının yaxşılaşdırılması istiqamətlərindən biri də yerli istehsalın sürətlənməsi, rəqabətqabiliyyətli, dünya bazarına çıxarıla biləcək məhsulların ölkədə istehsal olunmasıdır. Dövlətin əsas iqtisadi maraqlarından və vəzifələrindən biri yerli bazarı inkişaf etdirib, ölkənin ixrac potensialının artırılması və xarici investorların da cəlb olunmasıdırsa, qeyd etdiyimiz əlaqə - dövlət və özəl sektor arasında mühüm xarakter daşmalıdır. Azərbaycanda bu əlaqənin gücləndirilməsi üçün xüsusən son dövrlərdə önəmli addımlar atılmağa başlanmışdır. Bu əlaqələrdən ən mühümlərindən biri də dövlət və özəl sektor arasında əlçatan, operativ, effektiv informasiyanın təmin olunmasıdır.

Açar sözlər: İnformasiya, Tədiyyə balansı, İnvestisiya

AİLƏ BİZNESİ ÜZRƏ DÜNYA ÖLKƏLƏRİNİN TƏCRÜBƏSİ

Nəringül MİKAYILZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

narin.mika14@gmail.com

Xülasə

Biznesin məqsədi sadəcə mənfəət əldə etmək deyil, həmçinin müştəri ehtiyaclarını düzgün ödəməklə müəyyən reputasiyaya sahib olmaqdır. Bugün ailə şirkətlərinin çoxlarının apardıqları biznesə bağlı olmaları, işin daha düzgün getməsinə imkan yaradır. Ailə şirkətlərinin bir sıra üstün cəhətləri vardır. Birincisi, biznesin stabil olmasıdır. Ailə şirkətləri biznes aparılmasında kredit anlayışına görə digər şirkətlərlə müqayisədə daha ehtiyatlı olurlar. Bu nöqtəyi nəzərdən ailə şirkətləri stabil maliyyə imkanlarına malik olur və düzgün xətlə kəşf edirlər. Belə şirkətlər çox az hallarda müflisləşmə ilə rastlaşır. İkincisi, idarəetmə qərarlarında qətiyyət və operativlikdir. Korporativ şirkətləri idarə edən menecerlər hər hansısa bir qərarın verilməsi üçün daha bürokratik davranırlar. Bunun əsas səbəbi atılan addımlara görə səhmdarların razılığını almağın vacibliyi və əlbəttə ki, qətiyyətsizlikdir (bunlar menecerlər üçün xas olan bir xüsusiyyətdir). Təbii ki, ailə şirkətləri bu cəhətdən həm operativ, həm də risklərə tez gedən olurlar. Üçüncüsü, şirkətin dəyərlərinin yaradılmasıdır. Ailə şirkətlərində şirkəti idarəetmə məntiqi şirkətə məxsus fəlsəfənin üzərində aparılır. Başqa sözlə desək şirkət sahibləri demək olar ki, bir xüsusiyyətli adamlar olurlar və bu biznesdə ən vacib üstünlüklərdən olan daimilik yaradır.

Ailə biznesi ölkədə orta səviyyənin formalaşmasında çox önəmli bir funksiya daşıyır. Eyni zamanda biznes elita formalaşdırır. Bugün Avropa ölkələrində ailə biznesləri çox güclüdür. Almaniyada orta ölçüdə olan şirkətlərin 75%-i ailə şirkətləridir və ildən-ilə bu şirkətlər öz satış potensiallarını artırurlar.

Açar sözlər: Biznes, Ailə biznesi, Biznes-elita, Korporativ şirkət

AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATINDA NEFTİN ROLU

Natiq HƏSƏNLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
natiqhesenli707@gmail.com

Xülasə

Neft, Yer kürəsində ən mühüm təbii enerji ehtiyatlarından sayılır. Neft elektrik enerjisinin əldə edilməsi və nəqliyyat vasitələrində yanacaq kimi istifadə edilir. Bundan əlavə neft kimya sənayesində süni materialların və başqa məhзуlların alınmasında istifadə edilir. Buna görə də, o həm də "Qara qızıl" adlanır.

Neft-qaz sıralı karbohidrogen yataqlarına yerin min, 2 min metrdən 5-6 min metrə qədər dərinliklərində rast gəlinir. Adətən, bu dərinlik 1000-3000 metr təşkil edir. Yer səthinə yaxınlaşdıqca atmosfer sularının və bakteriyaların təsiri altında neft deqradasiyayaməruz qalır (biodeqradasiya) və qatılaşır. Kimyəvi tərkibinə görə neft təbii qaza və asfalta yaxındır. Bu səbəbdən də çox vaxt bu maddələr ümumilikdə petrolitlər də adlanırlar.

Azərbaycanda XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq inkişaf edən və Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında əhəmiyyətli rolu olan sahə. Neft sənayesi əsas etibarilə Bakı ətrafında cəmləşib.

Ölkədə əsl neft bumu XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. Həmin dövrdə Rotşild və Nobel qardaşları, eləcə də Rusiya imperiyasının neft sənayəçiləri Bakı nefti sayəsində inkişaf edirdi. Sonra isə neft yataqlarının işlənməsi və hasilatı məsələlərinə Moskvada oturan Partiya funksionerləri rəhbərlik edirdilər.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra 90-cı illərin əvvəllərində bir çox çətinliklərlə üzləşmişdir. SSRİ-nin keçmiş respublikaları ilə Azərbaycan Respublikası arasında iqtisadi əlaqələrin qırılması, respublika ərazisində qeyri-sabitliyin mövcud olması, maliyyə və texniki təchizatın sızra enməsi neft və qaz sənayesinin ağır böhran vəziyyətinə salmışdır. Bütünlükdə bu çətinliklər maliyyə, texniki və digər problemlər aşkar edilmiş "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" kimi yataqların işlənməsinə imkan vermirdi. Neft sənayesində yaranmış çətin vəziyyətdən çıxmaq və ölkəmizin karbohidrogen ehtiyatlarının mənimsənilməsi üçün iki variantdan birini seçmək lazım idi. Ya 15-20 il ölkəmizin maliyyə-iqtisadi vəziyyətinin əlverişli olmasını gözləmək, ya da xarici neft şirkətlərini dəvət etmək lazım idi.

O dövrdə Azəri-Çıraq-Günəşli (dərindən sulu hissəsi) yataqlarının işlənməsi üzrə xarici şirkətlərlə danışıqlara başlandı. 1994-cü ilin sentyabrın 20-də Azəri-Çıraq-Günəşli (dərindən sulu hissəsi) yataqlarının işlənməsi üzrə dünyanın 7 ölkəsinin 11 məşhur neft şirkəti ilə "Məhsulun Pay Bölgüsü" sazişi – "Əsrin müqaviləsi" imzalandı.

Açar sözlər: Neft sənayesinin tarixi, İqtisadi həyatda neftin rolu, Neftə qoyulan sərmayə

ŞƏKİ-ZAQATALA İQTİSADI RAYONUNDA QIDA SƏNAYESİNİN İNKİŞAFINA TƏSİR EDƏN AMİLLƏRİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Nənəxanım MƏSİMLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nanakhanim.masimli@gmail.com

Xülasə

Bu gün müasir dünya təcrübəsində regional iqtisadi siyasət dövlətlə regionlar və regionların öz aralarında münasibətlərini əks etdirməklə bütövlükdə və regional baxımdan ölkənin iqtisadi inkişafının idarə olunması fəaliyyəti kimi qəbul edilir. Ölkənin iqtisadi siyasəti ilə regional siyasəti bir-birini qarşılıqlı tamamlamalıdır. Belə ki, iqtisadi siyasət inkişafın qarşıya qoyulmuş məqsədinə çatmaq yolunda yaranan problemlərin həllinə, ölkənin və onun hər hansı hissəsinin rifahının təmin olunmasına istiqamətlənirsə, regional siyasət ərazi inkişafının məhz yuxarıda ifadə olunan məqsədlərə yönli idarə olunmasına xidmət etməlidir. Bütün bazar iqtisadiyyatı mövcud olan ölkələrin inkişaf təcrübəsi də təsdiq edir ki, regionların inkişafına nail olmadan ölkə iqtisadiyyatını gücləndirmək, eləcə də məhsuldar qüvvələri təkmilləşdirmək qeyri-mümkündür. Hazırda regional siyasətin formalaşdırılması və regional inkişafın əsaslarının işlənilib hazırlanması milli iqtisadiyyatın pozitiv və tarazlaşdırılmış inkişafını təmin etməyin başlıca istiqamətidir. Dünya təcrübəsi də sübut edir ki, idarəetmə və inkişaf tədbirlərinin əvvəlcədən qəbul edilmiş, mövcud şəraiti nəzərə alan və elmi cəhətdən hərtərəfli əsaslandırılmış normativ sənədlərin tələbləri əsasında reallaşdırılması uzunmüddətli və daha səmərəli nəticələrin əldə edilməsinə şərait yaradır. Bunlar isə regional inkişaf sahəsində dövlət tənzimləməsinin, yəni iqtisadi proseslərə dövlətin mümkün müdaxiləsinin zəruriliyini müəyyənləşdirir. Məhz bu inkişafın təmin edilməsinin hüquqi tədbirlər sisteminin əsasını təşkil edən məqsədli dövlət proqramlarının əhəmiyyəti böyükdür. Dövlətin reallaşdırdığı iqtisadi siyasətin son məqsədi əhlisinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə nail olmaqdır.

Açar sözlər: Regional siyasət, Qida sənayesi, Regional inkişaf, Dövlət proqramları, Dayanıqlı inkişaf

TİCARƏTDƏ AUDİTİN TƏŞKİLİ VƏ ONUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Nərmin EYVAZLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
narmin422@gmail.com

Xülasə

Mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, bütün müəssisələrdə qanunvericilik aktlarının tələblərinə riyəət edilməsi, qoyulan normaların və beynəlxalq standartların icra edilməsində xüsusi nəzarətin olması, eyni zamanda maliyyə fəaliyyətində yol verilən pozuntu hallarının aşkara çıxarılması prosesi xüsusi diqqət yetirilməli olan məsələlərdən hesab olunur. Qanun pozuntularının qarşısının alınması, müəssisələrin beynəlxalq standartlara uyğun fəaliyyət göstərməsi məqsədinə nail olmaq üçün audit fəaliyyəti dürüst və obyektiv şəkildə icra edilməlidir. Bu məqsədlə müstəqil auditor və ya audit xidməti təqdim edən təşkilatlar kifayət qədər elmi və eyni zamanda praktiki biliyə malik olmalıdır. Bu baxımdan auditor fəaliyyətinin düzgün təşkili və onun təkmilləşdirilməsi məsələləri böyük aktuallıq kəsb edir.

Açar sözlər: Audit, Ticarətdə audit, Auditin təkmilləşdirilməsi

AZƏRBAYCANDA REKLAM BAZARININ MÜASİR VƏZİYYƏTİNİN TƏDQIQI VƏ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Nərmin USUBOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
usubova_narmin94@mail.ru

Xülasə

ETT əsrində reklam gündəlik həyatımızın ayrılmaz parçasına çevrilib və reklamın şirkətlər üçün böyük mənfəət gətirməsi danılmaz faktdır. İnsanların psixologiyasına təsir göstərmək, onlarda məhsul və xidmətlərə qarşı tələb yaratmaq, düzgün prioritetlər qurmaq baxımından reklamların zərurililiyi şübhə doğurmur.

Müasir inkişaf mərhələdə hər gün reklama təzyiqi artır və böyük pullarxərclənir. Reklam əsasən həyat tərzimizi müəyyənləşdirir, qaçınılmaz olaraq bizim düşüncələrimizə, ətrafımıza olan münasibətimizə təsir göstərərək biznes fəaliyyətinin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilib. Tədqiqat işində ölkəmizdə reklam bazarının müasir vəziyyəti araşdırılmış, bu sahədə mövcud olan problemlər təhlil edilərək, həllinə dair bir sıra təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: Reklam, Reklamın inkişafındakı problemlər, İqtisadiyyat, Müəssisə, Mənfəət

DƏNİZ NƏQLİYYATININ DÖVLƏT TƏRƏFİNDƏN TƏNZİMLƏNMƏSİ

Nicat ABBASZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ngabbasov96@mail.ru

Xülasə

Məqalədə dövlət tənzimlənməsinin rolu müəyyənləşdirilmişdir. Xarici ölkələrdə və ölkəmizdə dəniz nəqliyyatının inkişafına şərait yaradacaq qanunların təkmilləşdirilməsi məsələlərinə baxılmışdır. Dəniz nəqliyyatının dövlət tənzimlənməsində fərdi sahibkarlığı məhdudlaşdıran mövcud maneələrin aradan qaldırılması, fərdi qənaətlərin artmasına mane olmaq və digər faktorlara aydınlıq gətirilmişdir. Araşdırma mövcud problemlər müəyyənləşdirilmiş, onların aradan qaldırılması məqsədilə təklif və tövsiyələr irəli sürülmüşdür. Respublikamızda dəniz nəqliyyatı sahəsinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən xüsusi əhəmiyyətli zəruri və önəmli işlərdən biri olan mövcud maddi-texniki bazadan daha səmərəli istifadə edilməsi məqsədi ilə dəniz nəqliyyatı sahəsi üzrə milli qanunvericiliyin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması istiqamətində görülən tədbirlərdir. Ölkəmizin tranzit potensialının gücləndirilməsi məqsədilə donanmanın yenilənməsi və müasir tələblərə cavab verən yeni gəmilərin tikintisi daim diqqət mərkəzində saxlanılır və bu məsələyə xüsusi həssaslıqla yanaşılır. Dəniz donanmasına malik keçmiş sovet respublikalarının bir çoxunda donanmalar qayğısızlıq və nəzarətsizlik üzündən, demək olar ki, dağılıb. Ölkəmizdə isə iqtisadiyyatın strateji cəhətdən mühüm sahələrindən biri olan dəniz nəqliyyatı üzərində nəzarət saxlanılıb. Hazırda donanmada sərnişin bərələri, "Ro-Ro" tipli gəmilər, neft tankerləri, quru yük gəmiləri, boru kəməri çəkən, elmi-tədqiqat, qəza-xilasetmə, yedək və dalğıcı gəmiləri, torpaqqazan, həmçinin analoqu olmayan iritonnajlı kran gəmiləri mövcuddur. Dövlət müəssisələrinin əsas növləri dövlətin tərkibinə daxildir və onlar icra hakimiyyəti orqanının strukturunun bir hissəsini təşkil edir və iqtisadiyyatın milliləşdirilmiş sektorunun əsasını təşkil edən muxtar dövlət mülkiyyətidir. Səhmlərinin dövlətə məxsus hissəsi və ya hissəsi olan səhmdar cəmiyyətlər şəklində təşkil edilən qarışıq müəssisələr var. Lakin, bu şirkətlər yalnız dövlət səviyyəsində yüksək səviyyədə şərtlərlə təsnif edilə bilər, çünki burada dövlətin kapitalda iştirakı reproduksiya prosesinin məqsəd və mexanizmlərində dəyişikliklərlə müşayiət olunmur.

Açar sözlər: Dəniz nəqliyyatı, dəniz iqtisadiyyatı, bazar, tələb, təklif.

YENİ İQTİSADI REALLIQLAR ŞƏRAİTİNDƏ DÖVLƏTİN ANTIİNFLYASIYA SİYASƏTİNİN REALLAŞMASI MEXANİZMİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNİN PRİORİTETLƏRİ

Nicat ƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nicat.m.aliyev1@gmail.com

Xülasə

Hər hansı bir dövlətin antiinflasiya siyasətində kompleks yanaşma başlıca üsul olsa da, konkret şəraitdə dövlətin antiinflasiya siyasəti hal-hazırkı reallıqlardan yaranan tələbləri də nəzərə almalıdır. Baxdığımız tədqiqat işində böhranla mübarizənin beynəlxalq təkmilləşdirmə mexanizmləri təhlil olunmuşdur. Pul kanallarının pul kütləsi ilə ifrat şəkildə dolması nəticəsində əmtəə qiymətlərinin artımına gətirən inflasiya iqtisadi fenomen kimi XX əsrdə yaranmışdır, baxmayaraq ki, qiymət artımları daha əvvəllər, müharibə dövrlərində də mövcud olmuşdur. İnflasiya terminin özü milli pul sisteminin xırtdanmayan kağız pullara kütləvi keçidi ilə bağlı olaraq yaranıb. İlk mənada inflasiyanın mənası kağız pulların ifrat dərəcədə olması və bununla əlaqədar olaraq onların qiymətdən düşməsi ilə bağlı oldu. İnflasiya bazar iqtisadiyyatının daimi elementi olaraq global xarakter almağa başlamışdır. Əmtəə istehsalının sürətli artımı, onun strukturun mürəkkəbləşdirilməsi, qiymət sisteminin və pul köçürmələrinin universallaşması inflasiya problemini daha da mürəkkəbləşdirmişdir. Məqalədə dövlət xərclərinin artması və dövlət büdcəsinin kəsrinin inflasiyanın səviyyəsinə təsiri də təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Antiinflasiya siyasəti, Maliyyə böhranı.

DÖVLƏTİN FİSKAL TƏNZİMLƏNMƏ MEXANİZMİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Nicat KAMİLLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
k.nicat10@mail.ru

Xülasə

Müasir şəraitdə həyata keçirilən fiskal siyasət konsepsiyasının məqsədi istehsalın tərəqqisi əsasında əhalinin yaşam səviyyəsinin daha da yaxşılaşması, ictimai istehsalın əlverişliliyinin intensiv artımını tətbiq etmək olmalıdır. Müasir maliyyə strategiyası ayrı-ayrı mülkiyyət formalarının, bazar əlaqələrinin tərəqqisi, əmtəə, iş qüvvəsi və kapital bazarının eyni hüquqlu fəaliyyəti əsas götürülməklə tərtib edilir. İqtisadi və sosial sferaya maliyyə təsirinin mühüm üsulları bunlardır: vergiqoyma, maliyyə sərvətləri ilə manevr etmə, maliyyələşdirmə, maliyyə bazarı və s. Dünya praktik fəaliyyəti bu üsulların çevik və əlverişli olduğunu sübut edir. Modern dövrün fiskal siyasət maliyyə strategiyasının və mövcud iqtisadi mühitin tələblərinə müvafiq olaraq tərtib edilir. Azərbaycan Respublikasında mürəkkəb iqtisadi və maliyyə mühitində istehsalın əlverişliliyinin zəiflədiyi bir vaxtda təsərrüatların maliyyə sağlamlaşdırılması üçün kompleks tədbirlər sistemi tərtib edilmişdir. Birinci və vacib hesab edilən tədbir azad sahibkarlıq fəaliyyətinin tanınmasıdır. Ayrı-ayrı təsərrüfatçılıq formalarının tətbiqi rəqabətin tərəqqisinə imkan yaradır. Təşəbbüskarlığa, ictimai ehtiyacın qarşılınmasına, sərvətlərin müdafiəsinə, texniki bazanın və məhsul çeşidinin yenilənməsinə, işçi kollektivinin sosial problemlərinin çözülməsinə yardım edir. İqtisadiyyatın üzvü quruluşunun təkar qurulması da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Fiskal siyasətin inkişaf etməsinin mühüm istiqamətlərini dövlətdə sosial-iqtisadi tərəqqinin dinamikasına, onun strukturuna və dəyişmə meyllərinə müvafiq olaraq vacib olan pul axınının tapılması və onun əlverişlilik dərəcəsinin artması metodları, tədbirləri və normativ hüquqi bazası əhatə edir.

Açar sözlər: Fiskal, İqtisadi tənzimləmə

DÜNYA MALİYYƏ BÖHRANLARININ XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATINA TƏSİRİ

Nicat RZAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nicat.rzayev111@gmail.com

Xülasə

Təkamül inkişafın dialektik qanununa görə, iqtisadi artım tempi öz dinamikasına görə bərabər deyil, bir birinin arxasınca gedən artım və enmələrlə xarakterizə olunur. Yəni fasiləsiz iqtisadi artım prosesi tsiklik təzahür etməklə ardıcıl dörd mərhələdən keçir. Bu mərhələlər pik (çiçəklənmə), sıxılma-daralma (reçessiya), alt (depressiya) və bərpa vasitəsilə genişlənmədir ki, məcmu şəkildə işgüzar və iqtisadi tsikl adlanır. Reçessiyanın başlanğıc mərhələsi böhran vəziyyət, reçessiyanın və depressiyanın fazaları isə böhran adlanır. Tsiklik artımın qanunauyğunluğunu bilərək qeyd etmək olar ki, böhran - bu təsadüf deyil, mövcud zərurətdir ki, onu proqnozlaşdırmaq, diaqnozlaşdırmaq lazımdır, lakin onu heç bir halda inkar etmək olmaz. İşgüzar tsikl fazasının identifikasiyası üçün iqtisadi təhlildə resursların məşğulluq həcmi, ümumi məhsul həcmi və qiymət səviyyəsi kimi göstəricilərdən istifadə tövsiyyə olunur. "Çiçəklənmə" fazası ÜDM-in yüksək artım tempi, resursların tam məşğulluğu və qiymətlərin qalxması ilə xarakterizə olunur.

Böhran vəziyyətinin əsas simptomu resursların tam məşğulluğu halında işgüzar fəallığı zəifləyir, bir müddət təkrar istehsal tempi azalır, sonra isə reçessiya dönüş fazası başlayır. Ona sıxılma xarakterikdir ki, bu halda resurslar, ümumi məhsulun həcmi, məşğulluq azalır, qiymətlər yüksək olaraq qalır. Reçessiya artıq depressiyaya keçir ki, bu proses məşğulluğun və istehsalın minimum səviyyəsi ilə xarakterizə olunur.

Depressiya fazasının gedişatı xarakteri və ondan çıxış daha çox dövlətin siyasətindən və iqtisadiyyatın həyat tsikli mərhələsinin uzunluğuna təsir vasitəsilə siyasi iradədən asılıdır. Müxtəlif ölkələrin iqtisadi azad ərazilərində yaranan böhran təzahürlərinin təhlili bir sıra nəzəriyyələrin irəli sürülməsinə imkan verir. Bu nəzəriyyələr böhranların yalnız yaranmasını izah etmir, həmçinin dövləti böhranların qarşısının alınması və zəiflədilməsi üzrə müxtəlif mexanizmlərlə silahlandırdı.

Açar sözlər: Böhran, Reçessiya, Depressiya

MÜASİR İNKİŞAF MƏRHƏLƏSİNDƏ YENİ QLOBAL VALYUTA SİSTEMİNİN FORMALAŞMASI PERSPEKTİVLƏRİ

Nicat VƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nicat.818@mail.ru

Xülasə

Hazırda dünyanın global valyuta sisteminin formalaşması və inkişafında BVF mühüm rol oynayır. BVF beynəlxalq valyuta-maliyyə problemlərinə dair məsləhətləşmələr aparmaq və birgə əməkdaşlıq üçün forum kimi xidmət göstərir. BVF, həmçinin müvafiq prinsiplərin və prosedurların köməyi ilə, mübadilə məzənnələri barəsində üzv dövlətlərin siyasətinə ciddi nəzarət etməklə onların hər birinin öz öhdəliklərini yerinə yetirməsinə nəzarət edir. BVF, global inkişaf və iqtisadi sabitliyə kömək etmək məqsədilə fəaliyyət göstərir. O, iqtisadi çətinliklərlə üzləşən üzv dövlətlərə məsləhətlər verir və onları maliyyələşdirir, həmçinin, inkişaf etməkdə olan ölkələrlə işləyərək, makroiqtisadi sabilliyə nail olmaq və yoxsulluğu azaltmaq üçün onlara kömək edir. Beynəlxalq münasibətlər - iqtisadi, siyasi və mədəni cəhətdən müxtəlif ölkələrin hüquqi şəxsləri və vətəndaşlarında pul tələbi və öhdəliyi yaradır. Beynəlxalq hesablaşmaların spesifikliyi ondan ibarətdir ki, qiymətlərin və ödənişlərin valyuta qismində (adətən xarici valyuta) beynəlxalq valyutalar istifadə edilir. Bununla yanaşı hər bir suverən dövlətdə qanuni ödəniş vasitəsi qismində onun milli valyutası istifadə olunur. Valyuta bazarları - elə bazar növüdür ki, burada xarici valyutaların alqı-satqısı, tələb və təklifin əsasında əmələ gələn məzənnə üzrə milli valyutaya dəyişdirilməsi həyata keçirilir. Valyuta bazarları, sözüün geniş mənasında, xarici valyutaların alqı-satqısı əməliyyatlarının aparılması zamanı əmələ gələn iqtisadi münasibətlər sferasıdır. Valyuta bazarında valyuta dəyərlilərinin satıcıları və alıcılarının maraqlarının reallaşdırılması baş verir. Təşkilati-texniki nöqteyi-nəzərdən valyuta bazarı milli və xarici bankları və broker firmalarını birləşdirən müasir rabitə vasitələri şəbəkəsi vasitəsilə valyuta satışının təşkili formasıdır.

Açar sözlər: Valyuta sistemi, BVF, Globallaşma, Qlobal valyuta perspektivləri

AZƏRBAYCANIN ÜMUMDÜNYA TİCARƏT TƏŞKİLATI İLƏ ƏMƏKDAŞLIĞININ İNKİŞAF MEYLLƏRİ

Nigar DADAŞLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
393nikki@gmail.com

Xülasə

Azərbaycanın iqtisadi tarixində ölkənin ÜTT-yə üzv olması, ekspertlər cəmiyyətində indiyədək güclü mübahisələrə, hökumət və biznes arasında dialoqda isə gərginlik yaradan mühüm bir məsələyə çevrilmişdir. Bu cür qızğın müzakirələrin olması ölkənin mötəbər ümumdünya təşkilatına daxil olmasından sonra iqtisadiyyatının ayrı-ayrı sahələrinin və seqmentlərinin, xüsusilə də kənd təsərrüfatı sferasının taleyi qarşıya çoxlu suallar çıxarır. Bu birləşmənin tərəfdarlarının və əleyhdarlarının məntiqlərinin və dəlillərinin sistemləşdirilməsindən çox şey asılıdır və ən birinci, bu problemin çox geniş bir kontekstini əhatə edərək vacib bir suala cavab tapmaq lazımdır: ölkə Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzv olduqdan sonra nə əldə edəcəkdir: ticarət «Titanik»inə bileti, yoxsa, geniş imkanlar məkanına giriş biletini?

Ümumdünya Ticarət Təşkilatı – beynəlxalq bir təşkilat olmaqla 1948-ci ildən fəaliyyət göstərən Tariflər və Ticarət haqqında Baş Sazişin (GATT) varisi hesab olunur. ÜTT 1995-ci ildə təşkil olunmuş və bundan əsas məqsəd beynəlxalq ticarətin liberallaşdırılması və Uruqvay raundunun çoxtərəfli ticarət danışıqlarının (1986-1994-cü illər) sazişlər paketi əsasında üzv-dövlətlərin ticarət-siyasi münasibətlərinin tənzimlənməsi olmuşdur. Bu sənədlər müasir beynəlxalq ticarətin hüquqi bazasını təşkil edir.

ÜTT-nin üzvü olma xarici ticarət üzərində dövlət inhisarından imtina olunmasını, dünya təsərrüfatında qəbul olunmuş ümumi prinsiplərin əsasında bazar iqtisadiyyatı ölkələri ilə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsini və dərinləşdirilməsini, beynəlxalq iqtisadi təşkilatlarla əlaqələrin yaradılmasını nəzərdə tutur. Azərbaycan bir sıra iri gömrük, ticarət və maliyyə təşkilatlarının, o cümlədən, Gömrük Əməkdaşlığı Şurası, Beynəlxalq Valyuta Fondu və Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Beynəlxalq Ticarət Palatası ilə sıx əlaqələr yaratmaqla, öz qarşısında mühüm bir məqsəd də qoymuş və bu da Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzv olaqdan ibarətdir. Sadalanan göstricilər məqalədə öz əksini geniş tapmışdır.

Açar sözlər: ÜTT, GATT, Subsidiyalar, De minimis

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA MÜƏSSİSƏLƏRİN MALİYYƏ SİSTEMİNDƏ YARANAN PROBLEMLƏR VƏ ONLARIN HƏLLİ YOLLARI

Nigar MİRİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nigarmiriyeva1995@gmail.com

Xülasə

Maliyyə münasibətlərinin sfera və həlqələrinin qarşılıqlı əlaqəsinin cəmi maliyyə sistemini əhatə edir. Məhsulun dəyərini bölgüsü və yenidən bölgüsü üzrə bütün subyektlər arasında pul münasibətlərinin təşkili forması kimi məhz maliyyə sistemi çıxış edir.

Müəssisələrin maliyyə sistemi dedikdə, maliyyə münasibətlərinin bir hissəsi başa düşülür. Sahibkarlıqla qırılmaz surətdə əlaqədə olan maliyyə sistemi, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə aid müəssisələrdə gəlirlərin formalaşması və istifadəsi prosesini özündə birləşdirir. Müəssisələrin maliyyə sistemi ölkənin funksional maliyyə sisteminin tərkib hissəsidir. Ümumilikdə müəssisələrin maliyyə sisteminin iştirakı olmadan bütövlükdə ictimai istehsal fonlarının dövryyəsi baş verə bilməz. Elmi məqalənin yazılmasının məqsədi, müəssisələrdə maliyyə sisteminin təşkilində meydana gələn problemlərin araşdırılması və həmin problemlərin həlli yollarına dair təkliflərin verilməsindən ibarətdir. Tədqiqatın alətlər bazası kimi daha çox nəticə verə bilən elmi dərkətmə, işlənilmiş hazırlanmış cədvəllər, araşdırmalar və təhlil metodlarından istifadə olunmuşdur. Elmi dərkətmə metodları kimi empirik tədqiqatlar metodundan (müqayisəetmə və s.), həm empirik, həm də nəzəri tədqiqat səviyyəsində istifadə olunan metodlardan, həmçinin nəzəri tədqiqat metodundan istifadə olunmuşdur. Tədqiqatın informasiya bazasını araşdırılan mövzu üzrə yerli və xarici müəlliflərin elmi işləri, rəsmi və biblioqrafik mənbələr, vergi qanunvericiliyi, normativ sənədlər, qərarlar, proqnozlar və metodiki tövsiyələr təşkil edir.

Məqalədə verilən təklif və tövsiyələrin həyata keçirilməsi ölkəmizdə bir çox müəssisələrdə maliyyə sisteminin təkmilləşdirilməsinə müəyyən qədər yardımçı ola bilər.

Açar sözlər: Maliyyə sistemi, Müəssisə, Kredit

NEFT VƏ NEFT MƏHSULLARI BAZARINDA ŞİRKƏTİN FƏALİYYƏTİNİN TƏNZİMLƏNMƏSİNDƏ NƏQLİYYAT-LOGİSTİKA MEXANİZMLƏRİNİN ROLU

Nigar TƏHMƏZOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
tahmazovanigar@gmail.com

Xülasə

Məqalədə neft və neft məhsulları bazarında nəqliyyat-logistika sistemlərinin təhlili aparılaraq mövcud vəziyyət qiymətləndirilmiş, yüklərin çatdırılması üzrə müasir texnologiyalardan istifadənin neft və neft məhsulları bazarında tətbiqi imkanları müəyyən edilmişdir. Neft və neft məhsulları bazarında terminal infrastrukturundan mövcud istifadə vəziyyəti araşdırılmış və onların təkmilləşdirilməsi ilə bağlı müvafiq təkliflər verilmişdir. Məqalənin yazılmasında məqsəd neft və neft məhsulları bazarında nəqliyyat logistikasının müasir vəziyyətini və inkişafı problemlərini araşdırmaqla, gələcəkdə onun bu bazarda rolunun daha da artırılmasına dair nəzəri-praktiki əhəmiyyət kəsb edən təklif və tövsiyələr işləyib hazırlamaqdan ibarətdir.

Məqalənin təhlil hissəsində müxtəlif nəqliyyat növlərinin, o cümlədən dəmiryolunun, dəniz, avtomobil, boru kəməri və hava nəqliyyatının Azərbaycanda yaranma tarixi və inkişafı xüsusiyyətləri nəzərdən keçirilmiş, neft və neft məhsullarının daşınması sahəsində mövcud vəziyyəti araşdırılmış, logistik mexanizmlərin formalaşması və inkişafı problemləri üzə çıxarılmış və onların aradan qaldırılması istiqamətində müvafiq təklif və tövsiyələr işləyib hazırlanmışdır.

Məqalədə həmçinin SOCAR-ın təşkilati fəaliyyətinin tənzimlənməsi üzrə logistik mexanizmlərin inkişafı yolu ilə neft və neft məhsulları bazarında korporativ fəaliyyət formalarının səmərəliliyinin artırılmasına yönəlmiş tədbirlər nəzərdən keçirilmişdir. Neft sahəsində korporativ fəaliyyət strukturu kimi SOCAR-ın təşkilati-iqtisadi strukturunda logistika layihələrinin həyata keçirilməsi üçün müxtəlif yollar təklif olunur.

Tədqiqatın gedişində SOCAR-ın neft ixracatında logistika sistemlərinin çatışmazlığı müəyyən edilmişdir. SOCAR regional strukturlarının əmtəə hərəkəti sistemlərinin təhlili göstərir ki, mövcud planlaşdırma prosesi çox vaxt nəqliyyat və təchizat planlaşdırma arasında dəqiq əlaqə yaratmır. Logistik funksiyaların mərkəzləşdirilmə səviyyəsi yetərincə olmaması səbəbindən şirkətin müxtəlif şöbələri arasında nəqliyyatın təşkili prosesində vəzifələr və səlahiyyətlər dəqiq şəkildə bölüşdürülmür. Bu isə o deməkdir ki, şaquli inteqrasiyanın üstünlüklərindən tam istifadə etmək mümkün olmur və bəzi hallarda şirkətin rəqabət üstünlüklərinin azalmasına səbəb olur.

SOCAR-ın timsalında daxili və xarici təchizat sistemlərinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər hazırlanmışdır. İqtisadi axınların idarə edilməsini optimallaşdırmaq üçün restrukturizasiyaya yeni sistemli və logistik yanaşma təklif edilir. Hesab edilir ki, restrukturizasiyanın logistik təminatı şirkətin kommersiya xidmətlərinin səmərəliliyinin artırılmasına, işgüzar əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə, logistika xərclərinin müəyyənləşdirilməsi və minimallaşdırılmasına və logistika metodları əsasında neft məhsulları təminatının əsaslı şəkildə yaxşılaşdırılmasına yönəldilməlidir.

Açar sözlər: Neft və neft məhsulları bazarı, Logistika, Nəqliyyat-logistika mexanizmləri, Restrukturizasiya.

STRATEJİ YOL XƏRİTƏLƏRİNİN REALLAŞDIRILMASINDA TURİZM SEKTORUNUN İNKİŞAFI

Novruz BAYRAMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
novruzbayramov888@gmail.com

Xülasə

“Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri”nin təsdiqi və bundan irəli gələn məsələlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 16 mart tarixli 1897 nömrəli Sərəncamına əsasən 8 əsas və 3 yardımçı olmaqla, 11 sektor üzrə Azərbaycan iqtisadiyyatının təfəssilatlı inkişaf planlarının işlənilməsi məqsədi ilə işçi qrup yaradılaraq, 2020-ci ilədək iqtisadi inkişaf strategiyasının və tədbirlər planının, 2025- ci ilədək olan dövr üçün uzunmüddətli baxışın və 2025-ci ildən sonrakı dövr üçün hədəf baxışın hazırlanmasına dair müvafiq tapşırıqlar verilmişdir. Milli iqtisadiyyatın inkişaf strategiyasında prioritet istiqamətlərdən biri kimi ixtisaslaşmış turizmin müəyyənləşdirilməsi turizmin inkişafı istiqamətində görülən işlərin davamlılığına xidmət etməklə yanaşı, Azərbaycan Respublikasının cəlbedici turizm məkanı kimi qabaqcıl mövqe tutmasına imkan yaradacaq, eyni zamanda, qarşılıqlı əlaqələrdən və mövcud turizm potensialından səmərəli istifadə edilməklə turizm sektorunun iştirakçıları arasında əməkdaşlığın inkişafına və Azərbaycanda turizm xidmətləri üzrə keyfiyyətin yüksəldilməsinə gətirib çıxaracaqdır. Strateji Yol Xəritəsi nəzərdə tutulmuş müddətlər ərzində turizm sektorunun inkişafının dəstəklənməsi, beynəlxalq və yerli bazarlarda yüksəkkeyfiyyətli və rəqabətədavamlı turizm xidmətlərinin təmin edilməsi, milli dəyərlərə uyğun turizm təcrübəsinin formalaşdırılması, müasir ideya və innovasiyalara əsaslanan yeni investisiya layihələrinin cəlb edilməsi və turizmin inkişafı ilə əlaqədar aidiyyəti orqanların qarşılıqlı koordinasiyası kimi tədbirləri özündə ehtiva edir.

Son illərin statistik göstəricilərinə görə, turizm Azərbaycanda daim inkişaf edən sektorlardan biri olmuşdur. Belə ki, son 5 ildə Azərbaycanda turizm sektorunda xidmət göstərən sahibkarlıq subyektlərinin və turizm məqsədilə gələn xarici ölkə vətəndaşlarının sayında müvafiq olaraq 4,5 və 8,5 faiz ortaillik sabit artım müşahidə edilmişdir. Hazırda turizm sənayesinin ölkə üzrə ÜDM-də və məşğulluqda birbaşa payı müvafiq olaraq 4,5 və 3,3 faiz təşkil edir. Bakı şəhəri beynəlxalq miqyasda tanınan turizm məkanları ilə biznes və istirahəti üstün tutan turistləri cəlb etmək baxımından daim turizm sektorunun inkişafının əsas təkanverici qüvvəsi olmuşdur. Çoxsaylı turizm altsektorlarının inkişafı isə, əlavə olaraq, regional turizmin inkişafına da təkan vermişdir. Təhlillər göstərir ki, qonşu ölkələrdən daha çox turist cəlb etməklə, həmçinin global miqyasda daha çox tələbatın olduğu ölkələr üçün ixtisaslaşmış turizm məkanına çevrilməklə Azərbaycanın hər iki sahə üzrə üstünlüyü daha da artırıla bilər.

Açar sözlər: İqtisadiyyat, Turizm, Strateji Yol Xəritəsi

İSTEHSALIN ENERJİ İLƏ TƏCHİZATINDA ALTERNATİV VARIANTLARDAN İSTİFADƏNİN SƏMƏRƏLİLİYİ

Novruz ƏHMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ahmedovnovruz@gmail.com

Xülasə

İstehsalın enerji ilə təchizatında alternativ variantlardan istifadənin səmərəliliyi ilə bağlı məqalə giriş, metod, analiz, nəticə və təkliflər, ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

Giriş hissəsində məqalənin əhəmiyyətini ifadə edən problemlər, onun müasir dövrdəki aktuallığı, tədqiqatın məqsəd və vəzifələri əks olunmuşdur.

Müasir dövrdə sənayenin və kənd təsərrüfatının sürətli inkişafı, əhəlinin sayının artması və insanların həyat səviyyəsinin getdikcə yüksəlməsi, məişətdə istifadə edilən enerji işlədicilərinin sayının kəskin çoxalması, üzvi və qeyri-üzvi yanacaqlara tələbatı gündəngünə artırır. Qlobal ekoloji problemlərlə qarşılaşan müasir dünyamızda ekoloji cəhətdən təmiz enerji mənbələrinin axtarışı və tətbiqi alimləri daha çox düşündürməkdədir.

Alternativ enerji mənbələrindən istifadənin iqtisadi göstəriciləri ənənəvi enerji mənbələrindən istifadənin iqtisadi göstəricilərinə nisbətən bir qədər baha başa gəlir. Alternativ enerji mənbələrindən istifadəni iqtisadi cəhətdən sərfəli olmasını təmin etmək məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Avropa Birliyi və bir sıra beynəlxalq qurumlar olduqca vacib qərarlar qəbul etmişlər. Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq Azərbaycanda da alternativ enerji mənbələrindən istifadəni genişləndirmək məqsədilə xeyli işlər görülmüşdür. Bu sahədə AMEA-nın tərkibində fəaliyyət göstərən Fizika, Radiasiya Problemləri İnstitutları, o cümlədən Azərbaycan Elmi-Tədqiqat, Energetika və Enerjişəhəri və Hidrolayihə İnstitutları müəyyən nəticələr əldə etmişlər.

Bu məqalədə qısaca olaraq alternativ enerji ehtiyatlarından istifadə ilə bağlı mövcud ədəbiyyatların araşdırılması, tətbiq edilən sistemlərin müəyyənləşdirilməsi, bərpa olunan enerji ehtiyatlarının tarixi və təsnifatı ilə bağlı məsələlər qeyd olunmuşdur.

Eyni zamanda alternativ enerji ehtiyatlarından istifadənin təhlili və qiymətləndirilməsi üsulları araşdırılmışdır

Son olaraq yenilənəbilən enerji üzrə həm dünya üzrə, həm də ölkəmizdə mövcud ehtiyatların həcmi araşdırılaraq müəyyən edilmiş, alternativ enerjinin tətbiqindən sahibkarların əldə edəcəyi səmərəni ifadə edən iqtisadi-riyazi model verilmişdir.

Məqalənin sonunda isə tədqiqatla bağlı əldə edilmiş nəticə və təkliflər verilmişdir.

Açar Sözlər: Alternativ Enerji, Səmərəlilik, Günəş Enerjisi

LİZİNQ ƏMƏLİYYATLARININ VERGİYƏ CƏLB OLUNMASI

Nuranə NAMAZOVA

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
namazova.nurane.1997@gmail.com

Xülasə

Məqalənin yazılmasında əsas məqsəd lizinq əməliyyatlarının Azərbaycan Respublikası və xarici ölkələrin təcrübəsində vergiyə cəlb olunması məsələlərini qarşılıqlı təhlil etmək, vergi ödənişlərinin müasir vəziyyətini öyrənmək və lizinq mexanizminə təsir edən amilləri nəzərdən keçirməkdən ibarətdir. Məqaləni yazarkən Türkiyə, Amerika Birləşmiş Ştatları, Fransa və Estoniya kimi ölkələrin lizinq əməliyyatları, onların vergiqoyma məsələləri təhlil edilmiş və Azərbaycan Respublikası ilə müqayisəsi göstərilmişdir.

Ölkəmiz müstəqillik əldə etdikdən sonra fərqli prizmadan inkişaf edir. Mədəniyyəti, iqtisadiyyatı, islahatları bir sözlə bütün sahələrdə inkişafı ilə diqqət cəkməyə başlamış, xarici ölkələrlə həm investisiya yönümlü, həm də bu və ya digər münasibətlərdə əməkdaşlıqları üçün maraq dairəsinə çevrilmişdir. İnkişaf etməkdə olan ölkəmizdə dövlət büdcəsinin formalaşmasında əsas yerlərdən birini vergilər tutur. Bildiyimiz kimi dövlətin iqtisadi sisteminin tərkib hissəsi olan vergilər iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsinin formasından əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Vergi sistemi dövlət büdcəsinin formalaşmasına və xərclərinin qarşılınmasına xidmət edir. Bununla əlqədar olaraq vergi sistemi dövlət xərcləri nəzərə alınmadan həyata keçirilə bilməz.

Vergi Məcəlləsinin qəbul edilməsindən sonra respublikamızda vergi qanunvericiliyinin inkişaf etdirilməsinin əsas istiqamətləri vergi ödəyicilərinin hüquqlarının qorunması, vergi güzəştlərinin tənzimlənməsi, vergidən yayınma hallarının sayının azalması, əlverişli investisiya mühitinin yaradılması o cümlədən vergi ödəyiciləri üçün bərabər iqtisadi şəraitin yaradılmasına, rezident vergi ödəyiciləri ilə qeyri-rezident vergi ödəyiciləri arasında vergi öhdəliklərinin tənzimlənməsinə, sərbəst rəqabətli vergi münasibətlərinin yaradılmasına nail olunmuşdur.

Açar sözlər: Vergi ödənişləri, Lizinq münasibətləri.

SOSIAL BİZNESİN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Nurlan ABDULLAZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nurlan.abdullazade@yahoo.com

Xülasə

İnkişaf səviyyəsindən asılı olmayaraq dünyanın bütün ölkələrində cəmiyyətin sosial-iqtisadi yüksəlişi dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissələrindən biridir. Sosial siyasətin əsas mahiyyəti hər hansı sosial qruplar və ya ümumilikdə sosial qruplara mənsub olan vətəndaşların həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi və ictimai həyatda iştirakı üçün iqtisadi stimulun formalaşdırılmasıdır. İlk növbədə iqtisadiyyat inkişaf etdikcə, vətəndaşlar üçün əlverişli sosial şərait yaranır digər tərəfdən isə vətəndaşların sosial vəziyyəti yaxşılaşdıqca onların əmək məhsuldarlığı da artır.

Sahibkarlıq, imkanlardan faydalanmaq, mövcud problemlərə həll tapmaq və bu sahədə riskləri nəzərə alaraq sərmayə qoymaq deməkdir. Sahibkarlığın əsası yenilik və dəyişiklik yaratmaqdır. Sosial sahibkarlıq sosial problemləri həll etməklə yanaşı, kapitalist həlli üsullarını da istifadə etməklə yaradılan bir modeldir. Dünyada sosial təşəbbüslərə yönələn qabiliyyət, enerji, qaynaq, pul və marağ hər keçən gün artır.

Sosial biznes sosial xidmət və sosial siyasət anlayışları kimi inkişaf edən bir konsepsiyadır. Başlanğıcda sahibkarların öz sərmayəsi ilə iş qurmaları olaraq adlandırılırdı. Sosial biznes iqtisadi siyasətinin ilk günlərindən çox etibar görməmiş olsa da, son illərdə bir çox dövlətin meydana gətirdiyi daxili siyasətlər arasında yer almağa başlamışdır. Sosial biznes daha müasir, şüurlu və sistemli qaydalar çərçivəsində həyata keçirilir, lakin sosial biznes nümunələrini nəzərdən keçirən tədqiqatların sayı məhduddur. Sosial biznes sahibkarlarının bu günün iqtisadiyyatında önəmi getdikcə artmaqdadır.

Sosial siyasətin əsas məqsədi əhalinin sosial müdafiəsinin təminatına şəraitin yaradılmasıdır. Sosial biznes sosial problemləri həll etmək üçün yaradılan maliyyə cəhətdən davamlı bir təşkilatdır. Bundan əlavə, sosial sahibkarların bir çox kompleks problemlərin həllindəki uğurları özəl sektor şirkətləri üçün nümunədir. Sosial sahibkarlar, problem həll etmə bacarıqları, əməkdaşlıq imkanları, məsuliyyət alma və könüllülük ruhlarıyla digər şirkətlərə ilham verirlər.

Açar sözlər: Sosial biznes, Sosial sahibkarlıq, Sosial problemlər

AZƏRBAYCANDA İQTİSADI İNKİŞAFIN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ YOLUNDA YAŞANAN PROBLEMLƏR VƏ ONLARIN HƏLLİNDƏ ƏMƏK EHTİYATLARININ ROLU

Nübar NAĞIYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nubar.nagiyeva.2014@mail.ru

Xülasə

Hər bir iqtisadiyyatın inkişaf etməsi, global problemlərin həll edilməsi, insan tələbatının qarşılınması üçün müəyyən resurslar olmalıdır. Bütün bu resursların bağlı olduğu əsas resurs isə insan resurslarıdır. Ona görə də insan amili hər zaman diqqət mərkəzində olmalı, ondan optimal istifadə olunmalıdır, çünki bu amil nəticədə digər resurslardan da səmərəli istifadəyə gətirib çıxaracaqdır.

İnsanlar hər bir iqtisadiyyatın ən dəyərli resursudur. İnsanların sağlam, təhsilli və təcrübəli olması onların həm fərdi inkişafına, həm də bütövlükdə cəmiyyətin inkişafına gətirib çıxarır. Hər bir ölkənin inkişafı onun əhalisinin bilik, bacarıq, qabiliyyət və iş səriştəsindən asılıdır. Ölkənin iqtisadi artım göstəricisi onun iqtisadi inkişaf anlayışından tamamilə fərqli anlayışlardır. İqtisadi sahələrdə müəyyən artım müşayiət oluna bilər, lakin bu iqtisadi inkişafın olması demək deyil. İqtisadi inkişafın əldə olunması uzun sürən bir prosesdir. Bu sahədə uğurun əldə edilməsi üçün bütövlükdə ölkəni əhatə edəcək islahatların həyata keçirilməsi, struktur dəyişikliklərin aparılması lazım gəlir.

Ölkəmizdə də müstəqillik qazandıqdan sonra bu sahə daim diqqət mərkəzində olmuş, müvafiq qanunvericilik aktları qəbul edilmiş, bunun nəticəsində dünya miqyasında hiss olunacaq dərəcədə iqtisadi artım, iqtisadi inkişaf üçün də önəmli nailiyyətlər əldə edilmişdir. Lakin bu sahədə heç bir problemlərlə qarşılanmadığını demək özlüyündə düzgün olmayan bir nüansdır. Bu gün də insanın inkişafının təməlinə dayanan təhsil, səhiyyə də daxil olmaqla sosial sferada bir sıra problemlər qalmaqdadır. Lakin ölkənin strateji hədəfləri sırasında bu problemlərin aradan qaldırılması üçün əsaslı qərarlar verilmiş və həyata keçirilməyə başlanılmışdır.

Açar sözlər: İqtisadi inkişaf, Təhsil sahəsində problem, Səhiyyə sahəsində problem

MALİYYƏ NƏZARƏTİ VƏ AUDİT SAHƏSİNDƏ TƏTBİQ OLUNAN BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏLƏR

Nüşabə HÜSEYNLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nusabe.huseynli@mail.ru

Xülasə

Məqalənin əsas məqsədi müasir dövrdə dövlətin maliyyə nəzarətinin nəzəri əsaslarının araşdırılması, beynəlxalq təcrübələrin Azərbaycan üçün uyğunluğunun təhlili və dövlət maliyyə nəzarətinin inkişaf etdirilməsi üzrə təkliflərin verilməsidir. Azərbaycanda mövcud maliyyə sisteminin beynəlxalq səviyyəyə uyğunlaşdırılması üçün maliyyə nəzarətinin və audit nəzarətinin davamlı inkişaf etdirilməsi, dövlət büdcəsindən qeyri-qanuni istifadənin, vergidən yayınma hallarının aradan qaldırılması böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində dövlətin tənzimləyici funksiyasının həyata keçirilməsi maliyyə resurslarından düzgün istifadə edilməsi, effektiv şəkildə idarə olunması, maliyyə pozuntularının vaxtında aşkar edilməsi və bu səhvlərin aradan qaldırılması beynəlxalq təcrübələr nəticəsində daha da inkişaf etdirilir.

Tədqiqatda beynəlxalq sənədlərin təhlili, maliyyə nəzarəti orqanlarında beynəlxalq təşkilatların tövsiyələri, Türkiyə, Amerika, İngiltərə, Norveç və başqa ölkələrin nəzarət metodları təhlil edilir və tövsiyələr qeyd olunur. Azərbaycanda Hesablama Palatası və digər nəzarət orqanları yeni metodlar həyata keçirməli və bu barədə ictimaiyyəti daim məlumatlandırmalıdırlar. Strateji və cari maliyyə nəzarət sistemi dərinədən öyrənilməli, onların başqa ölkələrdə tətbiq obyektləri müəyyənləşdirilərək ölkəmizə uyğun şəkildə istifadə edilməlidir. Büdcənin gəlir və xərclərinə nəzarət edilməli, dövlət xərclərinin gəlirliliyi və səmərəliliyi qiymətləndirilməli, maliyyə ekspertizası təşkil edilməlidir.

Ölkəmizdə audit nəzarətinin təkmilləşdirilməsi ölkəmizin nəzarət mexanizminin inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Buna görə də nəzarət sisteminin inkişafında audit nəzarətinin tətbiqinə geniş yer verilməli, eləcə də Ali Audit İnstitutlarının təcrübəsinə əsaslanaraq hüquqi, maliyyə sahələrini gücləndirərək, yeni qanunların tətbiqini həyata keçirməlidirlər.

Açar sözlər: Maliyyə nəzarəti, Büdcə, Strateji və cari maliyyə nəzarəti,

MÜASİR DÖVRDƏ MALİYYƏ SİYASƏTİ VƏ ONUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Orxan ABBASZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
orxan.abb@gmail.com

Xülasə

Müasir bazar iqtisadiyyatı şəraitində hər bir ölkədə maliyyə sistemindən səmərəli və düzgün istifadə etmək günün ən vacib məsələlərindən biri hesab edilir. Ölkə iqtisadiyyatının, xüsusən də sosial sahələrin inkişaf etdirilməsində eləcə də dövlətin müdafiə gücünün artırılmasında maliyyə siyasətindən səmərəli istifadə olunması günün ən aktual məsələsidir. Belə ki, hansı dövlət öz maliyyə sistemini düzgün və səmərəli təşkil edirsə, təbii ki, həmin dövlət özünün maliyyə siyasətini də səmərəli həyata keçirir.

Artıq son dövrdə ölkəmizdə maliyyə siyasətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bir sıra işlər görülmüşdür ki, bu da öz müsbət nəticələrini artıq iqtisadiyyatda göstərməyə başlamışdır. Maliyyə siyasətini daha da yaxşılaşdırmaq üçün ölkə üzrə bir sıra maliyyə ehtiyatlarının birbaşa dövlət büdcəsinə səfərbər olunması qaydaları ardıcıl olaraq bir neçə dəfə dəyişdirilərək daha da təkmilləşdirilmişdir. Belə ki, neft gəlirlərindən əldə olunan vəsaitlər digər sektorların inkişafına yönləndirilmiş və nəticədə digər sektorlar da inkişaf etmişdir.

Azərbaycanın 1991-ci ildə müstəqillik qazanmasından sonra, xüsusilə 1995-ci ildən etibarən Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı təmin olunmağa başlanmışdır. Bu illər ərzində neft-qaz strategiyasının tətbiqi nəticəsində sayı 20-dən çox olan 30-dan artıq şirkətlə Azərbaycanın neft-qaz yataqlarının birlikdə işlənməsinə dair 26 müqavilə imzalanmışdır. Neft-qaz sektorundan əldə olunan gəlirlər sənayenin digər sektorlarına da yönləndirilmiş və nəticədə digər sektorların da canlanmasına şərait yaranmış, sosial-iqtisadi göstəricilərdə artım tendensiyası müşahidə olunmuşdur.

Azərbaycanda tətbiq olunan maliyyə siyasətinin nəticəsi olaraq yeni iqtisadi islahat və proqramların təşkil olunması nəticəsində 2014-2015-ci ildə baş vermiş neft qiymətlərindəki radikal azalmanın iqtisadi təsirlərini aradan qaldırılmaqla ÜDM-nin artım tempini yenidən müsbət dərəcələrə qaldırılaraq iqtisadi artım əldə olunmuşdur.

Açar sözlər: Maliyyə siyasəti, ÜDM, Neft gəlirləri

BİZNES PROSESLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİNİN ƏSAS ASPEKTLƏRİ

Orxan BABAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

orxanbabayev996@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə bir çox şirkətlər öz fəaliyyətlərində uğur qazanmaq üçün Biznes proseslərin idarə edilməsi konsepsiyasından geniş şəkildə istifadə edirlər. Biznes proses deyiləndə biri-birindən ayrı və eyni zamanda fərdi olan əməliyyatlar toplusunun ardıcılığı nəzərdə tutulur. Həmin biznes proseslərin ardıcılığına riayət edilən zaman bəzi əhəmiyyətli nəticələr meydana gəlir. Məsələn, məhsulları, xidmətləri, komplektləşmə prosedurlarını və sair prosesləri adı çəkilən nəticələrin siyahısına əlavə etmək olar. Biznes proseslər işçi personalının peşəkarlığının artırılmasına, layihələrin həyata keçirilməsinə dair istiqamətləndirilə bilər. Baxdığımız tədqiqat işində biznes proseslərin idarə olunmasının vacibliyi tədqiq olunmuşdur. Biznes proseslərin idarə edilməsi və ya “proses yanaşma” hal-hazırda şirkətlərin idarəçilik prosedurasında ən çox tələb edilən və istifadə olunan metodologiyadır. Elmi ədəbiyyatda proses yanaşmasına həsr olunan müxtəlif təyinlərə rast gələ bilərik. Ümumilikdə isə Biznes proseslərin idarə edilməsində prosesli yanaşma deyəndə biznes şirkətlərinin fəaliyyətində cərəyan edən və hər bir şirkətin digər biznes prosesləri ilə sıx əlaqədə olan ümumi proseslərin təhlil edilməsinə arxalanan şirkət fəaliyyətinin təşkil və analiz edilməsinə ixtisaslanan yanaşma üsulu nəzərdə tutulur. Ayrı nəzərdə tutduğumuz şirkətin biznes proseslərinin “düzgün” toplumu həmin şirkətin fəaliyyət sistemindən ibarətdir. Həmin sistem şirkətin istehsal dövrünü, idarəçilik məsələlərini və sair mühüm xüsusiyyətlərini nəzərdə tutur. Biznes proses deyəndə təyin edilmiş nəticələrin əldə edilməsinə istiqamətləndirilən tədbirlərin və mərasimlərin müntəzəm şəkildə təkrar edilmə prosesi nəzərdə tutulur.

Açar sözlər: Biznes proses, Proseslərin idarə olunması, Menecment

İNFLYASIYA HAQQINDA NƏZƏRİ YANAŞMALAR VƏ ONUN TƏHLİLİ

Orxan ƏSƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
orkhan.asad@gmail.com

Xülasə

İnflyasiya, ümumi olaraq, bir iqtisadiyyatdakı qiymətlər ümumi səviyyədə görülən sürətli və davamlı artımlar olaraq təyin olunmaqdadır. Buna görə, müəyyən bir dövr içində qiymətlər ümumi səviyyənin bir dərəcəlik artımı inflyasiya olaraq qiymətləndirilir. Bu səbəbdən inflyasiya faktı dinamik bir prosesdir və əsas qeyri-sabitlik göstəricisidir. Bununla yanaşı anlayış, ümumi tələbin ümumi təklifi aşması və həm ölkədaxili mal və xidmət satın alışı mənasında həm də xarici pullar qarşısında olmaqla yerli pulun dəyər itirməsi olaraq da nəzərdən keçirilə bilər.

1929-cu ildən Böyük Böhran illərinə qədər iqtisadi düşüncəyə hakim olan klassik (A.Smit, D.Rikardo, J.B.Say və J.S.Mill) və neo-klassik (L.Valras, I. Fişer, A. Marşall və A.K.Piqu) iqtisadçılar inflyasiya faktını, pulun miqdarı nəzəriyyəsi çərçivəsində nəzərdən keçirmişlər. Ən uzun ömürlü iqtisadi doktrinalardan biri olan miqdar nəzəriyyəsi ilk olaraq XVI əsrin ortalarında Cin Bodin tərəfindən irəli sürülmüşdü və David Rikardo ilə tam ifadə tapdı. Nəzəriyyənin ən sadə və ən ümumi formasına görə, qiymətlərin ümumi səviyyəsi dövriyyədə olan pul məbləği ilə müəyyən edilir və qiymətlərin ümumi səviyyəsi eyni istiqamətdə və eyni dərəcədə dəyişir. Başqa sözlə, miqdar nəzəriyyəsi pulun dəyəri və satınalma gücündəki dəyişikliklərin əsas səbəbi haqqında bir hipotezdir. Bu nəzəriyyəyə əsasən, pul bol olanda, dəyər və satınalma gücü azalır və mal qiymətləri artır. Əksinə, satın alma gücü artır və qiymətin ümumi qiyməti azalır.

Açar sözlər: İnflyasiya, Miqdar nəzəriyyəsi, Pul

AZƏRBAYCANDA VERGİ YAYINMASI VƏ VERGİ HÜQUQPOZMALARINA QARŞI TƏTBİQ EDİLƏN MƏSULİYYƏT TƏDBİRLƏRİ

Orxan MƏMMƏDLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
orxanmemmedli142@gmail.com

Xülasə

Vergi Qanunvericiliyin pozulmasına görə məsuliyyət tədbirləri vergi münasibətlərini qanunvericilik çərçivəsində idarə etməyə kömək edir. Məsuliyyət tədbirləri sisteminin özünü də tənzimlənməyə ehtiyacı olur ki, vergi münasibətləri, vergi maraqları iqtisadi inkişafa mütənasib olaraq dəyişir.

Qanunvericiliyin pozulmasına görə məsuliyyət tədbirlərinin tənzimlənməsi zamanı vergi ödəyicilərinə qarşı tədbirlər sistemi daha da gücləndirilmir, əksinə vergi ödəyicilərinin maraqlarına uyğun olaraq əlverişli və səmərəli şərait yaradılır. Vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə Vergi Məcəlləsi, İnzibati Xətalər Məcəlləsi və Cinayət Məcəlləsinə müvafiq olaraq məsuliyyətə cəlb olunduğundan, məsuliyyətin növlərində olduğu kimi məsuliyyətə cəlb etmə müddətlərində də müəyyən fərqlər vardır.

Açar sözlər: Vergi, Vergi Qanunvericiliyi, Vergi Hüquqpozmaları

KƏND TƏSƏRRÜFATININ İNKİŞAF DİNAMİKASININ TƏHLİLİ VƏ BU SAHƏDƏ BAZAR MÜNASİBƏTLƏRİNİN FORMALAŞDIRILMASININ İQTİSADI MƏZMUNU

Orxan SADIQOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
orkhansdg@gmail.com

Xülasə

Kənd təsərrüfatı - bitki və heyvan mənşəli məhsulların istehsal olunması, bunların keyfiyyət və səmərələrinin artırılması, bu məhsulların uyğun şərtlərdə mühafizəsi, işlənilməsi, qiymətləndirilməsi və satışa çıxarılması proseslərinin məcmusudur.

Bu iki başlıca istehsal budağından bitki mənşəli istehsal və heyvan mənşəli istehsaldır. Bu iki təməl kənd təsərrüfatı istehsal budağı və hətta tərifləri arasındakı tək fərq, istifadə etdikləri materialın birində bitki, o birində isə heyvani material olmasıdır.

Azərbaycanda kənd təsərrüfatının inkişafı ilə əlaqədar olaraq həyata keçirilən siyasət sosial strategiyanın başlıca komponentidir. Kənd təsərrüfatının inkişafı sahəsində qəbul edilmiş və uğurla həyata keçirilmiş dövlət proqramlarında, habelə kənd təsərrüfatının əsas problemlərinin inkişafına dair əlavə tədbirlərlə bağlı sərəncamlarda nəzərdə tutulmuş vəzifələrin icrası ölkədə qeyri - neft sektorunun davamlı inkişafına, bu sahədə kommunal xidmətlərin və sosial infrastruktur təminatının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, sahibkarlıq mühitinin daha da yaxşılaşdırılmasına, investisiya qoyuluşunun artmasına təkan vermişdir. Kənd təsərrüfatında -iki əsas iqtisadi inkişaf forması vardır: intensiv və ekstensiv. İntensiv kənd təsərrüfatı istehsalı mexanikləşdirmə və kimyalaşdırma, torpağın suvarılması, meliorasiya və s. üçün böyük vəsait tələb edir. Bu forma əsasən inkişaf etmiş ölkələr üçün səciyyəvidir. Ekstensiv kənd təsərrüfatı istehsalında artım əsasən əkin və otlaq sahələrinin genişləndirilməsi hesabına həyata keçirilir. Bu forma isə başlıca olaraq inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün səciyyəvidir.

Kənd təsərrüfatının intensivləşdirilməsi o zaman yüksək nəticə verir ki, təsərrüfatda istifadə olunan istehsal vasitələrinin quruluşu təkmilləşdirilmiş olsun, qabaqcıl texnologiyanın tətbiqinə geniş yer verilsin, istehsalçılarda torpağa və əmlaka sahibkarlıq hissi yaransın.

Kənd təsərrüfatı özünəməxsus bir sıra sosial-iqtisadi, təbii və texnoloji xarakterli xüsusiyyətləri ilə səciyyələnir. Belə ki, iqtisadiyyatın digər sahələrindən fərqli olaraq kənd təsərrüfatında əsas istehsal vasitəsi torpaqdır. Burada istehsal prosesi təbii amillərlə çulğalayar, onun nəticəsi torpaq-iqlim şəraitindən birbaşa asılıdır. Bu xüsusiyyətləri diqqətə almadan kənd təsərrüfatı iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək, istehsalın artımını və səmərəliliyini təmin edən tədbirlər planı hazırlamaq və həyata keçirmək qeyri-mümkündür (Salahov S.V., №4, 2014).

Açar sözlər: Kənd təsərrüfatı, İslahat, Dinamik inkişaf

DAVAMLI İNKİŞAF KONSEPSİYASI VƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DAVAMLİ SOSİAL-İQTİSADİ İNKİŞAF GÖSTƏRİCİLƏRİ

Pərvin SADİQOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
pervin_641@mail.ru

Xülasə

Dünya əhalisinin artması ilə birlikdə ölkələrin inkişaf istiqamətlərindəki addımları, qlobal dünya üzərində gözlə görülə biləcək dərəcədə mənfi nəticələr ortaya çıxarmışdır. Ətraf mühitin çirklənməsinin artması, inkişaf konsepsiyasına yeni bir yanaşmaya ehtiyac yaratdı. Problemin həllinə yönəlmiş konstruktiv addımlardan biri də davamlı inkişafa keçiddir. Sənaye inqilabından sonra ətraf mühit problemləri ekoloji problemlərin yaranmasına gətirib çıxardı. Planetin mövcud qaynaqlarının gələcək üçün kifayət etməyəcəyi bir çox elmi araşdırmalarla sübut edilir.

Davamlı inkişaf konsepsiyası regional, qlobal, həm də beynəlxalq miqyasda iqtisadi inkişafın sabitliyinin qorunması və təmin edilməsi istiqamətində həyata keçirilən ən başlıca strategiyalardan biridir. Bir çox ədəbiyyatlarda davamlı inkişaf konsepsiyası dedikdə təbii resurslardan səmərəli şəkildə istifadə etmək və ətraf mühitin qorunması kimi başa düşülür. Davamlı İnkişaf konsepsiyası ekoloji və sosial-iqtisadi inkişafın qarşılıqlı əlaqəsindən yaranan strategiyadır. Tədqiqatlardan da aydın olduğu kimi müasir dünyanın qarşılaşdığı iki əsas problem mövcuddur. Birincisi yoxsulluq, ikincisi isə təbii resursların tükənməsi təhlükəsi. Bu səbəbdən davamlı inkişafa necə nail olunmalı, bu problemləri necə həll etməli, davamlı inkişafın əsas göstəriciləri, əsas komponentləri, onların necə stimullaşdırmaq lazımdır, məhz bunun təhlilini aparmaq istərdim.

Açar sözlər: Davamlı İnkişaf, Maliyyə siyasəti, Maliyyə sistemi

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA DÖVLƏT QULLUĞU SAHƏSİNDƏ KADR POTENSİALININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Pərviz BAXŞƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
parviz.baxseliyev@gmail.com

Xülasə

Məqalədə məqsədi Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğu sistemində kadr potensialının təhlili və qiymətləndirilməsindən ibarətdir. Araşdırmada dövlət qulluğu sistemində çalışan işçilərin say tərkibi, yaş-cins strukturu müəyyənləşdirilmiş, inzibati vəzifələrin təsnifatları üzrə, eləcə də iqtisadi rayonlar üzrə təhlillər aparılmışdır. Dövlət qulluğu sistemində çalışan işçilərin say tərkibi təsnifatlar üzrə inzibati vəzifələr və dövlət qulluğunun yardımçı vəzifələrini tutmuş dövlət qulluqçularının sayı, ixtisas dərəcəsinə görə dövlət qulluqçularının strukturunun təhlili əsasında tədqiq olunmuşdur. Dövlət qüulluqçularının yaş-cins tərkibi həm də iqtisadi rayonlar üzrə təhlil edilmişdir. Bundan əlavə, iqtisadi rayonlar üzrə dövlət qulluqçularının strukturu və tərkibinin təhlili əsasında iqtisadi rayonların sıralanma ardıcılığı müəyyən edilmişdir. Eyni zamanda dövlət qulluqçularının yaş və cins tərkibi baxımından iqtisadi rayonlar üzrə paylanma xüsusiyyətləri öyrənilmişdir. Tədqiqat aparılan zaman sistemli təhlil, məntiqi ümumiləşdirmə, statistik təhlil kimi tədqiqat üsulları əsasında yerinə yetirilmişdir. Nəticə olaraq respublikamızda dövlət qulluğu sistemində çalışanların inzibati vəzifələrin təsnifatları üzrə say tərkibi, yaş qrupları, cins tərkibi üzrə bölgüsü, iqtisadi rayonlar üzrə kadr strukturu müəyyən edilmişdir. Tədqiqatın məhdudiyyətləri: daha geniş praktik informasiya tələb edir. Xüsusilə də, dövlət qulluğu sistemində kadr potensialının keyfiyyət qiymətləndirilməsinin aparılması baxımından əhatəli statistik və sorğu informasiya bazasına ehtiyac var. Tədqiqatın praktik əhəmiyyəti: kadr siyasəti, kadr potensialının tədqiqi, dövlət qulluğu sahəsində araşdırmalar aparan mü-təxəssislərin elmi və əməli biliklərinin zənginləşdirilməsində müsbət rol oynaya bilər.

Açar sözlər: Kadr potensialı, Dövlət qulluğu, Dövlət idarəetmə sistemi, Dövlət qulluqçusu, Dövlət qulluğu vəzifələri.

BANK OLMAYAN MALİYYƏ İNSTİTUTLARINDA KƏNAR AUDİTİN MÜASİR VƏZİYYƏTİ

Pünhan GƏRAYLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
punhangaray@gmail.com

Xülasə

Bank olmayan maliyyə institutlarının kənar auditin təşkili zamanı ümumi prinsiplər vardır ki nəinki bank və bank olmayan maliyyə institutlarında həmçinin digər müəssisələrdə bu prinsiplər başlıca prioritet kimi dayanır. Auditor şirkətləri işini səmərəli və vaxtında başa çatdırmaq üçün işlərini planlaşdırmalıdır. İşə uyğun olaraq planlaşdırmaq üçün auditor mühasibat sistemi və siyasəti bəlli etməli, təşkilatın daxili sistemi, audit prosedurlarının müəyyən edilməsini və audit işinin əlaqələndirilməsini sürətləndirməlidir. Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən bir çox bank olmayan kredit təşkilatlarının auditi hər ötən ilkinə nisbətən daha da təkmilləşməkdədir. Lakin bu təşkilatlarda öz audit prosedurlarının xarici audit şirkətlərinə həvalə edirlər və bu isə yerli auditə böyük zərbə vurur. Təbii ki yerli audit şirkətlərinin yaradılması və onlar inkişaf etməsi birdən-birə mümkün deyildir. Lakin tədricən bu problemin aradan qaldırılması mümkündür. Beləki xarici auditor şirkətlərindən asılıığı azaltmaq dərhal mümkün deyil. Bunun üçün ölkəmizdə kifayət qədər güclü və savadlı audit biliklərinə sahib olan bir cəmiyyət formalaşmalıdır. Bu cəmiyyətin ildən-ilə çoxalması və müəyyən bir yerli audit şirkəti ətrafında toplaşib təcrübə qazanması yerli audit şirkətlərinin inkişafına təkan verə bilər. Audit şirkətləri dürüstlük, gizlilik, audit sübutları, bacarıq və səlahiyyət, daxili nəzarət sistemi, işçi sənədlər və hüquqi çərçivə prinsipləri altında fəaliyyət göstərirlər. Auditorun qərəzsiz davranışı olmalıdır və istənilən maraqlardan azad olmalıdır. Onlar işlərində dürüst fəaliyyət göstərməkləri zəruridir. Auditorun audit zamanı əldə etdiyi bütün məlumatları gizli saxlamalıdır. Müştərinin razılığı olmadan məlumatı hər kəslə bölüşməməli və məlumatın yalnız müştərinin icazəsi ilə paylaşılmasını təmin etməlidir. Auditor yoxlamadan əvvəl auditor sübutlarının toplanması üçün əsaslı və uyğunluq prosedurlarına riayət etməlidir.

Açar Sözlər: Kənar audit, Bank olmayan maliyyə institutu, Kredit təşkilatı, Audit yoxlaması

AZƏRBAYCANDA SIĞORTA BAZARININ CARİ VƏZİYYƏTİ VƏ BAZARIN İNKİŞAFINDA SIĞORTA ŞİRKƏTLƏRİNİN ROLU

Rakim HAQVERDİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rakim22041996@gmail.com

Xülasə

Tədqiqat işinin məqsədi iqtisadiyyatın strateji sahələrindən biri hesab edilən sığorta fəaliyyətinin Azərbaycandakı inkişafını analiz etmək, milli sığorta bazarının səciyyəvi xüsusiyyətlərini və yeni meyillərini aşkarlamaq, həmçinin daxili bazarda cərəyan edən rəqabət mühitini təhlil etməkdir. Bir tərəfdən risksiz fəaliyyətin təmin edilməsi, potensial təhtidlərin qarşısının alınması üçün əsas vasitə hesab olunan və təkrar istehsal üçün stimulyerici mahiyyət kəsb edən sığorta fəaliyyətinin istənilən ölkədə, həmçinin Azərbaycanda geniş miqyasda tətqiq edilməsi, onun inkişaf perspektivlərinin aşkarlanması və sahənin tərəqqi etməsi üçün yeni təkliflərin hazırlanması zəruridir. Digər tərəfdən isə, son dövrlərdə ölkəmizdə sığorta fəaliyyətinə dair yazılan yeni kitab və nəşrlərin az sayda olması, statistik göstəricilərin və məqalələrin isə pərakəndəliyi, nəticə etibarlı ilə, demək olar ki, daxili sığorta bazarı, onun rəqabət mühiti haqqında dolğun təsəvvür yaradacaq vadiid mənbənin olmaması bu tipli tədqiqat işlərinin aparılmasını aktual edir. Tədqiqat boyunca statistik məlumatların toplanması ilə Azərbaycanda sığorta bazarının inkişaf tarixi və onun cari vəziyyəti analiz edilmiş, daxili bazarın inkişafında sığorta şirkətlərinin rolu barədə müqayisəli təhlil aparılmışdır. Nəticədə aşağıdakı suallar öz cavabını tapmışdır: Azərbaycanda müasir sığorta bazarının səciyyəvi xüsusiyyətləri və yeni meyilləri, milli sığorta bazarının cari inkişaf tempinin qənaətbəxşliyi, sektordakı real inkişaf səviyyəsi ilə bazarın potensial inkişaf həddi arasında uyğunluq və daxili bazarda təmərküzləşmə və ya rəqabət mühitinin səviyyəsi.

Açar sözlər: Sığorta, Bazar inkişafı, Sığorta şirkətləri, Azərbaycanda sığorta bazarı

MİLLİ İQTİSADİYYATDA VERGİLƏRİN İXRACIN ARTIMINA TƏSİRİ VƏ ONUN HÜQUQİ ASPEKTLƏRİ

Ramazan HÜSEYNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ramazanhuseynov509@mail.ru

Xülasə

Bazar iqtisadiyyatının gəlirlərin bölüşdürülməsi və paylanılmasında əsas vasitə vergilərdir. Vergilər bir tərəfdən dövlət sisteminin funksional məqsədlərinin əsas maliyyə təminatı olan dövlət büdcəsinin gəlirlərini təmin edir, digər tərəfdən vergi ilə əldə edilən ehtiyatların və gəlirlərin səmərəli istifadəsi vasitəsilə davamlı iqtisadi artıma nail olmağa xidmət edir.

Vergi hüquq münasibətlərinin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, vergi ödəməkdə məcbur olan vergi ödəyicisi, vergi orqanına tabe olmalıdır və bununla yanaşı hər iki tərəf vergi ödəyicisi və vergi orqanı qanuna tabe olmalıdır. Vergi Məcəlləsi məhz bu fikirlərdən irəli gələrəkdən vergi ödəyicisinin və vergi orqanının hüquqlarını dəqiq müəyyən edir həmçinin bununla yanaşı vergi orqanının vəzifə və səlahiyyətlərini qanunla müəyyən olunmuş qaydada məhdudlaşdırır.

Milli iqtisadiyyatımızda iqtisadi artımın əsas hərəkətverici qüvvələrindən biri də məhz xalis ixracdır. Məlum olduğu kimi neft müqavilələrinin icrası ölkəmizin neft ixracını əhəmiyyətli dərəcədə artırmış və ölkənin tədiyə balansını göstəricilərini yaxşılaşmışdır.

Xarici ticarətin bir ünsürü olan ixracat ümumi tələbin bir funksiyası olduğundan ixracata milli gəlir arasında müsbət bir əlaqə vardır. İxracata əsaslanan xaricə açıq bir böyümə strategiyasında ixracın Ümumi Daxili Məhsul (ÜDM) içindəki payının yüksəldilməsi, milli gəlirin sürətli böyüməsini təmin edir.

Azərbaycan Respublikası müstəqilliyi əldə etdiyi ilk illərdən bəri iqtisadi tənəzzüllə qarşılaşmasına baxmayaraq, 1995-ci ildən başlayaraqdan iqtisadi artım ölkədə bər-qərər edilmişdir. Tədqiqatlar nəticəsindən məlum olunmuşdur ki, sözü gedən iqtisadi artımın əsas səbəbi kimi neft sektoruna tələb olunan investisiyaların və həmin sektorla bağlı olan tikinti işlərinin artmasının payına düşür.

Açar sözlər: İqtisadi artım, Milli gəlir, ÜDM

LOGİSTİK MƏRKƏZLƏRİN ÖNƏMİ VƏ ÖLKƏ İQTİSADİYYATINA MÜSBƏT TƏSİRLƏRİ

Ramid İMANZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ramidzade@gmail.com

Xülasə

Qloballaşan və informasiya texnologiyaları ilə artan ticarət meyilləri nəticəsində logistik fəaliyyətlərin və logistika sektorunun əhəmiyyəti də gündən-günə artır. Çox sayda müəssisənin beynəlxalq bazarlarda rəqabət etməsi gəlir marjlarını azaltmış, məhsul və xidmətlərin hədəf bazar və istehlakçılara doğru zaman, yer, miqdar və qiymətlə çatdırılması hər zamankından daha önəmli bir hal almışdır. Bu məqamda müəssisələrə daha çevik, daha inteqrasiya və əlavə dəyərli xidmətlər təqdim edəcək logistik mərkəzlər gündəmə gəlmiş, intermodal nəqliyyat imkanları ilə dəstəklənən bu mərkəzlər tezliklə bütün dünyada yayılmışdır.

Ölkə iqtisadiyyatının beynəlxalq ticarətdən asılı olduğu dövrdə, logistika və logistik mərkəzlər ön plana çıxmışdır. Logistika və logistik mərkəzlər kompakt xidmətlər göstərərək idxal və ixrac zamanı vaxt itkisini, əlavə xərcləri azaldır və sahibkarları ixraca təşviq edir və nəticədə ölkəyə valyuta daxil olur.

İnkişaf Etmiş Ölkələr (İEO) logistikanın önəmini, ölkə iqtisadiyyatına verdiyi töhvələri daha öncədən müəyyən etmiş və logistika sektorunu inkişaf etdirmişlər. XX əsrin 70-ci illərində artıq Amerika Birləşmiş Ştatları, Yaponiya, Almaniya, İtaliya kimi ölkələrdə logistik mərkəzlər istifadə edilməyə başlamışdır. Burada məqsəd yollarda sıxlığı azaltmaq, ətraf mühitdə kirliliyi azaltmaq, iş gücü və yol xərclərini artırmaq idi.

Bu məqalənin məqsədi logistik mərkəzlərin ölkə iqtisadiyyatına, ətraf mühitə, sahibkarlara, yerləşdiyi regiona, ölkədəki məşğulluq səviyyəsinə verdiyi müsbət təsirləri müəyyən etməkdir. Logistik mərkəz ölkədən ixrac olunan məhsulların qiymət baxımından rəqabət qabiliyyətinə də təsir etməklə ixracı artırır.

Açar sözlər: Logistika, Logistik mərkəz

SƏYYAR VERGİ YOXLAMALARI SAHƏSİNDƏ EFFEKTLİLİYİN YÜKSƏLDİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Ramilə NURİYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
nuriyeva_ramila@mail.ru

Xülasə

Son zamanlar dövlət mülkiyyətinin özəlləşdirilməsi, kənd təsərrüfatı və qeyri kənd sahələrinin inkişafı, yeni biznes sahələrinin kütləvi şəkildə artması bu kimi hallar dövlət vergi nəzarət sistemində köklü dəyişikliklər etməyi vacibləşdirir. Hal hazırda nəzarət cəmiyyətin iqtisadi həyatının əsas hissəsi olmaqla, idarəetmənin əsas funksiyalarından biri kimi çıxış edir. Dövlət tənzimlənmə sisteminin əsas hissəsini maliyyə vəsaitlərinin idarə edilməsi üzərində nəzarət təşkil edir.

Vergi gəlirləri dövlət büdcəsinin əsas hissəsini təşkil edir, təxminən 46-50% miqdarını. Dövlət də hər zaman çalışır ki, vergi nəzarəti vasitəsilə vergi ödəyicilərinin şəffaf və düzgün fəaliyyətini təmin etsin. Nə qədər vergilər vaxtında və düzgün ödənilsə, vergidən yayınma halları az olsa, o qədər də büdcəyə daxil olan vəsaitin miqdarı artacaqdır. Buna nəzarətin ən yaxşı aləti vergi yoxlamalarıdır. Yüksək vergi faizləri dövlət büdcəsinin gəlirinin artmasına səbəb olsada vergi ödəyicilərinin gəlirinin azalmasına gətirib çıxardır. Dövlət çalışmalıdır ki, vergi dərəcələrinin optimal səviyyəsini müəyyən etsin. Dövlət vergi dərəcələrini müəyyən edərkən yalnız öz mövqeyindən deyil, vergi ödəyicisinin mövqeyindən də çıxış etməlidir. Vergi dərəcəsi elə müəyyən edilməlidir ki, hər iki tərəfin maraqları gözənilmiş olsun. Demək olar ki, əksər ölkələrdə vergilər dövlət büdcəsinin böyük bir hissəsini təşkil edir. Bu səbəbdən də onun tənzimlənməsi vacib məsələlərdən biridir. Vergi ödəyiciləri ilə münasibətdə vergi sistemi elə qurulmalıdır ki, hər bir vətəndaş vergidən yayınmaqdan vergi ödəməkdən şərף duymalıdır.

Açar sözlər: Vergi yoxlamaları, səyyar vergi yoxlaması.

AZƏRBAYCANDA QIYMƏTLİ KAĞIZLAR BAZARI: PROBLEMLƏR VƏ İNKİŞAF YOLLARI

Ramiz VALEHLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
vlehli.ramiz@gmail.com

Xülasə

Qiymətli kağızlar bazarının mahiyyət və məzmununu anlamaq üçün ilk növbədə qiymətli kağızın mahiyyətini dərk etmək lazımdır . Qiymətli kağızın tədavül etməsi onun bazarda alınıb-satılmaq, həmçinin digər əmtəələrin tədavülünü asanlaşdıran müstəqil tədiyyə aləti kimi çıxış etmək qabiliyyətidir. Qiymətli kağızlar bazarı maliyyə bazarının səmərəli fəaliyyət göstərən basılıca elementlərindən biri olmaqla iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrinə maliyyə vəsaitlərinin operativ şəkildə axınını təmin edən və investisiyaları aktivləşdirən bir sahədir. Bu bazarın mövcudluğu bütün bazar iqtisadiyyatlı ölkələr üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, qiymətli kağızlar bazarı iqtisadiyyatın maliyyələsdirilməsinin dövlət büdcəsi və bank sistemi ilə yanısı alternativ mənbəyidir. Qiymətli kağızlar bazarı əmtəə və pul tədavülünə fəal surətdə xidmət edir. Qiymətli kağızlar maliyyə vəsaitlərinin ucuz və tez cəlb olunmasını təmin edir. Qiymətli kağızlar bazarının iqtisadiyyatdakı rolu bir sıra faktorlarla bağlıdır. Birincisi, dediyimiz kimi bu bazar cəlb olunan resursların ucuz basılmasına şərait yaradır. İkincisi, qiymətli kağızlar dövr etməyən aktivlərin dövr edən maliyyə aktivlərinə transformasiyası imkanını təmin edir. Dövlət büdcəsi, bank sistemi və qiymətli kağızlar bazarı daima sıx qarşılıqlı əlaqədədir, yəni bir-birini tamamlamaqla yanısı, həm də bir-birilə daha çox resurs cəlb etmək uğrunda rəqabət aparır. Bağlılığın və rəqabətin səbəbi hər üç kanalın dinamikasının eyni istiqamətdə bas verməsidir. Qiymətli kağızlar bazarının zəruriliyini müəyyən edən başlıca məqsədi sərbəst maliyyə resurslarını səfərbər etmək və onların bazarın iştirakçılarının qiymətli kağızlarla keçirdiyi müxtəlif əməliyyatlar vasiləsilə yenidən bölgüsünü təmin etməkdən ibarətdir. Bu və digər bir çox amilləri fakt olaraq göstərmək mümkündür ki, qiymətli kağızlar dövlət iqtisadiyyatının ayrılmaz və tərkib hissəsi kimi çıxış edir.

Açar sözlər: Qiymətli kağızlar, Dövlət tənzimlənməsi, Azərbaycanda maliyyə bazarı

AZƏRBAYCANIN NƏQLİYYAT İNFRASTRUKTURUNUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ VƏ TRANZİT POTENSİALININ ARTIRILMASI PERSPEKTİVLƏRİ

Rasim TACƏDDİNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rasim.taceddinov@gmail.com

Xülasə

Nəqliyyatın fəaliyyəti nəticəsində sosial məsrəflərə yol-nəqliyyat hadisələri, atmosfer havasının çirklənməsi, fiziki fəallığın zəifləməsi, şəhərdaxili miqrasiya dövründə ailədən kənar keçirilən vaxtın artması və yanacaqın qiymətinin artmasına həssaslıq aiddir. Bu neqativ nəticələrin çoxu qeyri proporsional olaraq avtomobil əldə etmək və onda hərəkət etmək imkanından məhrum sosial qrupların üzərinə düşür. Yol tıxacları iqtisadi xərclərin artması ilə insanların vaxtlarının sərfinə və mal və xidmətlərin çatdırılmasının yavaşmasına səbəb olur.

Ənənəvi olaraq, nəqliyyat planlaması nəqliyyat vasitələrinin mobilliyinin artmasına yönəlməklə daha uzaq nəticələri qeyd edir, adekvat olaraq nəzərə alır. Lakin nəqliyyatın real məqsədi iş, tədris yerinə, mal və xidmətlərə, dostlara və ailəyə çatımlılığı təmin etməkdir və iqtisadi, sosial nəticələri yumşaltmaqla bərabər bu çatımlılığın yaxşılaşdırılması, habelə yol tıxaclarının qarşısının alınması üçün yoxlanılmış metodlar mövcuddur. Nəqliyyat şəbəkələrinin dayanıqlığını artıran cəmiyyətlər bunu dinamik, yaşayış üçün rahat və stabil şəhərin yaradılması üçün geniş proqram çərçivəsində həyata keçirilər. Nəqliyyat ölkə iqtisadiyyatının ahəngdar fəaliyyətinin təşkilində, hər hansı bir sahədə müdafiə qüdrətinin gücləndirilməsi və əhalinin artan həyat dinamikliyinin təmin edilməsində mühüm infrastruktur sahə olaraq respublikanın ictimai həyatında əhəmiyyətli rol oynayır. ÜDM-da nəqliyyat sahəsinin payı hesablanarkən əlavə dəyər, ümumi mənfəət, xalis mənfəət, işçilərin sayı, orta aylıq əmək haqqı, əsas fondlar, əsas kapitalla investisiyalar nəzərə alınır. Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat Nazirliyinin yaradılması ilə nəqliyyat sahəsində başlanılan əsaslı islahatlar nəticəsində müsbət nailiyyətlər əldə edilmiş və ölkə üzrə ÜDM-da nəqliyyat xidmətlərinin payı ilbəil artmışdır.

Açar sözlər: Nəqliyyat, Transizt potensialı, Nəqliyyatın perspektivləri

MÜHASİBAT UÇOTU VƏ VERGİ UÇOTUNUN TƏŞKİLİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Rauf SÜLEYMANLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
raufsuleyman.ea@gmail.com

Xülasə

Məqalədə istehsal sferasında fərqli qanunvericiliyə əsaslanan mühasibat (maliyyə) uçotu və vergi uçotunun təşkil olunması, bunun nəticəsində yaranan problemlərin tədqiqi, təhlili və bu problemlərin həlli ilə bağlı təkmilləşdirmə istiqamətləri göstərilmişdir. Belə ki, mühasibat uçotunun qaydalarına əsasən hesablanan balans mənfəəti vergi qanunvericilinə uyğun qaydada müəyyən olunan mənfəətdən fərqlənir. Müəssisənin balans mənfəəti göstəricilərinin vergitutma məqsədləri üçün mənfəətin göstəricilərindən fərqlənməsinə əsas verən normalar Vergi Məcəlləsinin müddəalarında öz əksini tapmışdır. Bunlara, gəlirdən çıxılmasına icazə verilən xərc maddələri, gəlirdən məhdudlaşdırılmaqla çıxılan xərc maddələri və s. bu kimi məsələləri tənzimləyən normaları aid etmək olar. Qeyd olunan faktor müqabilində, hər iki uçot sisteminin uzlaşdırılaraq vahid optimal uçot sisteminin yaradılması müzakirə, araşdırma obyektinə çevrilmişdir ki, bu da mövzunun aktuallığına əsas verir.

Məqalədə, tədqiqat çərçivəsində qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olmaq üçün aşağıdakılar göstərilmişdir: mühasibat uçotu və vergi uçotunun paralel aparılmasının oxşar və fərqli xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi., müəssisələrdə mühasibat uçotu və vergi uçotunun müxtəlif variantlarının tətbiq imkanlarının qiymətləndirilməsi., müxtəlif iqtisadi sistemlərdə fərqli uçot sistemi modellərinin ətraflı müqayisəsi, fərqlərin qiymətləndirilməsi.

Mühasibat uçotu və vergi uçotu sistemi fərqli qanunvericiliyə əsaslandığından, əks tərəflərin maraqlarına xidmət etdiyindən praktikada tətbiqi, göstəricilərin əlaqələndirilməsi müəyyən problemlər yaradır. Məhz, bu səbəbdən də tədqiqatın əsas məqsədlərindən biri, Azərbaycan Respublikasının “Mühasibat uçotu haqqında” qanunu və Vergi Qanunvericiliyinin tələblərinə müvafiq olaraq mühasibat və vergi uçotunu düzgün əlaqələndirmək, praktikata tətbiq mexanizminə dair təklif və tövsiyələr hazırlamaqdır.

Açar sözlər: Mühasibat uçotu, vergi uçotu, uçot registrləri.

YERLİ ELMİ TƏŞKİLATLARIN FƏALİYYƏTİNİN SWOT TƏHLİLİ

Rəsul XƏLİLOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
resulmugal@gmail.com

Xülasə

Məqalədə analitik təhlil üsullarından istifadə edərək Elmi-Tədqiqat təşkilatlarının inkişaf strategiyasını müəyyən etmək mümkündür. Elmi-Tədqiqat müəssisələri və təşkilatlarının strategiyası həmin elmi strukturların fəaliyyətlərinin baş planıdır, burada strateji vəzifələr, resurslar, həmin strateji məqsədlərə nail olunması üçün atılan addımların ardıcılığı öz əksini tapır.. Elmi təşkilatlar elə bir strategiya işləyib hazırlamalıdırlar ki, bir tərəfdən strateji məqsədlərə daha sadə və səmərəli üsullarla nail olmaq mümkün olsun, digər tərəfdən elmi təşkilatın rəqabətqabiliyyətiyi, bazarda mövqelərinin möhkəmlənməsi təmin olunsun. Belə bir zəmində elmi təşkilatların strateji mövqeyindən, həmin mövqeyin müəyyənləşdirilməsindən çox şey asılıdır. Elmi təşkilatlarda və onların ətrafında baş verən müxtəlif proseslər strategiya seçimini və mövqelərin müəyyənləşməsinə ciddi təsir göstərir. Bu proseslərdə uzlaşdırıcı amil təşkilatın tipi və təşkilatı kontekstidir, çünki, məhz onlar əsasında strateji inkişaf konfigurasiyası təsbit olunur. Burada önəmli olan rəhbərlik etmə, planlaşdırma, mədəni və siyasi proseslər, artımlıq, məcburi mümkün davranışların necə uzlaşması və əlaqələndirilməsidir. Strateji vəzifələrin reallaşdırılması ölkə iqtisadiyyatında yeni yüksək texnologiyalar sahəsinin, elm, təhsil və sənaye mərkəzlərinin yaradılmasını, yeni resurs mənbələrinin mənimsənilməsini, innovasiyalar və elm tutumlu məhsullar bazarının inkişafının stimullaşdırılmasını və s. tələb edir. Elmi təşkilatlarda baş verən real strateji proseslərin xarakterizə edilməsi üçün müxtəlif təşkilatların tipi, sahə və rəqabət kontekstləri də dərk olunmalıdır. İnkişaf straregiyasının başlıca məqsədi qeyri səmərəli məsərəflərin minimallaşdırılması, göstərilən xidmətlərin həcmnin yüksəldilməsi, informasiya texnologiyalarının inkişafına nail olunması və s. kimi məqsədlərə nail olunmasıdır. Bütün bunlar isə öz növbəsində sabit və dəyişkən məsərəflərin azaldılmasına səbəb olur. Müəssisə və təşkilatların fəaliyyətinin səmərəliliyinin təmin olunması üçün müxtəlif strateji planlaşdırma üsullarından istifadə edilir.

Açar sözlər: Elmi təşkilat, Elmi tədqiqat, Təhlil, Analitik təhlil

BANK SİSTEMİNDƏ ELEKTRON (RƏQƏMSAL) VƏ ÇOXKANALLI BANKÇILIQ, ONLARIN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Rial RÜSTƏMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rustamov.rial@gmail.com

Xülasə

Müasir biznesdə effektiv idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsini informasiya texnologiyalarının dəstəyi olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil. Təşkilati strukturun, tərkibin və idarəetmə funksiyalarının düzgün müəyyən edilməsindən sonra təşkilatın idarəetmə strukturunu düzgün inkişafa doğru yönəltmək mümkündür. Bununla yanaşı elə bir model formalaşdırmaq lazımdır ki, daim inkişaf etdirmək, xarici və daxili mühiti nəzərə alaraq onda dəyişikliklər etmək mümkün olsun. İdarəetmə sisteminin effektivliyi, optimallığı, təşkilat strukturunun yumşaqlığı, strateji hədəflərə uyğunluq, təşkilatın ümumi vəziyyəti, təşkilatın inkişaf mərhələsi və s. kimi sahələrə tələblər artır. Effektivliyin gücləndirilməsi yalnız ekstensiv yollarla aparıla bilməz, yəni ki, investisiya artımı və şöbə və filialların sayının artırılması ilə buna nail olmaq mümkün deyil. Əlavə investisiyalar istehsalın artımını və effektivliyin yüksəldilməsini təmin etmir; eyni zamanda bunlar öz ardınca böyük xərcli əməliyyatları cəlb edir: yeni kadrların hazırlanması və təkmilləşdirilməsi, xüsusi avadanlıqların hazırlanması və quraşdırılması və s., hansı ki bunların hər biri böyük bir layihədir; onların icrası üçün işə zaman, əmək və maliyyə vəsaiti tələb olunur.

Bank sistemlərinin də effektiv fəaliyyətini və inkişafını informasiya texnologiyalarının tətbiqi olmadan təsəvvür etmək olmaz. Bankların səmərəli fəaliyyəti üçün aşağıda qeyd olunan məsələlər mütləq şəkildə yaradılan program təminatlarında öz əksini tapmalıdır:

- *Banklarda məlumat mərkəzləri üçün innovativ həllərin tətbiqi və tətbiqi;*
- *Köhnə infrastrukturun yenisi ilə əvəzlənməsi və məlumatların itkisiz köçürülməsi;*
- *Bankların mərkəzi ofis və filialları üçün server, yaddaş bazaları, şəbəkə və təhlükəsizlik infrastrukturunun qurulması;*
- *Bankın mərkəzi ofisi və filialların müstəqil informasiya sistemləri arasında resursların mübadiləsini aparmaq üçün güclü bağlantının yaradılmasını təmin edərək və müştərilərə operativ, asanlıqla genişləndirilə, təkmilləşdirilə, istismar və bərpa edilə bilən məlumat mərkəzlərinin qurulması.*

Açar sözlər: Bank sistemi, Rəqəmsal bankçılıq, Çoxkanallı bankçılıq, Program təminatları

AZƏRBAYCANDA XARİCİ İQTİSADİ FƏALİYYƏTİN MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Röya ŞƏMSƏDDİNOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

roya_shamsaddinova@mail.ru

Xülasə

Ölkələr xarici iqtisadi fəaliyyət sahələrini genişləndirməklə, ölkə iqtisadiyyatının strukturunu yaxşılaşdırmaq, həmin ölkənin özüünün hər hansı bir ehtiyatı çatışmadıqda belə, cəmiyyətinin tələbatlarını dolğun şəkildə ödəmək, digər ölkələrdə istehsal olunmuş texnika və texnologiyaları əldə etmək, digər dövlətlərin idarəetmə və təsərrüfat təcrübələrini öyrənmək və öz ölkəsinə uyğun şəkildə bu təcrübələri tətbiq etmək, həmçinin də əks tərəfdən, öz sahib olduqları üsünlükləri beynəlxalq səviyyədə dünya arenasına çıxarmaq və reallaşdırmaq şansını əldə edirlər. Hər bir dövlət üçün çox mühüm hesab olunan sadaladığımız bu əhəmiyyətli faktlar ölkələrin öz xarici iqtisadi fəaliyyətini yüksək səviyyədə inkişaf etdirilməsini əsaslı şəkildə tələb edir. Ümumiyyətlə Xarici İqtisadi Fəaliyyətin tənzimlənməsi ən çox ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyi və eyni zamanda ümumilli mənfəələrinin qorunması üçün vacib hesab edilir. Təbii ki, heç bir ölkənin dünya təsərrüfatında öz yerini tutması və integrasiyası təsadüfən olmur. Buna görə milli iqtisadiyyatın inkişaf etdirilməsi üçün xarici iqtisadi siyasət düzgün formada aparılmalıdır. Xarici iqtisadi siyasəti düzgün şəkildə həyata keçirmək üçün xarici iqtisadi fəaliyyət və onun tənzimlənməsi dünya təcrübəsi və beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanmış formada tətbiq edilməlidir.

Məqalədə xarici iqtisadi fəaliyyətin mövcud vəziyyəti və qarşısında dayanan problemlər reallaşdırılan xarici iqtisadi fəaliyyətin ölkə iqtisadiyyatında mühüm forması olan xarici ticarətin rolu, inkişaf meyli, onun xüsusiyyətləri, ölkənin dünya təsərrüfatına cəlb edilməsi səviyyəsi, dinamikası şərh edilmişdir, daha sonra idxal-ixrac prosesində əmtəə quruluşu, coğrafiyası, ixtisaslaşma səviyyəsi, ticarətin intensivliyi kimi məsələlər statistik təhlil edilmiş və sonuncu mərhələdə isə makroiqtisadi təhlilin mühüm istiqamətləri üzrə göstəricilər tədqiq edilməklə mövcud vəziyyət təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Xarici iqtisadi fəaliyyət, Xarici ticarət dövriyyəsi, İxracın strukturu, İdxal əməliyyatları

KƏND TƏSƏRRÜFATI VƏ İQTİSADİYYAT

Ruhin ƏLƏKBƏROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

ruhin.elekberov96@gmail.com

Xülasə

Qeyri-neft sektorunun ən potensiallı qollarından biri olan, kənd təsərrüfatı məhsullarının (KTM) istehsal və emal həcminin artırılması ilə, əhalinin kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbini ödəməkdən əlavə, ticarət balansında müsbət saldo yaratmaq və ölkəyə maliyyə axınının yön tutmasına şərait yaratmaq üçün kənd təsərrüfatı məhsullarının ixrac problemlərinin aradan qaldırılması mövzusunun aktuallığını ortaya qoyur. Məqalədə aparılan araşdırmaların başlıca məqsədi ölkədə ilkin olaraq, əhali üçün ifrat dərəcədə vacib olan orqanik kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsal və emal həcminin yüksəldilməsi hesabına, daxili bazarda uyğun qiymətlərlə məhsul təkif olunması və bundan savayı, xarici bazara məhsul transfer olunması ilə ölkəyə xarici və ümumi maliyyə axınuna nail olmaqla, ölkə iqtisadiyyatının beynəlxalq iqtisadi proseslərdən asılılığının azaldılması və global iqtisadi böhranlardan yan keçmə qüdrətinə sahib olmasını təmin etmək məqsədi güdür. Araşdırmada müşahidə və sorğu metodları vasitəsilə, açıq müşahidə və şifahi sorğu aparılmaqla tədqiqat aparılmışdır. Bu məqsədlə Bakı şəhərində yerləşən bir sıra ticarət şəbəkələrində müşahidə həyata keçirilmiş və araşdırma nəticəsində, həmin ticarət mərkəzlərində daha çox satış qabiliyyətli və qiymət dəyişimi intervalına sahib olan və tələb həcmi daha çox olan məhsullar müəyyən olunmuşdur. Məlumatlar əsas etibarilə, müxtəlif internet portallarından və kitablardan əldə edilən məlumatların ümumiləşdirilib müqayisə və sintezinə əsaslanır. Aparılmış tədqiqatın nəticəsində, bir sıra adı çəkilmiş ixrac problemlə kənd təsərrüfatı məhsulları və prolemin səbəbləri müəyyən edilmişdir. Problemin həlli üçün istehsalın artırılması və ixrac zamanı tətbiq edilməli logistik üsullar göstərilib.

Açar sözlər. KTM, Ticarət dinamikası, Əsas idxal-ixrac məhsulları, İxrac problemlə KTM-1.

SƏNAYENİN İNKİŞAFINA İNVESTİSİYA QOYULUŞLARININ ARTIRILMASI İSTİQAMƏTLƏRİ

Ruslan VƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ruslan_1993.11@mail.ru

Xülasə

Sənaye, iqtisadiyyatın mürəkkəb sahəsi kimi, iqtisadi sistemin müxtəlif elementlərinin inkişafını tələb edir. Bu inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq onun rəqabət qabiliyyətini formalaşdır. Ümumiyyətlə, investisiya yeni maddi, qeyri-maddi və maliyyə ehtiyatlarının əldə olunması üçün mövcud resursların istifadə olunmasını xarakterizə edir. Daha geniş mənada isə investisiyalar iqtisadi artımı, həmçinin ölkədə iqtisadi inkişafın əldə olunması məqsədi ilə zəruri maliyyə ehtiyatlarının formalaşması mexanizmini təmin edən iqtisadi təsir kimi də xarakterizə oluna bilər. Sənaye sahələrinin fəaliyyətinin ən vacib və əhəmiyyətli cəhəti investisiya prosesidir. Çünki investisiya layihəsinin həyata keçirilməsi ona yönəldilən əsaslı kapital qoyuluşu ilə birbaşa əlaqədardır ki, bu da sənaye müəssisələrinin mənfəətini təmin etməlidir. Son illərdə ölkədə həyata keçirilən iqtisadi siyasətin mühüm istiqamətlərindən biri regionların inkişafıdır. Regionlarda əhalinin gəlirlərinin artırılması və məşğulluq səviyyəsinin yüksəldilməsi sənayenin inkişafından da əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Xüsusilə, milli iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi üçün regionlarda əməl sənayesi müəssisələrinin yaradılması iqtisadi siyasətin mühüm istiqamətlərindən biridir. Bu isə bilavasitə investisiya prosesində təmin edilir. Regionlarda sənayenin inkişafının təmin edilməsi üçün investisiya fəallığının artırılması sahəsində dövlətin stimullaşdırma tədbirlərinin həyata keçirilməsi, investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması zəruridir. Məqalədə Azərbaycanda investisiya prosesində dövlətin rolu araşdırılmış, regionlarda investisiya fəallığına təsir edən amillər öyrənilmiş, ölkəyə xarici investisiyanın cəlb edilməsinin əhəmiyyəti əsaslandırılmışdır. Son illərdə Azərbaycan xarici investisiyanın cəlb edilməsi ilə yanaşı, kapital ixarc edən ölkələrdən birinə çevrilmişdir. Habelə, regionlarda investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması istiqamətləri göstərilmişdir.

Açar sözlər: Sənaye, Investisiya, Regional inkişaf, Investisiya siyasəti

AZƏRBAYCANDA HƏYAT SİĞORTASININ İNKİŞAF PROSESİ VƏ HƏYAT SİĞORTASI ÜZRƏ MƏHSUL NÖVLƏRİ

Ruzi ŞİMİSOY

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
shimisoy.ruzi94@gmail.com

Xülasə

Sığorta sistemi dünyada və Azərbaycanda həyat sığortası və qeyri-həyat sığortası olmaqla iki əsas qrupa bölünür. Biz bu məqaləmizdə Azərbaycanda həyat sığortasının vəziyyətinə və ölkəmizdə həyat sığortasının tətbiq olunan növlərinə baxacağıq. Baxacağımız həyat sığortası növləri Azərbaycanda sığorta və xüsusilə də həyat sığortası üzrə ilk pillədə yer alan Paşa-həyat (Pasha Life LLC) MMC-nin sığorta məhsulları olacaq.

Ümumiyyətlə sığorta sahəsi müasir dünyamızda çox perspektivli və gəlirli sahələrdən biridir. Belə ki, iqtisadi proseslər güclənir insanların gəlirləri yüksəlir və sosial rifah hallarını daha da yaxşılaşdırmağa çalışırlar. Bu istiqamətdə həm öz fiziki sağlamlılıqlarını, həm ailə üzvlərinin gələcəkdə qarşılaşa biləcəyi problemləri, maddi və mənəvi çətinlikləri qabaqcadan önəmləmək, həm də maddi mal varlıqlarını olası hər bir bədbəxt hadisədən qorumağa, qaranti altına almağa çalışırlar. Bu səbəbdən sığorta sahəsinə müiraciət və tələbat artır. Xüsusilə Avropa, Amerika və dünyanın digər inkişaf etmiş ölkələrində bu sahəyə çox güclü maraq və təsir meyilləri mövcuddur. Avropada şirkətlərin ən çox gəlir əldə etdiyi sahələrdən biri həyat sığortasıdır. Məqaləyə bu mövzuun seçilməsi Avropanın təcrübəsindən istifadə etməklə ölkəmizdə mövcud vəziyyəti öyrənməkdir. Təhlil zamanı Avropada həyat sığortası üzrə myelin necə güclü olduğunu şahidi olacağıq. Həyat sığortası eyni zamanda da yığılmaq istəyən insanlar üçün gözəl imkanlar vəd edir. Həyat sığortasının bəzi növləri daha çox yığılma yönümlüdür. Azərbaycanda baş verən axırıncı hadisələr də bir daha sığortanın və sığortalanmanın labüdlüyünü sübut etdi. Ümidvaram ki, Azərbaycanda bundan sonra da Həyat sığortası daha da artan tempə inkişaf edəcək.

Açar sözlər: Sığorta, Həyat sığortası, Paşa-həyat

İNSAN RESURSLARI İDARƏ EDİLMƏSİNDƏ İŞ ANALİZİ VƏ İŞÇİ SEÇMƏ ARASINDA ƏLAQƏ

Sabir RƏHİMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Sabirrehimov000@gmail.com

Xülasə

İqtisadiyyatda müşahidə olunan inkişaf prosesi müəssisələrdə sağlam inkişafı təmin etmək üçün insan resurslarının idarə edilməsinin səmərəli təcrübələrini tələb edir. Səmərəli şəkildə təşkil olunmuş işçi seçmə prosesi insan resursları departamentində işləyən insanların bir proses üçün sərf etdikləri vaxta qənaət etməklə yanaşı işə uyğun olan insanın, yəni təşkilat üçün lazım olan şəxsin seçilməsini təmin edəcəkdir. Səmərəli şəkildə təşkil edilmiş işçi seçiminin təmin edilməsində həm işçi seçmə, həm də bir çox funksiyalarla əlaqəli olan iş analizi prosesinin həyata keçirilməsi vacibdir. Çünki, iş analizi müəssisədə mövcud olan hər bir işin ayrı-ayrılıqda xərcləri, müəssisədə olan yeri, iş şərtlərini və məsuliyyətini elmi cəhətdən tədqiqatını həyata keçirən bir prosesdir.

Bu tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycanda fəaliyyət göstərən müəssisələrdə insan resurslarının idarə edilməsinin ən vacib funksiyaları olan iş analizi və işçi seçmə proseslərinin necə təşkil olunduğunu təhlil etmək, işçi seçmə zamanı iş analizinin nəticələrindən nə dərəcədə faydalanıldığını aydınlaşdırmaqdır. Bunun üçün ilk növbədə işçi seçmə və iş analizi ilə bağlı ədəbiyyatlar incələnmiş, bu ədəbiyyatlara uyğun anket sorğusu hazırlanmışdır. Sorğu cavablarına görə məlum olmuşdur ki, müəssisələr iş analizindən işçi seçmə prosesinin bütün mərhələlərində istifadə etmirlər. Bunu təmin etmək üçün insan resursları mütəxəssisləri öz bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirməli və beynəlxalq təcrübələrdən istifadə etməlidirlər. Bu dəyişiklik vasitəsi ilə işçi heyətinin doğru seçilməsi ilə bərabər işçilərin motivasiyasının təmin edilməsinə və şirkətin müvəffəqiyyət xəttinin yüksəlməsinə səbəb olacaqdır.

Açar sözlər: İnsan resurslarının idarə edilməsi, İş analizi, İşçi seçmə prosesi

DÜNYA TƏSƏRRÜFAT SİSTEMİNƏ İNTEQRASIYA

Sahil NƏHMƏTOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

snakhmatov@bk.ru

Xülasə

XX əsrdə dünyada inteqrasiya prosesi getdikcə güclənməyə başlamışdır. Bu proses SSRİ-nin parçalanmasından sonra daha da artmağa başlamışdır. Soyuq müharibə, qapalı hərbi-siyasi, iqtisadi blokdan fərqli olaraq qloballaşma ideoloji və milli konsepsiyaları özündə gətirmiş Qloballaşma dünya zəncirində əsas halqaya çevrilməyə başladı.

Qloballaşma – istehsalın formalaşmasını, bazarların genişlənməsini, elmi-texniki biliklərin və texnologiyanın ölkə sərhədlərində dünyaya açılmasını, dünya ticarətinin sərbəstləşməsini, istehlak bazarını, dünya keyfiyyət standartlarının formalaşmasını və s. özündə birləşdirən geniş bir prosesdir. İdarə olunması çətin olan bu proses istər-istəməz şirkətlərin, bankların, dövlətlərin davranış qaydalarını müəyyən etmişdir.

Qloballaşma — (fransızca “qlobal” – ümumi, latınca “qlobus” – kürə) Elmi ədəbiyyatlarda XX əsrin ikinci yarısından sonra dünya miqyasında baş verən fundamental prosesləri izah etmək üçün “qloballaşma” terminindən ilk dəfə 1967-ci ildə istifadə edildi bildirilir. Müasir anlamda termin kimi isə “qloballaşma” 1980-ci illərin ortalarında döviyyəyə buraxılmış və intellektual elita tərəfindən qəbul olunmuşdur.

“Qloballaşan iqtisadiyyat” mövzusu son 15-20 il ərzində intellektual diskussiya meydanında aktuallığına görə əsas mövzudur. Bu, sadəcə gələcəyin nəzəri modeli haqqında diskussiyalar deyil, bütünlükdə dünyanı əhatə edən sivilizasiya prosesinin analizinə cəhdlərdir. Qloballaşma prosesi obyektivdir.

Bütün tarix boyu bu və ya digər universal fikri bütün dünyaya yaymaq cəhdləri olub. Yeganə həqiqəti bütün dünyaya yaymaq tələbbüri ilə müxtəlif imperiyaların, dini ekspansiyaların və totalitar siyasi rejimlərin meydana gəlməsi buna sübutdur. Müasir anlamda qloballaşma mənasını ifadə edən proses yeni hadisə sayıla bilməz. Lakin, yalnız SSRİ və onun qurduğu sosialist ölkələri bloku dağıldıqdan sonra II minilliyin sonunda real qloballaşma mümkün olmuşdur.

Açar sözlər: Dünya, İqtisadiyyat, Qloballaşma, İnteqrasiya, İnkişaf

DÖRDÜNCÜ SƏNAYE İNQILABININ ŞİRKƏTLƏR ÜZƏRİNDƏKİ POTENSİAL TƏSİRLƏRİ

Samir AĞAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
samir.agayev.bmdm@gmail.com

Xülasə

Dünya XVIII əsrdə Birinci Sənaye İnqilabı ilə başlayan sənayeləşmə dövründən sonra bu gün yeni bir dövrə başlamışdır. Su və buxar enerjili mexaniki istehsal sistemlərinin ortaya çıxmasıyla başlayan sənayeləşmə prosesi, XX əsrin başlanğıcında elektrikin və kütləvi istehsal sistemlərinin istifadə edilməsiylə ikinci mərhələyə keçmiş, 1970-ci illərdən etibarən istehsalın avtomatlaşdırılması ilə daha üst səviyyəyə daşıyan elektron və informasiya texnologiyalarının tətbiq edilməsi ilə üçüncü mərhələ başlamışdır.

2011-ci ildə isə ilk dəfə "Sənaye 4.0" anlayışının Almaniyada Hannover Sərgisində adı çəkilməsi, yeni bir dövrün başlanğıcını bütün dünyaya elan etmiş oldu. Dördüncü Sənaye İnqilabı bir-birləriylə avtonom bir şəkildə ünsiyyət quran texnologiya və cihazlara dayanan istehsal proseslərinin təşkilatını ifadə etməkdədir. Məhz bu əsas məqamlar məqalədə geniş şərh olunmuşdur. Bu təşkilat gələcəyin "smart" fabriki olaraq təyin olunan, kompüter tərəfindən istiqamətləndirilən sistemlərin fiziki prosesləri izlədiyi, fiziki bir virtual nüsxə yaradaraq, özünü təşkil edən mexanizmlərə əsaslanan müstəqil qərarlar qəbul edə bilən bir quruluşu təsvir edir. Bundan əlavə Dördüncü Sənaye İnqilabı çox sürətli rəqəmsal transformasiyaya uğrayan bir dünyada informasiya, rabitə və internet texnologiyalarının istehsal proseslərinə sıx şəkildə təsir etdiyi bir mühiti də ifadə etməkdədir. Dördüncü Sənaye inqilabı şirkətlərə innovasiya, dəyişmə qabiliyyəti, sürət və çeviklik kimi formalarda təsir göstərir. Bu təsirlər şirkətlərin öz bizneslərini aparmaq yollarını nəzərdən keçirməsinə və onları mövcud biznesin inkişaf etdirilməsinə və diversifikasiya etməyə yönəldir.

Tədqiqatda Dördüncü sənaye İnqilabın xüsusiyyətləri müəyyən edilməklə, bu inqilabın şirkətlər üzərində rəqəmsal biznes modellərinə keçidi, sektorlara görə şirkətlərin biznes modellərinin rəqəmsallaşdırılması və rəqəmsal transformasiyanın xərclərə təsiri araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Sənaye inqilabları, Biznes modellər, Şirkətlər, Texnologiya

KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIQ FƏALİYYƏTİNİN PROBLEMLƏRİ: AZƏRBAYCANIN KƏND TƏSƏRRÜFATI TİMSALINDA

Samir BABAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
babayevsamir96@gmail.com

Xülasə

Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin (İEÖ) bir çoxunda kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) müəssisələri iqtisadi tərəqqinin və məşğulluğun təmin olunmasında öncül mövqeyə sahibdirlər. Belə ki, Dünya Bankının hesabatına əsasən, İEÖ-də KOS-un ÜDM və məşğulluqdakı çəkisi müvafiq olaraq 55 və 65 %-dən çoxdur. Belə ki, dünyanın inkişaf etməkdə olan ölkələrində iqtisadi davamlılığın gücləndirilməsi, rəqabət mühitinin artırılması və iqtisadi aktivliyinin təminatı üçün KOS-un inkişafı prioritetində sistemli tədbirlər reallaşdırır. Nəticə olaraq, rəqabətli bazar formalaşır ki, bu isə bazarda tələb-təklif balansının yaranmasına, qiymətlərin stabilləşməsinə, istehsal edilənn mal və xidmətlərin rəqabət potensialının yüksəlməsinə, iqtisadi tənzim etmə alətlərinin səmərəli tətbiqinə, iqtisadiyyatın davamlılığına və xarici təsirlərin dinamik absorbsiyasına imkan yaradır. Məhz bu səbəblərə görə hazırkı qlobal sferada həm inkişaf etmiş, həmçinin də inkişaf etməkdə olan ölkələr kiçik və orta sahibkarlıq vasitəsilə iqtisadiyyatlarının krizislərə çevik uyğunlaşmasına nail olmağa cəhd göstərir.

Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığın tərəqqisi iqtisadiyyatın saxələndirilməsi, rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması, işsizliyin azaldılması, istehlak mallarına olan tələbin yerli ehtiyatlar hesabına ödənilməsi və iqtisadi tərəqqinin təmin edilməsi aspektindən xüsusi önəm kəsb edir. Kiçik və orta kənd təsərrüfatı müəssisələri müəyyən bir dövr boyunca davamlı olaraq fəaliyyət göstərir, lakin onların mövcudluğu ölkədə hər hansı bir iqtisadi vəziyyətin inkişafı ilə əlaqələndirilməmişdir. Müəssisələr əlverişli mallar və resursların mövcudluğu əsasında müstəqil olaraq fəaliyyət göstərir və onun davamlılığı yüksək şəkildə kənd təsərrüfatı materialları və daxili artımı sahəsindəki fəaliyyətindən asılıdır

Açar Sözlər: İqtisadi inkişaf, Kiçik və orta sahibkarlıq, Kənd təsərrüfatı sektoru, Azərbaycan

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA ELEKTRON HÖKUMƏT XİDMƏTLƏRİNDƏN İSTİFADƏNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Samir TAĞIYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
samir.tagiyev@yahoo.com

Xülasə

Keçmişdən bugünə Dünya müxtəlif tarixi dövrlərdən keçib. Hal-hazırda yaşadığımız əsr “ İnformasiya əsri ” adlanır. İnformasiya əsri və ya dövrü insanları əhat edən bütiü sahələrdə: mədəni, siyasi, iqtisadi, sosial, inzibati sahələrdə köklü dəyişikliklər zəruri etmişdir. İnzibati sahədə baş verən bu dəyişiklik nəticəsində yeni bir anlayış “ Elektron Hökumət ” anlayışı yarandı.

E-Hökumətin inkişafı nəticəsində açıq, şəffaf, iştirakçı, az xərc, asanlıq, sürət və fəaliyyət kimi təyin edici ünsürlərlə dəstəklənən bir idarəçilik anlayışı ənənəvi idarəçiliyinin yerini almağa başlamışdır. Ancaq E-Hökumət dövlət qurumlarına kompüter qurulması və ya köhnə tətbiqlərin modernləşdirilməsi qədər sadə bir məsələ deyil. Nə kompüter istifadəsi, nə də kompleks prosedurları modernləşdirmək dövlət idarəçiliyinin fəaliyyəti təmin edə bilər, nə də idarə olunanların rəhbərlik fəaliyyətinə vətəndaş iştirakını təşviq edə bilər. Aydın olduğu kimi, E- Hökumət şəffaflığı təşviq edərək, məsafəni və digər bölünmələri ortadan qaldıraraq və insanların öz həyatlarını təsir edən siyasi proseslərə qatılmasını təmin edərək islahatı uğurla başa çatdırmaq üçün texnologiyanı istifadə edir.

E-Hökumətin mahiyyətinə varmaq üçün akademik ədəbiyyatlarda bir çox tərif verilmişdir. Məsələn, Richard Heeksə görə E-Hökumət dövlət təşkilatlarının fəaliyyətlərini inkişaf etdirmək üçün informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) istifadəsi olaraq görmüşdür. Mete Yıldıza görə anlayış olaraq E-Hökuməti ictimai qurum və təşkilatlarının məlumat və xidmət göstərilməsində və idarə olunanların demokratik idarəetmə prosesinə qatılmasından məlumat və rabitə texnologiyalarının istifadə edilməsi kimi tərif vermişdir. E-Hökumət proqramları dövlətin idarə edilməsi sahəsində çalışan alimlərin hamısının maraq mərkəzində olduğu qədər, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT), İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (İƏİT) və Avropa Komissiyası (AK) kimi beynəlxalq təşkilatların da gündəmini təşkil edir. BMT-nin tərifinə görə E-Hökumət, hökumətin İKT-ə məlumat və xidmətləri vətəndaşlara çatdırmaq üçün istifadə etməsidir. İƏİT-ə görə isə E-Hökumət, hökumətin daha yaxşı idarə sistemə çatma vasitəsi kimi İKT-ni, xüsusilə İnterneti istifadə etməsidir. AK isə daha geniş tərif vermişdir: E-Hökumət dövlət xidmətlərini və demokratik prosesləri inkişaf etdirmək və dövlət siyasətlərinə dəstəyi gücləndirmək məqsədilə İKT-ə dövlət idarəçiliyində təşkilati dəyişikliklər və yeni bacarıqlarla kombinə edilərək istifadə edilməsidir.

Açar sözlər: İnformasiya cəmiyyəti, Elektron hökumət, İnkişaf, Xidmət

DÜNYADA VƏ AZƏRBAYCANDA DOLAYI VERGİLƏRİN TƏTBİQİNİN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Samir YAVƏRLİ

**Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
samir.yaverli@gmail.com**

Xülasə

Tədqiqat işində əsasən Azərbaycanda və digər xarici ölkələrdə, o cümlədən Avropa İttifaqına daxil olan ölkələrdə dolaylı vergilərin vergitutma obyektı, faiz dərəcələri və eləcə də standard və aşağı faiz dərəcələri araşdırılmışdır. Tədqiqatımızın informasiya bazası yerli Vergi Məcəlləsi, xarici ədəbiyyatlar və eləcə də digər statistik göstəricilərə əsaslanır. Dissertasiya işinin yazılması üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən tədqiqat metodlarından əsasən müşahidə və sorğu metodu həyata keçirilmişdir. Bu metodlar sayəsində əldə edilmiş məlumatlara əsasən vergidən yayınma hallarının qarşısını almaq üçün müəyyən fikirlər formalaşmışdır.

Məqalədə dolaylı vergilərin sosial iqtisadi mahiyyətindən və onların tətbiqi xüsusiyyətlərindən bəhs edilmiş, dolaylı vergilər üzrə beynəlxalq təcrübə ümumiləşdirilə toxunulmuşdur.

Açar sözlər: Vergi, Vergi sistemi, Dolaylı vergilər

HƏYAT SİĞORTASINDA AZƏRBAYCAN VƏ DÜNYA MODELİNİN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Samirə BAYRAMZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
bayramzadasamira@gmail.com

Xülasə

Bu gün dünyada geniş yayılmış olan sığorta bazarının inkişafını ölkəmizdə təmin etmək vacib addımlardan birisidir. Dünya təcrübəsinə diqqət yetirsək demək olar bütün inkişaf etmiş ölkələrdə sığorta, son illərdə isə xüsusilə həyat sığortasının necə inkişaf etdiyini görürük. Həyat sığortasının inkişafını ölkədə təmin edə bilmiş ölkələr eyni zamanda güclü bir maliyyə qurumu yaratmağa da nail olmuşlardır. Bu isə öz növbəsində ölkə iqtisadiyyatının davamlılığını təmin edir. Ölkədə banklara inamin azaldığı belə bir zamanda sığorta şirkətləri pul dövriyəsini daha səmərəli və təhlükəsiz formada təmin etmək üçün ideal bir qurumdur. Həyat sığortasında vasitəçilik əməliyyatları eyni zamanda sosial aspektə malikdir və ailə üzvlərinin maliyyə təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə xidmət edir. Buna görə də həyat sığortası sektoruna pul vəsaitinin cəlb edilməsinin təşviq edilməsi üstünlüyə malikdir və onun iqtisadi və sosial dəyəri daha yüksəkdir. Beləliklə, həyat sığortasına geniş anlamda yanaşma vacibdir və bu istiqamətdə islahatların reallaşdırılması və zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi Azərbaycanda maliyyə təhlükəsizliyinin təmin edilməsində səmərəli nəticələrin əldə edilməsinə imkan yarada bilər. Həyat sığortasının vasitəçilik əməliyyatlarından danışarkən bir vacib məqamı da nəzərə çatdırmaq lazımdır. Bu məqam həyat sığortasının uzunmüddətli maliyyələşmənin həyata keçirilməsində səmərəli vasitə olmalıdır. Əslində həyat sığortasının vasitəçilik əməliyyatlarında əhəmiyyətinin artması məhz bu məqam ilə bağlı olmuşdur. Uzunmüddətli layihələri həyata keçirən təşkilatlar üçün həyat sığortasına pul yatırılması səmərəlidir.

Açar sözlər: həyat sığortası, dünya təcrübəsi, sığorta bazarı, maliyyə

İSTEHSALIN RƏQABƏT QABİLİYYƏTİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Samirə HACIYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
shajiyeva6@gmail.com

Xülasə

Bütün müəssisələrə görə mənfəət əldə etmək, rəqabət üstünlüyünü və bunun davamlılığını təmin etmək əsas məqsəddir. Bu mövzuda bir çox nəzəriyyələr irəli sürülmüşdür. İqtisadi inkişafın bazar mexanizmi bir sıra iqtisadi resursların qarşılıqlı əlaqəli fəaliyyəti ilə mümkündür. Bu ünsürlərdən biri də rəqabətdir. Rəqabətin meydana gəlməsi tarixən mülkiyyət ayrışdırılışının və əmtəə istehsalının meydana gəlməsi dövrünə təsadüf edir, əmtəə istehsalının inkişafı ilə iqtisadi inkişafın ən fəal üzvünə çevrilir. Rəqabət nəticəsində istehsalçı və istehlakçılar bərabər imkanlara malik olmalarına baxmayaraq, bu imkanlardan daha səmərəli istifadə etməklə qalib gəlmək istəyi həmişə onları istehsalın nəticəsini yaxşılaşdırmaqla nəticələnir. Digər tərəfdən istehsalın kifayət dərəcədə çevik olması ilə istehsalçıları və iqtisadi mübarizəni stimullaşdırır. Bu isə nəticə etibarilə istehlakçıların tələbatlarını mövcud resurslardan səmərəli istifadə etməklə daha dolğun ödənilməsinə şərait yaradır. Eyni bazar şərtlərində fəaliyyət göstərən eyni sektordakı firmaların bəziləri uzun müddətdə davamlı kar əldə edə və rəqabət üstünlüyünə sahib olduqu halda nəyə görə digər müəssisələr eyni şəkildə bacarıqlı və ya uğurlu deyildir? Mənfəət və ya rəqabət üstünlüyünün mənbəyi nədir? Rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi problemi dünya ölkələrinin dövlət xadimləri və iş adamlarının daim diqqət mərkəzindədir. İnkişaf etmiş İstehsal ölkələrində rəqabət qabiliyyətinin vəziyyətinə və onun artırılması amillərinin tədqiqi ilə məşğul olan milli institutlar, təşkilatlar, komissiyalar fəaliyyət göstərir. Bu, onunla əlaqədardır ki, rəqabət qabiliyyəti anlayışı sənayenin inkişafının strateji məqsədlərinin ÜDM-in artımı və ya əmək məhsuldarlığı göstəricilərinə nisbətən daha əhatəli ölçüsüdür.

İstehsal müəssisələri onların iqtisadi xüsusiyyətlərinə, perspektivlərinə və rəqabətə davamlılığına görə bir-birlərindən fərqlənirlər. Sənaye və rəqabət analizi dəyişgən vəziyyətlərlə əlaqəli İstehsal və rəqabətə davamlı qüvvələrdən daha net məlumatlar əldə etmək üçün çoxlu sayda anlayışlardan və metodlardan istifadə edir. İstehsal müəssisələrinin iqtisadi (qənaətli istifadə etmə) xüsusiyyətləri onların strateji təsirləri üçün vacibdir.

Açar Sözlər : İstehsalda rəqabət, Rəqabət Üstünlüyü, Rəqabət analizi, İstehsal siyasəti.

AZAD İQTİSADİ ZONALARIN REGIONLARIN VƏ ÖLKƏLƏRİN İNKİŞAFINA TƏSİRİ

Samirə SADIQOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
samiradia95@gmail.com

Xülasə

Bazar iqtisadiyyatının reallaşdırılmasını tələb edən şərtlərdən biri də azad iqtisadi zonaların yaradılmasıdır. Xarici iqtisadi fəaliyyətin liberallaşdırılması və fəallaşdırılması bilavasitə onlarla bağlıdır. AİZ birdən-birə yaranmamışdır. Onların yaranması sosial, iqtisadi, siyasi və bu kimi amillərlə bağlı olmuşdur. Ən başlıca məqsəd isə beynəlxalq əmək bölgüsündə baş verən tendensiyalara fəal qoşulmaqdır. Yəni ixrac üçün rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsalını genişləndirməklə valyuta daxilolmalarını artırmaqdır. Digər məqsəd ölkənin ayrı-ayrı regionlarında iqtisadi durumu fəallaşdırmaq və inkişaf etdirməkdir.

Qloballaşan dünya iqtisadiyyatı şəraitində beynəlxalq xarici əlaqələrin mühüm bir növü kimi azad iqtisadi zonalar təşkil edir. Ölkələr açıq iqtisadiyyatın qurulması prinsiplərində məhz bu amili nəzərə almalıdırlar. Onların fəaliyyət göstərə bilməsi üçün xarici iqtisadi fəaliyyətin liberallaşdırılması vacibdir. Bir çox dünya ölkələrində AİZ xarici investisiyaları cəlb etmək, ixracı artırmaq və idxalı əvəz edən istehsalatı yaratmaq, yeni iş yerləri yaratmaq üçün bir alətə çevriləblər. Həmçinin AİZ, xüsusən də inkişafdan geri qalmış regionlarda kompleks zonaları formalaşdıranda tez-tez iqtisadi artım qütblərinə çevrilirlər. Azad iqtisadi zonaların yaradılma məqsədləri onları təşkil edən dövlətlərin sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsindən, onların strateji və inkişaf prioritetləri və planlarından və s. asılıdır. Bu səbəbdən, hər bir konkret halda, azad iqtisadi zonaların yaradılması səbəbləri və məqsədləri bir-birindən fərqlənir. Belə ki, sənaye cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə, məsələn ABŞ, Böyük Britaniya, Fransada azad iqtisadi zonalar sırf beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin gücləndirilməsi, zəif inkişaf edən regionlarda orta və kiçik biznesin inkişafına yönəlmiş siyasətin həyata keçirilməsi, regionlararası fərqlərin aradan qaldırılması məqsədi ilə yaradılmağa başlanmışdır. Məqalədə azad iqtisadi zonaların regionların inkişafına necə təsir göstərməsinin xarici təcrübələr əsasında təhlili göstərilmişdir.

Açar Sözlər: AİZ , Xarici investisiya, Məşgulluq, ÜDM.

ALTERNATİV BANK XİDMƏTLƏRİNİN TƏŞKİLİNDƏ DÜNYA TƏCRÜBƏSİ

Sevda SÜLEYMANOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
sevda2695@mail.ru

Xülasə

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları cəmiyyətin inkişafına müasir dövrdə təsir göstərən mühim amillərdən birinə çevrilmiş, onun geniş dairəsi vətəndaş cəmiyyəti institutlarını və sosial-iqtisadi sahələri, dövlət strukturlarını, elm və təhsili, mədəniyyəti ümumilikdə insanların həyat tərzini əhatə etmişdir. İşlərin qaydasında və sadələşdirilmiş şəkildə görülməsi üçün elektron sistemlər kompüter əsaslı vasitə olmaqla əsas məqsəd daşıyır. Ölkədəki vətəndaşlar dövlətdən daim 1 sutka işləyən, yüksək keyfiyyətli və kəmiyyətli e-xidmətlər göstərilməsini tələb edirlər. Vətəndaşların istəklərini təmin etmək üçün ölkələr e-xidmətlərin formalaşması və inkişafı məqsədilə informasiya sistemlərini inkişaf etdirməlidirlər. Alternativ bankçılıq bankların öz müştərilərinə göstərdiyi əsas xidmətlərindən biridir. Bu xidmət növü vaxta qənaət müştərilərin evdən və ya ofisdən çıxmadan öz kartlarındakı vəsaiti və yaxud cari hesabı üzərində işləməyə zəmin yaradır. Bankçılıq xidmətlərinin növünə şöbələrdən kənarında olan bankçılıqdan əlavə iş yerlərində və evlərdə həyata keçirilən bankçılığı da nümunə göstərə bilərik. Bu xidmətlərdə müştərilər öz mikro kompüterini və eyni zamanda videomətin sistemlərindən istifadə edirlər. Sadalanan fikirləri nəzərə alsaq, alternativ bankçılığa bir neçə tərif vermək olar. Bu təriflərdən bəzilərinə verməklə tətqiqatın mahiyyətini açmağa cəhd edə bilərik. Alternativ bankçılığı ümumi formada izahını belə də demək olar: "Alternativ Bankçılıq" bank filialına getmədən bir çox bank xidmətlərini məsafədən əldə etməkdir.

İqtisadi həyatda başlıca rol oynayan informasiya və rabitə sahəsindəki tərəqqi səviyyəsi iqtisadiyyatın başqasahələri ilə müqayisədə daha çox aktualdır. Mövcud informasiya və rabitə sahələrinin sürətli və yüksək səviyyədə inkişafını, yeni xidmət növlərinin, həmçinin mobil telefon rabitəsinin, internetin respublikamızda formalaşması və genişlənməsi ilə səciyyələndirmək olar. Vurğulamaq lazımdır ki, İKT iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətliliyini yüksəldərək onun dünya təsərrüfatı sistemində inteqrasiyası imkanlarını, dövlət idarəçiliyinin və yerli idarəetmənin səmərəliliyini yüksəltməyə şərait yaradır.

Açar sözlər: Bank, Alternativ bankçılıq, Informasiya

HOLLAND SİNDROMU VƏ AZƏRBAYCANDA ONUN QARŞISININ ALINMASI YOLLARI

Səbinə ƏLƏKBƏROVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
sebine.elekberova.1996@mail.ru

Xülasə

Xammalın mövcudluğu ölkənin inkişafı üçün əhəmiyyətli imkanlar yaradır. Lakin, uzun müddət ərzində resurslara zəngin ölkələrdə artım tempi adambaşına başlanğıc gəlirlə daha pis olan ölkələrə nisbətən daha pisdır. Bu mövzuda davam edən müzakirələrə baxmayaraq, araşdırmalar göstərir ki, təbii resurslara zəngin olan ölkələrdə iqtisadi artım tempi bu ehtiyatların tədarükü məhdud olan ölkələrə nisbətən aşağıdır. 1974-cü ildə "neft embarqosundan" ötən 20 ildən artıqdır ki, OPEK ölkələrində adambaşına düşən ÜDM hər il orta hesabla illik 1,3% azalıb, digər inkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə orta hesabla illik 2% daha çox artmışdır.

Xüsusilə maraq Azərbaycanada "Holland sindromu" olması məsələsidir. Bəzi iqtisadçılara görə, Azərbaycanda qeyri-ilkın sənayenin böyüməsini saxlayan "Holland sindromu"-dır. Bəzi iqtisadçılar isə Azərbaycan iqtisadiyyatının vəziyyətini təhlil etmək üçün "Holland sindromu" termini yanlış istifadə etdiyinə işarə edirlər. Onların fikrincə, bu model real valyuta məzənnəsinin artması və iqtisadiyyatın qeyri-əsas sektorlarına mənfi təsir göstərməsi ilə yeni birincil əmanətlərin gözlənilməz kəşfinin fenomenini təsvir edir.

Nəzəri yanaşmaya əsasən, "Holland sindromu" şəraiti zamanı təbii sərvətlərdən əldə edilən böyük miqdarda gəlirlər milli valyutanın mübadilə kursunu artırması ilə istehsal sektorunun rəqabətliliyini zəiflədir. Holland sindromu bütövlükdə istehsal sektorunun sadəcə olaraq təbii sərvətlərdən asılı olmasını yaradır və digər sahələrin inkişaf etmə perspektivlərini azaldır. Bu zaman iqtisadiyyatda süni olaraq canlanma yaranır, kapitalın qoyuluşu təbii sərvətlərin istismar edilməsinə və daşınmasına sərf olunur. Təbii sərvətlər ümumilikdə istismar olunub tükəndikdən sonra isə sənaye qısa müddətdə formasını dəyişdirə bilmir. XVIII əsrin sonlarında bir sıra neft ixrac edən dövlətlər bu vəziyyətə düşmüşdülər. Holland sindromunun baş verməsini qarşısını almaq üçün kapital qoyuluşu sənayenin bütöün sahələri üçün balanslı olaraq və tədricən paylanmalıdır.

Açar sözlər: Holland sindromu, Neft sektoru, Qeyri-neft sektoru

AZƏRBAYCAN APARILAN İQTİSADİ İSLAHATLARDA İNSTİTUSİONAL ALƏTLƏRİN İSTİFADƏSİ

Səbuhi HƏSƏNLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Sebuhihesenli4@gmail.com

Xülasə

Ölkəmizdə hal-hazırda bir neçə dövlət strukturları kiçik və orta sahibkarlığın subyektlərinə öz səlahiyyətləri çərçivəsində bir çox xidmətlər üzrə fəaliyyət göstərirlər. Ancaq bir faktı da vurğulamaq lazımdır ki, beynəlxalq praktikada da olduğu kimi bu xidmətlər üzrə fəaliyyət bir mərkəzdən idarə olunması daha məqsədə uyğundur. kiçik və orta sahibkarlığın subyektlərinin məsləhət və tövsiyyə xidmətləri üzrə istifadə olunma prioritetləri olduqca aşağı səviyyədə olması, mümkün biznes risklərindən, sfera üzrə ümumi hallardan informasiyaların olmaları, həmçinin məsləhət xidmətlərinə olan ehtiyacların təmin edilməsi çox çətin olması nəticəsində kiçik və orta sahibkarlığın subyektləri bazardakı vəziyyətləri acınacaqlı halda olması qeyd olunmalıdır. Kiçik və orta sahibkarlığın İnkişafı Agentliyi kiçik və orta sahibkarlıq sektorundakı idarəetmə prinsiplərini daha genişləndirmək məqsədi ilə Respublikamızda tədbirlər planı hazırlayır. Yəni, inkişaf etmiş dövlətlərdə kiçik və orta sahibkarlığın ÜDM və məşğulluqdakı tarazlığına nəzər yetirsək bu nəticəyə gəlmək olur ki, Respublikamızda iqtisadi inkişafın təmin olunması üçün ölkədə kiçik və orta sahibkarlığın inkişafını dəstəkləyəcək, kiçik və orta sahibkarlığın subyektlərinə bir neçə xidmətlər göstəriləcək, dövlət strukturları bu bölmədə xidmətlərini tənzimlənmə fəaliyyətini reallaşdıracaq. Kiçik və orta sahibkarlığın subyektlərinin irəli addımlarının təsir göstərəcək islahatların mənbələrinin təmin olunması üçün Respublika Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 5 iyun tarixli 215 nömrəli "İri, orta və kiçik sahibkar meyarları"nın təsdiq edilməsi haqqında" qərarı ilə kiçik və orta sahibkarlığın subyektlərinin meyarları cədvəlli şəkildə tərtib edilmişdir.

İnkişaf etmiş ölkələrin bir çoxunda kiçik və orta sahibkarlığın subyektləri iqtisadi artımın və məşğulluq səviyyəsinin artıb azalmasında mühüm rolə malikdir. Dünya Bankının statistik informasiyalarına əsasən, inkişaf etmiş ölkələrdə kiçik və orta sahibkarlığın ÜDM və məşğulluq sektorunda payı daimi olaraq 50 və 60 faizdən yuxarı təşkil edir.

Açar sözlər: Makro iqtisadiyyat, İdarəetmə, Sahibkarlıq,

AZƏRBAYCANDA BANK SEKTORUNUN İNKİŞAFININ İQTİSADI ARTIMA TƏSİRİ

Səidə BAĞIRZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
bagirzadesa@gmail.com

Xülasə

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri. Aparılan bu tədqiqat ölkənin iqtisadi inkişafında bank sektorunun töhfələrini araşdırır və bank sisteminin iqtisadi artıma müasir təsir metodlarını nəzərdən keçirir.

Tədqiqatın aktuallığı. Bu günə qədər iqtisadiyyatın yüksəlməsi, iqtisadiyyatın inkişafı üçün yeni və saysız imkanlar yaradılıb. Son dövrlərdə başlıca faktorlardan biri olan maliyyə bazarının tərkib hissəsi hesab olunan bank sektorunun inkişafı və onun milli iqtisadiyyata təsiri də indiki dövrdə aktuallıq kəsb edir.

Tədqiqatın informasiya bazası. Tədqiqatın aparılmasında əsasən iqtisadiyyat elminə aid kitablar, dissertasiya işləri və internet resurslarından istifadə olunmuşdur.

Nəticələrin elmi-praktiki əhəmiyyəti. Bazar iqtisadiyyatına keçid ölkənin iqtisadiyyatında bank sisteminin artan rolu ilə əlaqəli olaraq, ölkənin makroiqtisadi idarəetməsinin keyfiyyətə yeni problemlərini ortaya qoymuşdur. Bu iqtisadi şəraitə uyğun olan iqtisadi siyasətin inkişaf etdirilməsi üçün dövlətin və iqtisadiyyatın inkişaf tendensiyalarının iqtisadiyyatın inkişafı üçün pul əvəzinin yaranmasına təsirinin mümkün qədər nəzərə alınması vacib hesab olunur. Bu, bank sisteminin geniş və intensiv inkişaf növlərini ayırd etmək və onların iqtisadi artıma təsirini müəyyən etmək üçün asanlıqla ölçülə bilən və eyni zamanda dəqiq meyarların tapılmasına yönəlmiş bir tədqiqat, bir araşdırmadır. Azərbaycan dövlətinin bankçılıq sisteminin inkişaf növünü müəyyənləşdirmək, ilk növbədə, iqtisadiyyatın bütövlükdə inkişafı üçün bank sistemə yardımın dərəcəsini qiymətləndirməyə və ikincisi isə makroiqtisadi funksiyalarının effektivliyinin artırılmasını stimullaşdıran bank sisteminin dövlət tənzimlənməsi tədbirlərini inkişaf etdirməyə imkan verəcəkdir deyə bilərik.

Açar sözlər: İqtisadi artım, İqtisadi inkişaf, İqtisadi fəallıq, Bank sektoru, Bankçılıq

AZƏRBAYCANDA QIYMƏTLİ KAĞIZLAR BAZARININ FORMALAŞMASINDA YARANAN PROBLEMLƏR

Səidə XƏLİL

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
saida.xalil@gmail.com

Xülasə

Qiymətli kağızlar bazarı qiymətli kağızların emissiyası, buraxılması, tədavülü, ödənilməsi, sahibliyi, saxlanması, onlarla əqdlərin bağlanması, digər əməliyyatların aparılması üzrə subyektlər arasında olan hüquqi və iqtisadi münasibətlərin məcmusudur. Qiymətli kağızlar bazarı ölkəmizdə sürətlə inkişaf edən və dövlət tərəfindən xüsusi diqqət ayrılan sahələrdən biridir. Xüsusi ilə Azərbaycanda XX əsrin əvvəllərində yaranmış və durmadan inkişaf edən bu bazarın inkişafına bu qədər dəstək edilməsinin səbəbi inkişaf etmiş qiymətli kağızlar bazarı həmin ölkədə iqtisadi tərəqqini, siyasi sabitliyi göstərən və Azərbaycanı global iqtisadi sistemə bir qədər də yaxınlaşdıran əsas maliyyə infrastrukturlarından biri olmasıdır. Bundan əlavə, qiymətli kağızlar bazarı ölkənin təsərrüfat subyektlərinin maliyyə problemlərini həll edən, əhalidə olan maddi vəsaitin yüksək gəlirli yerləşdirilməsini tətbiq edən iqtisadi sistemdir. Lakin, bu bazarın inkişaf etmiş dövlətlərin səviyyəsinə çatması üçün böyük zaman, təcrübə və hədsiz səylər lazımdır. Məsələn burasındadır ki qiymətli kağızlar bazarı iqtisadiyyatın vəziyyətini əks etdirir və iqtisadiyyatın inkişaf səviyyəsindən, korporativ idarəetmənin səviyyəsindən, kredit bazarı, yığım, investisiya yatırımı və digər məsələlərlə bilavasitə əlaqədardır.

Azərbaycan Respublikası sosial-iqtisadi inkişafda keyfiyyətə yeni mərhələyə çıxmaq üzrədir. Bu mərhələnin ideoloji əsaslarını müəyyən edən Strateji yol xəritələrindən biri maliyyə xidmətlərinin inkişafına həsr olunub. “Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”-nin strateji hədəflərindən biri maliyyə savadlılığının yüksəldilməsi kimi müəyyən edilir.

Qiymətli kağızlar bazarının inkişafında müəyyən problemlər mövcud olsa da, maliyyə savadlılığının lazımı səviyyədə olmaması, xüsusilə əhalinin və təsərrüfat subyektlərinin bu bazarın üstünlüklərindən xəbərsiz olmaları, bazarda olan elementlərə və bazar iştirakçılara olan inamsızlıq bu bazarın inkişafında kifayət qədər irəliləyişin əldə edilməsinə maneçilik törədən amillərdəndir. Araşdırmanın gedişində həm bu problemlərdən və onların yaranma mənbələrindən, həm də həlli üçün müxtəlif yollardan bəhs olunacaqdır.

Açar sözlər: Qiymətli kağızlar bazarı, Bazarın problemləri, İnkişaf meyilləri

MÜƏSSİSƏNİN RENTABELLİK SƏVİYYƏSİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNDƏ MALİYYƏ ƏMSALLARININ ROLU VƏ AZERCELL TELECOM MMC-NİN TİMSALINDA HESABLANMASI

Səkinə QAFAROVA

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
kafarova.sakina@gmail.com

Xülasə

Bu məqalənin qələmə alınmasında əsas məqsəd inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatı şəraitində müəssisənin mövcud vəziyyətini qiymətləndirməyi və digər müəssisələr ilə müqayisə zamanı diqqət edilməli məqamları, bu məqamların təhlilini araşdırmaqdır. Müəssisə fəaliyyətinin düzgün istiqamətdə irəlilədiyi, gələcək ilə bağlı qərarların qəbulu zamanı fəaliyyətinin rentabeliliyinə nəzər yetirməlidir. Məqalənin əsas məqsədi müəssisənin rentabeliliyini təhlil edərkən aktivlərin rentabellik əmsalı ROA (Return On Assets), kapitalın rentabellik əmsalı ROE (Return On Equity) və satışın rentabellik əmsalı ROS (Return On Sales) kimi anlayışların rolunu qeyd etməkdir. Hesablama bir şirkətin əsas məhsulları və xidmətlərini və onun idarəedici işini necə idarə etdiyini effektiv şəkildə göstərir. Bu baxımdan müəssisənin rentabeliliyini təhlil istiqamətləri göstərilmişdir. Unutmamalıyıq ki, müəssisənin maliyyə vəziyyəti yalnız sahib olduqları baxımından deyil, sahibkar və səhmdarlar üçün əlavə mənfəət əldə etməyə nə qədər müvəffəq olduğunu bilmək də vacibdir. Müəssisənin fəaliyyəti prosesində iştirak edən aktivlərin ədədi ortasına düşən xalis mənfəət nisbətini ifadə edən aktivlərin rentabellik əmsalı ROA (Return On Assets), sərmaya qoyulmuş şəxsi kapitalın ədədi ortası müqabilində, əldə edilmiş xalis mənfəət nisbətini ifadə edən kapitalın rentabellik əmsalı ROE (Return On Equity) və xalis mənfəətin satışların ədədi ortasına olan nisbətini ifadə edən satışın rentabellik əmsalı ROS (Return On Sales) əmsalları AzerCell Telecom MMC-nin timsalında təhlil edilmiş, müəssisənin mümkün vəziyyəti əmsallar vasitəsilə qiymətləndirilmişdir. Təhlil nəticələri və bu nəticələrə əsaslanaraq formalaşan AzerCell MMC-nin rentabellik səviyyəsinin optimallığı istiqamətində təkliflər məqalənin sonunda.

Açar sözlər: Rentabellik, Maliyyə Əmsalları, Aktivlər, Kapital, Satış

MALİYYƏ BÖHRANININ PROBLEMLİ KREDİTLƏRİN DİNAMİKASINA TƏSİRİ VƏ ONLARIN HƏLLİ YOLLARI

Səkinə QƏHRƏMANOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

sakina.qahramanova@gmail.com

Xülasə

Maliyyə böhranı maliyyə bazarlarında olan fondların ən məhsuldar investisiya sahələrinə ötürülməsinə mane olur. Maliyyə böhranları əsasən bank sistemində geri ödənməyən kreditlərin həddən artıq çoxalmasına səbəb olur. Bank və kredit götürmüş şəxslər arasında olan öhdəliklərin icra edilməməsi nəticəsində yaranan problemlər həm əsas borcun qaytarılmasında, həm də faiz ödənişlərinin gecikməsinə səbəb olur. Belə halda bankların gəlirləri azalır, yeni kredit vermək imkanı zəifləyir, həmçinin əmanətçilərin sayında da azalma baş verir. Bank sektorunda yaranmış böhran istər iqtisadi aspektdən, istərsə də psixoloji cəhətdən ev təsərrüfatlarına neqativ təsir edir və iqtisadiyyatın bütün sahələrinə sıçrayır.

Bənzər bir hal Azərbaycanda da müşahidə edildiyindən bu problemin tədqiqi günümüzdə zəruridir. Belə ki, ölkədə 2015-ci ildə devalvasiya baş vermiş və əhali kreditlərin ödənişini kəskin azaltmışdır. Nəticə etibarilə 2019-cu il yanvarın 1-nə ölkədə problemlı kreditlərin miqdarı 1 milyard 585 milyon manat təşkil etmişdi. Belə bir problemlə üzlaşən bankların gəlirləri azalmış, xarici bazarlara çıxış imkanları pisləşmiş, daxili yığım mənbələri daralmışdır. Bir tərəfdən, aktivlərin dəyər itirməsi, xarici valyutadakı kredit və depozitlərin qaytarılmasında yaranmış çətinliklər, digər tərəfdən isə, banklara və milli valyutaya inamın azalması bir sıra bankların sektoru tərk etməsinə səbəb olmuşdu.

Yaranmış vəziyyətdən çıxış yolu olaraq problemlı kreditlərin ödənməsində dövlət dəstəyi təklif edilmişdir. Dövlət dəstəyindən başqa bankların idarəedilməsində effektivliyin təmin edilməsi üçün məqalədə yenidən konfigurasiya proqramının hazırlanması təklif edilmişdir.

Açar sözlər: Maliyyə böhranı, Bank böhranı, Problemlı kreditlər

SOSIAL BİZNES VƏ İNSAN KAPİTALI TRENDLƏRİ

Səməd SƏMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mr.ssamedov@gmail.com

Xülasə

Sosial Biznesin əsas məqsədi kiçik və orta ailə bizneslərinin formalaşması və böyüməsinə yardım edərək kasıbçılığı aradan qaldırmaq və ölkənin iqtisadi vəziyyətini gücləndirməkdir. Bu Sosial Biznes formalarını əsasında kasıb insanlar ya kiçik şirkət sahibi olaraq gəlir əldə etməklə və ya sosial fayda yaradan məhsullardan faydalana bilər. Sosial ehtiyacları yerinə yetirməklə, hər iki yolla, sosial biznes əsas məqsədi olan yoxsullara kömək edə bilər. Hazırki ictimai dataların göstərişlərinə baxarsaq sosial biznesin bir çox sahələrə inkişafında əsasən də insan kapitalının formalaşmasında böyük rolunu olduğunu görürük. İnsan kapitalı planlaması, artan qloballaşma və dünyanın müxtəlif iqtisadiyyatlarında son dövrdə baş verən böhran səbəbiylə iş bazarlarında tələbin enməsi ilə daha da çox diqqətə alınır. Bu il Deloitte şirkəti tərəfindən 11,000-dən çox iş və İK rəhbərləri arasında aparılan qlobal sorğusu və bugünkü aparıcı təşkilatların rəhbərləri ilə aparılan danışıqlara əsasən, fundamental dəyişikliklərin aparılması gözlənilir. Təşkilatlar artıq yalnız ənənəvi metrikalar olan maliyyə göstəriciləri və ya məhsul və xidmətlərin keyfiyyəti ilə qiymətləndirilmirlər. Əksinə, bu gün təşkilatlar daha işçilərinə, müştərilərinə və onların cəmiyyətlərinə olan münasibətləri, onların cəmiyyətə olan təsirləri, onları biznes müəssisələrindən sosial müəssisələrə çevirmələri ilə dəyərləndirirlər. İnkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr, lazımi vaxt və səyləri bəxş edərək, iqtisadi artımı sürətləndirmək üçün daha çox insan kapitalının inkişafına xüsusi diqqət yetirmişlər. Beləliklə, insan kapitalı inkişafı beynəlxalq arenaya daxil olmaq üçün əsas yollardan biridir. Buna görə də bu məqalə bugünkü dünyanın insan kapitalının tendensiyalarını və biznesin artan sosial göstəricilərlə əlaqələrini araşdırır.

Açar sözlər: Sosial biznes, Sosial kapital, Sosial iqtisadiyyat, İnsan kapitalı

AZƏRBAYCANDA İNVESTİSİYA MÜHİTİ VƏ ONUN İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ

Sərxan İSMAYILLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
serxan.qezenferli888@gmail.com

Xülasə

Normal investisiya mühitinin yaradılması dövlətin iqtisadi, o cümlədən investisiya siyasətinin əsas vəzifələrindən biri kimi özünü göstərir. Investisiya vasitəsilə ictimai istehsalın planlı inkişafına nail olunur, iqtisadiyyatın səmərəliliyi və tarazlığı təmin edilir, çəkilən məsrəfin hər manatına görə daha çox məhsul və milli gəlir artımına şərait yaradılır. İntestisiya əsas fondların yaradılmasına və təkrar istehsalına, maddi istehsalın digər formada inkişafına kapital qoyuluşları şəklində həyata keçirilir.

İntestisiyanı bilərəkdən bu günkü istehlak ehtiyaclarından imtina edərək, gələcəkdə davamlı gəlir götürmək məqsədilə istifadə edilməyə istiqamətləndirən uzunmüddətli qoyuluşlar kimi də xarakterizə etmək mümkündür. Hər kəs tərəfindən qəbul edilmiş bir fakt qeyd edilməlidir ki, hər hansı sosial-iqtisadi sistemdə biznesin inkişaf etdirilməsi və çiçəklənməsi düzgün investisiya siyasətindən asılıdır. Məlum olduğu kimi, investisiya fəaliyyəti riskli fəaliyyətdir, belə ki, vəsaitin xərclənməsi ilə əldə ediləcək gəlir arasında bir xeyli vaxt keçir ki, bu müddətdə investor ancaq vəsait qoyuluşlarını həyata keçirir. İntestisiya fəaliyyətini, həm də müəyyən mənada məcburi fəaliyyət adlandırmaq olar. Çunki, iqtisadiyyatdan az-çox anlayışı olan biznesmen başa düşməlidir ki, investisiya qoyuluşları məqsədyönlü olmaqla, hərəkətsizlikdən daha faydalıdır. Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan hər kəs başa düşür ki, bu günkü normal görünən istehsal gücləri, maşın və avadanlıqlar hər an həm fiziki, həm də mənəvi aşınmaya məruz qala bilər. Odur ki, onların işçi vəziyyətində saxlanılması və elmi-texniki tərəqqinin tələblərindən geri qalmamaq məqsədilə fasiləsiz investisiya qoyuluşları vacibdir. İntestisiya fəaliyyəti olduqca çox şaxəlidir. Buraya həm müxtəlif sahələrə investisiya qoyuluşlarının vacibliyi, həm maliyyələşmə, kreditləşdirmə qaydaları, həm də investisiya mənbələrinin müxtəlifliyini aid etmək olar.

Açar sözlər: İntestisiya, İntestisiya mühiti, Xarici investisiya

MÜASİR DÖVRDƏ AZƏRBAYCANDA MALİYYƏ BAZARININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİ VƏ BEYNƏLXALQ BAZARLARLA ƏLAQƏNİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Sona SADIQLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
sona-sadiqli@mail.ru

Xülasə

Bilirik ki, dünya ölkələrinin özününi fərqli iqtisadi sistemi vardır. Xüsusilə bunlardan ikisi inzibati amirlik və bazar iqtisadi sistemi daha çox fərqləndirilir. Müasir dövrdə bazar iqtisadi sistemi getdikcə daha çox yayılmağa başlamışdır. Sistem dəyişikliyinə keçid baş verdikcə bu tip ölkələrin maliyyə bazarlarında boşluqlar və problem yaranmağa başlayır. Ölkəmiz də iqtisadi sistem nöqtəyi-nəzərindən keçid ölkələr sinfinə daxildir. Bu problemlərin yoluna qoyulması üçün qiymətlərin liberallaşdırılması, özəlləşdirmə, xarici investorların ölkəyə cəlbi və birgə müəssisələrin yaradılması, iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi və bu istiqamətdə müxtəlif qanunların qəbul edilməsi, iqtisadi yol xəritələrinin hazırlanması görülən tədbirlərin bir hissəsidir. Maliyyə bazarının tərəqqisini müəyyən edən əsas xarici investisiya axınlarının yaranmasını təmin etməkdir. İnteraksiya artımına fokuslanan zaman onun səbəb ola biləcəyi riskləri də nəzərə almaq lazımdır. Bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadi sistemdə maliyyə bazarları maroiqtisadi tarazlığın təmin edilməsinin, xüsusilə maliyyə sabitliyinə nail olumasının mühüm alətidir. Ölkədə səmərəli maliyyə bazarının formalaşması dünya əmtəə və maliyyə bazarları tərəfindən yaranan mənfəətə təsirlərin zəiflədilməsinin əsas şərtlərindən biridir. Maliyyə bazarı öz tərkibinə görə pul bazarına və kapital bazarına bölünür. Pul bazarı qısamüddətli kredit əməliyyatlarını əhatə edir və tərkibinə uçot, banklararası və valyuta bazarları daxildir. Uçot bazarının mühim alətlərinə xəzinə və kommersiya vekselləri, yüksək likvidli və mobilliyə sahib qısamüddətli məsuliyyətlərin başqa növləri aiddir. Banklararası bazarda kredit təşkilatlarının müvəqqəti sərbəst olan pul vəsaitləri bankların özləri tərəfindən cəlb olunaraq onların arasında əsasən qısamüddətli banklararası depozit formasında yerləşdirilir.

Açar sözlər: Maliyyə, Maliyyə bazarları, Pul, Qiymətli Kağızlar

SOCAR” ŞİRKƏTİNİN KADR MENECMENTİ STRATEGİYASI

Sultan NİFTƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

sultanniftaliyev95@gmail.com

Xülasə

Müəssisələrdə kadr potensialının düzgün qiymətləndirilməsi və idarə olunması müasir dövrimizdə menecmentin ən mühüm problemlərindən biridir. Məlumdur ki, bazar iqtisadiyyatı şəraitinin diktə etdiyi doqmalar əsasında öz təməlini quran hər bir müəssisədə ayrıca kadrların idarə olunması strategiyası hazırlanmalı və peşəkar mütəxəssislər tərəfindən icra edilməlidir. Ümumilikdə, kadr potensialı sadəcə nəzəri məsələ deyil, kadrlar istənilən müəssisənin əsasını təşkil edirlər və əmək prosesinin əsas, birbaşa subyektı hesab olunurlar. Müəssisəni yaradan, işlədən və inkişaf elətdirən məhz kadrlardır, bu zaman texniki avadanlıqlar (kompüterlər, maşınlar və s.) sadəcə köməkçi rolunda çıxış edirlər, belə ki, kadrlar olmadan hər hansı bir müəssisənin varlığından belə söhbət gedə bilməz. Kadrların idarə olunması strategiyasının ayrılmaz və bəlkə də, mərkəzi xətti isə onların potensiallarının düzgün qiymətləndirilməsi, bacarıqlarının üzə çıxarılması və fəaliyyətlərinin istiqamətləndirilməsini əhatə edən kompleks siyasətdir. Bütün bu sadalanan faktorlar araşdırmanın olduqca aktualıq kəsb etdiyini göstərir. Beləliklə, məqalənin başlıca məqsədi Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR-da) kadr potensialı, onun qiymətləndirilməsi və düzgün idarə olunması üçün tətbiq edilən daxili qaydalar və strategiyalarla tanış olmaq və onların effektivliyini qiymətləndirməkdir. Müəssisələrdə kadr potensialının düzgün qiymətləndirilməsi ilk növbədə iş keyfiyyətinin artırılmasına, xidmət səviyyəsinin yüksəldilməsinə və sonda məhsuldarlığın artmasına xidmət edir, məhz bu sadalanan faktlar özlüyündə sözügedən sahənin nə qədər əhəmiyyətli olduğunu bir daha vurğulayır.

Açar Sözlər: SOCAR, kadr potensialı, Mmenecment, strategiya

AZƏRBAYCANDA DƏNİZ NƏQLİYYATININ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Şahin MƏMMƏDZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
shahinmemmedzade94@gmail.com

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan dəniz nəqliyyatının rolu, inkişafı, perspektivləri həmçinin, dəniz nəqliyyatının dövlət tərəfindən tənzimlənməsinin əhəmiyyətindən bəhs olunur. Ölkəmizdə dəniz nəqliyyatının sürətli inkişafına təkan verəcək amillərin müəyyənləşdirilməsi mövzusunda toxunulmuşdur. Məqalədə həmçinin, Respublikamızda dəniz nəqliyyatının inkişafını təmin etmək, perspektivlərini artırmaq məqsədi ilə demək olar ki, bütün dünya dövlətlərinin üzv olduğu orqan və təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq münasibətlərinin üstün cəhətləri təhlil olunur. Təhlil əsnasında aşkar olunmuşdur ki, Dəniz Nəqliyyat Donanmasının yükdaşıma üzrə potensialı çox aşağı səviyyədədir. Dəniz nəqliyyatının dövlət tərəfindən tənzimlənməsində şəxsi sahibkarlığı məhdudlaşdıran mövcud çətinliklərin aradan götürülməsi, şəxsi təsərrüfatın artmasına əngəl olmaq və s. bu kimi amillər araşdırılmışdır. Nəticədə iqtisadiyyatın bu sahəsi üzrə mövcud problemlər araşdırılmış, həmin problemlərin həlli məsələsi və aradan qaldırılma yolları barədə təkliflər və fikirlər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: Dəniz nəqliyyatı, Xəzər dənizi, Beynəlxalq ticarət, Azərbaycan Dövlət Dəniz Administrasiyası, Yük daşımaları

DÖVLƏTİN SƏNAYE ŞƏHƏRCİKLƏRİNİN YARANMASINA VƏ İNKİŞAFINA GÖSTƏRİLƏN DƏSTƏYİ

Şahsuvar ŞIXƏLİZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
shahsuvar.shixelizade@gmail.com

Xülasə

Texnopark - universitet, sənaye, araşdırma mərkəzləri, sahibkarlar və bazarlar arasındakı əməkdaşlığı artırmaq, bilik və texnologiya transferini asanlaşdırmaq məqsədilə yüksək əlavə dəyərli tədqiqat və inkişafa söykənən qabaqcıl texnologiyalı məhsul və xidmətlərin istehsalına uyğun infrastruktur, üstqurum və xidmətlər ilə təsir edən təşkilatlardır.

Texnopark - vahid infrastruktur sərhədlərində elm və texniki fəaliyyətlə məşğul olan şirkətlər birliyidir. Bir sözlə: Texnopark - spesifik yerli şərait və bazarın tələbatının təsiri altında formalaşan mürəkkəb ekosistemdir. Texnopark bir tərəfdən rezident və müştərilərin görüşdüyü və təmasda olduqları ofis, digər tərəfdən rezidentlərə göstərilən müxtəlif xidmətlər dəstidir. Əslində texnopark tədqiqatçı qruplar və texnoloji işləmələrə sorğu verən şirkətlər arasında qarşılıqlı fəaliyyət və informasiya mübadiləsi prosesini sürətləndirən vasitəçi bir qurumdur. Azərbaycan Respublikasının prezidentinin 2014-cü il 15 may tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Texnologiyalar parkı haqqında nümunəvi əsasnaməyə görə”... texnologiyalar parkı (bundan sonra – texnopark) – innovasiya məhsulunun və yüksək texnologiyaların hazırlanması, işlənilməsi və ya təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə elmi tədqiqatların və təcrübə-konstruktor işlərinin aparılması, onların nəticələrinin sənaye, xidmət və digər sahələrdə tətbiqi (kommersiyalaşdırılması) üçün zəruri infrastrukturunu, maddi-texniki bazası və idarəetmə qurumları olan ərazi”dir.

Qeyd edək ki, texnopark birbaşa texnologiyaların satışı məsələlərində iştirak etmir, ancaq innovasiyaların mübadiləsi prosesinə vasitəçilik edir, başqa sözlə mübadilə üçün əlverişli şərait yaradır. Elə hallar da ola bilər ki, texnopark həmtəsisçi ola bilər. Şəraitindən asılı olaraq texnoparklar idarəetmə strukturu və inkişaf modelləri ilə fərqlənilir.

Açar sözlər: Texnopark, Xüsusi iqtisadi zonalar, Sənaye parkı, Sənaye şəhərciyi

AZƏRBAYCANDA VƏ İQTİSADI CƏHƏTDƏN İNKİŞAF ETMİŞ ÖLKƏLƏRDƏ HÜQUQİ ŞƏXSLƏRİN VERGIYƏ CƏLB EDİLMƏSİNİN MÜQAYISƏLİ TƏHLİLİ

Şəmistan QƏHRƏMANOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gahramanov.shamistan@gmail.com

Xülasə

Hüquqi şəxslərin vergiyə cəlb olunması haqqında yazdığımız tədqiqatda əsas tədqiqat obyektini kimi iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə və Azərbaycanda hüquqi şəxslərin vergiyə cəlb olunması araşdırılır. Qloballaşan dünyada bu məsələnin aktuallığı göz önündədir. Tədqiqatın informasiya bazası olaraq Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsindən, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsindən, Statistika komitəsinin nəşrlərindən, İngilis, Fransız və Türk dilində olan ədəbiyyatlardan geniş istifadə olunub. Unitar və federativ dövlətlərdəki hüquqi şəxslərin vergiyə cəlb olunması məsələlərini araşdırarkən, mövzumuzun elmi-praktiki əhəmiyyəti ortaya çıxdı. Burada istifadə edilən metodlar sayəsində hüquqi şəxslərin vergidən yayınma hallarının qarşısı alınacaq və onların vergiyə cəlb olunması üçün istifadə edilən lazımi metodlar təkmilləşdiriləcək. İlk iki fəsildə Azərbaycan Respublikasındakı hüquqi şəxslərin cəlb olunduqları vergilər haqqında ətraflı məlumatlar qeyd olunur. Bunlar : əlavə dəyər verigisi, aksiz vergisi, mənfəət vergisi, mədən vergisi və digərlərini göstərə bilərik. Bildiyiniz kimi ölkəmizdəki əksər vergilər sabit dərəcə ilə vergiyə cəlb olunur. Növbəti fəsildə isə iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin vergiyə cəlb olunma məsələləri araşdırıldı. Bu fəsildə isə həmin hüquqi şəxslərin əksər vergilər üzrə dəyişən dərəcədə vergiyə cəlb olunduqlarını öyrəndik. Tədqiqatın adındanda bildiyimiz kimi ən son fəsildə Azərbaycanda və iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə hüquqi şəxslərin vergiyə cəlb edilməsini müqayisə etdik. Beynəlxalq qanunların və Azərbaycan Respublikasının qanunlarının müqayisə olunduğu həmin fəsildə hər iki tərəf üzrə uğurlu maddələr mövcuddur. Azərbaycanın vergi sistemi sadədir. Beləliklə də vergi ödəyiciləri heç bir çətinlik çəkmədən hansı vergiləri, nə zaman və hansı məbləğlərdə ödəyəcəklərini bilirlər. İqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin vergi sistemi biraz mürəkkəbdir. Lakin həmin hüquqi şəxslər çoxlu sayda vergi güzəşlərindən istifadə etmək hüququna sahibdirlər.

Açar sözlər: Vergi, Vergi sistemi, Hüquqi şəxslər.

NAĞD VƏSAİTLƏRİN İDARƏ OLUNMASININ AZƏRBAYCAN ŞİRKƏTLƏRİ ÜZƏRİNDƏ TƏTBİQİ

Şəms PAŞAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
shams.pashayeva@bankrespublika.az

Xülasə

Qloballaşma prosesi ilə dünya ölkələri arasındakı sərhədlər mənasını itirdi. Daha öncə yalnızca öz ölkələrindəki şirkətlərlə rəqabət aparan şirkətlər qloballaşma prosesi ilə artıq dünyanın hər yerindəki şirkətlər ilə rəqabət aparırlar. Bu şəraitdə şirkətin ən böyük silahə şübhəsiz ki, kapitalı və kapitalın səmərəli istifadəsidir. Səmayesini yaxşı istifadə edən və əllərində kifayət qədər kapitalla sahib olan şirkətlər ümumiyyətlə bu prosedən xilas olublar və fəaliyyətlərinə davam edirlər.

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən müəssisələrin “Mənfəət və Zərər Hesabatı” və “Balans Hesabatı” istifadəçiləri müəssisə, idarə və təşkilatların hesabat dövrünün sonuna hesablanmış maliyyə vəziyyəti haqqında yekdil informasiya ilə təmin edə bilmir. Belə ki, “Mənfəət və Zərər Hesabatında” bir il ərzində, daha dəqiq desək isə maliyyə ili ərzində müəssisələrin əldə etdikləri gəlirlər hesablanır. “Balans Hesabatı”nda isə hesabat dövrünün sonuna hesablanmış maliyyə vəziyyəti öz əksini tapır. lakin qeyd etdiyimiz bu hesabatlar müəssisələrin nağd pul vəsaitlərinin mövcud vəziyyəti və onların hərəkəti haqqında tam formalaşmış bir informasiyanın mövcudluğuna dəlalət etmir.

Nağd pul vəsaitlərinin hərəkətini və onların mövcud vəziyyətini bilmək hər bir müəssisə üçün həyati önəm daşıyan məsələdir. Çünki bunu düzgün planlaşdırmadan və yaxud da bilmədən müəssisələr öz borclarını ödəməkdə çətinlik çəkə və iflasa uğraya bilirlər. bu səbəbdən də qeyd edə bilərik ki, müəssisənin mənfəətlə işləməsi həmin müəssisənin nağd pul vəsaitlərinə sahib olması demək deyil.

Bu tədqiqatımızda Azərbaycan şirkətləri üzərinə E-views paket proqramından istifadə edərək analizlər aparılmış, nağd vəsaitlərin idarə edilməsi ilə əlaqədar statistikəl nəticələr əldə edilmişdir.

Açar sözlər: Mənfəət, Nağd vəsaitlər, Balans hesabatı, Mənfəət və zərər hesabatı

AZƏRBAYCAN VƏ BEYNƏLXALQ VALYUTA FONDU ƏLAQƏLƏRİ

Tahir SƏMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
tahir.samadov@gmail.com

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan Respublikası və Beynəlxalq Valyuta Fondu arasında əlaqələrindən bəhs edilib. Bildiyimiz kimi, Beynəlxalq Valyuta Fondu dünyanın ən mühüm beynəlxalq maliyyə təşkilatlarından biridir. Fond dünya ölkələrinə maliyyə yardımı, texniki yardım və nəzarət funksiyaları ilə yardım edir, onların iqtisadiyyatlarının inkişafı üçün müxtəlif proqramlar hazırlayır. Azərbaycan Respublikası da Beynəlxalq Valyuta Fondundan maliyyə və texniki yardım alan ölkələrdən biridir. Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkə iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək üçün mühüm struktur islahatlar həyata keçirtməli idi. Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq Valyuta Fonduna 1992-ci ilin 18 sentyabrında üzv oldu və 1995-ci ildən başlayaraq Beynəlxalq Valyuta Fondundan maliyyə yardımı almağa başladı. Beynəlxalq Valyuta Fondu Azərbaycana 5 növ kredit verib (STF, Standby, ESAF, EFF, və SSFF). 2005-ci ildə etibarən Azərbaycan Beynəlxalq Valyuta Fondundan kredit almağı dayandırıb və bundan sonrakı əməkdaşlıq məsləhətləşmələr çərçivəsində baş tutur. Bildiyimiz kimi, Beynəlxalq Valyuta Fondu üzv ölkələr üzrə iqtisadi göstəricilərinin qiymətləndirilməsi haqqında hesabatlar dərc edir. Məqalədə Beynəlxalq Valyuta Fondunun Azərbaycan iqtisadiyyatının qiymətləndirilməsi barədə 2016 və 2017-ci illər üzrə dərc olunmuş hesabatlarından bəzi qeydlər yer alıb. Bu hesabatlarda Beynəlxalq Valyuta Fondu Azərbaycan iqtisadiyyatında baş verən prosesləri qiymətləndirmiş, iqtisadi artım üzrə proqnozlar vermiş və ölkə iqtisadiyyatının inkişafı yönündə məsləhətlər vermişdir. Azərbaycan ilə Beynəlxalq Valyuta Fondu arasındakı əlaqələri qiymətləndirərkən belə nəticəyə gəlirik ki, Fond ilə əlaqələr müstəqilliyin ilk illərindən başlayaraq ölkəmizin iqtisadiyyatının inkişafında mühüm rol almaqdadır.

Açar sözlər: BVF, Azərbaycan iqtisadiyyatı, beynəlxalq kreditlər

AZƏRBAYCANDA KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIQ SUBYEKTLƏRİNDƏ TƏTBİQ OLUNAN UÇOT QAYDALARININ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNDƏ BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN İSTİFADƏ

Taleh HÜSEYNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
taleh.huseynov.1996@bk.ru

Xülasə

Kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri sənayenin, kənd təsərrüfatının və ticarətin əsas hərəkətverici qüvvəsidir. Sayları digər ölkələrə nisbətən daha çox olan və güclü kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə malik olan ölkələr güclü iqtisadiyyata sahib olurlar. Sosial-iqtisadi strukturlarını gücləndirmək istəyən ölkələr kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin sayını artırmağa və bu sahibkarlıq subyektlərinin inkişafını təmin etməyə çalışırlar. Dünya iqtisadiyyatının sahibkarlıq subyektlərinin ana gövdəsini kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri təşkil edir

Dünya ölkələrində o cümlədən beynəlxalq təşkilatların tövsiyyələrində kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin tanınma meyarları və kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərində uçotun aparılması qaydaları ölkəmizdən tamamilə fərqlənir. Belə ki, bir sıra ölkələrdə kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin tanınma meyarları daha təkmil şəkildə edilmişdir və bu kimi ölkələrdə adətən kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üçün beynəlxalq maliyyə hesabatı standartı tətbiq edilir. Bu kimi ölkələr və təşkilatlara misal olaraq, Böyük Britaniya, Birləşmiş Millətlər Təşkilatını və.s misal göstərmək olar. Ölkəmizdə isə kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin tanınma meyarları 21 dekabr 2018-ci ildə yeniləndi lakin bu meyarlarında təkmilləşdirilməyə ehtiyacı var. Həmçinin ölkəmizdə kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üçün maliyyə hesabatının beynəlxalq standartı tətbiq edilmir. Kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üçün bu standartın ölkəmizdədə tətbiq edilməməsi nəticəsində kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri böyüməkdə və beynəlxalq bazarlara çıxmaqda çətinliklərlə qarşılaşırlar. Əgər ölkəmizdə kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üçün maliyyə hesabatının beynəlxalq standartı tətbiq edilərsə kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri beynəlxalq bazarlara və azad iqtisadi zonalara giriş imkanı, beynəlxalq maliyyə təşkilatları tərəfindən təklif olunan sərfəli kredit alma imkanı, xarici tərəfdaşların investor kimi cəlb edilmə imkanı, xarici ticarətdə alıcı kimi çıxış etdikdə ödəmə planlarında güzəşt əldə etmə imkanı kimi avantajlar qazanacaqlar.

Açar sözlər: Kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri, İqtisadiyyat, Uçot qaydaları, Beynəlxalq təcrübə

AZƏRBAYCANIN VERGİ SİSTEMİNİN MÜASİR PROBLEMLƏRİ

Telli HÜSEYNOVA

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
tellihuseyin8@gmail.com

Xülasə

Azərbaycanda vergi sisteminin inkişafı dövlətin vacib məqsədlərindən biridir. İqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafına nail olmaq və xarici mənfə təsirlərdən qorunmaq məqsədilə vergi sisteminin təkmilləşdirilməsi ölkəmizdə əsas prioritet məsələlərdən hesab edilir. Məlumduki hazırda ölkəmizin vergi sistemində bəzi zəngin elementlər kifayət qədər vergiyə cəlb edilmir. Bunun üçün vergi tutma bazası və bununla əlaqədar müvafiq qanunvericilik aktları təkmilləşdirilməlidir. Azərbaycanda Respublikasında bir çox vergi tutma mənbələrinin o cümlədənə Motorlu nəqliyyat vasitələri vergisi, miras və s. vergilərin tətbiqi həm vergi gəlirlərinin, həm də sosial ədalətin artmasına kömək edəcəkdir. Hazırda inkişaf etmiş və bəzi inkişaf etməkdə olan ölkələrdə sərvət vergisi (lüks) geniş tətbiq olunur. Sərvət vergisinin tətbiqinin əsas məqsədi gəlirlərin təkrarən bölüşdürülməsini təmin etməkdir və bu proses büdcəyə əlavə gəlirlərin toplanmasına şərait yaradır. Bəzi ölkələr bu vergini təbəqələşməyə qarşımübarizəkimi əsaslandırırlar. Sərvət vergisinin müxtəlif ölkələrdə tətbiqinin müxtəlif qaydaları mövcuddur. Belə ki, bu vergi gəlir səviyyəsinə görə əmlak və digər sərvətlərə görə tətbiq oluna bilər.

Azərbaycan Respublikası vergi sistemində yuxarıda sadalanan sərvət vergilərindən yalnız Əmlak və Torpaq vergisində tətbiq olunur. Əmlak vergisinə motorlu və motorsuz su və hava da nəqliyyatı da daxildir.

Açar sözlər: Sərvət vergisi, Gəlir vergisi, Sadələşdirilmiş vergi

AZƏRBAYCANIN AVROPA İTTİFAQINA DAXİL OLMA PERSPEKTİVLƏRİ

Teymur ƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
teymurali258@gmail.com

Xülasə

Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini qazandığı vaxtdan etibarən Avropa həmişə xarici siyasət prioritetlərindən və əsas müttəfiqlərindən biri olmuşdur. Ölkəmiz 1991-ci ildən sonra dünyanın böyük güc mərkəzlərindən biri olan Avropa İttifaqı ilə ikitərəfli münasibətlərin əsasını qoymuşdur və hələ də davam etməkdədir. Məqalədə ölkəmizin Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlığının inkişaf mərhələləri araşdırılmış, Avropanın apardığı Qoşuluq Siyasəti ilə inteqrasiya prosesi tədqiq edilmişdir. Respublikamızın Avropanın siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni dəyərlərini öz milli dəyərləri ilə qəbul etməyə başlamasından sonra, ikitərəfli əlaqələr hüquqi çərçivələr olaraq qurulmuşdur və bu gün də davam etdirilir. Tədqiqatın əsas məqsədi 28 illik əlaqənin tarixi inkişafı və gedişatını tədqiq edərək iqtisadi-siyasətin praktiki tətbiq sahələrini müəyyən etməkdir. Bu çərçivədə ölkəmizin Avropa İttifaqına inteqrasiya prosesi dəyərləndirilmiş və gələcək dövr üçün bu birlik içərisində olmaq perspektivləri təhlil edilmişdir.

Aİ demokratiya, insan hüquqları, qanunun aliliyi, hüquq və azadlıqlar kimi sahələrdə ciddi bir siyasət yürütmüşdür. Bu proses bütüən Avropanı öz sərhədləri daxilində, eyni zamanda qonşu regionlarda avropalaşmaya aparan dəyərləri ifadə etməkdə yeni meyarları təyin etmişdir. Bu baxımdan məqalədə qarşıya şərt olaraq irəli sürülən meyarlarla ölkəmizin birliyə daxil olma ehtimalları bir çox kontekstdən araşdırılaraq təhlil edilmişdir.

Məqalənin əsas məqsədi Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərin hazırkı durumunun siyasi, iqtisadi və digər aspektlərdən araşdırılması və qarşıdakı illərdə bu mötəbər birliyə üzv olma potensialının dəyərləndirilməsidir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Avropa İttifaqı, İnteqrasiya, Üzvlük meyarları

AZƏRBAYCANIN BANK SEKTORUNDA MÜASİR BANK XİDMƏTLƏRİNİN TƏŞKİLİ VƏ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Təbriz ABBASLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
abbasli.tebriz1996@gmail.com

Xülasə

İqtisadiyyatın mühüm tərkib hissəsi hesab olunan informasiya-kommunikasiya texnologiyaları yüksək göstəricilərə malikdir. İKT sahəsinə telekommunikasiya sənayesi ilə yanaşı geniş çeşidli istehsal və xidmət sahələri də daxildir. Biznes iştirakçıları və istehlakçılar arasında informasiya axınına şərait yaradan İKT cəmiyyətin, dövlətin və iqtisadiyyatın inkişafında dəstəkləyici rola malikdir. Buna görə də, yeni qazanclar mənbəyi yaratmaq, xidmətlərin üstünlüyü, vətəndaşların sosial rifahını və təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə bir çox ölkələr tərəfindən bir neçə təşəbbüslər göstərilmişdir. Məsələn, effektiv elektron nəzarət mexanizmlərindən istifadə kölgə iqtisadiyyatını və vergidən yayınma hallarını azaltmağa imkan verə bilər. Onlayn xidmətlər əməliyyatların səmərəliliyini və sürətini artırır, sadə əməliyyatlarda insan amilinin aradan qaldırılması isə korrupsiya hallarının azaldılmasına imkan verə bilər. Effektiv monitoring sisteminin qurulması yolu ilə nəqliyyatda təhlükəsizliyin artırılması və cinayət hallarının azaldılması kimi fəaliyyətlər vasitəsilə milli təhlükəsizlik səviyyəsi yüksəldilə bilər. İKT sahəsindəki təşəbbüslər həm də sosial və maliyyə inklüzivliyinin artmasına səbəb olur. Elektron bankçılıq xidmətlərinin ölkədə inkişaf etməsində kompüter və mobil telefona malik olan əhəlinin üstünlük təşkil etməsi, internetə çıxış imkanının mövcudluğu və internetin sürətinin yuxarı olması kimi amillər əhəmiyyətli rol oynayır. İKT yeni iş yerlərinin ərsəyə çıxmasında böyük təsirə malikdir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, İKT- də yaradılan hər bir yeni iş yeri iqtisadiyyatın digər sektorlarında 2-4 yeni iş yerinin yaranmasına təkan verir. Bu sahədə yaranan təzə iş yerləri üzrə əməkhaqqı orta əməkhaqqı səviyyəsindən yuxarı olur. Bildirmək olar ki, İKT-nin tətbiq olunduğu sənaye sahələrində məhsuldarlıqda diqqətə cərpacaq artım müşahidə olunur.

Açar sözlər: Bank xidmətləri, İKT, İnternet bankçılıq

ÜMUMDÜNYA GÖMRÜK TƏŞKİLATI VƏ ONUN NORMATİV BAZASININ FORMALAŞMASI MƏRHƏLƏLƏRİ

Təbriz İSMAYILOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ismayilovtabriz1@gmail.com

XÜLASƏ

Ümumdünya Gömrük Təşkilatı, 1952-ci ildə Brüsseldə (Belçika) Avropa Gömrük Əməkdaşlıq Şurası olaraq qurulan hökumətlərərası bir təşkilatdır. O, tarif nomenklaturası, universal gömrük prosedurları, institusional inkişaf, peşə etikası və ticarətin asanlaşdırılması sahəsində gömrük əməkdaşlığının bütün məsələlərini tənzimləyir. Təşkilata üzv tərəflərin sayı 2017-ci ildə 182-ə çatmışdır.

Məqalədə Ümumdünya Gömrük Təşkilatının çox tərəfli fəaliyyəti, xüsusən də normayaradıcılıq fəaliyyətindən söhbət açılır. Normayaradıcılıq fəaliyyəti ÜGT - nin mühüm fəaliyyət istiqaməti olmaqla, həm də onun bütün fəaliyyətində əsas mövqə tutur. Bu fəaliyyəti özünü tarif nomenklaturası, gömrük prosedurlarının unifikasiyası, institusional inkişaf, professional etika və ticarət prosedurlarının sadələşdirilməsi ilə əlaqədar gömrük əməkdaşlığı məsələlərini tənzimləyən məcburi və tövsiyyə xarakterli normativ sənədlərin hazırlanmasında göstərir. Malların Kodlaşdırılması və Təsvirinin Harmonikləşdirilmiş sistemi (HS) haqqında Beynəlxalq Konvensiya ÜGT-nin yaratdığı ən uğurlu məcburi hüquqi vasitələrindəndir. Belə ki, bu konvensiyanın artıq 2017-ci ildə 156 tərəfdarı vardır. İkinci əhəmiyyətli hüquqi sənəd Gömrük Prosedurlarının Sadələşdirilməsi və Harmonikləşdirilməsi barədə (18 May 1973-cü il tarixində Kyoto şəhərində yaradılmış və 26 iyun 1999-cu il tarixində düzəliş edilmiş Kyoto Konvensiyası) Beynəlxalq Konvensiyadır. 2017-ci ilin may ayından etibarən bu konvensiya 110 ölkə qoşulmuşdur. Öz əhəmiyyətinə görə digərlərindən geridə qalmayan üçüncü belə hüquqi sənəd 26 iyun 1990-cı ildə İstanbul şəhərində qəbul edilmiş və 2017-ci ildə artıq 69 tərəfdaşı olan Müvvəqqəti İdxal haqqında Konvensiyadır (İstanbul Konvensiyası).

Məqalədə beynəlxalq konvensiyaların hər biri, eləcə də ÜGT tərəfindən hazırlanmış digər məcburi xarakter daşıyan effektiv hüquqi sənədlər barəsində geniş söhbət açılmışdır.

Açar Sözlər: Konvensiya, Harmonikləşdirilmiş sistem, Gömrük prosedurları

AZƏRBAYCAN MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ TƏTBİQ OLUNAN PERFORMANS QIYMƏTLƏNDİRMƏ ÜSULLARI: YARANAN PROBLEMLƏR VƏ ONLARIN HƏLLİ YOLLARI

Tərxan MÜZƏFFƏRLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
tmli3890@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə fəaliyyət göstərən şirkətlərin bir-biri ilə rəqabət aparması, rəqiblərindən üstün olma səyi, daha çox nüfuz, inkişaf etməsi yalnız yaxşı təşkil edilmiş resurslarla mümkündür. Bu resurslardan ən vacibi, ən başlıcası insan resursudur. Müəssisələr yalnız insan resurslarını doğru şəkildə idarə edərək inkişaf edə bilərlər. Getdikcə müəssisə işçilərinin çoxalması nəticəsində onları idarə etmək çətinləşmişdir və insan resurslarının idarə edilməsi bir elm kimi formalaşmışdır. Hal-hazırda dünya ölkələrinin bir çox müəssisələrində insan resursları şöbəsi onun ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilmişdir. İnsan resurslarının idarə edilməsinin bir funksiyası kimi performans qiymətləndirmə günümüzdə vacib funksiyalarından biridir.

Bu tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycan müəssisələrində hansı performans qiymətləndirmə üsullarının edildiyini, qiymətləndirmə zamanı hansı problemlərin yarandığı və onların necə həll olunduğunu araşdırmaqdır. Aparılan tədqiqat üçün performans qiymətləndirmə ilə bağlı ədəbiyyatlar detallı şəkildə araşdırılmış və 15 sual tərtib edilərək tədqiqat anket vasitəsi ilə şirkətlərə sorğu göndərilmişdir. Aparılan tədqiqatın əsas əhatə dairəsi Azərbaycanda fəaliyyət göstərən və performans qiymətləndirmə tətbiq edən şirkətlər olmuşdur. Əldə olunan məlumatlar analiz edildiyi zaman Azərbaycanda fəaliyyət göstərən müəssisələrdə işçilərin hədəfləri istiqamətində qiymətləndirildiyi və performans qiymətləndirmə zamanı yaranan problemlərin əsasən rəhbərlərdən qaynaqlandığını qərarına gəlinib. Eyni zamanda anketi suallarını cavablayan insan resursları şöbəsində çalışan mütəxəssislər performans qiymətləndirmə zamanı yaranan problemlərin hər bir işçiyə xüsusi yanaşmaqla həll olunacağını qeyd etmişlər. Sonda mütəxəssislər performans qiymətləndirmənin daha da yaxılaşdırılmasının həll yolunu işçilərin işlə bağlı problemlərini həll etməkdə, dünya təcrübəsindən istifadə etmək və işçilərə maddi motivasiya verməkdə gördüklərini bildirmişlər.

Açar sözlər: İnsan resurslarının idarə edilməsi, Performans qiymətləndirmə, Performans qiymətləndirmə üsulları

KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIQDA VERGİTUTMANIN MÜASİR VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Tərlalə KƏRƏMOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
keremova.1996@mail.ru

Xülasə

Sahibkarlıq bazar iqtisadiyyatının formalaşmasında və inkişafında, daxili bazarın dəstəklənməsində ən vacib amillərdən biridir. Müasir şəraitdə dövlət tənzimlənməsinin intensivləşdirilməsi və sahibkarlığın inkişafının təşviqi, dövlət orqanlarının özəl sahibkarlıq subyektləri ilə qarşılıqlı əlaqələrinin təşkilati formaları dəyişir. Bu iş zamanı fəaliyyət strukturunun təhlilinin vacibliyindən danışmaq üçün lazım olan dövlət və bazarın tənzimləyici mexanizmlərinin birləşməsindəki məqsədlər, mexanizmlər, idarəetmə aparatında əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verir.

Azərbaycanda iqtisadi inkişafın sürətini artırmaq, bazar iqtisadiyyatının təkmil xüsusiyyətlərini tətbiq etmək üçün azad sahibkarlıq subyektlərinin, xüsusilə də dövrün tələbinə uyğun olaraq innovasiya sahibkarlığının əhəmiyyəti çox böyükdür. Çünki, innovasiya sahibkarlığı aşağı olan istehsal imkanlarını, məhsulların keyfiyyətini artırmağa imkan verir.

Bazar iqtisadiyyatı şəraitində vergilər dövlətin əlində xüsusi bir alətə çevrilir. Onların vasitəsilə hakimiyyət orqanları iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi siyasətini, müxtəlif səviyyələrdə büdcə gəlirlərinin və büdcədənkənar dövlət fondlarının formalaşdırılmasını, istehsalın stimullaşdırılmasını, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində zəruri maneərlərin reallaşmasını, qiymət artımının və inflyasiyanın məhdudlaşdırılmasını, həmçinin dövlətin iqtisadiyyat sahəsindəki digər vacib tədbirlərinin səmərəliliyini həyata keçirirlər.

Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasında qüvvədə olan Vergi Məcəlləsində rüsum və müxtəlif növ vergiləri mahiyyətə fərqli izah edilmir, lakin onların yalnız təsərrüfat subyektləri tərəfindən ödədikləri fərqləndirilir. Vergilər güzəştlərinin sosial-iqtisadi mahiyyəti, verginin daxili məzmunu onun funksiyaları vasitəsilə ortaya çıxır. Verginin mahiyyətinin, məzmununun müəyyən edilməsilə yanaşı onun funksiyalarına aid suallar da mübahisə, diskussiya obyektidir.

Açar sözlər: Kiçik sahibkarlıq, Vergi, Vergi siyasəti, Vergi tənzimlənməsi

QLOBALLAŞMANIN TURİZMİN İNKİŞAFINA TƏSİRLƏRİ

Tərən RƏHİMOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

tarlan.raqimov@hotmail.com

Xülasə

Son illərdə dünya ölkələrinin sürətli inkişafı rəqabət sahəsini formalaşdırmışdır. Bir çox ölkələr iqtisadi inkişafı təbii resursların əldə olunmasında, bu resursların xammal kimi ixracında görür. Lakin bununla yanaşı, inkişaf etmiş ölkələrin mövcud təcrübəsi onu deməyə əsas verir ki, sabit iqtisadi inkişafa nail olmaq üçün heç də təbii resurs amilindən istifadə həmişə gözlənilən nəticəni vermir. Çünki təbii resurs amili tükənən xarakter daşdığına görə bir müddət sonra həmin dövlətlərin digər dövlətlərdən asılılığı meydana çıxır. Təbii resursuna güvənən dövlətlər içərisində daha çox neft ixrac edən ölkələr mövcud iqtisadi vəziyyətdə daha çox gəlir əldə etmək imkanına malikdirlər. Lakin dünya ölkələrinin təcrübəsi göstərir ki, qeyri-neft sektoruna investisiya qoyuluşu və bu sahələrin həmin investisiya nəticəsində inkişaf etdirilməsi daha böyük iqtisadi səmərə verə bilər.

Qeyri-neft sektoru içərisində xüsusi yerə malik olan sahələrdən biri də turizm sahəsidir. Turizm dedikdə, insanların gəzmək, görmək və istirahət etmək məqsədilə bir yerdən digərinə hərəkəti prosesi başa düşülür. Lakin turizm ifadəsinə bu qədər sadə yanaşmaq turizmin potensial inkişaf istiqamətlərinin qarşısını alan ən aktual məsələlərdən birinə çevrilmişdir. Turizm insanların kommertiya məqsədi daşımamaq şərtilə sosiallaşma, istirahət, idraki, idman, dini və iş-peşə məqsədilə daimi yaşadıqları ərazini tərk edərək digər ərazilərə müvəqqəti getmələri prosesidir. Onu da qeyd edək ki, son 20-25 ilin statistik göstəricilərinə nəzər salsaq görərik ki, turizm artıq insanların zəruri tələbatına çevrilmişdir.

Turizm beynəlmiləl iqtisadiyyatın sürətlə inkişafda olan, biznes sferasının ən gəlirli növü, böyük məbləğdə investisiya cəlb edən, yüksələn məşğulluğu təmin edən və həm də dövlət büdcəsinə gəlir gətirən sahələrindəndir. Faktiki olaraq, çağdaş dünya iqtisadiyyatında dünyəvi turizm sisteminin elementləri yaranır. Dünyəvi turizm sistemi özündə beynəlmiləl mehmanxana sistemlərini, hava, su həmçinin yer üzündəki turist daşımalarını və yerlərin öncədən sifarişli üzrə kompüter şəbəkəsini birləşdirir.

Açar sözlər: Turizm, Qloballaşma, Yenilik, İnkişaf

AZƏRBAYCANDA KADRLARIN İDARƏ EDİLMƏSİNDƏN İNSAN RESURSLARININ İDARƏ EDİLMƏSİNƏ KEÇİD

Tinatın ƏDİLZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
tinaazade94@gmail.com

Xülasə

Son on ildir müəssisələr aktiv şəkildə kadr departamentlərini – idarəetmə elmindəki yeni inkişaflarla ayaqlaşdıqlarını zənn edərək – insan resursları departamentlərinə dəyişirlər. Əsas düşüncəni başa düşmədən, mənimsəmədən lövhə dəyişiklikləri ilə yaradılan kağızdan qüllələr, ilk böhran küləyi ilə də birlikdə yerlə bir olur. Ölkəmizdə 90 – cı illərin əvvəllərindən etibarən bir çox firma “Rəqib şirkətlərdə varsa, bizdə də olsun!..” məntiqi ilə İR bölmələrini yaratmağa başladı və İR – nin trendi də beləcə artmağa başladı.

Tarixi inkişaf dövründə kadrların idarə edilməsinin əsas vəzifəsi işçilərə aid qeydləri aparmaq olub. İRIE, insan resursunun necə əldə ediləcəyini və bu resurslardan ən effektiv ən yüksək səmərənin alınması üçün görülən fəalliyətləri əhatə edir. İRIE təşkilatda insan mərkəzli bir mədəniyyət inkişaf etdirir.

Azərbaycanın milli və ya beynəlxalq sahədə fəaliyyət göstərən hər bir müəssisəsi insan resursu ehtiyaclarını müəyyənləşdirməli, bu ehtiyaclarını qarşılaya biləcək xüsusiyyətdəki personalı işə götürməli, işçilərin səmərəliliklərini artırma bilmək üçün onları motivasiya etməli, dəyişən texnologiya və ətraf mühit şərtlərinə görə öyrətməli və onlara əmək haqqı verməlidir. Beynəlxalq biznesdə bu funksiyalar beynəlxalq işin mürəkkəbliyinə görə bəzi xüsusiyyətləri də bərabərində gətirir.

Tədqiqatda mövcud vəziyyətin təhlili metodundan istifadə edərək anket və digər metodlarla ilkin mənbələrdən məlumatlar əldə edilib və onlar SPSS paket programı ilə müxtəlif testlərlə həyata keçirilmişdir. Bu tədqiqatın məqsədi Azərbaycandakı şirkətlərdə kadrların idarə edilməsindən insan resurslarının idarə edilməsinə keçid səviyyəsini müəyyən etmək, şirkət məhsuldarlığının artırılmasında kadrların idarə edilməsindən insan resurslarının idarə edilməsinə keçidin rolunu müəyyən etmək və kadrların idarə edilməsindən insan resurslarının idarə edilməsinə keçiddə hansı modellərin daha effektiv olduğunu müəyyən etməkdir.

Açar sözlər: İRIE, Kadrların idarə edilməsi, İRIE modelləri

DÜNYA MOBİL TELEFON BAZARININ STATİSTİK QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Toğrul YARIYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

togrulyariyev@gmail.com

Xülasə

Smartfonlar mobil telefonlar sinifinə aid olub mobil komputer olaraq insanların istifadəsi üçün satışa çıxmışdır. Onlar digər cihazlardan daha ağıllı olmaları ilə seçilir. Ən əsas önə çıxan xarakteristikalarına misal olaraq internetə çıxışının olması, mobil operativ sistem, multimedya sistemi, toxunma ekranlı olması, yüksək keyfiyyətli görüntülü danışığın olması, bəzi sensorların əlavə olunması, simsiz, yəni blutuz, wifi kimi əlaqə vasitələrinin istifadəsinin mümkünlüyünü göstərmək olar.

İlk olaraq bazara daxil olan smartfonlar insanların şəxsi asistenti olaraq təqdim olunsada, bu o qədər də özünü doğrultmadı. Buna səbəb həmin vaxtlarda istehsal olan mobil telefonların funksionallığının azlığı və insanların təlabatını tam ödəyə bilməməsi idi. Belə olduqda onlara tam da ağıllı telefonlar demək düzgün deyildi. Xüsusilə də 2000-ci illərin başlanğıcında BlackBerry və Nokia tərəfindən Symbian və Windows Mobile adlı platformalar vasitəsilə istehsal olunan telefonlar bazarda söz sahibi olsa belə müəyyən çərçivədən kənara çıxıb bilmirdi və sadəcə zəng edən və zəngləri qəbul edən, musiqi dinləyən, email göndərən bilirdi. Bu isə insanların istəklərinin tam forması deyildi, yeni və daha funksional cihazların bazara çıxmasının vacibliyi özünü göstərirdi. Bazarın təlabatının çoxluğu, bazarda olan məhsulların isə istəyə tam da uyğun olmamasının səbəbi kimi getdikcə Samsung, Iphone, Xiaomi, Huawei kimi şirkətlərin istehsal etdikləri və satışa çıxardıqları məhsullar istehlakçıların çox hissəsinin təlabatını ödədiyinə görə BlackBerry və Nokia kimi məşhur firmalar bazarda getdikcə yox olmağa məcbur oldular. Bu da öz növbəsində onu sübut edir ki, əgər istehlakçıların istəklərinə uyğun məhsul istehsal olunarsa həmin şirkət bazarda söz sahibi olacaqdır. Məqalədə qeyd olunan məsələlərin statistik təhlili verilmiş və mövcud vəziyyət qiymətləndirilmişdir.

Açar sözlər: Smartfon, Əməliyyat sistemi, Bazar, Firma

VERGİ GƏLİRLƏRİNİN İQTİSADI ARTIM GÖSTƏRİCİLƏRİNƏ OLAN TƏSİRİ: İƏİT ÖLKƏLƏRİ TİMSALINDA

Tuncay MƏMMƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
tmemmedov0085@gmail.com

Xülasə

Bu tədqiqatda vergi gəlirləri və iqtisadi artım arasındakı əlaqənin xüsusiyyətləri araşdırılacaqdır. Vergilər iqtisadi və sosial məqsədlərlə birlikdə iqtisadi göstəricilərin üzərində dolayı və birbaşa təsirə malikdir. Vergilər həm yığım və investisiya qərarları üzərindəki təsirləri, həm də təşviq siyasətinin bir vasitəsi olaraq iqtisadi artım üzərində təyin edici funksiyaya malikdir. İqtisadi sferada vergilərin ölkə iqtisadiyyatları üzərindəki əhəmiyyətli dərəcədə olan təsirləri vardır. Məqalənin ilk hissəsində mövzunun nəzəri əsaslarına toxunulmuşdur. Bir sıra iqtisadçıların bu mövzudakı fikirlərindən sitatlar verilmiş, müyyən araşdırmaların nəticələri qeyd edilmişdir. Bu çərçivədə, inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə vergilərin iqtisadi artım üzərindəki təsirlərinin nə dərəcədə effektiv olduğu araşdırılmışdır. Məqalənin analiz bölməsində iqtisadi artım və vergi gəlirləri arasındakı əlaqə İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (OECD) 11 üzv ölkəsinin praktikasına əsasən araşdırılmışdır. İstifadə olunan göstəricilər real ümumi daxili məhsul (ÜDM), real cəmi vergi gəlirləri, real birbaşa vergilər və real dolayı vergilərdir. Məqalənin sonunda əldə olunan nəticələr qeyd edilmişdir. Aparılan araşdırmaya əsasən uzun müddətli dövrdə birbaşa vergilərdə bir vahidlik bir artım, gəlir səviyyəsində 0.13 vahidlik bir azalmaya səbəb olur. Qısa müddətli dövrdə vergilərdə bir vahidlik artım gəlir səviyyəsində 0.17 vahidlik azalmaya səbəb olur. Bununla yanaşı birbaşa və dolayı vergilərin miqdarında yaranmış bir vahidlik artım gəlir səviyyəsində uyğun olaraq 0.02 və 0.008 vahidlik azalmaya səbəb olur.

Açar sözlər: Vergi gəlirləri, İqtisadi artım, OECD

MÜƏSSİSƏNİN MARKETİNG FƏALİYYƏTİNDƏ MARKETİNG QƏRARLARINA DƏSTƏK SİSTEMİNİN TƏTBİQİ VƏ ONUN İNFORMASIYA MENECMENTİNDƏ ROLU

Tural ABDULLAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
turalabdullayev.contact@gmail.com

Xülasə

Sürətlə qloballaşan dünyada kommunikasiya texnologiyaları özü ilə birlikdə bir sıra sosial və iqtisadi konseptlər, anlayışlar və tətbiqləri iqtisadi nəzəriyyəyə gətirməkdədir. Menecerlər bu yeni informasiyaların necə idarə edilməsinin, həmçinin mümkün olan ən yüksək müştəri rəyinin əldə edilməsi məsələsinin şirkət üçün həyati əhəmiyyət kəsb etməsindən xəbərdardırlar. Dövrümüzün ən vacib elementlərindən olan informasiyanın istehsalı, saxlanması, istifadəsi, istiqamətləndirilməsi və məhsuldarlığı üçün informasiya menecmenti konsepsiyası meydana gəlmişdir.

Real zamanlı marketingin əhəmiyyəti marketing mühitinin dəyişməsi səbəbilə yüksəlmişdir. Yerli bazarlarda dünya bazarına istiqamətli dəyişikliklər hər gün daha da artmaqdadır. Bu səbəbdən də, dəyişikliklərin də əlavə edildiyi yenilənmiş və dəqiq informasiyanı kompaniyalara doğru zamanda çatdırılması ehtiyacı yaranmışdır.

Müasir dövrdə müəssisənin marketing fəaliyyətində informasiya bazası və onun idarə edilməsi prioritet məsələlərdən olmuşdur. Bu səbəbdən məqaləmizdə müəssisənin informasiya menecmenti və onun müasir dövrdəki vəziyyəti dəyərləndirilir. Eyni zamanda marketing qərar dəstək sisteminin tətbiqinin müəssisənin marketing fəaliyyətində əhəmiyyəti nəzərdən keçirilmişdir.

Məlum olur ki, hər bir müvəffəqiyyət qazanmış şirkətin uğur yolu onun öz müştərilərini tanımağından keçir. Onlar müştərilər haqqında informasiyaları toplayır və müştəri məlumat bazasına daxil edirlər. Bu məlumat bazasından istifadəçilərin qiymətləndirilməsi, ömtə və xidmət satışının həyata keçirilməsi, müştərilərlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi və s. məqsədlərlə istifadə olunur. Marketing məlumat bazasında bu informasiyaların saxlanması, istifadəsi və təhlili qaydalarına da toxunulmuşdur. Bu informasiyalardan düzgün istifadə olunması firma üçün müştərilərin tələb və istəklərinə adekvat və daha yüksək səviyyədə cavab verməyə imkan yaradır.

Açar sözlər: Marketing, İnformasiya menecmenti, Marketing qərarları

BÖHRANIN YARANMA PROSESİ VƏ BÖHRAN İDARƏETMƏSİNDƏ FƏAL YANAŞMA

Turqay BABAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
babayevturqay@gmail.com

Xülasə

Global iqtisadi böhran bəşəriyyət üçün həlli zəruri olan problemlərdəndir ki, bu problemin vaxtında aşkar edilməsi və aradan qaldırılması ayrıca bir ölkə çərçivəsində, gücü dairəsində olmayıb, bütüün dünya ölkələrinin və eləcə də beynəlxalq maliyyə təşkilatların iştirakı ilə həll oluna bilən bir məsələdir. Bəzi ölkələrin iqtisadi inkişafın səviyyəsi daha da aşağı düşüb. Global iqtisadi böhranın artıq ikinci mərhələsi başlayıb. Burada problem yarıdır. Axır zamanlar dünyanın bəzi yerlərində maşın, texnika, əmlak bazarında olan sakitlik kütləvi işsizliyə gətirib çıxaran amillər sayılır. Müasir iqtisadi böhranın elmi təhlili ancaq onun öncədən verilmiş hərtərəfli xarakteristikası başlıcaında mümkündür. Bu böhranın səbəblərinin, ümumiyyətlə maliyyə və ekonomik böhranın bir-birilərinə qarşı olan təsir mexanizmlərinin analizi, onların maliyyə nəticələrinin ləğv edilməsi üzrə ilk növbədə nəzərdə tutulan tədbirlər və bunlarla əlaqəli olan risklər, həmçinin böhranın doğuracağı uzunmüddətli problemlərin vaxtında həlli çox əhəmiyyətlidir. Bildiyimiz kimi böhranın müəyyən bir dəqiqliyi yoxdur. Biz böhran dedikdə nəyinsə aşağı enişini nəzərdə tutulur və bu hadisə mənfi bir hal kimi qiymətləndirilir. Ümumiyyətlə böhran anlayışını daha ətraflı nəzərdən keçirsək, baş verən hadisələrin inkişafında qarışıq vəziyyət, şiddətli —sınıq halı başa düşülür. Amma böhranın bizə negativ hal kimi deyil, bəzən də müsbət təsiri də olduğunu bilirik. Böhran həmişə bizi qabağa can atmağa sövq edir, böhranın aradan qaldırılması istiqamətləri də onun inkişafı üçün şərait yaradır. Belə bir qısa qeydi də nəzərinizə çatdırım ki, böhran, Çin dilində iki hərflə (işarə) ifadə olunur. Bu işarələrdən biri —təhlükə, o birisi isə —imkan mənasını daşıyır. Maliyyə böhranları günümüzdə demək olar ki, bütüün ölkələrdə təqib olunur. Ümumiyyətlə maliyyə böhranı anlayışı çox geniş bir məhəfumdur. Bu məsələdə böhranın struktur sahəsində alimlər arasında fikir ayrılığı vardır. Biz bilirik ki, böhran zamanı böyük itkilər ola bilər.

Açar sözlər: Böhran, Maliyyə böhranı

AZƏRBAYCAN BANK SEKTORUNDA MÜƏSSİSƏDAXİLİ AUDİT VƏ ONUN TƏŞKİLİ PROBLEMLƏRİ

Tünzalə HÜSÜYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
thusuyeva@mail.ru

Xülasə

Daxili audit müəssisə və təşkilatların fəaliyyətinin inkişafına, fəaliyyət nəticələrinin yüksəldilməsinə yönəldilmiş müstəqil, obyektiv, təminatverici və məsləhətverici fəaliyyətdir. Bu fəaliyyət riskin idarə olunması, nəzarətin və idarəetmənin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və inkişafına sistemli yanaşmaqla təşkilata öz məqsədlərinə nail olmaqda kömək edir. Daxili audit bankın daxili nəzarət və risklərin idarə edilməsi sistemlərinin fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmaq məqsədi ilə yaradılmış və icra orqanlarından müstəqil olan gəlir gətirməyən xidmətdir. Daxili audit xidməti, risklərin idarə edilməsi, nəzarət və habelə nəzarətin artırılması istiqamətində bankın öz məqsədlərinə çatmasında köməklik göstərir. Daxili audit bank aktivlərinin təhlükəsizliyini təmin edən müvafiq nəzarət mexanizmlərinin mövcudluğunu, bankın səhmdarlara, nəzarətedici orqanlara və ictimaiyyətə təqdim etdiyi dövrü hesabatların dəqiqliyini, tamlığını və dürüstlüyünü təsdiq edir. Daxili audit bankın daxili nəzarət sistemlərinin mütəmadi yoxlanılması prosesinin, habelə bankın etibarlı və prudensial idarə edilməsini və fəaliyyətini təmin edən daxili nəzarət sisteminin bir hissəsidir. daxili auditin səmərəli təşkili kommersiya banklarının sabit və davamlı fəaliyyət göstərməsində vacib rol oynamaqla bərabər, bu proseslərdə bank əməliyyatlarının dürüstlüyü, şəffaflığı, mövcud qanunvericiliyə uyğun olması, rəhbərlik tərəfindən mühüm idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi və s. vəzifələrin reallaşdırılmasına imkan verir. Azərbaycan bank sektorunda müəssisədaxili audit siyasəti aktiv və öhdəliklərin səmərəli idarəsinə, risklərin idarə edilməsinə, bankda qurulmuş mühasibat uçotunun obyektivliyin və normalara uyğunluğunun yoxlanılmasına yönəlmişdir. Bu sahədə ildən-ildə təkmilləşdirilmə, inkişaf addımları atılsa da günümüzdə bir çox problemlər mövcuddur.

Açar Sözlər: Daxili audit , Bank sistemi, Daxili nəzarət, Risklər, Daxili audit prinsipləri

SOSIAL MEDIA VƏ SOSIAL MEDIA VASITƏLƏRİ

Türkanə DAŞDƏMİROVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
d.turkane13@gmail.com

Xülasə

Məqalədə sosial media anlayışı, onun tarixi inkişafı və sosial media vasitələrindən bəhs edilir. Eyni zamanda vebin 3 nəslinin qarşılaşdırılması və hər birinin gətirdiyi yeniliklər məqalədə ardıcılıqla qeyd olunmuşdur. Bugün sosial media istifadəsi mütəmadi olaraq artır və insanların gündəlik tələbatları, hətta asılılıqları halına gəlmişdir. Sosial medianın hazırki və potensial müştərilərə rahat əlçatanlıq yaratması, rəqabət mühiti təmin etməsi, daimi yenilənən və yeni imkanlar təqdim edən bir platform olması kimi xüsusiyyətləri müəssisələrin də sosial mediada olmasının əsas səbəblərindəndir. Eyni zamanda günümüz şərtlərində müəssisələrin sosial mediadan və sosial media marketingdən istifadəsi artıq bir seçim deyil, zərurət halına gəlmişdir. Sosial media asanlıqla istehlakçıya çatır, geri bildiriş ala bilir və hədəf kütlənin müəyyənləşdirilməsində mühüm rol oynayır, eləcə də marketing fəaliyyətləri üçün daha aşağı xərclər təklif edir. Məqalədə sosial media vasitələrinin təsnifatı verilmiş və hər birinin xüsusiyyətləri öz əksini tapmışdır. Həmçinin, insanların ən çox istifadə etdiyi, daha məşhur sosial şəbəkələrdən bəhs olunmuşdur. Bugün sosial media insanların mədəni quruluşuna da təsir edən amillərdən biridir. Sosial media toplumların öz mədəniyyətlərini və yaşayış tərzlərini onlayn dünyaya transfer etmələrinə şərait yaradır. Eləcə də istifadəçilərin virtual mühitdə yeni bir virtual mədəniyyət yaratmasına zəmin yaradır. Sosial media vasitələrinin təsiri o qədər böyükdür ki, öz varlığı ilə cəmiyyətlərin mədəni fəaliyyətlərində, insan və istehlakçı davranışlarında dəyişmə səbəb ola bilər.

Açar sözlər: Sosial media, Sosial media vasitələri, Sosial şəbəkələr, Web 2.0

OTELDƏ ƏMƏYİN MOTİVASİYASI VƏ STİMULLAŞDIRILMASI

Uğur ƏLİYEV

Azərbaycan Texniki Universiteti
ugure196@gmail.com

Xülasə

Mehmanxana müəssisələrinin yaranmasının ilkin mərhələsi b.e.ə -b.e.476-cı illərə təsadüf olunur. Tarixçilərin bir çoxu bu dövrə müasir mehmanxanaların ilk tipi olan mehmanxana müəssisələrinin yaranmasını aid edirlər. Belə müəssisələr haqqında ilk yazılara Babilistan hökmdarı Hammurapinin qanunlar külliyyatında rast gəlinir. Bu külliyyat b.e.ə. 1700-cü ilə təsadüf edilir. Bu mənbələrdə göstərilir ki, qonaq qəbul edən yerin sahibi gələn müsafirlər haqqında dövlət məmurlarına mütəmadi məlumat verməli idi. Şübhəli qonaqlar haqqında məlumat verməyən müəssisə sahibini isə ölüm hökmü gözləyirdi. B.e.ə. II-I minilliklərdə Assuriyada səyahətçilərin müvəqqəti qalmaq və istirahəti üçün ilk karvansaralar yaranmağa başladı. Ən məşhur karvan yolu Afrika və Suriyadan Məkkəyə gedən yol idi. Birinci karvan yolu Qahirə və ya Isgəndəriyyədə təşkil olunurdu. İkinci yol Dəməşq şəhərindən başlanırdı. Yol boyu yerləşən karvansaralar tacir, yolçu, ziyarətçi və səyyahların müvəqqəti yaşayış yerləri idi. Karvansaralar əsasən müasir Türkiyənin, İranın, Azərbaycanın, Əfqanıstanın və Hindistanın şimalında salınmışdı. Karvansaralar arasındakı məsafə 1 günlük at yolu qədər idi. Karvansara daxili həyət, heyvan saxlamaq üçün yer, kiçik və sadə otaqlardan ibarət olurdu. Mehmanxana tipli yerlər Qədim Yunanıstanda «İlliada» və «Odisseyin» müəllifi Hommerin vaxtında məlum idi. Yunanıstanda bu tipli yerlər əsasən müxtəlif şənlik və bayramlar keçirilən məbədlərin ətrafında yerləşirdi.

Açar sözlər: Otelçilik, Əməyin motivasiyası, Stimullaşdırma

AZƏRBAYCANDA TƏHSİLİN KEYFİYYƏTİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Ülvi ABDULLAYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ulviabdullayev@yahoo.com

Xülasə

Təhsil cəmiyyətin inkişafının başlıca ünsürlərindən biridir. Bununla bağlı olaraq təhsilin idarə olunması prosesi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təhsilin idarə olunmasına da bu baxımdan diqqət ayrılmalıdır. Təhsilin idarə olunması idarəetmə qaydalarının təhsil sistemində tətbiq olunması prosesidir. İdarəetmə prinsiplərinə uyğun olaraq burada da resurslardan qənaətlə istifadə, məqsəd yönümlü planlaşdırma önəmlidir.

Bu mövzu ilə əlaqədar olaraq məqalədə təhsilimizin üstün tərəfləri diqqət mərkəzində tutulmuşdur. Eyni zamanda inkişaf etdirilməsinə ehtiyac olan sahələr göstərilmiş və inkişaf üçün bəzi tövsiyələr verilmişdir.

Məqalədə son illərdə ölkəmizdə təhsil sahəsində qəbul edilmiş dövlət proqramları araşdırılmışdır. Bundan başqa informasiya kommunikasiya texnologiyalarından istifadənin həcmi, innovativ layihələrdən istifadə, elmdə aparılmış islahatlar kimi mövzular haqqında danışılmışdır. Eyni zamanda təhsil sahəsində dövlət siyasəti və təhsilin inkişafı üçün elmi dəstəyə də toxunulmuşdur.

Keyfiyyət sahəsində işin formalaşdırılması strateji keyfiyyət planlaşdırma prosesi ilə sıx bağlıdır ki, bu da uzunmüddətli prioritetləri formalaşdırmağa və təşkilatın inkişafında və öz işçilərinin fəaliyyətində rəşional dəyişikliklərin yaranmasına imkan yaradır. Strateji planlaşdırmanın aparıcı məqsədi müəyyən bir müddət ərzində təhsil müəssisəsinin inkişafı üçün ümumi planın hazırlanması ilə deyil, eyni zamanda bu təşkilat tərəfindən göstərilən təhsil xidmətlərinin əsas istiqamətlərini və istehlakçıların tələblərinə uyğunluğunu anlamaq və yenidən nəzərdən keçirməklə müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin insan kapitalının inkişafı çağırışlarına cavab verməsi istiqamətində yeni addımların atılmasına və ümumi təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasına ehtiyac vardır. Təhsilin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün təhsili idarəetmə sisteminin yenidən qurulması, bu sahədə insan resurslarının inkişaf etdirilməsi və müəllim peşəsinin nüfuzunun artırılması zəruridir.

Açar sözlər: Təhsil sistemi, Təhsilin idarə olunması, Təhsil müəssisələri, Təhsilin keyfiyyəti, Proqnozlaşdırma.

AZƏRBAYCANDA QEYRİ-NEFT SEKTORUNUN İNVESTİSİYA CƏLBƏDİCİLİYİNƏ MÖVCUD VERGİ SİSTEMİNİN TƏSİRİNİN TƏHLİLİ

Ülvi NƏBİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ulvi.nebiyev.1995@mail.ru

Xülasə

İnvestisiya qoyuluşu iqtisadi inkişafın təmin olunmasında əsas amillərdən biri hesab edilir. Bu nöqtəyi-nəzərdən, hazırda dövlətin iqtisadi siyasətində investisiya siyasəti prioritet istiqamətə çevrilib.

Qeyri-neft sektorunun tərəqqisi zamanı istifadə edilən iqtisadi mexanizmlər daha çox sahədə tərəqqinin stimullaşdırılmasına xidmət edir. Sahədə tərəqqinin stimullaşdırılması ilə yanaşı daxili bazarın qorunması və idxalın zərərli təsirlərinin effektiv olaraq neytrallaşdırılması da dinamik tərəqqini şərtləndirən əsas amillərdən biri kimi çıxış edir. Qeyri-neft sektorunun tərəqqisinə iqtisadi vasitələrlə kömək göstərilməsi dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin qorunmasına və idxalı əvəz etmə siyasətinin effektiv şəkildə reallaşdırılmasına öz töhfəsini verə bilər.

Ölkə iqtisadiyyatımızı qeyri-neft sektorunu inkişaf etdirməklə canlandırmaq mümkündür. Bunun üçün strateji yol xəritələrində qarşıya qoyulmuş məqsədlər və bu məqsədlərə nail olmaq icra olunacaq tədbirlər konkret icra olunmalıdır. Bu zaman vergitutma məsələsinə xüsusi diqqət yetirilməli və bu məsələyə həssas yanaşılmalıdır. Çünki iqtisadiyyatımızın hər tərəfli inkişafı üçün vergi münasibətlərinin düzgün təşkili önəmlidir.

Vergi tənzimlənməsinin bazar mexanizmləri və dövlətin iqtisadi sistemə digər təsir tədbirləri ilə əlaqələndirilmiş və ümumi şəkildə tətbiqi tənzimlənmənin ümumi səmərəliliyinin artırılması üçün zəruridir. Vergi güzəştləri dövlət büdcəsinin vəsaitlərinin qanuni əsaslarla vergi ödəyicilərinin sərəncamında saxlanılmasıdır, başqa sözlə desək onları büdcə xərci kimi qəbul etmək olar. Sadalanan vəzifələrin icra olunması isə vergi güzəştlərindən istifadənin nəticələri üzrə müvafiq informasiya sisteminin yaradılmasını tələb edir. İnvestisiya fəallığını stimullaşdıran mexanizmlərin gücləndirilməsi ilə yanaşı, vergilərin tənzimləmə funksiyasının iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsində rolunu artırmaq lazımdır.

Açar sözlər: Qeyri-Neft Sektoru, İnvestisiya, Vergi Tənzimlənməsi

SOSIAL MEDİANIN İSTEHLAKÇI DAVRANIŞINA TƏSİRİNİN MARKETİNQ TƏHLİLİ

Ülviyyə MƏMMƏDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

ulviyya.mammadova.95@gmail.com

Xülasə

Texnologiyanın sürətlə inkişaf etməsi ilə birlikdə əlaqə vasitələri dəyişməyə başlamışdır. Bu dəyişiklərə istehlakçı profilləri də tərəfdaşlıq edir. Tədqiqatlar göstərir ki, hal-hazırda internet demək olar ki, bütün istehlakçıların istifadə etdiyi bir vasitə olmuşdur. Dəyişən istehlakçı seçimləri və texnoloji yeniliklər sosial medianın inkişafına qatqı təşkil etmişdir. Ümumi istehlakçı davranışında yer alan və təsir edən demoqrafik, psixoloji, sosial və mədəni faktorlar sosial mediada da etibarlıdır. Müəssisələr sosial media istifadəçilərini müvafiq olaraq bu amillərin xüsusiyyətlərinə görə qruplaşdıraraq daha effektiv sosial media marketinq fəaliyyətləri təşkil edə bilməkdədirlər. Sosial media və istifadə edənlərin sayının artması, sosial mediada olan məzmunların istehlakçı davranışını, sosial media marketinqini formalaşdırması bu məcranın istehlakçı satınalma qərarlarına birbaşa təsir göstərməsi onu günümüzün ən əhəmiyyətli ünsiyyət kanalı etmişdir. Burada əsas məqsəd sosial medianın gündəlik tələbat malları istehlakçıların satınalma davranışına necə təsir etdiyini araşdırmaqdır. Məqalədə müqayisəli təhlil, onlayn anket sorğu metodlarından istifadə olunmuş və medianın istehlakçı davranışına təsiri ilə məhsul növü arasında korrelyasiya əlaqələrinin olması müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: İstehlakçı davranışı, Sosial media vasitələri, Gündəlik tələbat məhsulları

LƏNKƏRAN–ASTARA İQTİSADI RAYONUNDA ÇAY SEKTORUNUN MÖVCUD VƏZİYYƏTİ VƏ İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ YOLLARI

Ümid PAŞAZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
umid.pashazade@mail.ru

Xülasə

Bütün ölkələrin qarşısında duran əsas məqsədlərdən biri əhalinin tələbatına və büdcəsinə uyğun tam keyfiyyətli və ucuz məhsullar istehsal etməkdən ibarətdir. Çünki hər bir ölkədə əhali müəyyən təbəqələrə bölünür. Buna görə də istehsal olunan məhsulu həmin təbəqələrə uyğun olaraq və onların istəklərini nəzərə alaraq bazara çıxartmalıdırlar. Tədqiqatın əsas məqsədi çay sektorunda mövcud vəziyyəti araşdırmaq, keçmiş məlumatları təhlil etmək və mövcud potensiallardan istifadə edərək uyğun planlar hazırlamaqdan ibarətdir.

Yeyinti sənaye müəssisələrinin xarici bazarlarda olan mövqeyi və digər müəssisələrlə müqayisədə rəqabət qabiliyyətliliyi marketing strategiyası ilə bilavasitə bağlıdır. Belə ki, xarici müəssisələrlə rəqabətə davam gətirmək üçün mövcud potensiallardan düzgün istifadə etmək, innovativ yeniliklər tətbiq etmək, xarici mütəxəssisləri cəlb etmək və onların sayəsində yaxın 5-10 il üçün kadr ehtiyatlarını gücləndirmək lazımdır.

Tədqiqat prosesində Lənkəran-Astara iqtisadi rayonunda olan çay sektorunun mövcud vəziyyəti araşdırılmış, zəif və güclü tərəfləri, imkanları və gələcəkdə yarana biləcək təhlükələr araşdırılaraq, iqtisadi rayonda çay istehsal edən müəssisələr nəzərdən keçirilmişdir. Eyni zamanda iqtisadi rayonda istehsal olunan çaydan əhalinin nə dərəcədə istifadəsi və maddi imkanlarının bu məhsulları almağa nə dərəcədə çatdığı araşdırılmışdır. Bununla bərabər global bazarlarda çay istehsal edən ölkələrdə bu sektorun nə dərəcədə inkişafı və bizim müəssisələrin həmin ölkələr səviyyəsində və ondan daha çox məhsul istehsal etməsi üçün yollar müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: Çay sektoru, Ziqzaq əkin üsulu, Çay istehsalı, Çay reklamı.

AZƏRBAYCANDA 2020-Cİ İLDƏN ETİBARƏN TƏTBİQ OLUNACAQ İCBARİ TİBBİ SİĞORTANIN MİLLİ SİĞORTA BAZARININ INKİŞAFINA MÜMKÜN TƏSİRLƏRİ

Vasif ƏSƏDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
vasifsa@mail.ru

Xülasə

Sığorta bazarını tamamilə canlandırması gözlənilən icbari tibbi sığorta öz əhəmiyyətinə görə digər sığorta növlərini qabaqlayır. İcbari tibbi sığorta hazırda Mingəçevir, Yevlax, Ağdaş və Naxçıvan MR-in Sədərək rayonlarında pilot layihə kimi həyata keçirilir və 2019-cu ilin sonuna qədər lazımi hazırlıqlar yekunlaşdırıldıqdan sonra 2020-ci ildən etibarən artıq bütün ölkəni əhatələyən icbari tibbi sığorta şəbəkəsinin mövcud olması planlaşdırılır. Bəs icbari tibbi sığorta nə üçün bu qədər əhəmiyyətlidir?

Qeyd olunmalıdır ki, icbari tibbi sığorta əhalinin xüsusi sosial müdafiə formasıdır və sığorta hadisəsi zamanı əhaliyə icbari tibbi sığortanın maliyyə mənbələri hesabına ilkin səhiyyə xidmətləri, təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərilməsinə təminat verən dövlətin hüquqi, iqtisadi və təşkilati tədbirlər sistemidir. İcbari tibbi sığortanın digər bir üstünlüyü odur ki, o, sığorta olunanlara mövcud baza zərfində nəzərdə tutulmuş əsas şərtlər çərçivəsində tibbi xidmətlərin göstərilməsinə də təminat verir. Beləliklə, icbari tibbi sığortanın əsas məqsədi səhiyyə sahəsində mövcud olan maliyələşmə mexanizmlərini yeni iqtisadi əsaslarla təkmilləşdirmək, əhaliyə göstərilən tibbi xidmətlərin keyfiyyətini daha da artırmaq və bu xidmətlərin əlçatanlığını təmin etməkdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 29 noyabr tarixli 1127 sayılı Fərmanına əsasən, Mingəçevir və Yevlax şəhərlərinin inzibati əraziləri pilot ərazi kimi təsdiq edilib. Layihə, habelə, Ağdaş rayonunun inzibati ərazisində də həyata keçirilir və Mingəçevir şəhərinin və Yevlax rayonunun əsas inzibati ərazilərində, Naxçıvan MR-in Sədərək rayonunda uğurla davam etdirilir.

Açar sözlər: İcbari sığorta, Sığorta bazarı, Sığortanın təsirləri

MİLLİ GƏLİRİN ARTIRILMASINDA QIYMƏT SIYASƏTİ

Vəfa İSGƏNDƏRLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
vafa.isgandar@mail.ru

Xülasə

Hər bir müəssisənin davamlı və dayanıqlı fəaliyyətində qiymətqoyma siyasəti xüsusilə fərqlənir. Belə ki, müasir iqtisadi şəraitdə rəqabət mübarizəsində müəssisələr daima qarşılıqlı rəqabət şəraitində fəaliyyət göstərirlər ki, bu rəqabət prosesində də hər bir müəssisənin qalib gəlməsinin əsasında qiymət siyasəti dayanır. Əvvəlki paraqraflarda da dediyimiz kimi qiymət bazarda tələb və təklifin əsasında formalaşır. Lakin bununla yanaşı, istehsal sahələrində istehsal olunmuş məhsulun qiyməti kimi həmin məhsulun maya dəyəri, onun istehsalına sərf olunmuş zəruri xərclər nəzərə alınmaqla məhsulun qiyməti müəyyən edilmiş olur.

Qiymətqoyma siyasəti hər bir müəssisənin fəaliyyətində mühim əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdən biridir. Bu siyasətinin həyata keçirilməsi müəssisənin marketing siyasəti ilə birbaşa şəkildə əlaqəlidir. Başqa sözlə desək, qiymətqoyma siyasətinin hazırlanması və həyata keçirilməsi birbaşa marketing departamentinin əsas vəzifələrindəndir.

Milli gəlirin formalaşdırılması, bölgüsü və eləcə də yenidən bölgüsü hər bir iqtisadi sistemdə dövlətin həyata keçirdiyi sosial-iqtisadi siyasətin əsas tərkib hissəsi kimi çıxış etməkdədir. Bu səbəbdən də əhali gəlirlərin baş verən dəyişikliklər dövlətin həyata keçirdiyi sosial-iqtisadi siyasətin təkmilləşdirilməsinin qiymətləndirilməsinə imkan verir.

Mürəkkəb bazar konyukturası şəraitində gəlirlərin formalaşdırılması və eləcə də bölgüsü və yenidən bölgüsü problemlərini təhlil edərək gəlirin iki əsas növünü- əmək gəlirlərini və əməksiz gəlirləri bir-birindən fərqləndirmək xüsusilə önəm daşıyır. Əmək gəlirləri dedikdə, zəhmətlə qazanılmış gəlirlər başa düşülür. Əməksiz gəlirlər isə əmək gəlirlərinin tam əksi olub zəhmətsiz qazanılmış gəlirlər hesab olunur.

Açar sözlər: Milli gəlir, Qiymət, Qiymətqoyma prosesi, Qiymət siyasəti

İCTİMAİ İAŞƏ MƏHSULLARININ DAŞINMASININ AZƏRBAYCANDA LOGİSTİK ÜSULLA HƏLLİ

Vüqar ALMURADOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
valmuradov@list.ru

Xülasə

Son illərdə sürətli bir inkişaf göstərən ictimai iaşə sənayesi və davamlı yenilənən sənayesinin əsas həlqələrindən olan ictimai qida sektoru bütün dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da bir çox sahədə xidmət göstərir.

Azərbaycanda hal-hazırda sosial və iqtisadi tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün əlverişli şərait yaradılmışdır. Yeni texnologiya əsasında pərakəndə satış, topdan və xalqa açıq iaşə müəssisələrinin bu istiqamətdəki davamlı inkişafı, müasir xidmət üsullarının formalaşdırılması və metodlarının tətbiqi, ictimai idarəetmə rəhbərliyinin təkmilləşdirilməsi, müəssisələrin logistikanın gücləndirilməsi və s. amillər elektron idarəetmə mexanizmdən istifadəni daha da inkişaf etməsinə səbəb olur.

Müasir dövrlərdə ictimai iaşənin cəmiyyətdəki rolu gedərək artırır. Cəmiyyətin ictimai iaşə müəssisələrinə olan tələbi, hökumətin qərarlarında, milli istehlak məhsullarında, ictimai iaşə müəssisələrinin müəyyən idarəetmə qərarında və talimatlarında əsaslanaraq, müxtəlif ictimai iaşə məhsulları və xidmətləri ilə bağlı yüksək keyfiyyətli bazanın təmin edilməsində özünü göstərir. Bu baxımdan, ictimaiyə təqdim edilən açıq iaşə məhsullarının logistikasının dərin şəkildə çalışdırılmasının əhəmiyyəti, ticarət və ictimai iaşə işçiləri və digər elmi-praktik mövzulardakı çalışanlar üçün əhəmiyyətli bir mövzudur.

Açar sözlər: iaşə, azərbaycan, logistika, daşınma, nəqliyyat

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ İXRAC ƏMƏLİYYATLARININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Vüsal HÜSEYNZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

v.huseynzade95@gmail.com

Xülasə

Ölkəmizin ixracının strukturunda önəmli yeri neft və neft məhsulları tutur. Qeyri-neft sektorunun ixrac potensialının kiçik bir hissəsi reallaşdırılır, həmçinin ixrac məhsullarının yalnız bir neçə növə olması da önəmli problemlərdən biridir. Emal sənayesinin zəif inkişaf etməsi ixrac imkanlarının reallaşdırılmasına mənfi təsir edən əsas faktorlardan biridir. İdxaldan asılılığın azaldılması və ixracı təşviq edən prioritet sahələrin inkişafının sürətləndirilməsi, ixracla bağlı hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi aktual problemlərdən biridir. Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi strategiyasında nəzərə alınan önəmli məsələlər arasında ixrac potensialının artırılması və reallaşdırılmasının təmini, dünya bazarlarına çıxarılan məhsulların rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi, onların tələb olunan keyfiyyət standartlarına uyğunlaşdırılması, ixrac olunan məhsulların çeşidinin artırılması, idxalı əvəz edəcək istehsal sahələrinin yaradılması ilə idxalın strukturunun təkmilləşdirilməsi, “Made in Azerbaijan” brendinin xarici bazarlarda təşviqi məsələləri öz əksini tapmışdır. Xarici iqtisadi strategiyada reallaşdırılması hədəf kimi müəyyən olunan bu məsələlərin həlli üçün ixracın təşviqi məqsədi ilə ixracla məşğul olan müəssisə və təşkilatlara dövlət tərəfindən lazımı dəstəyin göstərilməsi, ixracın stimullaşdırılması həyata keçirilməlidir.

Məqalədə Azərbaycan Respublikasının ixrac potensialının artırılması imkanları, ixracın zəif diversifikasiyalaşdırılması problemləri, stimullaşdırma tədbirlərinin icrasının zəruriliyi əks etdirilmişdir. Reallaşdırılan ixrac potensialı ilə mövcud ixrac potensialı arasındakı fərqin iqtisadi şərhini verilmiş, ixracın strukturunda xüsusi çəkiyə malik olan mal qruplarının ixrac həcmi tədqiq edilmiş, ixrac potensialının artırılması imkanları olan prioritet sahələrin inkişaf istiqamətləri qeyd edilməklə ixrac performansının yüksəldilməsi məqsədilə ixracın təşviqinə aid konkret təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: İxrac potensialı, İxracın diversifikasiyalaşdırılması, Mal qruplarının təhlili, İxracın stimullaşdırılması

İNNOVASIYA SAHİBKARLIĞININ VENÇUR MALİYYƏLƏŞDİRİLMƏSİ MEXANİZMİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Vüsal SALMANOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
vusal.salamov@gmail.com

Xülasə

Müxtəlif ölkələrdə vençur maliyyələşdirməsinin mənbələri hər bir dövlətin maliyyə sənayesinin spesifikasından asılı olaraq fərqlidir. Məsələn, Avropa İttifaqı ölkələrində vençur fonduna investisiyanın 50 faizi banklardan, pensiya fondlarından, sığorta şirkətlərindən, sənaye və maliyyə korporasiyalarından daxil olur. Rusiya qanunvericiliyinə uyğun olaraq pensiya fondları vəsaitini yalnız daşınmaz əmlaka, bank depozitinə, müəssisənin katirovka olunan səhmlərinə, dövlət qiymətli kağızlarına qoya bilərlər, lakin onlar vençur fonduna vəsait qoya bilməzlər. Hazırda birbaşa və vençur investisiya sənayesi ABŞ-da, Avropa İttifaqı ölkələrində, Çində, İsraildə, Tayvanda daha çox inkişaf etmişdir. Qərbi Avropada illik investisiyanın həcmi 14,5 milyard evro olan birbaşa və vençur investisiya fondlarının sayı 500-dən çoxdur (Paşa T., 2006). Vençur maliyyələşdirməsi kiçik biznesin maliyyə təminatı ilə əlaqədar olduğuna görə də investisiya layihəsinin vençur maliyyələşdirməsinin həcmi onun ənənəvi maliyyələşdirməsinin həcmindən xeyli az olur. Azərbaycan Respublikasının müstəqillik əldə etməsindən sonra öz iqtisadiyyatını bazar iqtisadiyyatının tələbləri doğrultusunda yenidən formalaşdırmağa başladı. Müstəqil iqtisadi sistemin yaradılması əsas vəzifələrdən biri oldu. İqtisadi təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün ölkə iqtisadiyyatının innovasiya addımlarından istifadə edilərək inkişaf etdirilməsinin böyük əhəmiyyəti vardır. Ümum daxili məhsulun fərd başına düşən həcminə görə ilk sıralarda olan ABŞ, Almaniya, Yaponiya kimi bir çox inkişaf etmiş ölkə yüksək iqtisadi göstəricilərə sattıqları xammal hesabına deyil, məhz innovasiya yönümlü yolla gedərək, elmi- texniki imkanlardan geniş istifadə edilməsi nəticəsində nail olmuşdur. Innovasiya fəaliyyətinin kifayət qədər geniş miqyasda təşkil edilməsi üçün elmi- texniki tərəqqini ehtiva edən istehsal sahələrinin əsaslı transformasiyası ilə bağlı problemlərin həlli vacibdir. Bu problemlər təkcə iqtisadiyyat elminə aid deyil, həmçinin bazar münasibətlərinin tələbləri nəticəsində meydana gəlmiş menecment, marketing və digər elmi sahələrin də tədqiqat obyektidir. Yeni problemlər elmi- texniki və innovasiya fəaliyyətinə yeni prizmadan baxmaqla, elmi- texniki əmtəəyə yeni yanaşmaların və onların düzgün idarə edilməsinin də formalaşmasını şərtləndirir. Beləliklə, qarşıda duran məsələ ölkənin innovasiya sisteminin düzgün formalaşmasından və düzgün idarə edilməsindən ibarətdir.

Açar sözlər: İnnovasiya, Vençur, Maliyyə

MALİYYƏ HESABATLARININ TƏHLİLİ METODLARI

Vüsal SÜLEYMANOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
s.vusal1994@mail.ru

Xülasə

Maliyyə hesabatlarının təhlili maliyyə hesabatlarının məlumatları əsasında müəssisənin maliyyə vəziyyətinin və maliyyə nəticələrinin təhlilidir.

Maliyyə hesabatlarının çoxsaylı təhlili metodları mövcuddur. Əlbəttə ki, müəssisələr praktikasında bu metodların daha çox istifadə olunanları müəyyənləşmişdir. Belə ki, maliyyənin səmərəli təhlilinin əsas nəticələri və idarə olunması xüsusi maliyyə alətləri vasitəsi ilə əldə olunur. Daha çox istifadə olunan maliyyə təhlili metodları olan müqayisəli maliyyə təhlili metodu, trend təhlili metodu, şaquli təhlil metodu və maliyyə əmsalları metodu əsas başlıqlar formasında qeyd olunmuş və təhlil aparılmışdır. “Bakı metropoliteni” QSC və “BakuBus” MMC-nin maliyyə hesabatları nümunə kimi götürülmüş və müəllif tərəfindən təhlil metodları tətbiq edilməklə müvafiq cədvəllər qurulmuşdur.

Dinamik analiz növü kimi müqayisəli təhlil (məkan təhlili) hesabat göstəricilərini müəyyənləşmiş müxtəlif göstəricilərlə (planla, orta sahə səviyyəsi ilə, rəqibin göstəriciləri ilə, iqtisadi modellə və s.) müqayisə edir. Bu təhlil metodunda vacib olan şərtlər göstərilmiş və “Bakı metropoliteni” QSC və “BakuBus” MMC-nin təmsalında müqayisəli mühasibat balansı, mənfəət və zərərlər haqqında hesabat tərtib olunmuşdur. Trend təhlili bir neçə dövr üçün hesabatın hər bir göstəricisinin müqayisəsi və trendin müəyyən edilməsi, daha doğrusu, təsadüfi təsirlərdən azad edilmiş göstəricinin dinamikasının əsas meyilinin təyin edilməsidir. Şaquli təhlil isə hesabatının hər bir maddəsinin bütövlükdə nəticəyə təsirini müəyyən etməklə yekun maliyyə göstəricilərinin strukturunun təyin edilməsidir.

Maliyyə əmsalları təhlili (nisbi göstəricilərin təhlili) hesabat məlumatlarının nisbətinin hesablanması və göstəricilərin qarşılıqlı əlaqəsidir. Mütləq göstəricilər aşadırılan prosesləri tam xarakterizə etmir, bu səbəbdən də nisbi göstəricilərdən istifadə olunur. Həmin göstəricilər əmsal və ya indekslərlə hesablanılır.

Açar sözlər: Maliyyə hesabatları, Maliyyə analizi

SİĞORTA ŞİRKƏTLƏRİNİN MALİYYƏ RESURLARININ FORMALAŞDIRILMASI VƏ ONLARIN İSTİFADƏSİNİN EFFEKTİVLİYİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Vüsalə XƏLİLOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

vusala95x@gmail.com

Xülasə

Məqalə iqtisadiyyatın önəmli bir hissəsi olan sığorta sahəsinin maliyyə sistemi ilə bağlı araşdırmaya həsr olunmuşdur. Bu tədqiqat işində sığorta sahəsində maliyyə resurslarının mənbələrinin çeşidləri, ondan yəni gəlir və xərclərdən istifadənin səmərəliliyinin hansı səviyyədə aparıldığı, onların maliyyəsinin idarə edilməsinin vacibliyi araşdırılmışdır. Tədqiqat işinin məqsədi Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf və böhran mərhələsində olarkən istifadə etmək üçün sığorta təşkilatlarının maliyyə sabitliyinin idarə edilməsinin nəzəri və metodiki əsaslar hazırlamaq, sığorta şirkətlərinin maliyyəsinin formalaşmasının əsas istiqamətlərinin müəyyən edilməsi, sığorta təşkilatlarının maliyyəsinin formalaşmasının dövlət tənzimlənməsi və dünya təcrübəsindən istifadə edərək elmi cəhətdən əsaslandırılmış təklif hazırlamaq, sığorta şirkətlərinin kapitallaşma səviyyəsinin yüksəldilməsi, tənzimlənmə sisteminin təkmilləşdirilməsidir. İqtisadiyyatda inkişafa nail olmaq üçün sığorta şirkətlərinin kapitallaşma səviyyəsinin, sığorta məhsullarının çeşidinin artırılması vacib məqamdır. Bunlar "Azərbaycan2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında qeyd edilmişdir. Əsas tapıntılar və tövsiyələr sığorta şirkətləri, sığorta sektorunun dövlət və regional tənzimlənməsi mexanizmlərinin inkişafı maliyyə sabitliyinin idarəsinin yaxşılaşdırılması üçün istifadə edilə bilər. Tədqiqatın nəzəri nəticələri və ümumiləşdirmələri universitetlərdə "Maliyyə nəzəriyyəsi", "Sığorta" kimi fənnlərin tədris strukturu, məzmunu və metodlarının yaxşılaşdırılması üçün tətbiq oluna bilər. Burada əldə edilmiş müddəalar və nəticələr sığorta və maliyyə idarəetmə nəzəriyyəsinin bir sıra əhəmiyyətli aspektlərini inkişaf etdirir, maliyyə sabitliyinin idarə olunmasında maliyyə təşkilatlarının maliyyə siyasətinin inkişafı və maliyyə vəziyyətinin müəyyənləşdirilməsi üçün metodik vasitələrin təkmilləşdirilməsi üçün nəzəri əsas ola bilər. Sığorta şirkətlərinin səmərəli idarəetmə sisteminin maliyyə sabitliyinin formalaşması üçün konkret tədbirlər müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: Sığorta, Sığorta Təşkilatları, Maliyyə resursları

SƏHM BAZARININ İQTİSADIYYATDA ROLU VƏ SƏHMLƏRİN QIYMƏTLƏRİNƏ TƏSİR EDƏN AMİLLƏR

Yunus ƏHMƏDLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
ahmedliyunus@gmail.com

Xülasə

Yığımların investisiyaya çevrilməsini təmin edən mexanizmin yaranması yığım və investisiyanın fərqli şəxslər tərəfindən həyata keçirildiyi bir dövrdə aktual məsələlərdən biridir. Bu səbəbdən də, Maliyyə bazarı və onun tərkibi elementləri yığımların investisiyaya çevrilməsi mexanizmini həyata keçirməklə iqtisadi fəaliyyətin iştirakçıları arasında kapital resurslarının səmərəli formada paylanmasını təmin edir. Hal-hazırkı islahatların aparıldığı vəziyyətdə maliyyə bazarının bütün seqmentlərinin inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsi məsələsi əhəmiyyətli yerə sahibdir. Bunun səbəbi isə maliyyə bazarının iqtisadiyyatda pul axınlarının ötürücüsü kimi bank sistemi ilə paralel olaraq real sektorun canlanmasında mühüm yerə sahib olmasından irəli gəlir. Həmçinin büdcə gəlirlərinin önəmli bir qisminin neft sektorundan formalaşdığını nəzərə alsaq, Azərbaycanda bu sektorda cəmlənmiş gəlirlərin başqa sahələrə yönləndirilməsi probleminin mövcudluğu ölkəmizin maliyyə bazarının inkişafına xüsusi önəm verilməsinə zərurət yaradır. Maliyyə bazarının uğurla formalaşması iqtisadi və hüquqi islahatların həyata keçirilməsi vasitəsilə bazar infrastrukturunun yaradılması ilə ola bilər. Qiymətli kağızlar bazarı da maliyyə bazarının ən önəmli seqmentlərindəndir. Dövlət büdcəsi və bank sistemi ilə birlikdə qiymətli kağızlar bazarı da iqtisadiyyatın maliyyələşdirilməsinin ən mühüm variantlarındanıdır. Qiymətli kağızlar bazarı kapitalın yığılmasını və investisiya edilməsini təmin etməklə maliyyə resurslarının iqtisadiyyatın fərqli sektorları və sferalarında, səmərəli və rentabelli şəkildə, davamlı inkişaf edən istehsalların xeyrinə təkrar bölgüsünə şərait yaradır. Qiymətli kağızların bir növü olan səhm bazarında qiymətlərin formalaşmasına fundamental xəbərlər təsir edir. Qiymətlərin texniki analizi ilə necə formalaşmasını təxmin etmək mümkündür.

Açar sözlər: Qiymətli kağızlar, Səhm bazarı, Texniki analiz.

HEYDƏR ƏLİYEV ADINA BAKI NEFT EMALI ZAVODUNDA ƏMƏYİN TƏHLÜKƏSİZLİYİ VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Yusif MƏMMƏDHÜSEYNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mammadhuseynov.yusif@gmail.com

Xülasə

Məqalə Heydər Əliyev adına Bakı Neft Emalı Zavodunda əməyin təhlükəsizliyi sisteminin təhlili və qiymətləndirilməsindən ibarətdir. Bu məqsədlə Neft Emalı Zavodunda çalışan işçilərin say, cins tərkibi araşdırılmış, sahələr üzrə təhlillər aparılmışdır. Məqsədə nail olmaq üçün müəssisədə əmək şəraitini təhlili, əməyin təhlükəsizliyi amillərini araşdırılması Fərdi və xüsusi mühafizə vasitələri ilə təmin olunmanın qiymətləndirilməsi Əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı görülən tədbirləri tədqiq etmək ön plana çəkilmişdir.

İş yerlərində əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması, təhlükəsizlik qaydalarına əməl edilməsi, işçilərin sağlamlığının qorunması, əməkdaşların qayğısına qalınması artıq zamanın tələbidir. İnsanlar öz əmək fəaliyyətlərini inkişaf etdirdikcə təhlükəsiz və sağlam əmək şəraitinin yaradılması da zəruri hal alır. Bildiyimiz kimi, işçilər hər bir müəssisənin “onurğa sütununu” təşkil edir. Onların həyat və sağlamlığına dəyər biləcəkdir hər bir zərər özünü müəssisənin normal fəaliyyətindən uzaqlaşmasında göstərə bilər. Bu baxımdan hər bir müəssisə öz işçilərinin qayğısına qalmağa, onları təhlükəsiz əmək şəraiti ilə təmin etməyə borcludur. Təhlil sistemli və statistik təhlil, məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsulları əsasında yerinə yetirilmişdir. Nəticə olaraq zavodda əmək şəraiti amillərinin təsiri üzrə çalışanların say tərkibi, işçilərin fərdi və xüsusi mühafizə vasitələri ilə təmin olunma səviyyəsi müəyyənləşdirilmişdir. Tədqiqatın məhdudluğu ondan ibarətdir ki, daha geniş statistik informasiya tələb olunur. Tədqiqatın praktik əhəmiyyəti odur ki, əməyin mühafizəsi, iş təhlükəsizliyi və işçi sağlamlığı sahələrində araşdırma apararaq şəxslər üçün nəzəri və statistik biliklərinin təkmilləşdirilməsində müsbət rol oynaya bilər.

Açar sözlər: Təhlükəsizlik, Mühafizə, Sağlamlıq.

AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATININ BEYNƏLXALQ RƏQABƏTQABİLİYYƏTLİLİYİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİ VƏ QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Yusif NƏZƏROV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
yusif.nazarov@gmail.com

Xülasə

İqtisadiyyatın inkişafının təmin olunmasında yüksək rəqabətqabiliyyətliliyə malik olmaq mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Çünki rəqabətqabiliyyətlilik iqtisadi səmərəliliyin qiymətləndirilməsinin əsas xüsusiyyətlərindən olmaqla, iqtisadiyyatın beynəlxalq inteqrasiyasının əsas göstəricilərindən biri, bir ölkənin dünya ölkələri içərisində gücünü müəyyən edən əsas meyarlardan hesab olunur.

Rəqabətqabiliyyətlilik yəni məhsulların, investisiyaların və proseslərin yaradılmasına şərait yaradan biznes cəmiyyətinin fəaliyyəti nəticəsində inkişaf edir.

Ölkənin beynəlxalq rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi öz növbəsində sosial-iqtisadi həyatın bütün sferalarında effektiv, sistemli tədbirlərin reallaşdırılmasını tələb edir. Rəqabətqabiliyyətliliyin yüksəldilməsi üçün ilk növbədə, ölkənin rəqabətqabiliyyətlilik amillərinin obyektiv qiymətləndirilməsi, o cümlədən əsas rəqabətqabiliyyətlilik parametrlərinin dinamikasının təhlili, iqtisadiyyatın strukturunun inkişaf və harmonikliyi potensialının qiymətləndirilməsi vacibdir.

Bugün Azərbaycan iqtisadiyyatının beynəlxalq rəqabətqabiliyyətliliyinin mövcud vəziyyətinə nəzər saldıqda gündən-günə inkişaf edən bir iqtisadiyyat ilə qarşılaşırıq. Beynəlxalq hesabatlarda mövqeyini yüksəltməyə davam edən ölkəmiz artıq beynəlxalq bazarda mövcud olan rəqabətə sağlam inkişaf tempi ilə cavab verməkdədir.

Açar sözlər: Rəqabət, Rəqabət qabiliyyətlilik, İnkişaf, Beynəlxalq bazar, Dünya iqtisadi forumu.

İNNOVASIYA VƏ AZƏRBAYCANDA İNNOVATİV İQTİSADİYYATA KEÇİD

Zemfira ƏLİZADƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
zemfira.elizade96@bk.ru

Xülasə

Məqalədə innovasiya anlayışı izah edilmiş, onun xüsusiyyətləri, növləri və tətbiqi modelləri araşdırılmış, innovativ iqtisadiyyata keçidin Azərbaycan üçün prioritetləri izah edilmiş, innovasiya fəallığının yüksəldilməsi yolu ilə rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsalının stimullaşdırılması, innovasiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün mexanizmlərin qurulması zəruriliyi, son 10 il ərzində innovasiyaların tətbiqi nəticəsində baş vermiş sosial iqtisadi dəyişikliklər izah edilmiş, onların hüquqi və konseptual əsasları təsvir edilmişdir. Bldiyimiz kimi sovet Azərbaycanının iqtisadiyyatı 1980-1990-cı illərdə durğunluq dövrü keçirdi. 1991-ci ilin noyabr ayında sovet müstəmləkə iqtisadiyyatının ardından müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycan respublikasında, iqtisadi böhran və siyasi kataklizmlər 1992-ci ildə daha da dərinləşdi. 1993-cü ilin ikinci yarısında ümummillə lider H. Əliyevin rəhbərliyi ilə başlayan stabilləşdirmə siyasəti nəticəsində 1994-cü ilin may ayında büdcəni tamamilə bitirməkdə olan hərbi müdaxilə dayandırıldı.

1994-cü ilin ikinci yarısından başlayan və artıq 1995-ci ildən yüksəlişlə müçayiət edilən inkişafın ilkin mərhələsi 2005-ci ilin sonuna qədər davam etdi və Azərbaycan dayanıqlı yeni mandatını dövryyəyə buraxdı. Bu dövrün xüsusiyyəti azad hüquqi və iqtisadi bazanın yaradılması idi və lazımı qədər uğurla başa çatdırıldı.

İkinci inkişaf dövrü 2005-2015-ci illərdir ki, bu da son dünya iqtisadi böhranına qədərki dövrü əhatə edir. Bu dövrdə Azərbaycanda texnoloji inkişaf, yeni istehsal və xidmət sahələrinin yaradılması, beynəlxalq standartlara cavab verən zavod və fabriklərin qurulması, azad xidmət sektorunun tam formalaşması ilə səciyyəyənlər. İkinci dönəmin ikinci yarısını və 2015-ci ildən bu günə qədərki dövrü isə makroiqtisadi sferada texnika və texnologiyaların tətbiqi ilə istehsal və xidmət sahələrində innovativ inkişaf dövrü kimi xarakterizə etmək olar.

Açar sözlər: İnnovasiya, Keçid iqtisadiyyatı, İnkişaf, İnformasiya

AZƏRBAYCANDA VERGİ DAXİLOLMALARINA MAKROİQTİSADI GÖSTƏRİCİLƏRİN TƏSİRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Zenfira ƏLİYEVƏ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
zenfira.alizade@bk.ru

Xülasə

Azərbaycan Respublikasında dövlətin yeritdiyi vergi siyasəti və bu siyasətin məqsədlərinə nail olunması istiqamətində həyata keçirilən vergi islahatları ölkə iqtisadiyyatının dinamik və hərtərəfli inkişafı üçün əlverişli mühit yaradılması işinə xidmət edir. Vergi siyasəti nəticəsində son 10 ildə vergi sistemi əsaslı şəkildə modernləşdirilib, vergi inzibatçılığı beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla təkmilləşdirilib, vergi orqanları ilə vergi ödəyiciləri arasında texnoloji baxımdan mükəmməl elektron əlaqələrin yaradılması, geniş təhlil bazasına malik informasiya sistemlərinin qurulması istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Dövlətin iqtisadi siyasətinin həyata keçirilməsinin ən vacib alətlərindən biri vergilərdir. Vergi daxilolmaları büdcənin gəlir bazasının və konsolidasiya edilmiş büdcənin formalaşmasında həlledici rol oynayır. Bununla əlaqədar olaraq büdcə sisteminin səviyyələri üzrə vergi daxilolmalarının bölüşdürülməsinin effektiv vergi-büdcə mexanizminin hazırlanması həm bütünlükdə və əsasən hər bir regionun iqtisadiyyatının yüksəldilməsi, həm də cəmiyyətin sosial tələbatlarının maliyyə ehtiyatları ilə təmin edilməsi üçün çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Dövlətin sosial-iqtisadi siyasətinin həyata keçirilməsi üzrə məsələlərin həlli birbaşa vergi daxilolmalarının həcmindən asılıdır. Bu baxımdan vergi daxilolmalarının, vergitutma bazası və onun tərkib elementlərinin inkişaf meyillərinin təhlil edilməsi və bunun əsasında büdcə vergi daxilolmaları həcminin proqnozlaşdırılması aktuallığı ilə seçilən nəzəri-praktiki məsələdir.

Açar sözlər: Vergi, Vergi siyasəti, Vergi daxilolmaları

VERGİ DAXİLOLMALARININ PLANLAŞDIRILMASININ NORMATİV-HÜQUQİ BAZASI

Zəhra RZALI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rzali.zehra@mail.ru

Xülasə

Azərbaycan Respublikasının vergi siyasəti - vergi güzəştlərinin və dərəcələrinin aşağı salınması yolu ilə bazanın genişləndirilməsinə, investisiya qoyuluşunun artırılmasına, vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsinə, əlverişli vergi mühitinin yaradılmasına yönəldilmişdir. Ölkəmizdə hazırda müasir standartlara uyğun vergi sisteminin mövcudluğu, aparılan genişmiqyaslı islahatların uğurlu icra edilməsinin nəticəsidir və bu gün inkişaf etmiş ölkələrdə aparılan vergi xidmətlərinə bərabər keyfiyyətdə öz ödəyicilərinə xidmət verməkdədir. Vergilər Nazirliyi tərəfindən icrası həyata keçirilən «Vergi sisteminin inkişafı üzrə 2013-2020-ci illər üçün Strateji Plan» və «2013-2020-ci illərdə vergi sisteminin inkişafı strategiyası» kimi sənədlərin uğurla yerinə yetirilməsi ölkəmizin vergi sahəsində gələcək inkişafının göstəriciləri hesab olunur. Vergi sisteminin ən önəmli funksiyası, büdcə gəlirlərinin formalaşdırılması, iqtisadiyyatın tənzimlənməsində, qiymət artımının məhdudlaşdırılmasında dövlət maraqlarının daşıyıcısı olması və nəhayət sosial yönümlü iqtisadiyyata inflyasiyanın önlənməsidir. Bu sistem, vergi sistemində tarazlılığı və ictimai tərəqqini təmin etmək üçün təkrar istehsal prosesinin iştirakçılarının maraqlarını ifadə edir. Hal- hazırda vergi sahəsində həyata keçirilən genişmiqyaslı islahatlar bir çox sahənin inkişafına stimül vermək məqsədilə reallaşdırılır. Bu islahatlara, iqtisadiyyata investisiya qoyuluşunu stimullaşdırılması, əlverişli vergi mühitinin yaradılması, qeyri-neft sektorunun inkişafı hesab olunur. Vergi tənzimlənməsinin normativ - hüquqi bazası dedikdə, qanunların və eyni zamanda bu qanunlara uyğun olaraq qəbul edilən normativ – hüquqi aktların bazası başa düşülür.

Açar Sözlər: Qanunvericilik, Vergi sistemi, Vergi siyasəti

AZƏRBAYCAN BANKLARINDA LİKVIDLİK RİSKİ VƏ LİKVIDLİK RİSKİ MENECEMENTİ

Zəhraxanım İBRAHİMLİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
zibrahimli92@gmail.com

Xülasə

Risqlərin bank böhranlarında vacib əhəmiyyəti vardır. Banklar böhran hallarında daim öz risklərini tarazlı şəkildə idarə etməyə çalışırlar. Bunun əsas əhəmiyyəti 2008–ci il böhranından sonra bilinməyə başlanmışdır. Bu hal Azərbaycanın bank sektorundan da yan keçməmişdir. Maliyyə sektorunda həyata keçirilən araşdırmalar əsasən bank sektorunda likvidlik riskinin idarə edilməsinə yönəldirilmişdir. Risklərin idarə edilməsi ilə bağlı bir çox araşdırma, modelləşdirmə həyata keçirilsə də sırf likvidlik riskinin idarə edilməsinə yönəlmiş çalışmaları azlıq təşkil etməkdədir. Likvidlik riski bank sektorunun ən vacib risklərindən biridir ki, maliyyə təşkilatlarının öhdəliklərinə qarşılıq yetərli dərəcədə likvid dəyərlərə malik ola bilməməsi kimi tanımlanmaqdadır. Likvidlik riskinin idarə edilməsi isə bankların qarşılaşdığı likvidlik risklərini tənzimləməyə xidmət edir.

Araşdırmanın məqsədi Azərbaycanın bank sektorunda likvidlik və likvidlik riskinin GAP analizi vasitəsilə ölçülməsi, likvidlik riskinin idarə edilməsi strategiyasının optimal yollarının müəyyənləşdirilməsi, Bazel III prinsiplərinin tətbiq edilməsi nəticələrinin nə kimi dəyişikliklərə səbəb olduğunu, o cümlədən 2015–ci ildə baş verən devalvasiya nəticəsində bank sektorunda yaranan riskləri, onun yaratdığı mənfi nəticələri, xüsusilə də problemlə kreditləri təhlil edib, müəyyənləşdirməkdir. Həmçinin düzxətli reqressiya analizi vasitəsilə likvidlik həcminə təsir edən bir neçə faktorların müəyyən olunaraq, hesablanmasıdır.

Açar sözlər: Likvidlik, Likvidlik riski, Risk menecmenti

TƏHSİL AMİLİNİN DAYANIQLI İQTİSADI İNKİŞAFDA ROLU

Zərifə HÜSEYNLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
zarifahuseynli@gmail.com

Xülasə

Məqalənin məqsədi təhsillə iqtisadi artım arasında əlaqəni təhlil etməkdir. Məqalədə həmçinin təhsil amilinin iqtisadi proseslərə təsirinin sosial və iqtisadi aspektləri araşdırılmışdır. İqtisadi artımda irəliləyişlərin əldə edilməsi üçün insan amili həlledicidir. Təsadüfi deyil ki, insan inkişafı indeksinin hesablanması üçün əsas olan 3 parametrdən biri də təhsil amilidir. Təhsil cəmiyyətin sosial və iqtisadi inkişafı üçün əsas faktordur. Bununla yanaşı təhsil insan kapitalının təməlidir. Elm və təhsil insanın mənəvi sağlamlığını, həmçinin yaradıcılıq, bilik və peşəkarlığını təmin edən prioritet amillərdir. Elm və təhsil amili istənilən problemin keyfiyyətli həlli üçün əsasdır. Təhsil iqtisadi və sosial inkişafın əsas göstəricisidir. Təhsil fenomeni fərdləri gələcək həyata hazırlayaraq iqtisadiyyatın stabil inkişafını təmin edir. Təhsilə rəşional şəkildə kifayət qədər investisiya qoymadan davamlı və dinamik iqtisadi inkişafın təmin olunması kifayət qədər çətin prosesdir. Bu səbəbdən də, təhsilə qoyulan investisiya ölkə iqtisadiyyatının dinamik inkişaf etməsində müstəsna rol oynayır. Təhsil sahəsinə sərmayə uzunmüddətli və çox xərc tələb edən layihədir. Buna baxmayaraq, cəmiyyətin, ölkənin rifahını təmin etmək üçün digər iqtisadi artım layihələrindən daha vacibdir. Lakin, bu tipli layihələr inkişaf etməkdə olan ölkələrdə tətbiq olunmur. Bu səbəbdən də, ölkənin iqtisadi inkişafında təhsil amilinin rolu nəzərə alınmalı və bu istiqamətdə sərmayə yönəldilməlidir. Beləliklə, ölkənin iqtisadi inkişafında təhsil amilinin inkişafı təkzibedilməz reallıqdır.

Açar sözlər: Təhsil amili, İqtisadi inkişaf, İqtisadi artım, Təhsilə investisiya, Əmək məhsuldarlığı

AZƏRBAYCANDA BÜDCƏ - VERGİ SİYASƏTİNİN İNKİŞAFI: PERSPEKTİV TƏHLİL VƏ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏNİN İSTİQAMƏTLƏRİ

Ziyafət İSMAYILOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

ziyafet.mva@gmail.com

Xülasə

Dövlət özünün müvafiq hakimiyyət orqanlarının daxili və xarici vəzifələrini, bütün ölkələr üçün səciyyəvi xarakter daşıyan fiskal siyasət köməyilə yaradılan pul və maddi fondlar vasitəsilə həyata keçirir. Dövlət həmin vəzifələri həyata keçirərkən fiskal siyasətin iqtisadi artım sürətinin yüksəldilməsinə, iqtisadiyyatda dövrü tərəddüdlərin hamarlaşdırılmasına, əhalinin tam məşğulluq səviyyəsinə və inflyasiyanın mülayim sürətinə nail olunması kimi ictimai məqsədləri əsas tutur. Dövlət fiskal siyasətini həyata keçirərkən qarşıya qoyduğu bu məqsədlərə müxtəlif növ vergi və vergi dərəcələri ilə, transfert ödənişləri və digər növ dövlət xərcləri alətləri vasitəsilə nail olur. Bildiyimiz kimi, hər hansı bir dövlətin büdcəsinin mühüm hissəsi vergilər sayəsində formalaşır.

Büdcə-vergi siyasəti vergi sistemi vasitəsi ilə dövlət büdcəsinin formalaşdırılması və dövlət büdcəsinin vəsaitlərinin məqsədlərə nail olmaq üçün manipulyasiya rolunu oynayır. Bunlara (istehsal artımı, məşğulluq, inflyasiyanın azaldılması) daxildir. Büdcə-vergi siyasəti hökumətin xərcləri, vergitutma və dövlət büdcəsinin dəyişdirilməsinə yönəldilmiş ölçülərə aiddir. Bu, bütövlükdə məşğulluğun təmin edilməsinə, ölkənin tədiyyə balansının yaxşılaşdırılması və iqtisadi artımın dəstəklənməsi üçün səmərəli aətlərdən biridir.

Açar sözlər: Vergi sistemi, Fiskal siyasət, Büdcə

AZƏRBAYCANDA SİĞORTA BAZARINDA MARKETİNQ FƏALİYYƏTİNİN TƏTBİQİ

Zülfıyqə MAHMUDOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
mahmudovazulfiyya22@gmail.com

Xülasə

Sığorta marketinqi - firmanın xidmətlərinin müştərilərə çatmasına imkan yaradan fəaliyyətdir. Firmanın praktiki fəaliyyəti nöqtəyi-nəzərindən sığorta marketinqi-başqalarının sizin xidmətlərinizi qiymətləndirməsinə kömək etmək, sizin onlar üçün nə etdiyinizi və bunu necə etdiyinizi qiymətləndirmək üçün həyata keçirilən fəaliyyətdir. Sığorta marketinqinin əsas məqsədi-müştəriyə təşkilatı və onun servislərini olduğu kimi dəyərləndirməsinə yardım edilməsidir. Sığorta marketinqi firmanın müştəriyə maddi quruluşa sahib olmayan bir şeyin satması ilə əlaqədar güclü surətdə mürəkkəbləşir; firma müştəri üçün qiyməti əks etdirən bir işi yerinə yetirməyə söz verir.

Sığorta bazarında marketinq kompleksinin işlənilib hazırlanması hər bir sığorta şirkəti üçün vacib bir məsələdir. Azərbaycan Respublikasının sığorta müəssisələri də son dövrlərdə öz fəaliyyətləri zamanı marketinq kompleksinin işlənilib hazırlanmasına böyük əhəmiyyət verirlər. Burada bir neçə problemlər mövcuddur. Bunun da başlıca səbəbi sığorta şirkətlərinin marketinq şöbələrinin yenidən yaranması və bu sahənin işçilərinin ixtisas səviyyəsinin bir qədər aşağı olmasıdır. Lakin buna baxmayaraq hər bir sığorta şirkəti öz fəaliyyətləri müddətində marketinq kompleksinin yüksək səviyyədə işlənilib hazırlanması sahəsində bir sıra nailiyyətlər əldə etmişlər. Bu nailiyyətlərin əsas mənbəyi inkişaf etmiş qərb ölkələrinin, həmçinin, Rusiya sığorta bazarının tədqiqi və onların təcrübəsindən istifadə edilməsidir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, yer üzünün tərəqqi etmiş dövlətlərində sığorta sektorunda var olan dünyəvi praktiki qaydalarının Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilməsi heç də sadə bir proses deyil.

Açar sözlər: Sığorta bazarı, Sığorta şirkətləri, Sığorta xidməti, Sığorta marketinqi

İHRACAT PERFORMANSINA ETKİ EDEN PAZARLAMA STRATİJLERİNE AZERBAYCAN FİRMALARININ VERDİĞİ ÖNEM

Amil RÜSTEMLİ

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
amilrustamli96@gmail.com

Özet

Günümüzde firmalar gelir düzeylerini ve üretim kapasitesini arttırmak açısından uluslararası pazara giriş yapmaktadırlar. Bunun da ilkin aşaması ihracattır. İhracat yapan firmaların profilinde onların boyutunu ve pazardaki tutumunu belirleyen ihracat performansı yer almaktadır. İhracat performansı üst düzey olan her hangi bir firma uluslararası rekabette daima önde yer almaktadır. Araştırmanın da temel amacı, bu firmaların ihracat zamanı uyguladıkları pazarlama stratejilerine verdiği önemi değerlendirmektir. Bu bakımdan araştırma, ihracat yapmak isteyen ve ihracat performansında artış sağlamak isteyen firmalar için bilimsel ve pratik açıdan faydalı olabilir. Araştırmadan çıkan sonuçlar firmaların ihracat pazarlama stratejilerine önem vermesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Araştırmada kullanılan yöntem nitel araştırma şeklindedir. Nitel araştırma kullanılarak, Azerbaycanda faaliyetde bulunan ve ihracat yapan bir kaç firma ile mülakat yapılmıştır. Mülakat zamanı firma cevaplayıcılarının sorulara yönelik yorumları dikkate alınmış ve bu yorumlarda genelleme yapılarak firmaların ihracat pazarlama stratejilerine verdiği önem oransal olarak değerlendirilmiştir. Bundan başka, çalışmada Azerbaycan ekonomisinin ihracattaki gelişimi analizlerle ortaya koyulmaktadır. Değerlendirme yapıldıktan sonra elde edilen sonuçlara göre Azerbaycandaki firmalar ihracat pazarlama stratejilerine önem vermektedir. Ancak uygulama zamanı, firmaların bu stratejileri uygulaya bilip bilmedikleri pratikte tespit edilmemiştir. Araştırma sonucuna göre, müşteri odaklı ve rekabet odaklı her hangi firmanın pazarlama karması stratejisi üzerinde etkisi vardır. Bundan başka, yeniliklere açık olan, inovasyon yöneliminde bulunan firmaların da yenilik odaklılık stratejisinin pazarlama karması ile ihracat performansı arasındaki ilişkide anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: İhracat performansı, Pazarlama karması, Rekabet odaklılık, Müşteri odaklılık, Yenilik odaklılık

RUSYA-İRAN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Araz HÜSEYNOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
araz-huseynli@mail.ru

Özet

Rusya-İran ekonomik ilişkileri petrol, doğalgaz, nükleer, mal mübadilesi, turizm alanlarında gelişmiştir. Taflar arasında ekonomik ilişkilere baktığımızda taraflar, zorunlu durumda kaldıkları için bu ilişkileri geliştirmiştir. Böyle ki, Batı tarafının her iki tarafa yaptığı yaptırımlardan dolayı taraflar karşılıklı ekonomik bağımlılık yaşamışlardır. Makalede ikili ticari ilişkilere genel bir şekilde dokunulmuştur.

İran ve Rusya arasındaki ilişkilere baktığımızda ilişkilerde yalnızca iki önemli siyasi aktörün arasındaki bağ açısından değil, uluslararası ve bölgesel bakış açıları bakımından da büyük bir öneme sahiptir. Makalede Rusya-İran ilişkileri aynı başlık altında ilk önce tarihsel daha sonra ise askeri ekonomik, enerji ve diğer alanında ele alınmıştır. İlişkilere genel olarak baktığımızda enişli kalkışlı bir yol sürdüğünü göre bileriz. Özel olarakda , Rusya Federasyonu İran'a satacağı S-300 füze savunma sistemleri anlaşmasını reddettikten sonra, yaşanan gerilemeni göstermek olar. Fakat Vladimir Putin'in yeniden Rusya Devlet Başkanı seçilmesinden sonra Rusya Federasyonunun yaşadığı bölgesel ve uluslararası kalkınma ikili ilişkileri geliştirmiştir. Sadece olarak bir yıl içinde 170 diplomatik heyetin değişilmesi ilişkilerin ne kadar ciddi bir gelişim yaşadığına örnek göstermek olar. İki ülke arasında Soğuk Savaştan sonra farklı hususlarda diplomatik görüşmeler daha da artmış ekonomik, siyasi ve kültürel işbirliği alanlarında anlaşmalar yapılmıştır.

Sonuç olarak İran ve Rusya işbirliği ve koordinasyon yoluyla, Amerika Birleşik Devletleri'nin tek taraflı yaklaşımlarının daha da güçlenmesini ve diğer Batı ülkelerinin zorbalık politikalarını önleyerek Orta Doğu'daki bölgesel kalkınmada büyük rol oynayabileceklerini kanıtlamışlardır diye bileriz.

Anahtar kelimeler: Rusya, İran, Ekonomi, Ticaret, İthalat, İhracat

"MADE IN AZERBAIJAN NAR ÜRÜNLERİ" - SWOT ANALİZİ İLE ÇÖZÜMLEME

Asya CEFEROVA

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
c.asya96@gmail.com

Özet

Çalışmanın amacı, Azerbaycan Nar Sektörü'nün SWOT analizini yaparak, Azerbaycan'ın Strateji Yol Haritasında da yer alan "Made in Azerbaijan" markasının yaratılması yönünde öneriler geliştirmektir. 3 ayrı mülakat formu hazırlanmış, 11 nar yetiştiricisi, 1 nar ve nar ürünlerinin üretimini yapan iş adamı, 2 nar ürünleri üretimi ve ihracını yapan şirket ve Azerbaycan'da üretim ve ihraca destek amaçlı faaliyetde bulunan 3 kurum olmakla toplamda 17 görüşme yapılmıştır. Nar yetiştiricileri ile yapılan görüşmede örnekler kolayca örnekleme yolu ile seçilmiştir. Hem internet araştırmasından, hem de mülakatlardan elde olunan bilgiler yorumlanarak, Azerbaycan Nar Sektörü'nün SWOT analizi yapılmıştır. Elde olunan bulgulara göre Azerbaycan'da Nar Sektörünün güçlü yanlarının tarçılık tarihinin eskilere dayanmasından, coğrafi özelliklerden ve nar yetiştirme becerisine sahip işgücününün olmasından kaynaklanmaktadır. Sektörün zayıf yanlarına bakıldığında ise üretim sürecinden kaynaklanan, sulama, ilaçlama, gübreleme vb. sorunların olması, teknolojik araç ve gereç yetersizliği, satış ve depo altyapısının yeteri kadar gelişmemesi, çiftçilerin ve şirketlerin finansal sorunlarının olmasından vb. kaynaklandığını görebiliriz. Sağlık bilincine sahip tüketicilerin sayısının artması, Avrupa ülkelerinde nar ürünlerinin popüler olması ile ilişkili olarak pazarın mevcutluğunu vb. sektörün fırsatları olarak değerlendirebiliriz. Sektör için tehdit oluşturan unsurlara baktığımızda güçlü üretime sahip ve güçlü pazarlama faaliyetleri olan, geniş tüketici kitlesine ve dağıtım kanallarına sahip rakiplerimizin mevcutluğunu ve piyasada daha önceden var olmasının ön plana çıktığını görmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Nar, Azerbaycan, "Made in Azerbaijan", Markalaşma, Uluslararası Markalaşma

İŞLETMELERDE STRATEJİK YÖNETİM SÜRECİNDE PERFORMANS ÖLÇÜMÜNDE BALANCED SCORECARD-IN (BSC) ROLÜ

Aysel HÜSEYNOVA

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
huseynovaa.aysel@gmail.com

Özet

Bu çalışmada stratejik yönetim sürecinde performans ölçümünün rolünün vurgulanmaktadır.

Globallaşan bir dünyada faaliyet gösteren işletmeler için bilgi çağının da getirdiyi yenilikleri dikkata alırsak yalnızca finansal göstergelere, organizasyonun aktif ve pasiflerine göre onun performansının değerlendirmek hemen hemen bugünümüz için mümkünsüz hale gelmiştir. Bu nedenle finansal performans göstergeleri ile finansal olmayan performans göstergelerini; organizasyonun maddi varlıkları ile maddi olmayan varlıklarını bir arada ele alan ve performans yönetimi ile ilgili çalışmaları örgütün stratejik hedefleri üzerine kuran dengeli sonuç kartı yöntemi performans ölçümünden beklenen işlevleri yerine getirmede artık ön plandadır.

Effektif bir ölçüm için gerekli ölçütleri, dengeleme konusunda uzman bir ekip seçilmektedir. Danışmanlık süresinin sonucunda, Balance scorecard'ın oluşturulması, şirketin stratejik hedeflerini kesin bir şekilde belirlemesini ve bu hedeflere ulaşmayı sağlar.

Dengeli sonuç kartlarını yönteminde kullanan firmalar genellikle kısa vadeli politikalardan uzak firmalardır. Maliyetleri düşürüp, düşük fiyatla rakiplerle savaşmak yerine müşteriye özel katma değer ürün ve hizmet üreterek büyümeyi amaçlarlar. Bu doğrultuda şirketler dengeli sonuç kartlarını kaliteli büyüme stratejilerini yönetmek içinde kullanabilirler.

Sonuçta, dengeli sonuç kartları dört boyutta kurularak kurumun karnesi gibi tabir edilir. Her ne kadar dengeli sonuç kartı yönteminin kullanımı beraberinde bazı sınırlılıkları da getirir de finansal olan ve finansal olmayan performans boyutlarını dikkate alması, strateji odaklı yapısı, performansı tüm yönleriyle ele alması, geçmiş odaklı değil gelecek odaklı ve yenilikçi bir anlayış getirmesi sebepleri ile günümüz rekabet koşullarında kurumların kullanabilecekleri etkili bir araçtır.

Anahtar Kelimeler: Stratejik Yönetim, Performans Ölçümü, Performans Yönetimi, Dengeli Sonuç Kartı.

İHRACAT PAZARLAMASINDA FİYATLANDIRMA POLİTİKALARI: AZERBAYCAN ELEKTRİK ENERJİSİ İHRACATÇISI “AZERENERJİ” ASC UYGULAMALI ANALİZ

Baba AGAREHİMOV

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
baba.agherahimov@gmail.com

Özet

Günümüz bilim ve teknoloji çağında uluslararası pazarlarda rekabet her geçen gün daha da zorlaşmaktadır. Böyle bir durumda uluslararası pazarlara yönelik faaliyet gösteren işletmelerin ister rekabete karşı kendilerini korumak isterse de uzun dönemli refah ve karlılıklarını yükseltmek için pazarlama stratejilerini oldukça iyi analize tabi tutarak hedef pazarlara adekvat olanını seçmeleri ciddi önem arz etmektedir. Probleme pratik olarak yaklaşarsak uluslararası pazarlama stratejilerinin en önemlilerinden birinin fiyatlandırma olduğunu tesbit etmiş oluruk. İşletmelerin uluslararası pazarlara yönelik kullandıkları ihracat fiyatlandırma stratejileri kendisini etkileyen çok sayıda faktörler ve maliyet, azar koşulları ve pazara giriş formatları gibi artı faktörler ile sentez olunmuş geniş bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla işletmeler küresel pazarda hedeflerine ulaşabilmeleri için spesifik fiyatlandırma stratejilerini oldukça iyi belirlemelidirler. Azerbaycan elektrik enerjisi sektöründe bulunan ve uluslararası pazarlarda fealiyyet gösteren işletmelerin kayd etdiyimiz tüm bu içsel ve dışsal olumsuz koşullara ragmen (karşı) ihracat fiyatlandırma konseptlerini (stratejilerini) verimli bir biçimde kullanmaları gerekmektedir. Araştırmanın esas amacı, Azerbaycan elektrik enerjisi sektöründe bulunan ve uluslararası piyasalarda fealiyyet gösteren işletmelerin (“Azerenerji” ASC örneğinde) ürün fiyatlandırması yaparken, ihracat konseptli fiyatlandırma stratejilerini ne kadar verimli (optimal) kullanabildiklerini ve bu stratejilerin ulusal elektrik enerjisi sektörünü uygulanabilme imkanlarını araştırmaktır. Son olarak söz konusu fiyatlandırma yöntemlerinin sektörde daha etkin ve verimli bir biçimde realizesi yönünde optimal öneriler getirilmesi planlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elektrik Enerjisi, İhracat Fiyatlandırma Stratejileri, Azerenerji

FİNANSAL GELİŞME VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ ESBÜTÜNLEŞME VE NEDENSELLİK İLİŞKİSİ: AZERBAYCAN ÖRNEĞİ

Bahtiyar HATAMOV

Azerbaijan State Univeristy of Economics
hetemovb@gmail.com

Özet

Ülkede finansal sistemin gelişme aşamasında olması sebebiyle büyük ölçüde nakde dayalı bir görünüm arz etmektedir. Bankacılık sistemi iki kademedен oluşmakta olup, ilk kademede Azerbaycan Merkez Bankası, ikinci kademede ise ticari bankalar yer almaktadır. Bu seviyede bankaların dışında mevduat toplama yetkisi bulunmayan bir takım banka dışı kredi kuruluşları da bulunmaktadır. Merkez Bankası kredi kuruluşu olarak gerçekleştirdiği işlevin yanında ticari bankaları ve diğer banka dışı kredi kuruluşlarını denetlemekle yükümlüdür. 1996'dan günümüze kadar Azerbaycan Hükümeti kamu mülkiyetindeki bankaların yeniden yapılandırılması ve tasfiyesinin yanı sıra finansal sektör altyapısının geliştirilmesini, düzenleyici ve denetleyici çerçevenin güçlendirilmesini içeren bir stratejiyi yürütmeye çalışmaktadır. İki kademeli bankacılık sisteminin kurulduğu 1992'den günümüze kadar bankacılık sektörü reformlarının bazı alanlarında ilerlemeler kaydedilmiştir. Söz konusu reformların yürütülmesinde Azerbaycan Merkez Bankası doğrudan sorumluluk almıştır. Ülkedeki mevcut sermaye piyasaları gelişme aşamasında olup, küçümsenmeyecek derecede gelişmeler kaydetmeye devam etmektedir. Söz konusu gelişmeler Azerbaycan Cumhuriyeti finansal sisteminin bir bütün olarak incelendiğinde de gelişmelerden bahsetme imkanı sunmaktadır.

Bu çalışmada Azerbaycan Cumhuriyeti finans sektörünün ekonomik büyümeye katkısı üzerinde durulmuştur. Çalışmanın amacı, finansal sektörü temsil eden yurtiçi uzun ve kısa vadeli kredi hacmi ve ekonomik büyümeyi temsil eden gayri safi yurtiçi hasıla arasındaki ilişki Azerbaycan için 2006-2017 dönemlerini kapsayan üç aylık veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda kredi hacmi ile ekonomik büyümeye yönelik uygulanan Granger nedensellik testi sonucunda iki seri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Azerbaycan Cumhuriyeti ekonomik politikasının öncelikli bir yönü olan petrol dışı öncül sektörlerin sürdürülebilir ve rekabetçi ortamda geliştirilmesine yönelik hazırlanan stratejik yol haritası çerçevesinde finans sektörünün gelişme göstermekte olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, Finansal gelişim, Ekonomik büyüme, Yapısal Kırılma

AZERBAJYAN'DA ÖDEME ARACI OLARAK KREDİ KARTI KULLANIMINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Bayram İSMAYİLOV

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
bayramismayilovv@gmail.com

Özet

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde vatandaşlar nadiren yanlarında nakit para taşımaktadırlar. Azerbaycan'da, yanlarında nakit taşımayı tercih eden Azerbaycan vatandaşlarının bazen tutucu düşüncesinin kalıntılarını ortadan kaldırmak için, nakit dışı ödemeleri popüler hale getirmek için yerel bankaların çalışmalarını güçlendirmek gerekmektedir.

Genel olarak, Azerbaycan'daki bankacılık sektörünün büyümesinin cumhuriyetin temel makroekonomik göstergelerinin önünde olmasına rağmen, şu anki potansiyel ülke ekonomisinin ihtiyaçlarının çok gerisinde kalmaktadır. Cumhuriyetin bankacılık mevzuatındaki değişiklikler, bankacılık hizmetleri pazarındaki rekabetin sertleşmesi, Ulusal Bankanın bankacılık sektöründeki reformdaki aktif pozisyonu ve uluslararası finansal kurumların öngörülebilir geleceğe katılımı, Azerbaycan bankacılık sistemindeki daha belirgin, daha da belirgin olumlu değişikliklerin yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Azerbaycan'da faaliyet gösteren kamu ve özel bankalar tarafından ödeme gücüne göre belirlenmiş olan limit ile kredi kartı verilmektedir. Bu kredi kartlarının istatistiksel gelişimi incelendiğinde her geçen yıl sayısı artmaktadır. Daha önce nakit para çekme söz konusu iken son dönemlerde bu durum değişmiş olduğu görülmektedir. Özellikle transferler ve nakit para çekme işlemleri ile karşılaştırıldığında, geçtiğimiz yılki kredi kartlarında nakit para çekme işlemlerinin payı azalmıştır. Nakit para çekme işlemlerindeki azalışların sebebi olarak müşterilerin sahip oldukları banka kartlarının bankaların ortak olduğu mağazalardan alışverişlerini kart ile ödemelerinde puan kazandırmasıdır. Bu çalışmada kredi kartı kullanımını etkileyen faktörlerin tespit edilmesi amaçlanmış olup, bağımlı değişken olarak kredi kartı sayısı ve kredi kartı harcamaları, bağımsız değişken olarak da tüketim ürünü ithalatı, perakende satışlar ve enflasyon oranları kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, Kredi Kartı, Banka, ATM

EĞİTİM ETKİNLİĞİNİN ÖLÇÜLMESİNDE ROI HESAPLAMASI VE EĞİTİM ÖRNEĞİ

Burcu YÜCESAN - Muhsin HALİS

Kocaeli Üniversitesi
mimhalis@gmail.com

Özet

Bu araştırmada eğitim etkinliği ölçümü ve Return on Investment (ROI) ya da yatırım getirisinin ilişkisi incelenmiştir. Bunun için öncelikle şirketlerde eğitimi uygulayan departmanlar, eğitim türleri ve ölçüm teknikleri incelenmiş, ikinci kısımda ise yatırım getirisinin önemi, uygulama yöntemleri, ve metodolojisi literatür taramasıyla çıkarılmış ve derlenmiştir. Örnek işletme kullanılarak yapılan eğitim etkinliği çalışması, şirketin verdiği eğitimlerin çeşitleri, toplanması, bütçesi, talep ve onay süreci, kullanılan firmalar ve sistemler çıkarılmış ve eğitim sonrası dönüşlerle bir arada derlenmiştir. Son olarak şirketin ölçme ve değerlendirmede kullandığı methodlar ve bunun ROI ile ilişkisine değinilmiştir.

ROI insan kaynaklarında çok yeni kullanılmaya başlanan bir kaynaktır genel olarak pazarlama stratejileri ve diğer parasal yatırımlarda kullanılan araç şimdilerde maddi olmayan yatırımların maddi değerini çıkarmak için insan kaynakları gibi insan sermayesiyle çalışan departmanlar tarafından kullanılmaya başlamıştır. Eğitimlere ayrılan bütçelerin şirketlere dönüşünü inceleme ise oldukça yeni bir kavramdır ve literatürde henüz bu konuda çok çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmanın literatüre bu konuda katkı sağlayarak ileride yapılacak çalışmalara kaynak olması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Öğrenme, ROI

KARİYER GELECEĞİ ALGISI İLE ÖZ-YETKİNLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA

Canan BAYSAL

Kocaeli Üniversitesi
cnnbysl24@gmail.com

Duygu SAV

İstanbul Esenyurt Üniversitesi
duygusav@gmail.com

Muhsin HALİS

Kocaeli Üniversitesi
mimhalis@gmail.com

Özet

Bu çalışmada üniversite öğrencilerin kariyer geleceği algıları ile özyetkinlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda 2017-2018 güz döneminde Kocaeli üniversitesinde lisans ve lisansüstü eğitimine devam etmekte olan 375 öğrenciden anket yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmada kariyer geleceği ölçeği ve özyetkinlik ölçekleri kullanılmıştır. Anketlerin çözümlenmesinde SPSS programından faydalanılmıştır. Araştırma da veriler normal dağılım göstermediği için nonparametrik testler yapılmıştır. Değişken arası ilişkileri incelemek için nonparametrik korelasyon analizi yapılmış ve kariyer geleceği algısı ile özyetkinlik arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların kariyer geleceği ve özyetkinlik algılarının demografik özellikler (kuşak, uyruk ve cinsiyet) bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı hipotezlerini test etmek için Mann-WhitneyU testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre katılımcıların özyetkinlik algıları Türk uyruklu öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrenciler arasında istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Erkek katılımcıların iş piyasasına ilişkin bilgi düzeyleri kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kuşak değişkeni açısından incelendiğinde kariyer uyumu ve kariyer iyimserliği boyutları Y kuşağı ve Z kuşağı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özyetkinlik, Kariyer, Y Kuşağı, Z Kuşağı, iş piyasasına ilişkin bilgi.

TÜRK DÜNYASI ZİRVE TOPLANTILARININ GENEL BİR BAKIŞ

Cemil ŞİMŞEK

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
dzhemilshimshek@gmail.com

Özet

Ortak tarih, dil, kültür vb. değerlerin devletlerarası ilişkilere olumlu yönde katkı sağlaması elbette ki kaçınılmazdır. Fakat bu ortak değerlerin sadece bilinmesinin ve dile getirilmesinin sağlayacağı faydanın oldukça sınırlı olacağı da açıktır ve bu nedenle resmi ve sivil olarak girişimlerde bulunulması kaçınılmazdır. Konseyler, işbirliği teşkilatları, sportif faaliyetler, zirve toplantıları vb. bazı uygulamalar ikili ilişkilerin gelişmesi ve kökleşmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Türkiye ve diğer Türk devletlerinin katılımıyla gerçekleştirilen zirve toplantıları da bu devletler arasındaki ikili ilişkilerin gelişmesi adına önemli katkılar sağlamıştır. Zirvelerin bu önemine binaen bu çalışmada geçmişten günümüze Türk devletleri oluşturan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkiye, Türkmenistan devletlerinin katılımları ile gerçekleştirilen Türk dünyası zirve toplantıları, katılımcı devletler ve zirveler sonunda imzalanan bildirimler hakkında bilgiler verilecektir. Böylece Türk Dünyası zirvelerine genel bir bakış ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Türk, Türk dünyası, Türk devletleri, İş birliği, Zirve toplantıları

KARİZMATİK LİDERLİK ALGISI VE LİDERE DUYULAN İHTİYAÇ İLİŞKİSİ: BİR ARAŞTIRMA

Duygu SAV

Esenyurt Üniversitesi
duygusav@gmail.com

Muhsin HALİS

Kocaeli Üniversitesi
mimhalis@gmail.com

Ramzi GULİYEV

Kocaeli Üniversitesi
remziquliyev333@gmail.com

Özet

İş görence, işin hangi düzeylerde başarıya ulaştırıldığını ortaya koymakta olan performans artırılması, insan kaynaklarındaki mühim mevzulardan birisini oluşturmaktadır. İşte tatmin ise; yapılıyor olan işe dair nitelikler ile iş gören beklentilerindeki uyumluluğun neticesinde meydana gelen mutluluk durumudur. Karizmatik önderin, kendisinde bulunan önderlik vasıflarıyla çalışanların performanslarının artması hususunda, işte tatmin durumundan desiek alır. Karizmatik önderlik boyutlarındaki çalışma performansı katkısının, önderlik niteliklerinin ehemmiyetini meydana çıkardığı da açıktır. Bu çalışmanın amacı organizasyonların idari kısımlarında görev yapan insanların olası bir karizmatik liderlik tarzını benimsemelerini ve bu doğrultuda organizasyona dair tavırlarını ve astlarının onları nasıl algıladıklarını kapsamaktadır. Bu sebeple organizasyonlarda görev yapan yöneticilerin sergiledikleri karizmatik liderlik stiline astları tarafından nasıl algılandığını ortaya çıkarmak ve ilişki düzeyini tespit etmek amaç edilmiştir. Diğer bir amaç ise, Azerbaycan ve Türkiye’de yapılan anketlerden ortaya çıkan sonuçların karşılaştırılması ve farklılıkları tespit etmektir. İlk olarak liderlik kavramı, yönetici, karizmatik liderlik ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasında belirtilen kavramlar ile ilgili birçok görüş görülmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde örgüt çalışanlarının, yöneticilerinin karizmatik liderlik tarzını nasıl algıladıklarını ve liderlik davranışına olan ihtiyacı ölçmek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Azerbaycan’da 312, Türkiye’de 334, toplamda ise 646 katılımcıya anket yapılarak veriler elde edilmiştir. Çalışma sonucu veriler analiz edilmiştir. Yapılan analitik çalışmaların sonuç ve değerlendirmeleri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Liderlik, Yönetici, Liderlik Tarzları, Karizmatik Liderlik

BANKA DIŐI FİNANSAL KURUMLAR, AZƏRBAYCAN ÖRNEĐİ

Elnur HESENOV

Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
ehao041@gmail.com

Özet

Dünyadaki devletlerin gelişmesi devletler arasındaki rekabeti artırmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler de gelişmiş ülkelerle rekabet aparmak için ekonomilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar. Finansal piyasalar, ekonomik birimler arasındaki ilişkinin en verimli ve etkin bir şekilde sağlandığı piyasalardır. Bu ekonomik birimler her zaman birbirini direkt olarak bulmaları ve iki tarafın da talebini tam olarak karşılayabilmesi her zaman mümkün olamamaktadır. Bu kapsamda, finansal aracilar olarak tanımlanan başta bankalar olmak üzere diğer finansal aracilar ekonomik birimler arasındaki ilişkiyi kurmakta ve böylece ekonomik birimlerin taleplerini etkin bir şekilde karşılayabilmektedir. Finansal araçların ekonomik birimler arasında el değıştirmesine aracılık ederek ekonomik birimlerin taleplerinin etkin bir şekilde karşılanmasına aracılık yapan finansal araciların en önemli faaliyet alanlarından birisi de banka dışı finansal kuruluşlardır. Banka dışı finansal kurumlar olarak tanımlanan finansman şirketleri, finansal kiralama şirketleri ve faktoring şirketleri sundukları finansal hizmetler ile müşterilerinin taleplerine hızlı çözümler sunarak finansal sistemin etkinliğini artırılmasına yardımcı olmaktadır.

Her ülke kendi ekonomik düzeyinin artırılması ve her zaman ekonomik bir gelişim sağlaması için ekonomiye büyük miktarlarda yatırımlar yapmaktadırlar. Azerbaycanda bu ülkelerden biridir. Bu araştırmada Azerbaycanın ekonomisinin SSCB dönemindeki durumu ve sonrası gösterilmektedir. İlk bölümde azerbaycan ekonomisinin bağımsızlık öncesi ve sonrası vurgulanmıştır. İkinci bölümde Azerbaycandaki bankaların, banka olmayan kredi kurumlarının ve sigorta sektörü ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise bankaların, banka olmayan kredi kurumlarının ve sigorta sektörünün istatistikleri araştırmıştır.

Anahtar kelimeler: Banka, Finansal Kurumlar, Ekonomi, Azerbaycan Ekonomisi, Sigorta Sektörü, Kredi Kurumları

SPONSORLUK FAALİYETLERİNİN MARKA DEĞERİ ÜZERİNDE ETKİSİ (SPONSORLUK FAALİYETLERİNDEN SONRA TÜKETİCİLERİN MARKA DEĞERİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ)

Elvin QASIMZADE

Azerbaycan Devlet İktisat Universitesi
q.b.elvin1996@gmail.com

Özet

Günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesi ile, aynı üretim yapan markalar artması bu markalar arasında rekabetin yükselmesine neden olmuştur. Rekabetin artması nedeniyle markalar rakipler arasından öne çıkmak ve farklılaşmak için iletişim faaliyetlerine yatırım yapmaya başladılar. Bu iletişim kanallarından biri olan sponsorluk uygulamaları, markalar tarafından hedef kitlelerle iletişim kurmak için önemli bir kanal haline gelmiştir. Bu araştırmanın amacı, tüketicilerin sponsor marka ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda marka farkındalığı, marka sadakati, marka imajı ve algılanan kalite değişkenlerine ilişkin tüketici düşünceleri ortaya konulmuştur. Örneklem yöntemi olarak kolayda örneklem ele alınmıştır. Çevrimiçi anket yoluyla toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Yapılan sponsorlukdan sonra tüketicilerin marka farkındalığı, marka sadakati, algılanan kalite ve marka imajı ile ilgili düşüncelerinde kararsız oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Marka, Marka değeri, Marka farkındalığı, Marka sadakati, Marka imajı, Algılanan kalite, Sponsorluk

PERFORMANS VE MOTİVASYON ARASINDA İLİŞKİ

Humay QEHRMANLI

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
humay_qehremanli@mail.ru

Özet

Tüm örgütlerin ortak sorunu, örgütlerin amaçlarını gerçekleştirmek için işgörenlerin etkin bir şekilde veya istenilen düzeyde çalıştırılmamasıdır. İşgörenlerin verimli olmamalarının ve çalışmamalarının altında işlerini gereken düzeyde yapabilecek yeterlikte olmamaları yatabilir. Fakat bazen işinde yeterli olanların, hatta hizmet içi eğitim görmüş işgörenlerin de aynı biçimde gereken etkinliği göstermedikleri gözlenmektedir. İnsan, amaçladığı bir sonuca ulaşmak için, elinden gelen bütün çabayı gösterebilmektedir. Amaca ulaşmanın bütün yollarını olağanüstü bir çaba ile deneyebilmektedir. Fakat insan böyle bir çabayı örgüt içinde gösterememektedir. Bu yüzden, yüksek bir düzeyde olmasa bile, olağan bir çabayı örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için işgörene harcatmak bütün yöneticilerin ortak sorunu haline gelmiştir. İnsan kaynakları herhangi bir kuruluşun çalışanı anlamına gelir. Bu yüzden motivasyon, organizasyonun insan kaynaklarını etkileyen ana faktördür. Kurum, çalışanlarını en iyi performans için veya organizasyon hedeflerine ulaşmak için motive etmelidir. Aslında motivasyon, en iyi performans için en iyi araçtır. Bugün motivasyon ve çalışanın verimliliği ile örgütsel verimlilik arasındaki ilişki hakkında birçok tartışma var. Motivasyon, organizasyondaki çalışanların görev ve sorumluluklarını ciddiye alacaklarına yol açar (H. Zameer, 2014: s. 293). Performans ve motivasyon arasında yükselen dalga oluşturan bir pozitif geri bildirim ilişkisi vardır. performans yükseldikçe motivasyon artar, motivasyon yükseldikçe performans daha da artar. Performans yönetim sistemi içerisinde değerlendirme safhası ve sonrasındaki süreç içerisinde motivasyona etki görülmektedir. Bu yüzden performans değerlendirmenin motivasyon üzerindeki etkilerinin olumlu olması açısından sürecin etkin yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Performans değerlendirme aracılığıyla çalışanın takdir edilmesi ve motivasyonunun artırılması, bu sürecin doğal bir sonucudur.

Bu araştırmada çalışan performansı ve motivasyon arasındaki ilişki teorik yönden incelenmiş, ikincil verilerden elde edilen kaynaklar analiz edilerek sonuç ve değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Motivasyon, Çalışan performansı, Performans yönetimi

AVRUPADA GAYRİMENKULE OLAN YABANCI YATIRIM VE GAYRİMENKUL İHRACATI DENEYİMLERİ. İPOTEK. TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Qubat QUBADOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
qubat530@gmail.com

Özet

Globalleşen dünyamızda ülkeler ve işletmeler para kazanmak için farklı yolları denerler. Global şirketlerin ülkelerden bile fazla kazandığı 21. Yüzyılda insan üretimi olan ve ya doğal kaynaklardan elde edilen her ürün bir çeşit ihracat ürünü olarak kullanıla bilir. Bu makalenin konusu ekonominin yeni anlam vermeğe başladığı Gayrimenkul İhracatı konusudur. Gayrimenkulun nasıl ihraç edile bileceğini anlatdığımız bu makalede aynı zamanda bu konuda farklı ekonomistlerin de fikirlerine yer verilecektir. İhraçın dahilinde gayrimenkul ihracı hangi yerde durduğuna bakacağız. Ülkelerin milli gelirlerinin, ülkede olan refah düzeyinin, sağlam rekabet ortamının hatda tüketici fiyat endeksinin nasıl etkilendiği hakkında fikirler tartışılacaktır. Ülkemizde bu sektör hakkında bir şeyler demezden önce dünyada bu prosedür nasıl uygulanmıştır onu anlamaya çalışacağız. Daha sonra Avrupa ülkeleri örneğini vereceğiz. Avrupa ülkelerinde dış yatırımcılara satılan gayrimenkul piyasası ürünlerinden konut piyasası ele alınacaktır. Ülkelerin kendi gayrimenkul piyasalarına yatırım etmek isteyen dış yatırımcılara hangi olanakları sundukları, hangi indirimleri yaptıkları gibi konular ele alınacaktır. Farklı ülkelerde yabancı alıcılara hangi şartlar altında ipotek kredisi verilir onu inceleyeceğiz. Türkiyede gayrimenkul sektörü ve mortgage sistemi hakkında bilgiler vereceğiz. Türkiyenin önde gelen dünyaca ünlü gayrimenkul işletmelerinin piyasa değerleri ve rekabetde uyguladığı politikaları inceleyeceğiz. Forbes sayısı ve dünyaca ünlü bir çok yayı kuruluşlarının sayısı incelenecektir. Gayrimenkul şirketlerinin gelirleri ve ekonomide tuttukları yer incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Uluslararası ticaret, Gayrimenkul, Gayrimenkul ihracı, Globalleşme

ULUSLARARASI SERMAYE BÜTÇELEMESİ VE YATIRIM KARARI

Mahmud SADİQOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
sadiqov.mahmud@list.ru

Özet

Bu çalışmada, sermaye bütçelemesi kavramı ve işletmeler için önemi incelenmiş, sermaye bütçelemesinin amaçları belirlenmiş ve sermaye bütçelemesi süreçleri aşılmıştır. Uzun vadeli hedeflerin belirlenmesi, yatırım tekliflerinin incelenmesi, seçilmesi, yatırım projelerinin uygulanması ve kontrolü. Daha sonra yatırımın tanımı ve özellikleri açıklandı. İşte yatırım türleri - yenileme yatırımları, genişleme yatırımları, stratejik yatırımlar, modernizasyon yatırımlarından oluşmaktadır. Yatırım kararları için gerekli veriler bölümünde ise yatırım harcamalarının hesaplanması - sabit sermaye yatırımı, işletme sermayesinin hesaplanması mevzuları tespit edilmekle yatırımın işletmeye sağlayacağı faydalar ve bunların zaman içinde dağılımı, yatırımın ekonomik ömrü, yatırımın ekonomik ömrü sonundaki hurda değeri incelenmiştir.

Yatırımlar, milletlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında önemli derecede değişiklikler oluşturan olgulardır. Bu nedenle yatırımlar sadece iktisadi değil, sosyal, kültürel ve siyasi hayatın da değişkenidir. Yatırımların, ulusların ve bireylerin yaşamına etkisi çok yönlüdür. Yalnızca iktisadi yaşamın değil, sosyal ve kültürel yaşamın da gelişmesini sağlayan harcamalar da yatırım sayılır.

Modern dünyamızdaki şirketlerin varlığı, yaşamlarını sürdürmede önemli bir role sahiptir ve bu konuda şirketlerin bu konularda kesin durmaları gerekir. Bunu yaparken, konularla ilgili en iyi bilgiyi edinmeleri ve bunları üretimde kullanmaları ve üretkenliklerini artırmaları gerekir. Makalemizde, bu düşünceleri benimseyerek bir şirketin sermaye ikmalinin rolünü vurguladık. Şirketlerin varlığı için sermaye bütçelemesi ve yatırım kararlarının oynadığı rol dikkate alındığında, önemli konulara değinilmiştir. Kuşkusuz, şirketin yatırımındaki rolü göz önüne alındığında türleri reddedilir. Yatırım şirketlerinin finansal kaynakları yönetmedeki rolü modern zamanlarda çok önemlidir. Bu nedenle, çok çeşitli yatırım bilgileri sağlanmıştır. Çalışma sonucunda sermaye bütçelemesi ile yapılacak yatırım kararlarının alınmasında sermaye bütçelemesi ile yatırım alternatifleri arasından en verimli olanını seçme imkanı verdiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sermaye bütçelemesi kavramı, Yatırım teklifleri, Yatırımın tanımı, Stratejik yatırımları, Modernizasyon yatırımları

İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ

Mübariz ABDİYEY

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
abdiyev-mubariz@mail.ru

Özet

İnsan kaynakları yönetimi, firma çalışanı olup olmadığına bakmaksızın insanı DEĞER olarak algılayan ve insana DEĞER veren bir firma kültürüdür. Kuşkusuz firma çalışanları da insana değer veren bir firma kültüründen nasiplerini alacaklardır. Çünkü firmanın bu bakış açısı, firmanın vizyonuna, misyonuna, politika ve stratejilerine, sistem ve uygulamalarına yansıtacaktır. Peki firmanın böyle bir bakış açısı yoksa ne olacaktır ? O zaman firmada kurulmaya çalışılan İK sistemleri ve uygulamaları temelden yoksun olduğu için, havada kalacak, işlemeyecek, yürümeyecektir. Bugün İK birimleri, firmalarına katkı sağladığını göstermek için bir çok ölçüm aracı geliştirmeye çalışıyor... Doğrudur, tüm birimler gibi İK birimleri de firmalarına katkı sağlamalı ve sağladıkları katkıları yönetime sunmalıdır... Bu bir anlamda onların firma içindeki varlıklarının da temeli oluşturur. Nitekim bu görüşten yola çıkarak geliştirilen “DEĞER YARATAN İNSAN KAYNAKLARI” kavramı da son zamanlarda sıkça telaffuz edilir olmuştur... Ancak bu konuyu daha yakından irdelersek, insan kaynaklarının aslında değer yaratmadıklarını, var olan değerleri ortaya çıkarabildiklerini görürüz... Çünkü firma çalışanlarında firmaya katkı sağlayabilecek “DEĞER” ler zaten vardır, ya da en azından gelişim potansiyeli vardır. O zaman İK birimlerinin yapması gereken şey de var olan bu değerleri yerinde kullanmak , potansiyel değerleri de geliştirmekten ibarettir. Bunu başarabildikleri ölçüde firmalarına da katkı sağlayabileceklerdir. Kamu ya da özel tüm örgütler; ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere birey ya da grup faaliyetlerinin bilinçli bir biçimde eşgüdümlemesi sistemi olarak tanımlanabilir. İşte bu örgüt sistemi içinde, ortak amacı gerçekleştirme süreci yönetim olarak adlandırılır.

Anahtar kelimeler: İnsan kaynakları, Yönetim, İK yöneticisi, Genel müdür

İSTANBUL BORSASINDA İŞLEM GÖREN İŞLETMELERİN HİSSE SENEDİ DEĞERLEMESİNDE CANSLİM ANALİZİNİN KULLAMINI

Oruc HÜMMETLİ

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
hummetli.oruc@gmail.com

Özet

Ekonomik kalkınma ve büyümenin ön koşulu, ekonomide üretken yatırımların artırılmasıdır. Bunun da temeli, yeterli doğal kaynak ve uygun teknolojinin yanı sıra yeterli finansal kaynağa sahip olmaktır.

Bu tezde menkul kıymetler arasında en yaygın kullanım alanı bulan hisse senetlerinde değerlendirme ölçütlerinden olan CANSLİM yaklaşımı üzerinde durulacak ve değerlendirme çalışmalarına esas teşkil eden BORS İSTANBUL'da işlem gören şirketlerin mali tablolarının ve söz konusu işletmeler ile ilgili bazı bilgilerden faydalanarak yatırım kararlarının alınması amaçlanmıştır.

Çalışmada CANSLİM modeli uygulanacaktır. Bu modelde şirketlerin yayınlanmış oldukları mali tablolar ve faaliyetleri ile ilgili bilgiler olduğu üzere ikincil verilerden faydalanılacaktır. Ekonomik kalkınmayı hedefleyen her ülkenin özellikle ve öncelikle ülke içindeki "tasarruflarını artırması" gerekmektedir. Diğer yandan tasarruf sahipleri de tasarruflarını, likiditesi zayıf taşınmazlara, hiç gelir getirmeyen veya çok düşük oranlarda getirisi olan araçlara bağlamak yerine, istedikleri zaman kolaylıkla ve değerinden kaybetmeksizin paraya dönüştürebilecekleri uzun vadeli yatırımlara bağlamaya tercih ederler. İşte sermaye piyasasının ekonomik kalkınmaya katkısı bu noktada başlamakta ve yaratılan orta ve uzun vadeli fonların, çeşitli araçlara fon talep edenlere aktarılmasını sağlayan önemli bir işlevi üstelemektedir. Sermaye piyasasında fon arz ve talepleri genel olarak "menkul kıymetler" diye adlandırılan yatırım ve finansman araçları ile karşılanmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik derecelerine ve ekonomik yapılarına göre, sermaye piyasasında yer alan finansman araçları da çeşitlilik gösterilmektedir.

Bunun için sermaye piyasalarında işlem gören yatırım ve finansman araçlarının objektif ve gerçekçi kriterler ışığında değerlendirilmesi ve tasarruf sahiplerine uygun yatırım imkanlarının sunulması, hem sermaye piyasamızın hem de ulusal ekonomimizin gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Mevcut kazanç, Yıllık kazanç, Yeni ürün ve hizmet, Arz ve Talep

POPÜLER KÜLTÜRÜN TÜKETİCİ DAVRANIŞINA ETKİLERİ: AZERBAIJAN ÖRNEĞİ

Rasim MEMMEDOV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
rasim_pm@mail.ru

Özet

Kültür kavramı için en spesifik olgulardan biri popüler kültürdür. Popüler kültür alt kültürün yeniden yapılanmış ve daha geniş bir kitleye hitap eden çeşidi şeklinde açıklanabilir. Popüler kültür dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde etki gösterse de, genel anlamda benzerlikler göstermektedir. Kuzey Amerika ve Avrupa gibi gelişmiş ülkelere ev sahipliği yapan bölgelerde farklı şekilde, Asya ve Afrika gibi gelişmekte ve gelişmemiş ülkelerdeyse, farklı şekillerde tezahur eder.

Azərbaycan ise popüler kültürün araştırılması için en garip ülkelerden biridir. Bunun bir kaç nedeni vardır. Geçmiş sosyalist, şimdinin kapitalist devleti olması, yeraltı kaynaklara zengin olmasıyla geçit devrini çabuk bitirmesi, gelişmekte olan devletlerle çevrelenmesine rağmen aynı devirde internetin ve sosyal medyanın yükselmesi vs. Tüm bu nedenler kullanıcı-tüketicileri büyük oranda etkilemiş, diğer devletlerden ve coğrafyalardan farklı olarak, farklı reaksiyonlar alınmasına neden olmuştur.

Bu araştırmada Azerbaycan'daki tüketicilerin popüler kültüre karşı sergiledikleri tavrı, karar verme aşamasında maruz kaldığı psikolojik etkileri öğrenmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evreni Bakü olarak seçilmiş, araştırmaya katılanlar yaş, cins, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve medeni durumuna göre bölünmüştür.

Anahtar kelime: Tüketici, Popüler kültür, Tüketici davranışı

REKLAMDA YARATICI STRATEJİLERİN UYGULANMASI

Röya ABDULLAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
abdullayevaryasha@gmail.com

Özet

Hayatımıza kapitalizmin getirdiği reklam kelimesi bir yenilik olmakla birlikte sistemin kendini pazarlaması için mühim bir yöntemdir. Reklamın en önemli etkileri olarak bilinen kültürel, sosyal, ekonomik ve psikolojik etkileridir. Reklamlar sosyolojik olarak insanları almakta zorluk çektikleri ürünlerden dolayı aşağılık kompleksi aşıl原因arak tüketim çılgınlığını ateşleyerek insanların daha çok borç almasına sebep olmaktadır. Diğer bir reklam misyonu olarak bilinen inandırma insanların etrafındakileri fantezi olarak görmesine sebep olur. Bundan başka reklam beklentileri yüksek tutar ve karşılanamayan beklentilerden dolayı hayal kırıklığı yaratır. Reklamın olumsuz yönleri olduğu gibi olumlu yönleri de bulunmaktadır. Eğitim, destek, sağlık kampanyaları gibi reklamlar yararlı olmaktadır. Reklamcılık olmadığı takdirde bu gibi faaliyetlerin daha büyük bir topluma ulaşması zor bir durumdur.

Temel yaratıcı stratejiler 3 baz modelden oluşmakla birlikte bunları hazırlamak için temel başlangıç bir iş özetidir. İş özeti reklam için hayati önemi olan bir temeldir. Ama tanıma dikkat edince anlayacağımız gibi yalnızca bir başlangıçtır. İş özeti yaratıcı kadroya giden yazılı iletişim sağlar, iş özeti sunumu ise iş özetini yapan toplantıda ki diyalog ve tartışmalardır. Strateji geliştirme zamanı yaratıcı iş özeti aşağıda ayrıntılarıyla verilmiştir. Reklamda yaratıcı stratejilerden söz açınca 3 temel strateji akla gelir. Bunlar Reeves'in Temel Satış Vaadi, Ogilvy' nin Marka İmajı ve Ries ve Trout tarafından geliştirilen Konumlandırma olmaktadır. Modern çağda hala bu 3 temel yaratıcı strateji reklam çalışmalarında uygulanmaktadır.

Anahtar kelime: Reklam, Yaratıcı stratejiler, Temel satış vaadi, Marka imajı, Konumlandırma

KIRGIZİSTAN PETROGLİFLERİ

Sibel GÖZEL

Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
s.gozel1990@gmail.com

Özet

Tarih arařtırmalarında yazılı kaynaklar dıřında kalan arkeolojik kaynaklar oldukça önemlidir. Bu kaynaklardan kaya resimleri yazılı kaynaklarda olmayan boşlukları doldurmak açısından oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Kaya resimleri insanların; hayat tarzı, kültürü ve inançları hakkında bilgi veren eserlerdir. Bununla birlikte kaya resimlerini anlamlandırmak oldukça zordur. Bu resimleri yorumlamak için bunların hangi döneme veya kültüre ait olduđu tespit edilmelidir. Biz bu çalışmamızda Kırgızistan kaya resimlerini inceleyeceđiz. Kırgızistan'da farklı dönemlere ait kaya resimleri bulunmaktadır. Bu kaya resimleri avcılık, dini inançlar, kültür, savaş gibi konularla ilgilisahneler yansıtılmaktadır. Bazı kaya resimlerinin yanındaki yazıtlar ise bize bu resimlerle ilgili bilgiler vermektedir. Biz bu çalışmamızda Kırgızistan'ın farklı bölgelerindeki kaya resimleri hakkında genel bilgi vererek onları yorumlamaya çalışacađız.

Petroglifler Orta Asya'da yaygın bir şekilde bulunmaktadır. Petrogliflerin yoğun olarak bulunduđu ülkelerden biri de Kırgızistan'dır. Kırgızistan'daki petroglifler sayesinde geçmişten gelen bilgilere ulaşmaktayız. Her çizimde farklı bir temaya değinmiştir. En çok çizim Saymalı-Taş'ta yer alır. Burada on binden fazla kaya üzerine yüz binden fazla çizim bulunmaktadır. Petrogliflerdeavcılık, savaş, dans, dini ritüelvb. sahneler tasvir edilmiştir. Kırgızistan'da kaya resimleri dıřında runik yazıda keřfedilmiştir. Kaya resimleri geçmişimizin çizime dönüřtürülmüş tarihidir

Anahtar Kelimeler; Orta Asya, Kırgızistan, Petroglif, Saymalı-Taş Petroglifleri, Mitoloji

LİDERLİĞİN KARANLIK YÜZÜ VE ÇALIŞANLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

Soner TÜLEMEZ

**Kocaeli Üniversitesi
mimhalis@gmail.com**

Özet

Bu çalışmanın amacı, iş yerinde liderliğin karanlık yüzünü oluşturan olumsuz lider davranışlarının çalışanlar üzerinde olumsuz etkilerinin olup olmadığını açığa çıkarmaktır. Bu bağlamda, Kocaeli ve İstanbul'da çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren 186 çalışana bağlı buldukları yöneticilerin sergilediği olumsuz davranışları ve yöneticilerinin olumsuz davranışlarından hareketle çalışanlar üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada, olumsuz lider davranışları; dengesiz ruh hali, olumsuz ruh halini iş ortamına egemen kılma, aşırı şüphecilik, kendini beğenmişlik, dalkavukluk, çıkarıcılık, adam kayırma, değişime kapalılık, bezdiricilik, zorbalık temalarıyla; karanlık lider davranışlarının çalışanlar üzerindeki etkileri ise psikolojik ve fizyolojik etkiler temalarıyla açıklanmıştır. Araştırma sonucunda; olumsuz lider davranışlarının çalışanların üzerinde çeşitli olumsuz psikolojik ve fizyolojik etkileri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışanların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, mevcut işte çalışma süresi, mevcut yönetici ile çalışma süresi, yöneticinin cinsiyeti) bakımından olumsuz lider davranışları algılarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiş ve kadın çalışanların erkek çalışanlardan daha fazla olumsuz lider davranışlarına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Son olarak, araştırma bulguları yönetim ve organizasyon literatürü ve uygulayıcılar açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Liderlik, liderliğin karanlık yüzü, çalışanlar, psikolojik etkiler, fizyolojik etkiler

AZERBAJCAN'DA SİGORTA SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ VE EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ

Şebnem AHMETZADE

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
ahmetzade2016@gmail.com

Özet

Sigorta kişilerin varlıkları, hayatı, sağlığı, sivil sorumluluğu, ayrıca mevzuatta yasaklanmış bir etkinliği de dahil olmak üzere ticari faaliyetleri ile ilgili olan mülkiyet çıkarlarının korunması alanında riskin aktarımını veya bölüştürülmesine dayalı ilişkiler sistemidir. Sigorta ekonomik anlayış olmakla birlikte ekonomik faaliyet alanlarının ve toplumun gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Günümüzde sigorta her türlü ticaret, sanayi ve sosyal kesimin önemli bir kısmı ile bağlantılıdır. Sigorta, güvenlik nitelikleri ile birlikte, aynı zamanda bir güven unsurundan oluşur. Ek olarak Ekonomik faaliyetler için fon yaratıcısı, sermaye birikiminin sağlanması, refahın iyileştirilmesi için bir kriter haline gelmiştir. Bu nedenle sigorta, Gelişmiş ülkeler karşılaştığı en önemli faaliyetlerden biridir. Başka bir deyişle, sigorta faaliyetleri ile ekonomik aktiviteler arasında güçlü bir ilişki vardır. Sosyal yardımların yanı sıra ekonomik yardımlar ve emeklilik fonları, bu endüstri için önemlidir. Sigorta sektörünün GSYH içindeki payı diğer gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir.. Ülkenin gelişmişlik düzeyi sigorta sektörünün büyüklüğüdür. Bunda Makalede, sigortanın teorik temelleri, Azerbaycan Cumhuriyeti'nde sigorta türleri, Azerbaycan sigorta piyasasının karşılaştırmalı analizi yapılır. Makale Azerbaycan'ın sigorta piyasası gelişme halindedir. Mevcut yasada olduğu gibi normatif yasal bu faaliyet alanını düzenlemeye dayanmaktadır. Bu nedenle sigorta endüstrisini ayrı bir endüstri olarak analiz etmeye ihtiyaç vardır. Çalışmada GSYİH ve Sigorta gelirlerinin arasındaki ilişkilere tespiti korelasyon ve regresyon modeli ile analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Gelişim, Analiz, Sigorta endüstrisi, Güven.

LÜKS MARKA TÜKETİMİNDE CİNSİYET FAKTÖRÜ (CEP TELEFONU SEKTÖRÜ): AZERBAIJAN ÖRNEĞİ

Yunis MEMMEDRZAYEV

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
yunis.mmr@gmail.com

Özet

Genel olarak firmalar, yeni bir ürün üretiminden önce pazarı araştırır ve elde ettiği sonuçları dikkate alarak ürünü piyasaya dahil eder. Pazar araştırmasının en önemli aşamalarından biri de pazar segmentasyonudur. Lüks bir marka üreten bir firma için pazar segmentasyonu çok önemli bir yer kaplar. Pazar segmentasyonunun en önde faktörlerinden biri cinsiyet faktörüdür. Araştırmamı yaptığım bu çalışma Azerbaycanda ister yerel, isterse de yabancı firmaların piyasaya lüks bir ürün çıkarmasında nelere dikkat edeceğini belirlemesi yolunda önemli bir çalışma olacağına eminim. Esasan de, Azerbaycanda az sayıda yerel lüks ürün üreten firmalar olduğunu göz önüne alarak, bu firmaların yabancı firmalarla rekabet edebilmesi ve varlığını koruyabilmesi için bu tezden yararlanabileceği sonucuna varılabilir.

Modern devrimizde artık satın alınan ürünler yalnız ihtiyaçları karşılamak için değil, hem hedonik tüketim, hem de gösteriş için de elde edilmektedir. Araştırma boyunca da modern devr için pazarlama sektörünün nasıl değiştiğini, kadın ve erkek tüketicilerin karar vermesi zamanı farklılıklar dikkate alınmıştır.

Bu araştırmada, tüketicinin lüks değere yönelik algısını cinsiyet faktörüne göre belirlemek ve cinsiyetin bu algı üzerinde bir etkisi olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çerçevede, Azerbaycan tüketicilerini büyük ölçüde temsil edebilecek Bakü şehri bu araştırmanın evreni olarak seçilmiştir ve 18 yaş ve 18 yaşdan büyük insanlar cinsiyet filteri kullanılarak denek olarak seçilmiştir ve analiz edilerek bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Marka Tüketimi, Lüks markalar, Cinsiyet faktörü, Algılanan değer

НЕОБХОДИМОСТЬ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТАМОЖЕННОЙ ПОЛИТИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Абдулла АБДУЛЛАЕВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
a.abdullayev1321@gmail.com

Аннотация

В статье рассматривается текущее состояние таможенной политики Азербайджанской Республики, причины и способы ее улучшения с целью усилить уровень интеграционных отношений. В статье проводится анализ текущих торговых отношений Азербайджана, торговые и таможенные соглашения, в которых участвует Азербайджан, некоторые статистические показатели торговли и приводятся рекомендации для улучшения и усиления интеграционных отношений. Таможенные союзы являясь переходным этапом в становлении экономического и валютного союза, играют важную роль в их становлении. Интеграция же в свою очередь, предоставляет странам возможность развивать таможенные и валютные отношения, объединяясь в интеграционные группировки. Любая интеграция, проходит через «знакомство» стран в таможенном союзе, и может достигнуть пика интеграции (политический союз). Однако, учитывая сложность взаимоотношений, и «стоимость» участия в союзах высокого уровня интеграции, а также их несовершенство, странам участникам нелегко дается полный отказ от интеграции, в особенности от участия в таможенных союзах и соглашениях. В данной статье ключевой проблемой является необходимость совершенствования таможенной политики Азербайджанской Республики. Ее улучшение, унификация, максимальное использование выгоды от географического положения страны, а также усиление интеграционных процессов со странами соседями являются залогом ведения успешной торговли со странами ближнего зарубежья. Для анализа состояния торговых отношений Азербайджанской Республики приводятся статистические данные с сайта Государственного Таможенного Комитета, также проводится анализ степени участия Азербайджанской Республики в региональной таможенной интеграции на основе данных Государственного Таможенного Комитета, а также в конце статьи даются конкретные предложения для совершенствования экспортной конкурентноспособности страны и степени участия в региональной экономической интеграции.

Ключевые слова: Таможенное Дело, Торговля, Азербайджан, Государственный Таможенный Комитет

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ АЗЕРБАЙДЖАНА И КИТАЯ

Адина АДИЛИ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
2635848771@qq.com

Аннотация

Торгово-экономические отношения Азербайджана и Китая имеют многовековую историю. Её основы были заложены в период возникновения и функционирования Великого Шёлкового Пути. На рубеже XX-XXI веков в обеих государствах произошли кардинальные изменения, в результате которых был определён стратегический курс развития по пути развития реформ и открытости, развития социально ориентированной рыночной экономики. Эти изменения, а также стремление реанимации Великого Шелкового Пути на качественно новой технической и организационной основе, формирование обстановки взаимного уважения интересов способствовали быстрому развитию экономических отношений Китая и Азербайджана. Открытие Великого шелкового пути сыграло роль в развитии отношений Китая с Центральной Азией и Западной Азией, стимулировало экономическое развитие Китая, Центральной Азии и Западной Азии и способствовало обмену товарами. Под руководством Нового экономического пояса Шелкового пути Азербайджан и Китай будут ускорять развитие нового двустороннего торгового сотрудничества. Новая роль Азербайджана в проекте «Новый экономический шелковый путь» в полной мере сыграла свою важную роль в качестве транзитной страны для мировой торговли.

В статье дан анализ современного состояния и структуры товарооборота двух стран. Отмечается возрастающий дефицит со стороны Азербайджана в данной торговле, обусловленного возрастающими масштабами импорта из Китая машин и оборудования. Наблюдается возрастающий спрос с китайской стороны на высококачественные готовые продукты из Азербайджана, развитие туризма.

Геостратегическое расположение Азербайджана на перекрестке важных путей из Европы в Азию, необходимость ускоренной индустриализации, создания промышленных кластеров во всех регионах республики, а также стремление Китая увеличить свой экспорт, создали благоприятный фон для развития перспектив экономических отношений этих двух республик.

Их эволюция идёт по пути количественного и качественного роста, перехода от простых торговых операций к развитию совместных проектов и производственной кооперации. Растущий экономический потенциал обеих этих стран открывает новые перспективы и направления взаимовыгодного сотрудничества, которые рассмотрены в статье. В качестве таковых несомненно является развитие всех видов туризма, совместное участие в разработке и реализации различных коммерческих проектов как в наших, так и в третьих странах.

Ключевые слова: Товарооборот, Индустриализация, Производственная кооперация.

ФИНАНСОВЫЙ АНАЛИЗ КАК ПРОЦЕДУРА АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПУТИ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Айгюн ДЖАФАРОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
jafarovaaygun96@gmail.com

Аннотация

Развитие аудита было обусловлено делением интересов власти компаний и трейдеров. Следовательно, формирование учреждения самостоятельных аудиторов ликвидирует проблему несоответствия интересов составителей информации и пользователей, приводящего к необъективности данных. Аудит устраняет возможность принятия хозяйственных решений, основанных на недостоверной информации, что может иметь возможность спровоцировать с целью субъекта предпринимательства отрицательные финансовые результаты.

Формирование рыночной экономики во всех государствах СНГ, в том числе и в Азербайджане, выдвинули ряд важных экономических задач, одной из которых является мобилизация и эффективное использование трудовых, материальных и финансовых ресурсов. Это обусловлено тем, что в условиях рыночной экономики, жёсткой экономической конкуренции, большое значение приобретает введение и использование противозатратных механизмов в производстве и реализации продукции, целью которых является максимальное получение прибыли. В решении этих задач, наряду с такими элементами управления как организация, планирование, учёт и контроль производства; анализ хозяйственной деятельности, все возрастающее значение приобретает аудит предприятий и организаций. Современный аудит имеет широкие возможности в развитии экономики и контрольной функции при оценке эффективного использования ресурсов, выявления резервов и их мобилизации.

Задачей финансового аудита, кроме установления достоверности бухгалтерской отчётности экономических субъектов и соответствия, совершённых ими хозяйственных операций действующим нормативным актам, является оценка финансового состояния предприятия, его платежеспособности, рациональности произведённых или предполагаемых инвестиций, текущих доходов и расходов, разработка рекомендаций по их оптимизации. По мнению многих зарубежных специалистов, современный аудит должен представлять собой своего рода экспертизу бизнеса, систему оценки прошлого и перспектив будущего.

К сожалению, существующая практика аудита в настоящее время не отвечает этим требованиям. Одной из причин такого положения является недооценка необходимости теоретического исследования проблем финансового аудита, его методологических принципов, в частности проблем комплексного анализа и контроля в аудиторской деятельности.

Ключевые слова: Активы и пассивы банка, Ликвидности и платежеспособности банка, Финансовой устойчивости банка

СТРАТЕГИЯ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ НА МИРОВОМ РЫНКЕ: ВЛИЯНИЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ

Айна АСЛАНОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
ayna.aslanova@mail.ru

Аннотация

В статье излагается актуальная на сегодняшний день проблема выхода национальной экономики на уровень мирового хозяйства, методы повышения степени экономического развития, влияние деятельности государственных органов на благоприятность экономической среды. Статья также раскрывает содержание понятия «институционализм» («institutionalism»), «институциональный подход», излагаются взгляды ряда исследователей данного направления, рассматривается применение данных подходов к современному состоянию экономической системы, исследуются характерные признаки понятия «институциональная среда», отражаются особенности теоретической модели исследования. Основное внимание в работе акцентируется на влиянии институциональной среды на деятельность экономических субъектов с точки зрения интеграции в мировое хозяйство и обеспечения конкурентоспособности продукта. В качестве исследовательской задачи была определена попытка оценить деятельность государственных органов, деятельность которых направлена на обеспечение качества экспортируемого продукта, выявлены численные значения различных показателей международной экономики. Также выделяются и описываются проблемы, с которыми в настоящее время сталкиваются предприятия, ориентированные на экспорт, описаны ограничения, которые создают препятствия на пути к выходу на международный рынок, предпринята попытка раскрыть основные причины существующих на данный момент проблем, а также предложены методология их решения. Дополнительно были исследованы теоретические особенности понятия «конкуренция», «конкурентоспособность» применительно к международной деятельности. Работа имеет междисциплинарный характер, написана на стыке таких дисциплин, как «институционализм», «международные экономические отношения», «интернационализация», что подразумевает изучение их как в отдельности, так и процесс их взаимодействия, а также то, как их взаимосвязь влияет на структуру экономики в целом. В целом, статья подводит конечный результат взаимодействия данных дисциплин, а также влияние данной совокупности на экономическую систему с точки зрения ее развития.

Ключевые слова: Институциональная среда, экспорт, конкурентоспособность национальной экономики, влияние на развитие

ВЛИЯНИЕ РЕКЛАМЫ НА ФОРМИРОВАНИЕ ОТНОШЕНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЯ К БРЕНДУ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Айтадж АЛИЕВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
aliyeva.aytac@yml.com

Аннотация

В XXI веке мы наблюдаем за тем, как динамично развиваются различные отрасли экономики. Также и рекламная деятельность в Азербайджане на данный период является развивающимся сектором экономики. В условиях социально-экономического развития отечества, реклама, являясь системой маркетинговых коммуникаций, занимает важную позицию и охватывая многие сферы жизнедеятельности. Участие рекламы во всех сферах деятельности увеличивает её роль в воздействии на общественное мнение и формирует представления о товарах и услугах бренда. В результате сформированного мнения в сознание потенциальных потребителей образуются отношение к продукции бренда.

Предстоящая цель исследования- изучить теоретические разработки и практических рекомендаций для изучения современных тенденций рекламы в Азербайджане. По этим целям определены и решены ниже данные задачи:

- изучение эволюции рекламной деятельности и её особенностей;
- выявление сущности, содержания и характеристики рекламы в формировании отношения к бренду у потребителей;
- оценка направления рекламы;
- разработка методов исследования эффективности рекламы;
- исследование и анализ состояния брендинга в рекламной деятельности страны;
- установить состояние рынка рекламы в экономике страны;
- изучение развития, сущности, особенностей рекламной деятельности и брендинга как субъектов экономики.

Практической ценностью послужила теоретическая разработка, исследование основных путей становления и усовершенствования рекламной деятельности в Азербайджане. Хотя много работ посвящены рекламной деятельности, но они рассматривают её общие вопросы, редко можно встретить работы, содержащие специфику отношения потребителей к бренду. Практически не рассматриваются вопросы формирования имиджа или эффективности рекламного сообщения. Поэтому в моей работе предложены методы анализа и оценки эффективности реклам. Выводы и заключения, сделанные на основе научно-теоретической разработки, практического и эмпирического исследования подведены до определённых рекомендаций по развитию рекламы и её воздействия на мнение покупателей в современных условиях хозяйствования Азербайджана.

Ключевые слова: Реклама, Потребитель, Товарный знак, Брендинг, Рекламная деятельность

МАРКЕТИНГОВАЯ МОДЕЛЬ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО ПОВЕДЕНИЯ

Айшан МУХТАРОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
muxtarova1994@inbox.ru

Аннотация

Социальные характеристики потребительского поведения оказывают существенное влияние на поведение потребителей. Социальные характеристики весьма разнообразны и состоят из семьи, социального взаимодействия, работы, школьного сообщества или любой группы людей, социального класса людей (доходы, условия жизни, уровень образования). Несмотря на наличие определенных трудностей при анализе социальных факторов при разработке маркетинговых планов, тем не менее, их учет не менее важен при изучении поведения потребителей, поскольку они позволяют изучать реакцию людей на маркетинговые сообщения и механизм принятия ими решений о покупке (например, использование образа знаменитых людей как может повлиять на поведение многих других потребителей). Моделирование потребительского поведения является эффективным ключом к формированию эффективных маркетинговых решений. Формирование маркетинговой стратегии предусматривает проведение анализа существующего рынка и существующих конкурентов, анализа характеристик и возможностей продукта, анализа целевой аудитории через изучение социально-демографических особенностей, стилей жизни, моделей потребления. Модели потребления связанные с целевой аудиторией того или иного продукта, делают продуктивными исследовательские разработки маркетинговой стратегии, приводят к успешному результату прогнозирования продукта на рынке.

Маркетологи должны действовать в интересах потребителей, где они должны понять, что потребитель в чём точно нуждается. Ему нужно объяснить все особенности и выделить все основные или самые выгодные для потребителя моменты, ему нужно определиться с ценой на продукцию, регионом или рынками или дистрибьюторами, которые очень важны при выходе на рынок продуктов. Ему нужно понять настроения потребителей или рекламу продукта.

Таким образом, маркетинговые стратегии всегда должны быть ориентированы на потребителя. Стратегии не должны сосредотачиваться только на прибыли, а больше на удовлетворенности потребителей. Как хорошо сказано, потребитель-король, маркетологи не должны пытаться влиять на потребителей. Таким образом, понимание поведения потребителей, а затем планирование стратегий, соответственно может привести к длительным маркетинговым отношениям с потребителями.

Ключевые слова: Моделирование, Потребительское поведение, Консьюмеризм, Детерминанты потребительского поведения

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Афер МУРАДОВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
afer-5evi@mail.ru

Аннотация

Сфера услуг занимает важное место в международных внешнеэкономических связях и тем самым начал оказывать значительное влияние на развитие экономики отдельных стран. В настоящее время сфера услуги превратился в гигантскую международную индустрию. Благодаря сферы услуг решаются ряд вопросов в улучшении жизнедеятельности населения, увеличивается производство товаров и услуг народного потребления.

Сфера услуг Азербайджана, несомненно, одна из важнейших отраслей экономики нашей страны. Важность сферы услуг как экономического фактора подтверждается мировым опытом и, что очень важно, в Азербайджане его развитию придается огромное значение. Об этом свидетельствует так же ряд правительственных решений в отношении всестороннего масштабного развития отрасли, принятых в последние годы в нашей стране. Рассматривая роль сферы услуг во всех ее проявлениях, можно без преувеличения обозначить глобальность и масштабность значимости индустрии сферы услуги для дальнейшего продвижения страны на мировом рынке. Сфера услуг обеспечивает подавляющее число рабочих мест и создает существенную долю в структуре валовой добавленной стоимости в развитых странах. Целью данной статьи является исследование с точки зрения новой экономической модели развития Азербайджана роли и влияния сферы услуг на формирование валового внутреннего продукта, создание дополнительных рабочих мест и обеспечение занятости, активизацию внешнеторгового баланса. Для достижения этой цели решаются следующие вопросы: проводится статистический анализ текущей ситуации развития сферы услуг в Азербайджане, исследуются внутренние и внешние факторы, влияющие на сферы услуг, рассматриваются специфические особенности развития сферы услуг в Азербайджане.

Ключевые слова: сфера услуг, эффективность, тенденции развития, социально-экономическое развитие.

ЦЕЛЕВЫЕ ПРОДУКТЫ И РЫНКИ В ЭКСПОРТЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Биллур АХМЕДОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
billurakhmedova95@gmail.com

Аннотация

Международная торговля играет важную роль в экономике каждой страны, оказывая огромное влияние на уровень благосостояния населения. Это позволяет удовлетворить потребности населения, а также стимулирует внутреннее развитие страны. Вкратце, международная торговля позволяет нам расширять наши рынки как товаров, так и услуг, которые иначе были бы недоступны для нас. В результате международной торговли рынок содержит большую конкуренцию, что приводит к снижению цен.

Основополагающим принципом в теории международной торговли является сравнительное преимущество. Основная цель теории сравнительных преимуществ состоит в том, чтобы проиллюстрировать выгоды от международной торговли. Каждая страна выигрывает, специализируясь на тех профессиях, в которых она относительно эффективна; каждый должен экспортировать часть этой продукции и в обмен взять те товары, в производстве которых он по какой-либо причине находится в сравнительно невыгодном положении. Теория сравнительных преимуществ, таким образом, дает веский аргумент в пользу свободной торговли. Основываясь на вышесказанном, аргумент поддержки прост: специализация и свободный обмен между странами дают более высокий реальный доход для участников. Тот факт, что страна получит более высокий реальный доход в результате открытия торговли, не означает, конечно, что каждая семья или отдельное лицо в стране получит эту выгоду. Группы производителей, затронутые импортной конкуренцией, очевидно, пострадают, по крайней мере, до некоторой степени. Люди рискуют потерять свои рабочие места, если производимые ими изделия можно будет производить дешевле другими. Но не смотря на это, теоретики сравнительных преимуществ настаивают на том, что особые интересы этих групп не должны сталкиваться с общенациональными интересами, и что сторонники сравнительных преимуществ обычно готовы согласиться с возможной необходимостью временной защиты от импортной конкуренции.

Ключевые слова: Международная торговля, Сравнительное преимущество, Экспорт

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В ТЮРКСКИХ СТРАНАХ СРЕДНЕЙ АЗИИ

Гюльнар ГУСЕЙНЗАДЕ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
hg41895@gmail.com

Аннотация

На международном уровне, говоря, о туристической индустрии, она занимает важное место в мировом хозяйстве и считается быстро развивающейся отраслью на сегодняшний день. Туризм уступает 2 основным крупным экспортным отраслям, а сам располагается на 3 месте. Нефтедобывающая промышленность, как одна из самых дорогих, занимает первое место, затем идет автомобилестроение и туристическая деятельность. Туристическая деятельность сформировалась как комплексная система отраслей, тесно связанная со всеми органами государства. Туристическая индустрия охватывает большое количество сфер, куда можно причислить правовую, которая охватывает законодательную и нормативную базу, таможенную и консульскую службы; финансово-экономическую, это системы налогообложения и страхования, финансовые взаимоотношения и кадровую политику, подготовка кадров для туризма.

Развитию туристического рынка, изучению и исследованию его особенностей, проблем, усовершенствованию услуг были посвящены огромное количество научных работ как отечественных, так и зарубежных ученых. В своих работах ученые фокусируют свое внимание на методологии разработки и реализации государственной и региональной туристической политики, которая определяет экономические и организационные рычаги регулятивной политики развития туризма, а также предпосылки их возникновения. Более того, ученые концентрируются на различных принципах функционирования предприятий рекреационно-туристического комплекса, на их видах и формах классификации, на тщательном и детальном создании финансово-хозяйственной деятельности предприятий туристической сферы, на прогнозировании развития регионального рынка туристических услуг, на механизме экономической оценки и на регулировании туристической привлекательности территории.

Тюркские страны Средней Азии имеют большой потенциал в формировании качественного туризма. Однако, как и все отрасли, туристическая отрасль имеет отрицательные факторы, ограничивающие их развитие. Центральные части страны достаточно развиты, и более известны и тем самым, посещаемы со стороны туристов. Говоря, уже об остальных регионах существует множество преград, которые приостанавливают процесс развития данных территорий в туристическом секторе. В статье будут рассмотрены основные проблемы, с которыми сталкиваются страны.

Ключевые слова: Средняя Азия, Тюркские страны, Туризм, Развитие туризма, Проблемы.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА И АНАЛИЗА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

Гюльшан АЛИЕВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
gulshan18.alyva@gmail.com

Аннотация

Переход экономики Азербайджана на рыночные отношения и связанные с этим процессы формирования многоукладного хозяйства на основе разных форм собственности, становления и развития инфраструктуры рынка и его хозяйственного механизма коренным образом изменили экономическую, информационную, и правовую среду функционирования организации. Эти изменения затронули все стороны деятельности производства.

Получение самостоятельности в управлении и ведении хозяйства, право распоряжаться ресурсами и результатами труда и несут всю полноту экономической ответственности за свои решения и действия.

В числе целей, которые ставятся перед организацией, одно из ведущих мест отводится получению прибыли, поскольку именно она является важнейшим источником формирования финансовых ресурсов. Прибыль формируется на завершающем этапе процесса кругооборота хозяйственных средств, а соответственно и представляет собой итог деятельности всей организации и отражает все стороны хозяйствования. Рост прибыли создает финансовую основу для осуществления расширенного воспроизводства сельскохозяйственной организации и удовлетворения социальных и материальных потребностей собственников и персонала.

Прибыль является расчетным показателем, дающим оценку финансово-хозяйственной деятельности организации за отчетный период. От способа исчисления и методов анализа данного показателя будут зависеть принимаемые пользователем решения. При этом на современном этапе нельзя утверждать, что алгоритм исчисления прибыли однозначен и прозрачен. В зависимости от принятия во внимание ряда показателей, значение прибыли в бухгалтерском учете может быть исчислено по-разному. На величину прибыли оказывает воздействие множество факторов, при этом оценить степень влияния некоторых из них достаточно сложно.

Ключевые слова: Факторы прибыли, Финансовый анализ, Финансово состояние

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ АУДИТА В НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЯХ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Гюнай БАБАЗАДЕ

Азербайджанский Экономический Университет
gunay.babazade7@gmail.com

Аннотация

Аудит некоммерческих организаций носит межсистемный характер. При его проведении должны использоваться методы бухгалтерского учета, ревизии, экономического анализа, современных информационных технологий. Эти обстоятельства позволяют сделать вывод о необходимости дальнейшего развития теории, методологии, методики и организации аудита на основе принципов комплексного подхода к созданию системной теории аудита некоммерческих организаций с выделением таких из них, как ассоциации и союзы.

В настоящее время некоммерческий, или, другими словами «третий сектор», позволяет субъектам социально-экономических отношений в сотрудничестве друг с другом реализовать свои возможности и самостоятельно решать свои проблемы, а также проблемы общества. Для наиболее эффективного решения стоящих перед каждым из секторов задач в первую очередь необходимо наладить конструктивное взаимодействие на легитимной основе коммерческого и некоммерческого секторов между собой.

Однако, в современных рыночных условиях принятие решений о взаимодействии физических и юридических лиц с некоммерческими организациями (далее – НКО), а также оценка риска членских взносов, вложений, грантов и других целевых источников финансирования деятельности этих организаций невозможна без предоставления достоверной финансовой отчетности, которая в свою очередь должна подтверждаться независимыми аудиторскими (аудиторскими фирмами).

Следует отметить, что большое число НКО достаточно часто лично назначает независимые аудиторские проверки для выявления и, в дальнейшем, минимизации возможных налоговых рисков. Это связано с тем, что современное налоговое законодательство Азербайджанской Республики зачастую не совсем однозначно регламентирует порядок налогообложения тех или иных бухгалтерских операций, совершаемых такими организациями.

Ключевые Слова: Внутренний аудит, Некоммерческие организации

МЕСТО И РОЛЬ КОМПЛЕКСНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА В СИСТЕМЕ МЕНЕДЖМЕНТА

Джейхун АЗИЗОВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
ceyhun_azizov@list.ru

Аннотация

Статья посвящена теме, являющейся весьма актуальной как для местных, так и для иностранных организаций. Актуальность темы исследования заключается в том, что в современный период времени в условиях сложившейся на большинстве рынков высокой конкуренции проведение комплексного экономического анализа финансово-хозяйственной деятельности организации носит жизненно важный характер. Обосновать это утверждение можно тем фактом, что проведение комплексного экономического анализа организации способствует выявлению её сильных и слабых сторон, определению стратегии, которой организация придерживается в отрасли в настоящее время и будет придерживаться в будущем, определению состояния рынка, сильных и слабых сторон конкурентов, их стратегий. Помимо упомянутых преимуществ комплексного экономического анализа следует также отметить, что он предоставляет возможность выбора методов и способов более рациональной и эффективной эксплуатации находящихся в наличии организации ресурсов. Статья предполагает рассмотрение и исследование места и роли комплексного экономического анализа в системе менеджмента, его предмета, научных подходов, видов, цели и задач, этапов проведения, а также методов проведения анализа. По окончании статьи будут сделаны выводы и рекомендации, которые укажут на основные моменты, на которые стоит обратить особое внимание, и будут способствовать более ясному представлению сути и принципов комплексного экономического анализа в системе менеджмента организации. Таким образом, подробное рассмотрение вышеупомянутых важных моментов будет носить особую ценность для тех лиц, которые будут проводить анализ и принимать управленческие решения в организации.

Ключевые Слова: Комплексный Экономический Анализ, Финансово-Хозяйственная Деятельность, Организация.

АУДИТ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Ильгар АЛЕКБЕРЗАДЕ

Азербайджанский Экономический Университет
ilqar9494@mail.ru

Аннотация

Внешнеэкономической деятельности (ВЭД) способствовала открытию Азербайджанской экономики мировому рынку, увеличению внешнеторгового оборота. Сегодня во внешнеэкономический оборот прямо или косвенно вовлечено большое число хозяйствующих субъектов Азербайджана, и это число неуклонно растёт.

Развитие отечественной экономики в рыночных условиях хозяйствования, ее интеграция в мировое экономическое пространство, предоставление экономическим субъектам полной хозяйственной самостоятельности в выборе рынков сбыта продукции, поставщиков и подрядчиков, поиске источников финансирования, выход отечественных организаций на международные финансовые рынки обязывает уделять особое внимание отражению в бухгалтерском учете операций с иностранными контрагентами.

Важнейшей частью ВЭД выступает внешняя торговля, которая определяется как предпринимательская деятельность в области международного обмена товарами, работами, услугами, информацией и результатами интеллектуальной деятельности.

Производственная кооперация в составе ВЭД предприятий и фирм также представляет одну из форм сотрудничества между иностранными партнёрами в различных, но конструктивно связанных между собой процессах технологического разделения труда. Сам технологический процесс разделения труда означает распределение его участников в цепи создания и реализации продукции по основным его фазам, от изучения потребностей на внутренних и внешних рынках до доведения её до конечных потребителей. Производственная кооперация характерна для однородных сфер производства и обращения, для научно-технической, инвестиционной и сервисной областей, например, для обрабатывающей промышленности.

Ключевые Слова: внешнеэкономической деятельности

УЧЕТ И АНАЛИЗ НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ В КОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Ильхам АЛИЕВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
ilhamaliyev01@gmail.com

Аннотация

В последнее время уделяется значительное внимание применению объектов нематериальных активов в хозяйственной деятельности компании как потенциального источника получения финансовых выгод. Интеллектуальная собственность является относительно новым объектом бухгалтерского учета, что обусловлено нематериальной природой, отличительными чертами правовой защиты и отображением ее в составе активов. Значительная часть предметов интеллектуальной собственности только лишь приступает являться участниками хозяйственного оборота, что призывает непрерывного пересмотра и улучшения методики бухгалтерского учета с целью учета всего многообразия и неоднородности объектов.

При современном уровне развития рынка предприятия не могут получить существенных преимуществ только за счет материальных и финансовых ресурсов. Решение данной проблемы в настоящее время во многом зависит от эффективности использования уникальных по своей природе ресурсов нематериального, неосязаемого характера.

Нематериальные активы играют важную роль в процессе создания богатства. Прибыльность предприятий чаще увеличивается благодаря интеллектуальным способностям руководителей. Стоимость материальных благ часто определяется инновациями, воплощенными в продукты, внедренными на предприятии ноу-хау, привлекательностью торговой марки, деловой репутацией фирмы - это и есть нематериальные активы предприятия. Нематериальные ценности приобретают все более существенную роль в экономической деятельности общества и отдельных хозяйствующих субъектов.

Интеллектуальная собственность в настоящее время становится определяющим ресурсом для эффективного развития предприятий и экономики в целом. Лучшие экономические результаты в деятельности предприятий достигаются теперь в первую очередь на основе информации и знаний. В сравнительно недавнем прошлом в период первой промышленной революции основными ресурсами для развития были сырьевая база и рабочая сила. Теперь они становятся необходимыми, но не определяющими ресурсами.

Ключевые Слова: Учет, Анализ, Коммерческих Организациях

ПРОБЛЕМА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЭКОНОМИКИ

Иса ГУРБАНОВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
isa.qurbanov96@mail.ru

Аннотация

Актуальность темы - С увеличением степени глобализации повышается и важность конкурентоспособности. Не только на уровне фирм, но и на уровне стран мира. Доказательством этого является, увеличение количество конкурентоспособных стран мира. Падения цены на нефть не обошли Азербайджанскую экономику стороной и подействовало на страну не только в плане доходов и расходов, но и на нашу конкурентоспособность в негативном плане. Падения цен на нефть изменили взгляды на экономику, что и заставило нас понять необходимости совершенствования систем государственного регулирования экономики.

Цель исследования – выявление проблемных стороны конкурентоспособности Азербайджанской экономики.

Методы исследования – сравнительный анализ и системный подход

Информационная база – Отчет Глобального Экономического Форума по глобальной конкурентоспособности стран.

Ограничения исследования – недостатки информации по данной тематике.

Результаты исследования – Экономика Азербайджана по сравнению с другими странами больше всего отстает в макроэкономической стабильности и по состоянию финансовой системы, но из всех показателей самая низкая оценка Азербайджан получил по степени развития инновации.

Области применения полученных результатов - данные результаты можно применить в области совершенствования государственного регулирования национальной экономики политике.

Ключевые слова: конкурентоспособность экономики, глобальный индекс конкурентоспособности.

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ МАРКЕТИНГОВЫХ КОММУНИКАЦИЙ НА ПОТРЕБИТЕЛЬСКОМ РЫНКЕ

Камран АКПЕРОВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
kamran.akbarov.97@mail.ru

Аннотация

В настоящее время существенно возрос роль маркетинга и одновременно с возрастанием этой роли выросло значение маркетинговых коммуникаций. В последние годы маркетинговые коммуникации пополнились качественными составляющими и эти два понятия стали не отделимы друг от друга. Современный маркетинг, который качественно отличается от классического маркетинга, направлен в первую очередь на удовлетворение потребности клиента, обеспечение доступности товаров для целевых потребителей. Коммерческие фирмы осуществляют коммуникацию со своими клиентами, информируют их о своих товарах, и в результате делают приобретение этих товаров выгодным.

В современном обществе потребителей, очень много различных и разнообразных товаров и услуг. При таком изобилии каждая фирма стремится к тому, чтобы ее товар стал более покупаемым, или услуга более популярной. И поэтому, роль маркетинга, системы маркетинговых коммуникаций очень важно на рынке товаров и услуг и она постоянно возрастает. В условиях насыщенного рынка успеха можно добиться лишь в тех случаях, когда налажена устойчивая взаимосвязь, взаимопонимание с покупателем, создана атмосфера открытости и взаимовыгодного сотрудничества. Таким образом, маркетинговые коммуникации осуществляются для укрепления приверженности потребителя к компании и к товару.

Привлечь и удержать покупательский интерес к какому-либо виду товаров сопряжено с большими трудностями и это объясняется тем, что современные потребители очень часто скептически относятся ко многим инициативам специалистов по маркетингу. Даже признанные лидеры-компании не могут быть абсолютно уверены в надежности своих рыночных позиций. Для успешной продажи товара, компании необходимо не просто следить за его отличным качеством, устанавливать на него самую низкую цену или просто размещать товар наилучшим образом на полках торгового зала. Продавая свои товары, компания должна сопровождать их такими информативными, привлекательными и оригинальными обращениями, которые убеждали бы потребителей в соответствии этих товаров их потребностям и желаниям.

Ключевые слова: Маркетинговые стратегии, Поведение потребителей, Коммуникации, Интернет-технологии, Дижитализация.

ПЕРСПЕКТИВЫ АВТОМАТИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Карим РЗАБЕЙЛИ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
k.rzabayli@gmail.com

Аннотация

Современная экономика немыслима без эффективного управления. Успех управления во многом определяется эффективностью принятия интегрированных решений, которые учитывают самые разносторонние факторы и тенденции динамики их развития. Важная категория интегрированных решений – система обработки информации предприятия. Одна из основных целей систем обработки данных заключается в повышении эффективности работы компании, учреждения или организации.

Сложность ведения бухгалтерского учета в современных условиях вынуждает бухгалтера постоянно совершенствовать свою квалификацию, отслеживать последние изменения и дополнения к уже действующим законам и учитывать их в своей практической деятельности.

Система обработки данных должна: обеспечивать получение общих или детализированных данных по итогам работы. Легко определять тенденции изменения важнейших показателей. Обеспечивать получение информации, критической по времени, без существенной задержки. Выполнять точный и полный анализ данных. Подход к обработке информации как к производственному процессу широко принят специалистами по автоматизации систем организационного управления. Считается, что рационализация информационного процесса с распространением на него элементов производственной деятельности (нормирование, технология) должна повысить эффективность управленческого труда.

Одним из основных показателей эффективности работы предприятия является его продуктивность: качество, количество и скорость обработки информации. Противники такого подхода полагают, что имеется принципиальное различие между производственным и управленческим трудом, что делает невозможным нормирование. Они исходят из того, что вся управленческая деятельность носит творческий характер, разработка норм и нормативов времени на управленческие работы – задача довольно сложная, а нередко и неразрешимая. Однако анализ учрежденческой деятельности показывает, что соотношение рутинной (поддающейся формализации) и творческой составляющей труда служащих явно не в пользу последней. В тоже время передача (обмен) информацией в учрежденческой технологии носит большей частью циклический и стабильный характер, что имеет принципиальное значение при распространении на учрежденческую деятельность всех атрибутов производительного процесса.

Ключевые слова: Бухгалтерский учет, Автоматизация, Информационные технологии

ПУТИ РАЗВИТИЯ ДЕНЕЖНОЙ-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА

Лала АГАЕВА

Азербайджанский Экономический Университет
lala.aqayeva92@gmail.com

Аннотация

В условиях рыночной экономики принятие решений о взаимодействии физических и юридических лиц с некоммерческими организациями, а также оценка риска вложений, взносов, грантов и других целевых источников финансирования деятельности некоммерческих организаций невозможна без предоставления достоверной финансовой (бухгалтерской) отчетности. Такая отчетность должна подтверждаться независимыми аудиторами

Развитие рыночных отношений, изменение законодательства в области налогообложения, бухгалтерского учета и аудита в стране, увеличение количества объединений организаций, отраслевые особенности некоммерческих организаций, координирующих предпринимательскую деятельность участников. А нередко и сами ведущие доходную деятельность для формирования источников финансирования целей, переход бухгалтерского учета и отчетности на подходы, заложенные в международных стандартах финансовой отчетности (МСФО).

Для минимизации влияния мировых финансовых потрясений на азербайджанскую экономику необходимы соответствующие финансовые механизмы. Для этого следует изменить подход и степень участия банковской системы в периоды кризисов. Эта система (помимо привычного кредитования) должна иметь ресурсы и методики оказания финансовой помощи российскому бизнесу. Поэтому представляется целесообразным создание системы финансовой стабилизации и фонда финансовой стабилизации (ФФС).

Современный этап функционирования азербайджанской экономики характеризуется потребностью в качественно новой парадигме денежно-кредитного управления, направленной на проведение денежно-кредитной политики, органично встроенной в программу единой государственной социально-экономической политики, нацеленной на выполнение целого спектра не только экономических, но и социальных задач. Первостепенной задачей государственных органов и научного сообщества становится решение комплекса вопросов, связанных с уточнением целей, принципов и приоритетов российской денежно-кредитной политики, реализуемой в кризисный и посткризисный период.

Ключевые слова: Денги, Кредит, Финансовое регулирование

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ УЧЕТА И АУДИТА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КАПИТАЛА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Мадад НАГИЕВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
madad_nagiyev@mail.ru

Аннотация

Произошедшие в Азербайджане экономические изменения привели к реформированию бухгалтерского учёта в соответствии с международными стандартами финансовой отчётности, развитию методики анализа финансово-хозяйственной деятельности на основе стоимостного подхода к оценке стоимости предприятия, совершенствованию методики организации аудиторских проверок. Создаются совершенно новые подходы к ведению бухгалтерского учета, экономического анализа и аудита в организациях, получению и использованию финансовой информации в целях удовлетворения потребностей внутренних и внешних пользователей, к проведению контроля финансовой деятельности хозяйствующих субъектов инвесторами, акционерами и контролирующими органами.

Учет, анализ и аудит капитала организаций, являясь взаимосвязанными элементами системы управления, необходимы для разработки стратегической инвестиционной и финансовой политики на микро-и макроуровнях экономики страны. Отсутствие национальных стандартов в области учета и аудита, множество нерешенных вопросов в части методологии бухгалтерского учета и аудита, требуют исключительно грамотного, творческого подхода к организации бухгалтерского и налогового учета его компонентов для адекватного отражения инвестированного и накопленного капитала в бухгалтерской отчетности, проведения комплексного экономического анализа и системного аудита.

Комплексный экономический анализ капитала позволяет оценить его рентабельность, эффективность инвестирования и использования, обосновать варианты управленческих решений и спрогнозировать результаты реализации этих решений. Методика такого анализа должна учитывать особенности организаций различных организационно-правовых форм и отраслевой принадлежности. При этом анализ должен осуществляться не по отдельной группе полученных показателей, а по всей совокупности, что способствует выявлению скрытых резервов повышения эффективности использования собственного капитала и снижению риска инвестирования.

Ключевые слова: Учет уставного капитала, Учет резервного капитала, Бухгалтерского учета собственного капитала

ВЫГОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СИСТЕМЫ БЕЗНАЛИЧНОГО РАСЧЕТА ДЛЯ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ

Майя АХУНДОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
mauua.ahundova96@gmail.com

Аннотация

В последнее время одной из самых много-обсуждаемых тем в мировой финансовой повестке и в нашей стране это замена наличных денег безналичными средствами платежа. Переход от наличных денег на безналичные расплаты является логичным для современной экономики. Так как, данная система расчетов является очень удобной и имеет множество преимуществ для экономики страны и населения. Стоит отметить, что применение системы безналичных расчетов является одним из показателей высокого уровня развития экономики страны, ибо большой процент наличности в обороте является показателем того, что объемы сектора теневой экономики, а также коррупции внушительны.

Ключевые слова: Экономика, Безналичный расчет, Теневая Экономика

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИЯМИ И ПРОЕКТАМИ

Мурад АЗИЗЛИ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
murad3308@gmail.com

Аннотация

Инновационная система, включает в себя хорошо образованное и точное применение научно-технических достижений в области современного бизнеса, которая быстро развивается. Следует также отметить, что инновационная активность представляет собой использование новых концепций, научных достижений в области технологий, продуктов в разнообразных отраслях менеджмента и воспроизводства для формирования возможностей экономического прироста и конкурентоспособности. Новшества рассматриваются как технические, финансовые, организационные и др. результаты в разнообразных отраслях социальных взаимоотношений, как итоговая развязка производства в области нововведений, совершенно иного или обновлённого изделия, а также технологической деятельности. Успехи научно-технологического роста в сфере производства распространяется в виде инноваций.

Исходя из всего сказанного надо отметить, что наинновационный бизнес - это метод формирования инноваций, современных правил в различных сферах деятельности. Модернизация промышленных предприятий, основанных на последних достижениях науки и техники, внедрение передовых технологий и увеличение производства высококачественной продукции, способной выдерживать беспощадную конкуренцию на рынке. Изучение ряда ситуаций, определяющих изменяющуюся экономическую среду в сфере инноваций, и учет их в предпринимательской деятельности имеет решающее значение.

В данной статье отмечены важные аспекты в управлении инновациями, показаны главные понятия, их толкования, также изучены эффективные методы внедрения инноваций в новую среду, главные пути инновационного развития, стратегия фирм в отношении к инновациям и всё это даёт осмысленное представление об инновационном процессе. Чтобы изучить все вышеперечисленные аспекты нами рассмотрена деятельность бизнес-инкубаторов, которая играет важную роль в инновационном развитии.

Бизнес-инкубаторы также играют важную роль в этом развитии. Таким образом, основная задача бизнес-инкубаторов - раскрыть интересную бизнес-идею и помочь превратить ее в бизнес-проект, помочь в производстве товаров и выходе на рынок.

Ключевые слова: Бизнес, Инновации, Развитие, Менеджмент.

УПРАВЛЕНИЕ ОБЩЕНИЕМ В ПРОЦЕССЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Назлы ЗЕЙНАЛОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
nazli.zeynalova@gmail.com

Аннотация

В статье «Управление общением в процессе взаимодействия» рассматривается деловое общение, его вариации, а также краткое изложение каждого из опций. Основная цель исследования понять состояние взаимоотношений в мире бизнеса и в случае наличия проблем, найти их решения. В статье указаны методы делового общения и их применение, обсуждаются наилучшие варианты действий и высказываний во время коммуникации. Что нужно правильно делать, чтобы не только выглядеть, но и быть убедительным для собеседника? Как мы знаем, бывают случаи, когда интересы и взгляды совпадают, но чаще всего они расходятся и в таком случае требуют нашего большего внимания. Для этого и было проведено мое исследование, с которым я делюсь. В статье рассматриваются различные типы собеседников, их особенности, правильное восприятие положительного и отрицательного партнера. Так как диалог является самым обширным методом переговоров, в статье даются советы, как следует себя вести, в случае, если собеседник темпераментный и не сдержан, помимо этого находится в возбуждении и с ним трудно договориться. Можно найти наглядные примеры того, как следует вести переговоры с позитивным, т.е. положительным собеседником и как следует реагировать на застенчивость собеседника и его немногословность. Также рассматриваются примеры борьбы с людьми, которые не дают сказать слова, потому что считают, что знают обо всем, знакомы со всем и не нуждаются в комментариях других. Критерии, по которым следует оценивать возможность управления общением, также указаны в конце статьи. Немаловажную роль исследования занимают ответы респондентов.

Ключевые слова: Общение, Коммуникация, Собеседник, Взаимодействие, Восприятие

ПЛАНИРОВАНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ КАК ФУНКЦИЯ СЛУЖБ ПЕРСОНАЛА

Нармин АБДУЛЛАЕВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
nermin.esgerova1994@gmail.com

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы планирования человеческих ресурсов в современно развивающихся организациях. Современный подход к управлению человеческими ресурсами предполагает взаимосвязь таких факторов как стратегическое управление персоналом, субъектов управления - лидеров, а также наличие сильной корпоративной культуры. Планирование и прогнозирование человеческих ресурсов в современных организациях делает акцент на исследовательскую деятельность, на представление будущего, на том какие навыки персонала нужны будут в будущем. Человеческие ресурсы – это главное конкурентное преимущество организации.

Планирование персонала связано с бизнес планированием, оно определяет какой персонал нужен организации для эффективной работы, помогает руководству организации продуктивнее использовать персонал и в целом повысить конкурентоспособность и эффективность всей организации. Как правило для формирования и обновления должностной инструкции необходима совместная работа специалистов отдела HR и соответствующих менеджеров подразделений. Должностная инструкция показывает выполнение каких задач, обязательство и ответственность предписывается данной должности. На практике при составлении планов по HR необходимо учитывать факторы влияющие на эти планы. Их можно сформулировать следующим образом: область деятельности организации; размер организации; особенности задач, выполняемые в должности (должностная инструкция); сезонные изменения и конкуренция; предложения на рынке рабочей силы, профиль должности; стратегия и цели организации; процент текучести кадров. Профиль должности это - основные обязанности сотрудника и критерии его успешной деятельности где указываются корпоративные компетенции, которым должен соответствовать сотрудник и функциональные обязанности.

Ключевые слова: Планирование человеческих ресурсов, Стратегия бизнеса, Анализ работ, Должностная инструкция

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В ПОСТНЕФТЯНОЙ ПЕРИОД

Нубар ИБАДОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
nubar_95@mail.ru

Аннотация

В настоящей статье рассмотрены теоретические и практические аспекты регионального развития, выделены основные этапы развития экономики страны, для того, чтобы описать современное состояние республики, определена зависимость выбора направления развития регионов от специфики экономической системы той или иной страны. Также вопросы влияния нефтяных доходов на развитие экономик, а также причины перехода Азербайджана к новой экономической модели составляют основу исследования. Но особое внимание акцентируется на проблемы, с которыми сталкиваются страна и регионы. Рассмотрены последствия однобокого развития экономики на примере кризиса: кратковременного всплеска ажиотажного спроса на луковицы тюльпанов в Голландии. Вследствие чего в статье прослеживается процесс перехода к развитию ненефтяного сектора, затем выделены основные приоритетные направления именно для регионов Азербайджанской Республики, с целью устранения возрастающей межрегиональной экономической и социальной дифференциации. В статье подводятся следующие итоги: во-первых, установлена роль государства в региональном развитии с помощью правового, бюджетного регулирования, во-вторых, наличие сырьевых ресурсов рассматривается, как главный экономический и политический фактор устойчивого развития национальной и региональной экономики. Таким образом, правовое регулирование достигается за счет документов, утвержденных президентом Азербайджанской Республики, а именно «Государственная программа социально-экономического развития регионов» и Стратегическая дорожная карта по национальной экономике и основным секторам экономики». В данных документах содержатся мероприятия, план действий относительно каждого региона, которые предстоит выполнить, но и те, которые уже выполнены.

Результатом данного исследования являются предложения для совершенствования регионального развития, на основе анализа проблем регионов, с которыми сталкивается страна в постнефтяной период.

Ключевые слова: Регион, Проблемы регионального развития, Постнефтяной Период, Региональная Экономическая Политика

ЭВОЛЮЦИЯ ДЕНЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ АЗЕРБАЙДЖАНА В ПОСТСОВЕТСКИЙ ПЕРИОД

Расул БАГИРОВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
brasul93@gmail.com

Аннотация

Целью данного исследования является изучение денежной политики центральных банков. Для практического изучения поставленной цели были выбраны центральные банки Азербайджана, стран ЕАЭС, а также США, ЕС и Японии.

Для достижения поставленной цели необходимо решить следующие задачи:

- *Провести анализ концепций денежной политики в современном мире;*
- *Изучить механизм трансмиссии денежной политики;*
- *Исследовать проблему прозрачности и независимости центральных банков при формировании и реализации денежной политики;*
- *Изучить практику денежной политики в Азербайджане и за рубежом;*
- *Изучить возможные направления развития денежной политики в Азербайджане и за рубежом.*

Объектом исследования выступают центральные банки, как особый тип финансового института.

Теоретической основой исследования служат труды таких отечественных и зарубежных ученых, посвященные вопросам денежно-кредитной политики, как М. Фридмана, И. Фишера, И. Гусейновой, Э. Исмаилова, Н. Кучуковой, К. Садвокасовой, С. Андрюшина, В. Кузнецова, С. Гаджиевой, З. Мамедова, В. Захарова, а также статистические и отчетные данные Центральных банков различных стран, международных организаций.

Поведения экономических агентов, инвестиционные процессы, новаторские решения считаются непосредственными двигателями экономического развития. Однако стабильное экономическое развитие трудно представить без среды, которая будет сформирована денежным регулированием. Основной реципиент денежной политики - банковская система, посредством которой ЦБ осуществляет свою деятельность. Настоящие тенденции, которые наблюдаются на внутреннем рынке и международных товарных и финансовых рынках, вынуждают регуляторов государств находить иные пути реализации денежной политики, провести тщательный анализ устоявшихся представлений о целях, функциях денежной политики. В дуализме целей и плюрализме инструментов состоит ответ на настоящие реалии рынков, противоречий в мировой экономике и геополитике.

Ключевые слова: Азербайджан, денежная политика, банк

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЫНКА ТРУДА АЗЕРБАЙДЖАНА И ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО РАЗВИТИЯ

Сабина АГАЕВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
sabinaaghayeva7@gmail.com

Аннотация

В данной статье анализируется развитие рынка труда в Азербайджане с начала 2010 года до начала 2017 года. Рынок труда требует регулирования по тем же причинам, что и все экономические рынки- с целью смягчить сбои и недостатки рынка, и тем самым защитить участников трудовых отношений. По этой причине одним из важных элементов эффективной занятости является разработка и внедрение механизма для поддержания динамического баланса спроса и предложения на рынке труда. Одним из основных направлений социально-экономической политики, проводимой в Азербайджанской Республике в последние годы, являлись меры, направленные на развитие рынка труда и эффективное использование рабочей силы. Анализ показывает, что рынок труда имеет ряд положительных характеристик, таких как высокая доля рабочей силы и занятости, низкий уровень безработицы среди молодежи и женщин, гибкость рынка, которые могут оказать благотворное влияние на будущие экономические перспективы. Однако на рынке труда Азербайджана также происходят некоторые нежелательные изменения, такие как увеличение доли рабочей силы с начальным образованием, переход к элементарным профессиям, высокая доля самостоятельной занятости и превышение роста стоимости рабочей силы над ростом производительности. Все это может угрожать дальнейшему экономическому развитию. Низкая доля труда с высшим образованием является следствием меньших возможностей получения высшего образования. Последующее положительное влияние увеличения доли труда с высшим образованием на экономический рост будет более значительным, если наряду с увеличением числа возможностей получения высшего образования, улучшится и его качество. Увеличение доли элементарных профессий, диспропорция между темпами роста заработной платы и производительности труда и значительная доля самозанятых, носят структурный характер, следовательно, их исправление потребует проведения структурных реформ.

Ключевые слова : Рынок труда, Трудовые отношения, Регулирование, занятость, безработица.

ПОДБОР ПЕРСОНАЛА И ИННОВАЦИИ В СТАНДАРТНЫХ МЕТОДАХ ПОДБОРА

Сабина АКПЕРБЕКОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
sabina.akbarbayova@gmail.com

Аннотация

Стратегия функционирования и развития любого предприятия (организации) не возможна без персонала. Для того чтобы обеспечить эффективное функционирование предприятия, должна быть сформирована сильная команда, способная поддерживать его высокий профессиональный авторитет. Данная статья посвящена рассмотрению процесса подбора и найма персонала с учетом использования современных технологий и нестандартных подходов. XXI-ый век подразумевает преобразования во всех сферах и отраслях и подбор кадров не является исключением. Внедрение и использование современных технологий автоматизирует процесс рекрутинга и тем самым сократит материальные издержки, и значительно сэкономит время.

Ключевые слова: Персонал, Подбор персонала, Кадровая политика, Рекрутинг инновации, Технологии, Совершенствование.

АНАЛИЗ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ И ЕГО МЕТОДИЧЕСКИЕ КРИТЕРИИ ПОЗНАНИЯ

Самира ГУСЕЙНОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
quseynova_96@mail.ru

Аннотация

В данной статье раскрыта сущность риска, перечисленные элементы риска, представлены основные причины неопределенности, рассмотрены подходы к управлению, перечислены способы и методы управления рисками. Проблема управления рисками существует всегда. Риск стал неизбежной частью нашей жизни. В современных странах особенно остро стоит проблема риска предприятий в процессе их финансово-хозяйственной деятельности. Деятельность организации всегда связана с определенным риском, т. е. потенциально существующей опасностью потери ресурсов или недополучения доходов по сравнению с запланированным уровнем или с иной альтернативой. Но предприниматели идут на риск, так как его оборотной стороной является возможность получения дополнительного дохода. И, как следствие, чем больше потенциальная прибыль (доход), тем выше риск. В современной экономической науке интенсивно развивается теория управления рисками предприятия на основе экономико-математических методов и информационных технологий. Применение теории на практике позволяет сохранить жизнедеятельность предприятий в рыночных условиях, увеличить продолжительность их жизненных циклов, повысить устойчивость к внешним воздействиям, а также улучшить результаты их финансово-хозяйственной деятельности. Управление рисками позволяет контролировать развитие ситуации и благодаря принятию тех или иных мер максимизировать положительные и минимизировать отрицательные последствия рисков событий.

Риск в экономике можно определять как недостаток информации о возможном достижении одной или нескольких целей. Поскольку неопределенность результатов экономической деятельности обусловлена объективными факторами Основная задача всех систем управления рисками в любой области заключается в наиболее эффективном использовании достижений науки и имеющихся ограниченных средств, чтобы сделать результаты деятельности максимально предсказуемыми (то есть сократить насколько возможно неопределенность в отношении данных результа-тов). Анализируя структуру риска, можно обозначить основные способы его изменения (т. е. управления) за счет воздействия на отдельные элементы риска. Устранение хотя бы одного основного элемента влечет исчезновение риска. Уменьшая вероятность перехода между элементами или тяжесть последствий, можно риск уменьшить. Многообразие рисков и способов управления требует систематизации, что и пытаются сделать в рамках управления рисками.

Ключевые слова: Риск, Доход, Методы управления

ПРИМЕНЕНИЕ СЕНСОРНОГО МАРКЕТИНГА НА РЫНКЕ УСЛУГ ОБЩЕСТВЕННОГО ПИТАНИЯ

Санубар ГОДЖАЕВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
sanubar.gojayeva@gmail.com

Аннотация

В настоящее время компаниям не так просто построить сильную конкурентную позицию и добиться успеха на рынке. Одним из наиболее эффективных способов является продвижение продаж через чувства. Таким образом, когда весь маркетинговый мир говорит об опыте работы с клиентами и фокусируется на создании эмоциональной взаимосвязи между брендами и клиентами, сенсорный маркетинг является эффективным способом обеспечения лояльности как текущих, так и новых клиентов, а также предоставляет клиентам уникальные покупки. Это также важно для успешного брендинга, позитивного восприятия потребителя и повышения ценности бренда для клиентов. Использование нескольких сенсорных ощущений обеспечивает лучшую связь с потребителями в мире, который полон традиционных, визуальных и аудиореклам и маркетинговых кампаний.

В сенсорном маркетинге ожидание является движущей силой успеха. Первый взгляд на продукт предполагает ожидания формы, материала и запаха. Если эти ожидания не оправдываются, это означает, что ожидания не реагируют на сенсорное восприятие, и это удивительное несоответствие удивляет потребителя. Это затем влияет на опыт работы с продуктом. Если опыт продукта превышает ожидания, потребители часто оценивают его как положительный. Если взаимодействие неадекватно, опыт часто считается отрицательным. Это сенсорное несоответствие также влияет на рейтинг бренда. Восприятие бренда потребителями основано на упомянутых взаимодействиях с брендом.

Ключевые слова: Сенсор, Маркетинг, Рынок, Продукт, Бренд

УЧЁТ И АУДИТ ВНЕШНЕТОРГОВЫХ ОПЕРАЦИЙ И УСЛОВИЯ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Сияб СУЛТАНОВ

Азербайджанский Экономический Университет
siyab.sultanov@mail.ru

Аннотация

С участием международных организаций, индустриальных и постиндустриальных государств Азербайджаном осуществляется разработка, внедрение и реализация всеобъемлющей программы стратегии экономической политики, осуществляется реструктуризация экономики и приватизация. Сверяются будущие отношения с интеграционными структурами мирового хозяйства. Готовится вступление во Всемирную Торговую Организацию (ВТО) и расширение торгово-экономических отношений со всеми странами мира. В целом создается среда в экономике страны, способствующая привлекать зарубежные инвестиции в различных их формах. Все это позволило обеспечить относительно макроэкономическую стабилизацию, и в настоящее время продолжают создаваться необходимые условия для углубления экономических реформ с участием зарубежных партнеров.

Внешнеэкономическая программная концепция и инвестиционные предложения иностранным компаниям, а также хозяйственное взаимодействие Азербайджана с мировой экономикой, выступили катализаторами рыночных преобразований, дав ощутимый импульс развитию инструментов и механизмов, которые были слабы или вообще отсутствовали (например, биржевая торговля, фондовый и валютный рынки), а также способствовали экономике к функционированию в условиях изменяющейся конъюнктуры на основе прямых и обратных связей между спросом и предложением.

Активное развитие внешнеэкономической деятельности в Азербайджане позволило многим предприятиям различных форм собственности стать участниками мировой торговли. Всеобщая глобализация и расширение торговых границ привлекают все большее количество участников внешнеэкономической деятельности (далее ВЭД) к ведению торговых операций с зарубежными партнерами. При этом многие собственники, руководители и бухгалтеры организаций не всегда понимают, что для успешного ведения внешнеэкономической деятельности необходимо обладать специальными знаниями и навыками не только в области гражданского, налогового и таможенного права Азербайджанской Республики, но знать и грамотно применять международные нормы и обычаи делового оборота, учета и отчетности, которые становятся неотъемлемой частью отечественной экономической системы.

Ключевые Слова: Учет внешнеторговой деятельности, Учет импортных операций

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯ АЗЕРБАЙДЖАНА

Тамерлан МАМЕДОВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
tamerlan.memmedov.1994@mail.ru

Аннотация

Стратегическое планирование - это организационная управленческая деятельность, которая используется для определения приоритетов, фокусирования энергии и ресурсов, укрепления операций, обеспечения того, чтобы сотрудники и другие заинтересованные стороны работали над достижением общих целей, устанавливали согласование предполагаемых результатов, оценивали и корректировали направление организации в ответ на меняющуюся среду. В эффективном стратегическом планировании говорится не только о том, куда идет организация, но и о действиях, необходимых для достижения прогресса в будущем.

Стратегическое планирование является относительно молодой дисциплиной, которая развивалась благодаря многочисленным вкладам в различных областях социальных наук. События последних нескольких десятилетий свидетельствуют об эволюции и зрелости дисциплины, поскольку теперь она обладает большими возможностями для анализа, а также большим количеством теорий, проанализированных тем и методологий для этого. Стратегическое управление рассматривается как фундаментальная проблема, объясняющая успех или неудачу фирм (Rumelt et al., 1994). Это влечет за собой выяснение, почему некоторые фирмы успешны, а другие нет; другими словами, выявление факторов успеха.

В стратегическом планировании существует много терминологий, и они часто используются неправильно. Однако есть два термина, которые относительно просты для понимания и очень уместны для деятельности стратегического планирования:

ЦЕЛЬ - То, чего необходимо достичь.

СТРАТЕГИЯ - базовая методология, которая будет использоваться для достижения цели.

Существуют разные способы планирования в зависимости от цели (целей) планирования, жизненного цикла или этапа развития организации, культуры людей в организации, типов проблем, с которыми сталкивается организация в настоящее время, и скорости изменения внешней среды организации.

Целью исследования является научное обоснование инструментов стратегического планирования используемые на производственных предприятиях в условиях нестабильной внешней окружающей среды.

Ключевые слова: Стратегическое планирование, Стратегическое управление, Цель.

ОСОБЕННОСТИ ВЕНЧУРНОГО ИННОВАЦИОННОГО БИЗНЕСА

Тахмина Гусейнова

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
h.tehmine@gmail.com

Аннотация

Венчурный бизнес – это новый, динамично развивающееся направление в экономике. Объективные требования перехода к экономическому росту, все более ощущаемые в настоящее время в нашей стране, невозможно осуществить без перехода к новым, прогрессивным видам и формам технического прогресса. В ускорении этого процесса немалую роль должен сыграть венчурный бизнес. Американская и европейская, а также частично азиатская экономики в немалой степени обязаны своим ростом в конце XX века именно расцвету венчурного бизнеса. Ряд шагов, предпринятых сообществом венчурной индустрии и государственными структурами различных уровней, способствует развитию малого и среднего бизнеса в инновационной сфере (в частности high - tech), которая в свою очередь, может придать импульс развитию экономики в целом.

В нашей стране сформировался предпринимательский климат, благоприятный для венчурного инвестирования, но инновационные процессы в Азербайджане требуют всесторонней поддержки, так как главной особенностью современного этапа развития науки, экономики, производства является инновационная направленность. Решение проблем развития венчурных предприятий следует рассматривать в неразрывной связи с решением широкого круга проблем становления всего инновационного бизнеса в Азербайджане. Деятельность венчурных предприятий в решающей степени зависит от правильности выбора стратегии и качества управления инновационной деятельностью, гибкости производственных систем, маневренности в использовании ресурсов, делегирования ряда функций администрации, развития инициативы и внутреннего предпринимательства, формирования инновационной культуры.

Для венчурных фирм важнейшим стимулом к инновационной деятельности является получение прибыли, а необходимым условием - наличие сильного механизма правовой защиты. В силу этого актуальным является исследование функциональных возможностей венчурного бизнеса и особенностей его финансирования, которое дает возможность определить уровень развития технико-экономических процессов в стране.

Ключевые слова: Венчурный Бизнес, Венчурные Инвестиции, Венчурные Предприятия, Венчурные Фонды, Венчурное Финансирование, Инновационная Деятельность

БАНКОВСКИЕ УСЛУГИ И ИХ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ

Турал ГАДЖИЕВ

Азербайджанский Экономический Университет
tural.r.gajiev@gmail.com

Аннотация

В последнее время мировая экономика потерпела существенные преобразования, вызвавшие собой значительные изменения и в банковской области. Ключевая стадия функционирования любой организации, действующий в условиях рынка является эффективное приспособление к меняющейся среде. Целью стратегии банка является рост области сбыта собственных услуг, повышение прибыли, привлечение клиентуры. Сущность и задачи рынка банковских услуг значительно изменились за последнее время, причиной этому послужило, сильно растущая конкуренция на финансовых рынках, также изменяющиеся взаимоотношения банка и клиента. Проблема о которой идет речь, пока изучена мало, поэтому требует более детального анализа. В настоящее время банки предоставляют целый ряд услуг. Выделим такие банковские услуги как: кредитные и депозитные, которые формируют основу банковского обслуживания, также сюда отнесем и инновационные продукты, отвечающие потребностям клиентов.

Заметим, что важной задачей прогресса нынешней рыночной экономики, безусловно, является положение конкурентоспособности рынка банковских услуг. Конкуренция является значительной причиной прогресса рыночных взаимоотношений. Почему? Так как от конкурентоспособности банковской системы любой страны, сказывается на стабильности национальной экономики.

Стремительные изменения в условиях современной жизни приводят к росту требований, которые клиенты предъявляют банкам, например, такие как удобство сотрудничества с банком, своевременный доступ к банковским услугам. Для того чтобы удовлетворить потребность клиентов, банкам необходимо реализовывать новейшие виды банковского обслуживания.

Ключевые слова: Банковские услуги, Банковские продукты, Рынок банковских услуг, Электронные банковские услуги

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Фаиг МАНАШИРОВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
m.faig1996@gmail.com

Аннотация

На современном этапе становления экономики, банковская система имеет огромное значение для стабильности национальной экономики и ее развития. Банковский сектор играет такую роль в развитии национальной экономике благодаря осуществлению денежно-кредитной политики. В рыночной экономике денежно-кредитная политика превращается в ключевой элемент, который приводит к развитию национальной экономики. Банковский сектор, в свою очередь, является основным центром по поддержанию кредитных отношений и именно поэтому он играет важную роль для развития национальной экономики. Можно сказать, что банковская сектор — это связывающее звено в финансовой системе страны, так называемые кровеносные сосуды для национальной экономики.

Банки имеют специфическое назначение, выполняют определенные функции. Будучи предприятиями, регулирующими денежно-кредитные отношения, выполняющими многообразные банковские и иные операции, банки подчиняются экономическим законам, общим и специальным законодательным нормам. Банки способны адаптироваться к окружающей среде. Реагируя на изменяющиеся потребности рынка, приспосабливаясь к современной жизни, учитывая новые явления в экономике, политике, политическом устройстве общества, банковское дело дает анализ технологии, которую следует применять в конкретных экономических ситуациях, на стадиях кризиса или подъема, в стабильной или неустойчивой обстановке. Если банковский сектор — это связывающее звено в финансовой системе страны, то коммерческие банки являются основным элементом этого звена. Коммерческие банки в классическом понимании-это учреждения, которые принимают вклады (депозиты) и выдают кредиты под определенный процент, тем самым получают прибыль. Однако нужно отметить, что в настоящее время коммерческие банки не ограничиваются вышеуказанным классическим пониманием, то есть в современности коммерческие банки-это многофункциональные учреждения, которые функционируют в различных секторах национальной экономики. Банки также являются так называемыми проводниками денежно-кредитной политики страны, учреждениями в которых перераспределяются денежные средства, способствуя развитию и расширению национальной экономики.

Ключевые слова: Банковский Сектор, Коммерческие Банки, Кредиты, Девальвация, Исламский Банкинг

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДОХОДАМИ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ.

Фидан ГЮЛЮШЕВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
fidash_kin@mail.ru

Аннотация

В современных условиях обеспечение устойчивости бюджетной системы Азербайджанской Республики во многом зависит от стабильности доходной базы бюджетов. В статье рассматриваются пути укрепления их доходов на основе совершенствования управления налоговыми и неналоговыми поступлениями.

В рамках оценки управления доходами бюджетов отмечается ряд проблем: неэффективность отдельных льгот по налогам и сборам; сдержанное влияние неналоговых доходов на формирование бюджетов в связи с несовершенством их администрирования; множественность обязательных платежей, увеличивающих фискальную нагрузку и не поступающих в бюджеты; низкое качество прогнозирования бюджетных доходов.

Анализируются теоретические подходы и формулируются практические рекомендации по вопросам применения налоговых преференций и определения налоговых расходов, совершенствования механизма мобилизации отдельных видов неналоговых доходов, прогнозирования доходов бюджетов. Обобщается опыт органов государственной власти субъектов Азербайджанской Республики в части методического сопровождения оценки эффективности налоговых льгот и определяются перспективы его применения на федеральном уровне. Рассмотрены подходы к оценке результативности налоговых преференций, обозначены инструменты противодействия неэффективным налоговым льготам, названы меры по совершенствованию администрирования неналоговых доходов, а также обоснована необходимость инвентаризации и кодификации неналоговых платежей и сборов. Сформулированы предложения по изменению нормативной правовой базы в части определения налоговых льгот как предмета мониторинга и оценки, закрепления понятия налоговых расходов, расширения состава неналоговых доходов бюджетов за счет включения отдельных видов платежей, формулировки требований к реализации права органов государственной власти на установление обязательных платежей и сборов, определения инструментов и процедур прогнозирования доходов главными администраторами доходов бюджета. Подчеркивается важность поиска в сфере управления бюджетными доходами новых направлений и инструментов, обеспечивающих мобилизацию внутренних финансовых резервов и способствующих стабильности бюджетных фондов.

Ключевые слова: Доходы Бюджета, Государственный бюджета

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЛИКВИДНОСТИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Фуад ИСАЕВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
Fisayev007@gmail.com

Аннотация

Банковская система страны является неотъемлемой частью всей экономики, а также основополагающим фактором в поддержании и развитии экономических отношения как внутри, так и за пределами государства. Функционирование банковской системы обеспечивает Центральный Банк страны, наряду с коммерческими банками. Коммерческие банки являются финансовыми посредниками и проводниками ликвидности на финансовых рынках. Благодаря объемам выданных кредитов обеспечивается финансирование всех отраслей экономики, что способствует ее развитию. Однако финансовые кризисы последних лет оказали негативное влияние на состояние банковского сектора страны, привело в девальвации национальной валюты и снижению объемов финансирования в экономике.

Уменьшение уровня размещенных депозитов (основного источника финансирования банковской деятельности) негативно сказалось на объемах выданных кредитов, тем самым послужило основным фактором в снижении процентных доходов. Для преодоления проблем с ликвидностью применяется широкий спектр инструментов, разработанных Центральным Банком страны, а также методы используемые другими коммерческими банками в мировой экономике. Центральный Банк применяет методы управления процентной ставкой, политику минимальных резервных требований, операции РЕПО и Свопы на открытом рынке. Коммерческие банки, в свою очередь, также разрабатывают меры для увеличения методов финансирования и повышения ликвидности. Основой для данных мер являются методы, разработанные Базельским Коммитетом по Банковскому Надзору и законы Европейского центрального банка.

Применение новейших разработок в сфере финансовых услуг, получившим название ФинТех, позволяет коммерческим банкам расширять спектр предоставляемых услуг, а также увеличить количество и качество источников финансирования.

Ключевые слова: Банковская система, Коммерческие банки, Ликвидность, девальвация, РЕПО, Свопы, ФинТех

СТАНДАРТЫ БАЗЕЛЬСКОГО КОМИТЕТА ПО БАНКОВСКОМУ НАДЗОРУ: СТЕПЕНЬ РЕАЛИЗАЦИИ В АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ

Шахла СОЛТАНОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
shahla_91@mail.ru

Аннотация

В статье рассматриваются актуальные вопросы правового регулирования и практики внутреннего аудита в коммерческих банках Азербайджанской Республики. Глобализация финансовых рынков ставит новые задачи в сфере взаимодействия надзорных органов и обмена информацией на международном уровне, решать которые необходимо на основе взаимного доверия и понимания с учетом конфиденциальности. В этой связи в области банковского надзора, как и в других сферах финансового рынка, требуется внедрить ряд международных стандартов. Автор обращается к международной практике: говорит о международных стандартах внутреннего аудита и рекомендациях Базельского Комитета по банковскому надзору, в том числе о степени их реализации в отечественных коммерческих банках. В мировой практике обширно пользуются вышеперечисленными стандартами и более глубокое их внедрение в методическую основу и практику деятельности Азербайджанских банков может привести положительные результаты, как конкурентоспособность внутреннего аудита отечественных банков с зарубежными кредитными организациями. В настоящее время проблема создания эффективно функционирующего внутреннего контроля в коммерческом банке, несмотря на всю ее актуальность и значимость, не только далека от окончательного решения, но и остаётся пока ещё недостаточно осмысленной как в научном отношении, так и в плане практической реализации. В развитых странах банковская система формировалась десятилетиями, и только после серии банковских крахов началось создание системы регулирования и контроля, которая постоянно совершенствуется. У коммерческих банков Азербайджана в настоящее время есть уникальный шанс, воспользовавшись международным опытом и разработками в области надзора и контроля, не повторить ошибок западных банковских систем.

Ключевые слова: Внутренний аудит, Стандарты аудита, Базельский комитет

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ В ТОРГОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Эльвин ГАДЖИЕВ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
elvinhajiev@gmail.com

Аннотация

В статье рассматривается разработка мероприятий по совершенствованию системы управления в торговой организации, изучение теоретических и методологических основ формирования и развития системы управления персоналом, общая характеристика исследуемой организации и изучение действующей системы управления персоналом, анализ текучести кадров, анализ уровня удовлетворенности персонала условиями труда на предприятии, организация найма, учета и развития персонала в торговом предприятии. Частая смена кадров является одной из главных проблем компании. Частая смена сотрудников приводит к понижению качества труда и производимых товаров или оказываемых услуг. Новому сотруднику всегда нужно время для «акклиматизации» ему нужно объяснить правила поведения в коллективе, вводить в курс дел. Если вовремя зафиксировать эту ситуацию можно избежать потери ценных кадров. Рассмотрение причин текучести сотрудников даёт возможность понять главные проблемы по причине которых работники уходят из компании. Процесс управления сотрудниками начинается с найма работников. В качестве источников по найму персонала также могут быть рассмотрены следующие: средние школы, техникумы, ПТУ, ВУЗ-ы в виде практик, стажировок, направлений, клиенты и поставщики организации, внешний кадровый резерв компаний, также компания может принять участие в ярмарке вакансий, провести день открытых дверей организации с тем чтобы ознакомить потенциальных сотрудников с компанией, внешняя реклама. Очень важную роль имеет мотивация работника. Она заставляет персонал работать усерднее, с желанием.

Ключевые слова: Персонал, Анализ, Организация

НОВАЯ ВАЛЮТНАЯ СИСТЕМА

Эльвин ГУРБАТЛИ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
elvinqurbatli@mail.ru

Аннотация

В данной статье говорится о необходимости проведения реформ в валютной системе, так как современные условия и кризисы дают понять, что Кингстонская валютная система не справляется с нынешними проблемами. Новая валютная система помогла бы справиться с кризисами и предоставила бы возможность регулировать валютные курсы с помощью мировой валютной единицы, к тому же новая валютная система предотвратила бы последующие кризисы, так как новые кризисы, в той или иной степени, происходили бы по причине стран, пытающихся стать в один ряд с передовыми странами. Будет вестись борьба со странами чья валюта является резервной, тем самым это борьба повлечет за собой кризисы. Основной задачей новой валютной системы будет предотвращение этой борьбы с помощью предоставления валютам этих стран звания резервной валюты, то есть на мировой арене появятся новые резервные валюты, а также мировая валютная единица. Неизбежной будет интервенция наиболее крупных центральных банков для обеспечения стабильной волатильности по отношению к новой мировой искусственно созданной валюте. Также увеличится ответственность МВФ и других международных валютных, финансовых организаций, для обеспечения проведения новой валютной политики. Валютная политика будет направлена на удержания обменного курса между валютами в пределах диапазона $\pm 2,5\%$. Если данный диапазон будет нарушен, то крупные центральные банки передовых стран будут вынуждены провести интервенцию по отношению к проблемному центральному банку, то есть помочь как материально, так и советами по проведению определенных реформ.

Ключевые Слова: Валюта, Международная, Валютная Система

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ НА РЫНКЕ КАПИТАЛА

Юсиф СУЛЕЙМАНОВ

Азербайджанский Экономический Университет
Yusif_suleymanov_96@mail.ru

Аннотация

В современных критериях увеличение продуктивности бизнеса нереально только лишь в рамках своих ресурсов компаний. С целью расширения их валютных перспектив следует вовлечение добавочных ресурсов для роста инвестиций в свой бизнес. Следовательно, формулировка и применение более разумного способа привлечения экономических ресурсов – один из главных многофункциональных течений корпоративных финансов. Высокая динамика этого процесса, его масштабность, характер и роль в экономике, сопутствующие этому явлению дисбалансы и противоречия, положительные и негативные последствия внешнего финансирования как на уровне заёмщиков, так и национальной экономики в целом. Его результатом может стать выявление особенностей и эффектов выхода национальных компаний и банков на мировой рынок капитала. В более широком плане обоснованием актуальности темы выступает необходимость изучения новейших явлений и тенденций в процессе интеграции Азербайджана в глобальную финансовую систему. Обстоятельством, усиливающим значение темы для понимания современных процессов, которые происходят во внешнеэкономической сфере Азербайджана, является возвращение национальных компаний на поднимающийся после глобального кризиса мировой рынок капитала. Обеспечение восстановительного роста отечественной экономики, и реализация стратегической цели по её модернизации требуют широкого финансирования, в том числе по каналам частных внешних заимствований. В этой связи представляется важным изучение опыта отечественных компаний и банков, накопленного в процессе зарубежного фондирования в предкризисный период. Этот опыт содержит предупреждение о необходимости учёта всех рисков, возникающих при использовании различных инструментов долгового финансирования. Цена неучтённых рисков и проигнорированных угроз, сопутствовавших накоплению внешней частной задолженности, - дорогостоящие меры в пакете антикризисных мероприятий правительства Азербайджана, который был профинансирован за счет госбюджета и Резервного фонда.

Ключевые слова: Финансовые рынки, Финансовые активы, Финансовые риски

РАЗВИТИЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ МЕЖДУ АЗЕРБАЙДЖАНОМ И МЕЖДУНАРОДНЫМ ВАЛЮТНЫМ ФОНДОМ

Яшар МЕЛИК-ЕГАНЛЫ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет
yashar900@mail.ru

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы современного состояния МВФ, его роли и значение в мировой валютно-финансовой системе, а также период вступления Азербайджанской Республики в ряды стран-членов Международного Валютного Фонда. Во вступлении Азербайджана в эту международную организацию, особо выделяется роль общенационального лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева, который благодаря своему глубокому и всесороннему разуму смог вывести Азербайджанскую Республику из кризисной ситуации и именно на тот период пришлось вступление Азербайджанской Республики во многие глобальные международные организации. Наряду с этим, анализируется деятельность Международного Валютного Фонда в реализации экономических реформ и их влияние на социально-экономическое развитие страны. Далее охарактеризовано место Азербайджанской Республики в международной системе Международного Валютного Фонда, с учётом присущей Азербайджанской Республике величины квоты и правом голоса. В статье рассматриваются механизмы кредитования Азербайджанской Республики со стороны Фонда с дня выдачи первого финансового кредита до сегодняшнего времени. Наименование документа подписанного между Международным Валютным Фондом и Азербайджанской Республикой. Согласно программе, предложенной Азербайджанской Республике, по стабилизации экономического благосостояния в стране, также перечислены предстоящие цели государства при принятии этой программы финансирования и ограничения со стороны Фонда для выполнения этой программы. Были рассмотрены вопросы, по прогнозируемым финансовым платежам Азербайджанской Республике со стороны Международного Валютного Фонда с 2019 по 2023 года. Для анализа состояния экономического сотрудничества между МВФ и АР приводятся данные с официальных источников, а также в конце статьи даются конкретные предложения для совершенствования экономического развития партнёрских отношений между Международным Валютным Фондом и Азербайджанской Республикой.

Ключевые слова: Финансы, Кредит, МВФ, Азербайджан.

BREXIT: A FUTURE OF EU ECONOMY WITHOUT THE UK

Abdulaziz AL-ROOMI

**Azerbaijan State Economic University
Kankam1982@yahoo.com**

Abstract

On June 23rd 2016, a vote was held to choose whether or not the UK should leave or stay as a piece of the EU, otherwise called Brexit. The four countries of the UK (England, Wales, Scotland and Northern Ireland) took an interest in the choice with leave winning by 51.9% to 48.1%, with very nearly 30 million individuals casting a ballot To comprehend the purposes behind the choice and why the UK casted a ballot to leave the EU, a short history of the connection between the UK with the EU is examined. The motivations to vote in favor of and against Brexit as additionally investigated, alongside its worldwide results. In 2011, David Cameron became the first UK prime minister to veto a EU treaty. This was done to protect London's financial sector and stop a levy on banks. In 2013, he made a speech where he outlined the challenges faced by EU and committed to renegotiate UK's membership with the EU. At the same time, a lot of support began among British people for the UK Independence Party (UKIP), which held a hard stance with the EU. Brexit was supposed to take place on March 29, 2019, concluding the UKs exit from the EU, although the deadline has now been extended to October 31, 2019.

Keywords: Brexit, UK, EU economy

THE IMPACT OF THE 2008-2009 FINANCIAL CRISIS ON AZERBAIJAN ECONOMY

Anar ASLANOV

Azerbaijan State Economic University
anaraslanov1995@gmail.com

Abstract

The purpose of this study is to interpret, analyze the evaluate, or related with problemThe impact of the 2008-2009 financial crisis on Azerbaijan economy. In this article are investigated the reasons of the 2008-2009 financial crisis, how it affected on Azerbaijan economy. The study of the 2008-2009 financial crisis in the world financial market has acquired a particular actualityfrom the scientific and practical point of view.The relevance of the article research is conditioned by the necessity further development of the theory of global financial crises, taking into account new processes taking place on Azerbaijan economy. Analysis of the features of the impact of the current global financial crisis on the economy of individual countries is an actual task, since in domestic and foreign science to date, not enough work, directly related to the impact of the global financial crisis on the economy individual countries, in particular on Azerbaijan. The practical value of the study is that the obtained The results can be used by: public institutions and organizations that study and assess the impact of global economic processes on the national economies of countries for developing systems of early warning of global financial shocks and anti-crisis measures taking into account the specifics of national economies.The main provisions and recommendations of the article can be applied by the legislative and executive power of the Republic of Azerbaijan in the process of improvement economic model of the country in order to increase its resistance to new crisis shocks.

Keywords: Global financial crisis, Oil prices, Azerbaijan economy, GDP of Azerbaijan

DEVELOPMENT OF MARKETING STRATEGY IN THE SPHERE OF TOURISM IN THE CASE OF STATE HISTORICAL-ARCHITECTURAL RESERVE “ICHERISHEHER”

Anastasiya ZHINZHIKOVA

Azerbaijan State University of Economics
anasteisha_jva@mail.ru

Abstract

As you know, effective marketing starts with a considered, well-informed marketing strategy. A good marketing strategy helps you define your vision, mission and business goals, and outlines the steps you need to take to achieve these goals. Development of marketing strategy is very important for both public and private enterprises. Mainly because marketing is a unique tool that allows an enterprise or institution to flourish in the future, learning from the mistakes of the past. Taking into account the statistics and numerous data of past years, you can create a successful development strategy in the future. In this paper, I will show you on the example of Icherisheher how using different methods of collecting and analyzing data can help you to develop a marketing strategy. Taking into consideration that I am writing about development of marketing strategy in the sphere of tourism, this paper will present only tourist data and statistics.

State Historical and Architectural Reserve "Icherisheher" is one of the most important historical places and tourist destinations in our country. From 04.24.2016, the Department of the State Historical-Architectural Reserve "Icherisheher" under the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan acquired the status of a legal entity under public law.

Keywords: Marketing strategy, tourism, State Historical-Architectural Reserve “Icherisheher”

**STRESS TESTS OF CENTRAL COUNTERPARTIES IN CASE OF
SEPARATED DEFAULT FUNDS
DESIGNING THE DEFAULT FUND AND QUANTIFYING THE SIZE OF
IT**

Andrea PREPUK

**Corvinus University of Budapest
prepuk.andreaa@gmail.com**

Kira MURATOV-SZABÓ

**Corvinus University of Budapest
muratov.kira@gmail.com**

Abstract

The role of central counterparties (CCP) has gradually become more and more important, since the 2008 crisis pointed out the weakness of the current financial system. CCPs provide guarantee undertaking, which means they take over the counterparty risk during the trading on the different exchanges and guarantee the settlement of the transactions. To fulfil its role, a CCP needs to maintain financial resources that can absorb losses in case of the default of a clearing member. A default waterfall system is operated by the CCPs, one of which element is the default fund contribution by the clearing members. Our paper focuses on the default fund design a CCP operates and the stress test applied to quantify the size of it. The results confirm that during the calculation of the default fund on separated markets, we cannot rely only on historical data. It is obvious, that ignoring the outlier results – these are the extreme but plausible scenarios – and building the default fund only on historical data may be misleading and the system could experience some unexpected but spectacular losses. Therefore, the calculation must take hypothetical scenarios into consideration as well to be prepared for unexpected losses.

Keywords: Central counterparty, Default fund, EMIR, GBM, Stress test

IMPORTANCE OF NATIONAL CULTURE WHILE BRANDING ANY PRODUCTS IN NEPAL

Angana MALLA

University of West of England
angana.malla@gmail.com

Abstract

The business organizations have to consider a number of factors for ensuring successful branding. Out of the various factors, culture is one of the significant factors that ensure successful branding by the business organizations. While branding any product, issues in terms of cultures are encountered that makes branding of any product in Nepal. The culture of Nepal is fairly distinctive and is lagging from the rest of the western countries. Thus, keeping into account the Nepalese culture, it becomes difficult for the business organization to brand any product in the country. Cultural branding is an issue because in spite of falling under the same culture the individual preferences of brands might differ. Thus, taking into account the individual belief, intellect, attitude for viewing a specific brand might differ thereby, offending one or the other in the vast population. Increased secular belief, closed mind-set, minimized brand recognition are potential challenges that business organizations face while branding any product in Nepal. In addition to, understanding the native Nepalese culture is an issue for the brands, as it differs largely from the existing cultures of the rest of the world.

Keywords: Branding, Culture, Nepal, Challenges, Recognition.

ANALYSIS OF CURRENT SITUATION OF AZERBAIJAN'S FOREIGN TRADE

Arif FEYZIYEV

Azerbaijan State University of Economics
ariffeyzi2014@gmail.com

Abstract

This paper offers the structure of Azerbaijan's trade in terms of its growth, product composition, and relative importance of trading partners has changed in an important way since 2014 as a response to improved policy environment and investment climate in general and trade policies in particular. That is why I want to touch some specific factors, which are mainly to related analysis of current situation of Azerbaijan's foreign trade, and we can understand that how the process is going and how we can improve and develop these procedure. This paper provides us Azerbaijan's current situation of foreign trade, and specifies reforms.

Specifically, this paper analyzes briefly current situation, and main reforms: "Azerbaijan – 2020: Outlook for the future", "WTO accession process", "Law of the Azerbaijan republic on anti-dumping, countervailing and safeguard measures", "Strategic road maps", "Trade representatives", and also mainly "Export promotion", "Simplification of import-export procedures".

As we know, Azerbaijan continues to shape an optimal structure of the country's economy, reducing its dependence on the oil sector. According to the country's long-term development strategy, one of the priorities of economic policy is the diversification of export, including increase of non-oil products export. In this reason, we must focus on non-oil sectors, which sector will bring more productive and mainly comparative, sustainable development to Azerbaijan's economy.

Keywords: Azerbaijan's foreign trade, Import and export products, Non-oil sectors, Trade representatives

CORPORATE VALUATION IN PACKAGED FOODS COMPANY; EVIDENCE CONAGRA BRANDS, INC

Aygun ALAKBAROVA

**University of Siena
aygun.alakbarova@student.unisi.it**

Nunzia CORRADO

**University of Siena
nunzia.corrado@student.unisi.it**

Abstract

When the concept of appraisal is examined in terms of various disciplines, the importance of valuation both in terms of legislation and in terms of different disciplines emerges. The appraisal affects many areas and the valuation will be more reliable if the valuation process is taken into consideration while conducting a company valuation study. The valuation of the company affects the accounting, finance and law fields in different ways. The existence of the subjective aspect of value leads the estimation activity to an estimate and a subjective conclusion, which makes the valuation the analytical problem of different disciplines. Valuation is a process that must be solved by combining objective analyzes and subjective results. Firm Valuation Approaches are increasingly involved in new studies in financial science. Even though there are different classifications, it is possible to reduce the firm valuation approaches to four; Active Based Approach (Cost Approach), Reduced Cash Flow Approach (Income Approach), Relative Approaches (Market Approaches) and Other Approaches. Numerous methods are used for valuation. Whichever method is used, it is important to determine the closest operating value. In this study, the value of an enterprise for a business is given by Congra Brands, Inc. has been tried to be valued for the company by using its five year financial statements.

Keywords: Corporate valuation, Food company, Business.

REGULATORY RESPONSES TO THE SUBPRIME CRISIS (2007-08)

Aykhan RASULOV

Azerbaijan State University Of Economics
raayxan14403@sabah.edu.az

Abstract

In what manner would it be a good idea for us to realize the national government's reaction to the financial crisis? The administration's group, largely staffed by venture financiers, pushed the cutoff points of its statutory specialist to approve an unprepared arrangement of arrangements intended to lighten that emergency. It at that point chose to look for extensive acting that, as it turned out, made ready for more arrangements. The outcome has not been especially simple, yet it has fastened value-based practice to firm law. To be honest, we feel that control by arrangement gives a sorting out rule, yet a free one, to the administration's reaction to the subprime crisis. In this paper, we offer a first take a glance at the historical backdrop of the financial crisis from the fall of Bear Stearns up to, and including, the underlying usage of the Economic Emergency Stability Act of 2008. We examine top to bottom each arrangement the legislature finished up, legitimized those arrangements inside the requirements of the law, utilizing its power to some of the time extend however never genuinely infringe upon that law. We think about what the administration's reaction so far methods for value-based and managerial law grant, just as a portion of the more extensive consequences of crisis administration by an arrangement.

Keywords: Financial crisis; Subprime; Government; Respon

POVERTY AND GLOBAL INITIATIVES TO ALLEVIATE IT

Ayten JAFAROVA

Azerbaijan State University of Economics

dzaffarova@gmail.com

Abstract

In global world,poverty is one of main problems which is actually affects all world population.Because of global character of this problem,all countries and people must to try to eliminate it.So,main question is how we can get rid of poverty ?It is not easy to answer this question,because eradication of poverty is not simple action because of it's multidimensional content.That's why alleviation of poverty also requires multidimensional activity.These activities also related with the causes and effects of poverty,for eradicate poverty in large scales we must know root of the problem. So,first part of my paper is related to general information about poverty and reasons which form it and consequences of poverty.In different regions,countries of world,also in our Republic,poverty related-issues are also various.We should learn that what are the reasons of these differences.That's why these matters have been examined widely in next part,Bbecause of differences in poverty-created causes,effects in different countries,they must choose the specific ways for solve these problems.But generally,for eradicate poverty,countries must work together and choose the best ways as members of the international organisations.In our country,the main ,measures which are taken for eradication of poverty are the activities which are performed in the based on the state programs,laws,rules and strategies against poverty.So,all these initiatives by international organizations and countries are main sources of poverty elimination measures.Therefore,the main objective of this paper is to define these initiatives.

Keywords : Multidimensional, Poverty alleviation, Measures, Initiative

THE CONCEPTS OF THE EDUCATIONAL SYSTEM, EDUCATIONAL PROCESS AND EDUCATIONAL ORGANIZATION IN AZERBAIJAN REPUBLIC

Ayten MEKHRALIYEVA

Azerbaijan State University of Economics
aytenmekhraliyeva18@mail.ru

Abstract

Definition of education economics. Educational service: what is the service, the form and content of educational services. Features of the educational service as a commodity: educational service as a private and public benefit, external effects of the educational service, information asymmetry. New trends in the interaction of education and the economy are highlighted; the role of education in the development of an innovative society is analyzed. The results can be used in the management of education, management of training and educational work, improvement of the educational process in order to solve the problems of modernization. The development of society, characterized by the innovative nature of changes, the increasing uncertainty of living conditions, determines the transformation of the education system as an environment for the formation of strategically significant landmarks. It is education under conditions of increasing uncertainty that can play the role of a factor predetermining the social development attractor, seeking to determine what knowledge and skills participants of social interactions will need tomorrow in order to develop their "germs" in the present. And the most important component of the modernization of education, anticipating the trends of the future development of society, is the strengthening of the importance of the humanitarian component of higher professional education. During its formation in the new time, higher professional education, inspired by the principles of scientific knowledge of the world, saw the main task in shaping rational thinking, scientifically based approaches to solving practical problems and, admittedly, achieved impressive success.

Keywords: Education, Educational system, Institutions, Primary School.

THEORETICAL CONCEPT ASPECTS OF A CRYPTO-CURRENCY AND BITCOIN

Azad QARAYEV

Azerbaijan State Economic University
azad.qarayev@saatstore.az

Abstract

The main focus of the work is on assessing the criminal turnover of cryptocurrency as the most requested product of the distributed registry technology (blockchain). The subject of the study was crimes in which virtual currency is either a means or a subject of criminal encroachment. As the objectives of the study were marked by the search for criminological patterns in the commission of crypto-crime and an assessment of the benefits and risks of virtual currency turnover. The use of methods of comparative, criminological and statistical analysis allowed to consider these risks through the prism of the economic and design features of the technology of the distributed registry and to identify the most common ways of committing crimes, and the classification given in the paper methods of criminal use of the blockchain, supported by examples of judicial practice, - identify promising areas of prevention. Based on the study, the conclusion about the need to expand cooperation of states in the study of crypto-crime and the development of legislative basis for their prevention.

Keywords: Cryptocurrency, Criminological risks, A warning, Crypto-crime, Blockchain, Bitcoin

ECONOMIC BURDEN OF SCHIZOPHRENIA IN ITALY: A PROBABILISTIC COST OF ILLNESS ANALYSIS

Bashxanim MAHMUDLU

Bologna University
mahmudluxanim1998@gmail.com

Abstract

Schizophrenia is a chronic, debilitating psychiatric disease with highly variable treatment pathways and consequent economic impacts on resource utilisation. The aim of the study was to estimate the economic burden of schizophrenia in Italy for both the societal and Italian National Healthcare perspective.

A probabilistic cost of illness model was applied. A systematic literature review was carried out to identify epidemiological and economic data. Direct costs were calculated in terms of drugs, hospitalisations, specialist services, residential and semiresidential facilities. Indirect costs were calculated on the basis of patients' and caregivers' loss of productivity. In addition, the impact of disability compensation was taken into account using a database from the Italian National Social Security Institute —Italy (INPS).

Overall, 303 913 prevalent patients with schizophrenia were estimated. Of these, 212 739 (70%) were diagnosed and 175 382 (82%) were treated with antipsychotics. The total economic burden was estimated at €2.7 billion (95% CI €1771.93 to €3988.65), 50.5% due to indirect costs and 49.5% to direct costs. Drugs corresponded to 10% of direct costs and hospitalisations (including residential and semiresidential facilities) accounted for 81%. This study highlighted that indirect costs and hospitalisations (including residential and semiresidential facilities) play a major role within the expenses associated with schizophrenia in Italy, and this may be considered as a tool for public decision-makers.

Keywords: cost of illness, burden of disease, Italy

DEVELOPMENT OF THE NON-OIL SECTOR

Bilgeyis ALIYEVA

KDI School of Public Policy and Management

baliyeva2018@ada.edu.az

Abstract

Since the first oil boom and growth of the oil sector, the oil industry played a significant role in the development of Azerbaijan's economy. By being one of the major sources of income oil industry fostered economic development, of the country and brought many opportunities. Despite all the positive aspects of such development of the oil industry it still narrows down Azerbaijan's economic development strategies and focuses as the sector becomes the main investment target as well. To foster sustainable development and boost the economy it is important to modernize and diversify the economy by shifting the focus. As there are high revenues acquired from the oil sector there is a strong financial basis for Azerbaijan to proceed with the investments in non-oil sectors, such as manufacturing and widen the spectrum of exports. According to the World Bank Data, in 2017 manufactures export as the percentage of merchandise exports was 3.4%. This number demonstrates a high need for investment in the manufacturing sector. Moreover, significant attention should be given to the service sector as well. It is important to ensure the development of both manufacturing and service sector in urban and rural areas of Azerbaijan to decrease the gap between the regions in terms of their development. To expand non-oil sectors, it is important to invest in other public sectors, such as education, to enhance Azerbaijan's human capital. Increase in human capital, in its turn, will ensure that there are professional cadres to contribute to the diversification of the economy.

Keywords: non-oil sector, manufacturing, financial crisis.

WHAT CAUSED THE EARLY MILLENNIUM SLOWDOWN? EVIDENCE BASED ON VECTOR AUTOREGRESSIONS

Bruno ALVES MOURA

University of Siegen
bruno.alvesmoura@student.uni-siegen.de

Opwonya INNOCENT

University of Siegen
opwonyainnocent@yahoo.com

Ruzgar MIKAYILOVA

University of Siegen
ruzgar.mikayilova@student.uni-seiegen.de

Abstract

This paper deals with estimating vector autoregression (VAR) and structural vector autoregression (SVAR) to analyze the underlying factors of the early millennium slowdown based on the paper by Gert Peersman (JOURNAL OF APPLIED ECONOMETRICSJ. Appl. Econ. 20: 185–207 (2005)). The main point of this paper is to define the effects of reason of the long time weakened economy. By using VAR and SVAR subject to different restrictions it was found that the economical shocks during the end of 20th century and the beginning of 21th century triggered the slowdown at different scales. To define the scales of shocks mostly in this paper used traditional zero restrictions method.

Keywords: VAR, SVAR

THE EFFECTIVENESS OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT ON IMPROVING THE PERFORMANCE OF EDUCATION STAFF

Cesar AUGUSTO MIRANDA MOTO

Universidad APEC
mirandace.94@gmail.com

Abstract

This study examines and analyzes the role of human resources management on improving the effectiveness of education staff. The aim of this study is to analyze the main indicators of organizational management that includes 5 subscales, searching for staff, staff recruitment and selection, design and implementation of training programs, employee performance evaluation and training of trainers in the organizational unit. For this purpose, 120 people from statistical community of administrators and teachers were selected using simple random sampling. The tool of this study is a researcher-made questionnaire containing 40 questions and is scored on Likert scale. Data was collected after completion of questionnaire by samples. In order to compare the results, statistical model of one-sample t was used for each of the questions related to the indicator of management of human resources. And also using t-model of two independent groups, each item was compared with an emphasis on organizational status (employee-manager) and it was concluded that the impact of human resource management in improving organizational effectiveness is effective in the level of 1% alpha. Keywords: human resource, education, management, effectiveness, staff

Keywords: human resource, education, management, effectiveness, staff

IMPACT OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN MARKETING

Chingiz IBRAHIM

Azerbaijan State Economic University
cingizibrahim777@gmail.com

Abstract

Today, the application areas of Blockchain technology are increasing day by day. One of these areas of application is Marketing. Marketing, as we know, is the planning and implementation process for the development, pricing, distribution and promotion of goods and services in order to achieve personal and organizational goals. Blockchain technology transforms the process of interpersonal and inter-business transaction and trade into an easier and transparent form. Therefore, trade transactions take a new form. The new form of trade now does not require an intermediary, which increasingly reduces the costs and commissions. Marketing functions also change according to these innovations. This article covers how Blockchain technology works, what innovations it brings, what are the areas of application of these innovations, and what advantages these technologies have in marketing processes. One of the most obvious Blockchain influence in Marketing is in digital marketing. There is a transition from centralized platforms to new decentralized platforms. These changes apply to the Search Engine Optimization processes, advertisement placements and online campaigns. Blockchain based search engines and advertisement networks are entering to the market. Companies in order to reduce their digital marketing costs are considering the use of new blockchain based platforms. Market Research function is also subject to change. With prediction markets, companies can collect information related to the market changes and the trends in a shorter time and with lower costs, compared to the traditional market resarch methods. Also with the Blockchain Supply Chain management becomes much more transparent.

Keywords: Blockchain technology, Marketing, Prediction markets, Digital marketing

REVEALING THE STATUS OF CSR AND ETHICAL CONSUMERISM IN NEPAL

Darshana GURUNG

Azerbaijan State University of Economics
darshanagurung4@gmail.com

Abstract

Over the last ten years, more and more people around the world have become better informed and aware of the origins of the goods they purchase on a day-to-day basis, the buying policies and practices of the shops they visit and the policies and principles of the services they buy. This phenomenon has remodelled the relationship between society and business today. While globalization has made the world smaller, rapid expansion in transportation and technology has connected people from around the world, but has accelerated a detachment of business entities from their community, society and nation, and in the case of Nepal, the dominance of capital over labour has generated an increasing tension and disconnection between labour and capital which has undermined the virtue of justice, loyalty and trust.

The issues faced by the developed countries are not the same as the problems of under developed countries affecting CSR Practices. In addition to Nepal being one of the slowest developing countries, the recent financial crises have revealed that the elements of greed, followed by unethical CSR and a lot of scepticism on the efficiency, rationality, and morality of those involved (the board members, senior executives, supervisors, valuers, surveyors, auditors, rating agencies, brokers, and market makers) in consumer services, are in desperate need of legal provisions and a better corporate governance to address these issues. Under-developed capital markets, weak legal controls and investors' protection, and economic or political uncertainty often stand in the way of CSR engagement of corporations and ethical consumerism.

This research paper aims to examine key antecedents in Nepal's consumer responses to CSR to determine a link between CSR activity and consumers' reactions to it.

Keywords: Ethical CSR, link, developing, Nepal, corporate governance.

FINANCIAL CRISES AND BANK FAILURES: A REVIEW OF PREDICTION METHODS

Davud MIRZAMAMADOV

WSB university
Davudmirzawsb@gmail.com

Abstract

This article reviews econometrics and operations research methods used in the empirical literature to describe, predict, and remedy financial crises and mortgage defaults. Such an interdisciplinary approach is beneficial for future research as many of the methods used in isolation are not capable of accurately predicting financial crises and defaults of financial institutions. Operations research is a complex and interdisciplinary tool that combines mathematical modeling, statistics, and algorithms. Managers and managerial scientists often employ this tool. It is based on techniques that seek to determine either optimal or near optimal solutions to complex problems and situations. Many analytical techniques used in operations research have similarities with functions of the human brain; they are called 'intelligence techniques.'

In this article, we provide a summary of empirical results obtained in several economics and operations research papers that attempt to explain, predict, or suggest remedies for financial crises or banking defaults, as well as outlines of the methodologies used. We analyze financial and economic circumstances associated with the US subprime mortgage crisis and the global financial turmoil that has led to severe crises in many countries. The intent of the article is to promote future empirical research that might help to prevent bank failures and financial crises.

Keywords: financial crises, banking failures, operations research

PUBLIC FINANCE

Eva N. Koon

Azerbaijan State University of Economics
Ekoon95@yahoo.com

Abstract

Public finance is the management of a country's revenue, expenditures, and debt load through various government and quasi-government institutions. This article provides an overview of how public finances are managed, what the various components of public finance are, and how to easily understand what all the numbers mean. A country's financial position can be evaluated in much the same way as a business' financial statements.

The main components of public finance include activities related to collecting revenue, making expenditures to support society, and implementing a financing strategy (such as issuing government debt).

*Tax collection is the main revenue source for governments. Examples of taxes collected by governments include sales tax, income tax (a type of **progressive tax**), estate tax, and property tax. Other types of revenue in this category include duties and tariffs on imports and revenue from any types of public services that are not free. Expenditures are everything that a government actually spends money on, such as social programs, education, and infrastructure. Much of the government's spending is a form of income or wealth redistribution, which is aimed at benefiting society as a whole. The actual expenditures may be greater than or less than the budget.*

Keywords: Public Finance Management, Budget cycle.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT AS A STIMULI FOR ECONOMIC GROWTH; KENYA -CHINA RELATIONS

Faith WANGILA

Azerbaijan State University of Economics
wangilafaith@gmail.com

Abstract

As from the recent past, Kenya has been trying to diversify her trading partners from her traditional western countries. Among the many countries that Kenya has struck up economic friendship, China seems to have taken the top spot on trade. China on the other hand is trying to invest her excess money and also get business from Kenya. This article seeks to find out what are the benefits of foreign direct investment in an economy. Trying to find out what are the mutual benefits of foreign direct investment from both sides and if the economic relation can be termed as successful.

After Kenya became a middle income Country in 2016. This changed everything for the economy of Kenya as it become more suitable to invest in the country. The upgrade from developing country to a middle income country Gave Kenya more opportunity to seek loans and improve her economy as most lenders will not be worried about defaulting. China seems to have taken this opportunity with both hands.

The research method used in this article is of descriptive research methods which we used secondary method by researching in the internet and books. The tools that was used is observation.

The research concluded that the foreign direct investment from China has benefitted both countries' economies. Though there are some challenges here and there. Their relation has been fruitful.

Keywords: Foreign Direct Investment, Economic Growth

SME AND ITS IMPACT ON GLOBAL ECONOMY

Famil TAGIYEV

**University of Lodz
Famil.tagiyev97@gmail.com**

Abstract

Small and medium enterprises, or what in the popular parlance are called SMEs, has long been accepted as the engines of economic growth and development. The impact of SMEs in the global economy is a very crucial role in the construction of a society which is free of poverty. The reason is that they not only provide ample job opportunities to the different strata of the society but also ensure the flow of money across the various levels of society. SMEs also play a very critical role in the world economy by contributing to the employment scenario along with the input and output. There are certain points to be understood here. As per a report published in 2018, approximately 600 million jobs would be required worldwide over the next 15 years. Predominantly, most of the formal jobs that are available in developing markets are created by the SMEs. That is almost four out of five jobs available in the market. Despite playing a vital role in the development of the economy, it is observed that around 50% of the SMEs lack access to finance or capital investment. At any given point of time, the formal SMEs create around 33% of the national income and 45% of the total employment in developing countries. When we include the informal SMEs in the list, the numbers rise even higher.

Keywords: SME, global economy, developing countries.

CORPORATE GOVERNANCE AND ORGANIZATIONAL BEHAVIOR

Fatoumata M. Fatty

**Azerbaijan State University of Economics
fattyfatoumata33@yahoo.com**

Abstract

Organization performance can sometimes be question when there is no understanding of organization behavior and good corporate policies. Management is the process of planning, organizing, leading and controlling the human, material and financial resources of an organization. Managers are people who wish achieve planned organizational objectives by selecting and deploying at the right time and at the right place the processes noted above. One major responsibility of managers is to understand the prevailing behavior of his employees and to implement governance policies. As G20/OECD (2015) report states good corporate governance is not an end in itself. It is a means to create market confidence and business integrity, which in turn is essential for companies that need access to equity capital for long-term investment. Access to equity capital is particularly important for the future of any organization. The aim of this article is to assess the effectiveness of corporate governance and organization behavior and its effective mechanism in running and managing the business operations and it influence on the overall performance. The data collected are from the combination of different articles, books, journals and internet. The research question were mainly on agency theory, management understanding on organization behavior and the linkage between manager's function and governance policies. The research question were used as a basis for analyzing this article. The result reveals that corporate governance and organization behavior are two side of the same coin i.e. corporate policies has influence on individual behaviors and the same way management function and decision affect organization performance and stakeholders' integrity. They are both the key performance measure for organization success.

Keywords: Corporate Governance, Organization Behavior, Management Function, Governance Policies.

THE ROLE OF CAPITAL MARKETS IN ECONOMIC DEVELOPMENT OF AZERBAIJAN

Fuad SAFARLI

Azerbaijan State University of Economics
fuadsafarli96@gmail.com

Abstract

During the independency years, in financial system of Azerbaijan, it became possible to build proper functioning banking system. However, creation of appropriate capital markets that will contribute to overall economy was delayed. The biggest proportion of traded securities in existing capital markets are government issued securities (especially issued by Central Bank and Ministry of Finance of Republic of Azerbaijan). During the last years, as a result of volatility of oil prices in world market and economic problems that faced by our main trading partners Central Bank compulsorily applied the contractionary monetary policy. By this Central Bank aimed to control inflation and exchange rates. Issuing bonds and collecting excess money from turnover at the same Central Bank's activity resulted with the increasing of Azerbaijan's capital markets turnover. Taking as a basis capital markets function to turn saving into investment, article notice creation of proper functioning capital market crucial for development entrepreneurship and indirectly development of overall economy. Also, capital market can attract foreign portfolio investment which share in the world remaining increasing. The fact that capital markets could be additional and solid source for government debts also should consider. In order to achieve the aims article, suggest to creation of new market infrastructure, to introduce new market instruments, and enhance government legislation. Additionally, integration with the other countries capital markets also remaining issue.

Keywords: Capital Markets, Economic Development, Securities, Investment And Saving

THE ROLE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN AZERBAIJAN

Gulustan MAMMADOVA

Azerbaijan State University of Economics
mammadova.gulustan@mail.ru

Abstract

Foreign Direct Investment is a very significant component for the economic activity of a country. It is a crucial resource for a country's economic development and prosperity. In recent years, foreign direct investment has become the central economic policy in developing countries, and Azerbaijan is no exception. As the main reasons, it does not just provide the benefit of own investment but also benefit of society and the host country, and the environment. Foreign direct investment increases economic growth through a rise in human capital, this is done through the development of the education infrastructure of the host country, thus making a skilled labor force for the foreign direct investment to utilize. Having increased the labor force, the foreign direct investment would also enhance employment opportunities and create many jobs for the host country. Azerbaijan as a country still faces economic reforms and considers the foreign direct investment as one of the applicable factors affecting the speeding up of the economic growth process. As well, in this article, we discussed the factors which make Azerbaijan an attractive location for foreign investors. The main purpose of this article is to identify the ways to increase the economic effectiveness of foreign direct investment and to identify the growth potential of foreign investment from the need for its formation and the development of recommendations that help them to analyze and evaluate the economic effectiveness of the investments directed to the national economy in Azerbaijan.

Keywords: Foreign Direct Investment (FDI), Azerbaijan, Economic Growth

THE ROLE OF INTERNATIONAL TRADE ON MACROECONOMIC INDICATORS OF COUNTRIES

Gunay SHAMİLOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
gunayshamilova1994@gmail.com

Abstract

The modern development of the world economy, accompanied by the process of internationalization of national economies of countries, is characterized by the allocation of economic zones, compact territories and other territorial "points" of industrial and innovative development in many countries of the world. According to the UN, there are currently several thousand free economic zones (FEZ) in the world, with a variety of benefits and preferences for attracting investment.

A free trade areas (FTA) can be characterized as a type of international integration, in which customs duties are abolished in the participating countries. Multivariate definitions of the FEZ is also characteristic of their classification. Over time, the evolution of the FEZ developed from simple forms of activity (trade type of FEZ) to complex (production of mass and high-tech products, provision of services), from cheap options to more capital-intensive and expensive ones. All this was reflected in the types of zones created in different countries. It has historically been proven that the choice of the type of free economic zone depends largely on the economic structure and level of economic development of the country. Most often, the classification of FEZ is carried out according to five criteria: the scope and nature of the activity (the most common criterion), goals and objectives, degree of integration, industry characteristic, nature of ownership

Keywords: International trade, FTA, FEZ, Modern development

ANALYSIS OF THE DIRECTIONS OF THE TRADE BETWEEN EUROPEAN UNION AND AZERBAIJAN

Huseyn ALIYEV

Azerbaijan State University of Economics
aliyevhussein@gmail.com

Abstract

This paper analyses directions of trade between Azerbaijan and European Union, its potential outcomes and problems. Using Eurostat and Azerbaijan State Customs Committee data, we analyze the effects of trade with European Union on Azerbaijan economy, potential advantages and problems of these relations.

Azerbaijan has been trading with the European Union for more than 25 years. Naturally, in this period, there were various changes, increases and decreases in quantitative and qualitative relations in bilateral relations. Here we will try to track the processes taking place between the two parties in the trade field over the past years and analyze from a variety of aspects and we will ultimately evaluate trade relations. We will analyze the current state of trade relations between Azerbaijan and the European Union. Thus, in recent years we will look at the situation with Azerbaijan's trade with the EU. Given the importance of trade relations for the contemporary and future perspectives, we will analyze the previous stages relatively narrow, and the latter to broader.

Thus, we will analyze trends in trade relations of Azerbaijan with the European Union and investigate existing problems. This paper also examines future trends and outcomes which will bring or may bring to Azerbaijan economy in the next future. As a result we will analyze development trends and ways of solving existing problems.

Keywords: Trade relations, European Union, Directions of trade relations, Bilateral relations

BITCOIN: THE CURRENCY OF THE FUTURE OR A TOOL FOR SPECULATION?

Huseyn IBADOV

Azerbaijan State University of Economics
huseyn_ibadov@yahoo.com

Abstract

The gain in the popularity of Bitcoin and recent sharp price volatility enhanced the interest of various individuals around the world toward Bitcoin. Around 2000 of cryptocurrencies exist nowadays. Even if they have some minor differences but they are similar in nature and usage. The recent discussion of various authors on the Bitcoin brought some doubts in the future of cryptocurrency. Some authors considered it as money of the future while others criticize it as being a speculative vehicle that will be abandoned in the upcoming years. The purpose of this article is to show the opposing views in the existing literature and identify whether Bitcoin is tool for speculation or currency with future perspectives. This study focusses mainly on the money function of Bitcoin and breach of one of the most important features which is stability as a result of usage it for the purpose of speculative profit gain. The result of this study found that despite some short term price stability, Bitcoin is used as a tool for speculation and considered speculative and unstable asset. Further technological advancement, modifications and regulations should be directed towards the centralization of Bitcoin in order to maintain stability and its future usage as currency.

Keywords: Bitcoin, Cryptocurrency, Currency, Colatility, Speculation.

A NEW DIGITAL MODEL OF TOURISM MARKETING IN AZERBAIJAN

Ibrahim OSMANOV

Azerbaijan State University of Economics

ibrahim.ilhamoglu@gmail.com

Abstract

In this article the author analyzes tourism marketing in Azerbaijan and introduce the concept of the new digital model of tourism marketing. The purpose of this paper is to offer some marketing suggestions for promotion of country and increasing the number of international tourists visiting Azerbaijan.

The publication encloses various tourism marketing tools. It simplifies the issues involved in techniques such as gathering marketing data, understanding promotion channels, foreign tourism marketing experiences and local tourism promotion. For each issue discussed, case problems and examination questions are included.

This paper analyzes the way in which tourism strategies of countries have internally marketed tourism to their host campaigns in order to encourage international tourists and increasing the quantity. An analysis of the tourism marketing strategies determined that the countries adopted different approaches based on their culture, behavior and particular challenge. The paper is involved with recommendations for future research.

The results obtained validate the use of competitiveness and attractiveness as tools for the selection and management of generating tourism marketing techniques for a local market. In accordance with the result, this paper will play an important role in future research and scientific works. The selection of techniques and tools to calculate the values of competitiveness and attractiveness was based on a review of the old experiences of countries and portfolio models in applied other countries. The relative importance of the marketing strategies was determined after consultation with a panel of experts.

Keywords: Tourism marketing, Digital tourism model, Tourism marketing tools, Development model of tourism

ASSESSMENT OF EFFECTIVENESS OF MONETARY POLICY INSTRUMENTS IN AZERBAIJAN FOR THE PERIOD OF 2005-2017

Javid ALIYEV

Azerbaijan State Economic University
javid.aliyev@yahoo.com

Abstract

Main objective of any central bank in an economy is to obtain final desired targets by applying specific monetary policies. Monetary policies are the crucial instruments utilized by central banks with the purpose of altering money and credit volume. In general, a central bank attempts to affect total size of monetary base, money multiplier and regulate overall level of liquidity in their economies with the help of particular monetary instruments such as discount rate, required reserve ratio and open market operations policies. These tools are used to implement contractionary monetary policy, in which, money supply is decreased to fight against rising inflation, expansionary monetary policy, where money supply is increased to struggle against lower economic growth in an economy or a monetary policy between contractionary and expansionary policies. Both of these monetary policies are intended to preserve desired stability in prices and achieve satisfactory level of economic growth.

As all other central banks, main duty of Central Bank of Azerbaijan Republic is also to maintain the stability of prices in the country and obtain it through contractionary or expansionary monetary policies. For this purpose, Central Bank of Azerbaijan Republic uses specific monetary policy instruments such as required reserve ratio, discount rate and open market operations. In this range, this paper study how Central Bank of Azerbaijan Republic pursued monetary policy decisions for the time span of 2005-2017.

Keywords: Money Supply, Monetary Policy Instruments, Central Bank of Azerbaijan

ON PERSISTENCE IN MUTUAL FUND PERFORMANCE

Jonathan Williams

**College: UCI (University of California, Irvine)
jw6067171@gmail.com**

Abstract

Using a sample free of survivor bias, I demonstrate that common factors in stock returns and investment expenses almost completely explain persistence in equity mutual funds' mean and risk-adjusted returns. Hendricks, Patel and Zeckhauser's (1993) "hot hands" result is mostly driven by the one-year momentum effect of Jegadeesh and Titman (1993), but individual funds do not earn higher returns from following the momentum strategy in stocks. The only significant persistence not explained is concentrated in strong underperformance by the worst-return mutual funds. The results do not support the existence of skilled or informed mutual fund portfolio managers.

Persistence in mutual fund performance does not reflect superior stock-picking skill. Rather, common factors in stock returns and persistent differences in mutual fund expenses and transaction costs explain almost all of the predictability in mutual fund returns. Only the strong, persistent underperformance by the worst-return mutual funds remains anomalous.

I demonstrate that expenses have at least a one-for-one negative impact on fund performance, and that turnover also negatively impacts performance. By my estimates, trading reduces performance by approximately 0.95 percent of the trade's market value. Variation in costs per transaction across mutual funds also explains part of the persistence in performance. In addition, I find that fund performance and load fees are strongly and negatively related, probably due to higher total transaction costs for load funds. Holding expense ratios constant, load funds underperform no-load funds by approximately 80 basis points per year. (This figure ignores the load fees themselves.)

Keywords: fund performance, predictability, stock returns.

BRAND EQUITY AND ITS EFFECT ON CONSUMERS PURCHASING BEHAVIOR IN MILK AND MILK PRODUCTS INDUSTRY IN AZERBAIJAN

Joshghun JAFAROV

**Azerbaijan State University of Economics
cafarovcosqun85@gmail.com**

Abstract

In this present age, companies try to compete with rivals for survive in the market and achieve short and long term objectives. Organizations use various ways for gaining victory in this competition and holding big market share. One of the main way for reaching this goals entities try to use branding activities. Therefore, this study examined the brand equity effect on consumers purchasing behavior in milk and milk products industry in Azerbaijan. The survey was organized and applied to 100 consumers of milk and milk products. Quantitative research was used for this article. Surveys are the most widely recognized procedure for gathering quantitative information. In order to achieve the objectives of the research, primary data collection method was utilized. Primary data is information that is gathered directly by the researcher. Online survey was organized and 9 questions were asked to respondents due to find an answer for research questions easily. Random sampling method was used by selecting respondents randomly. People are effected by individual elements such as demographics that contain a personal's gender, age, monthly income. The first 3 questions are related to demographic characteristics of respondents. The conclusions demonstrates that brand equity impact buying decision in milk and milk products industry.

Keywords: Brand Equity, Consumers Purchasing, Azerbaijan

MODERN THEORIES OF INTERNATIONAL TRADE AND INTERNATIONAL MARKET ENTRY STRATEGY: EVIDENCE FROM MECHANICAL ENGINEERING

Kamil MUSLIMOV

**Moscow State Academy
r.madrid1902@mail.ru**

Abstract

The conceptual foundations of modern directions of international trade theory research in order to create a strategy of coming to international markets are analyzed in the article. In particular the article shows that in the present the Russian machine-building industry has a significant growth potential through the development of mining and manufacturing industries, which should be used as an export potential. Heckscher and Ohlin Theory – Modern Theory of International Trade. This theory also states that comparative advantage occurs from differences in factor endowments between the countries. Factor endowment refers to the amount of resources, such as land, labor, and capital available to a country. A country having capital abundance and less land tends to produce more manufactured products than food products, whatever the price, while a country with a territory abundance tends to produce more food. If the other elements are constant, an increase in capital will mean an increase in marginal productivity from the manufactured sector, while a rise in the offer of territory will increase the production of food in the detriment of manufacturers. When the two countries decide to trade, they create an integrated global economy whose manufacture and food production is equal with the sum of the two countries' productions. If a country doesn't trade, the production for a good equals the consumption.

Therefore, access to international markets is a highly relevant direction. In order to form the concept of access to international markets the use of methods of strategic management becomes possible, in particular, in the analysis of markets and the company's ability to comply with the implementation of activities in the international market. However, the use of these instruments cannot answer questions about how it is necessary to plan the line of goods to increase sales and profit both in operational and strategic periods.

Keywords: Engineering, product range building, international trade, foreign trade potential, competitive advantage.

INCOME INEQUALITY IN AZERBAIJAN

Kamran ABDURAHMANOV

**Azerbaijan State University of Economics
a.kamran9655@gmail.com**

Abstract

Maintaining a healthy and functioning society is one of the ultimate reasons why governments continue functioning. Without sustaining a good level of income for every member of the society, it is arguable that this society will keep functioning for a long time. In this paper income levels of Azerbaijani people will be examined and current level of income inequality will be calculated with utilizing the help of Lorenz curve and the Gini index. The results show that Azerbaijan has a significantly low levels income inequality levels and it is highly debatable. This paper also indicates the main reasons behind this weird findings.

Keywords: income inequality in Azerbaijan, Lorenz curve, Gini index

ORGANIZING EFFECTIVE FINANCIAL ANALYZE IN THE INDUSTRIAL ENTERPRISES

Khalida JAVADOVA

**Azerbaijan State University of Economics
khalidajavadova@gmail.com**

Abstract

During the research it was proved that when creating an effective methodology for analyzing the financial state of enterprises, there is an objective need to take into account all factors that may affect the mechanism for assessing its activities and making managerial decisions. In the course of the study, it was clarified that the current methods of financial analysis do not allow general conclusions about the financial state of business structures in the assessment from the perspective of different categories of users, while the existing financial analysis mechanisms do not take into account industry specificity, which leads to incorrect interpretation of the results analytical actions.

The modern economic reality in the Azerbaijan is characterized by the development of a market mechanism, which requires management of economic entities to make more effective and justified management, investment and financial decisions, and, consequently, to obtain fundamentally new information. The financial stability and profitability of the entrepreneurial structure in the market depends on the quality and timeliness of this information, and the cost of obtaining it should be economically justified and expedient. Against the backdrop of the global economic crisis and the ongoing stagnation processes in separate sectors of the country's economy, an analysis of the financial state of enterprises becomes an objective necessity, which confronts the employees of accounting and analytical services with the task not only of finding ways to solve financial difficulties, but also the development of mechanisms that allow foreseeing Crisis phenomena.

Keywords: Financial Analyze, Industrial Enterprises, Azerbaijan

SOFAZ IN NATIONAL ECONOMY

Konul MUSAYEVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
konul291295@gmail.com

Abstract

The State Oil Fund of the Republic of Azerbaijan was established on December 23, 1999 with the presidential decree No. 240 “On the establishment of the State Oil Fund of the Republic of Azerbaijan”. The purpose of the fund was to accumulate funds obtained from the sale of rich carbohydrogen reserves and profits derived from the activities of the State Oil Fund of the Republic of Azerbaijan, as well as rational management of funds and use for the benefit of the country's citizens and the future population. The State Oil Fund of the Republic of Azerbaijan is an extra-budgetary organization, reports to the President of the Republic and is responsible. The funds of the state oil fund are formed from the following sources:

- *Profits received from the sale of carbohydrogens and from dividends on oil and gas projects attributable to the Republic of Azerbaijan from the transfer of oil and gas through the territory of Azerbaijan and from the distribution of profits, bonuses paid by the capitalists to state authorities and state oil companies in connection with the signing and execution of oil and gas contracts.*

- *Grants and disinterested help, etc.*

According to the State Oil Fund, the foundation for creating the fund was a fair distribution of oil wealth among the future population. Additionally, it was noted that the main goals of the fund include meeting current social needs and the development of the non-oil sector.

Keywords: SOFAZ, Social needs, National economy, Energy profile

CONSTRUCTION OF A MODEL OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE RESULTS OF MARKETING RESEARCH AND MANAGEMENT ACTIVITIES OF COMPANIES

Lala ASADOVA

Azerbaijan State University of Economics
lala.asadova1@gmail.com

Abstract

Marketing is a purposeful activity carried out by enterprises and organizations to provide exchange-selling activity on the market. In order to ensure the effectiveness of exchange or sales, or to ensure that manufactured products are easily marketed, it is important to first determine what quality and quantity of consumers are required for the product, and then produce products that can meet that demand, marketing, evaluating, storing these products, determining whether or not to provide additional services to consumers before and after the sale is of paramount importance. The function of ensuring these issues is the marketing activity.

In every organization, managers need a lot of information to effectively analyze, implement, plan, and control all of these marketing activities. Market researchers believe that the optimal management of the enterprise is to determine the future of the entity. For this reason, the venture should have enough information on marketing. Marketers also believe that information is not only an important step in making an optimal decision but also promoting competitiveness, increasing profits through increased sales, and achieving all the goals.

Obviously, the more detailed the accounting of contractors, events and operations in the company's database, the more successfully the company can conduct marketing research, for example the segmentation of its consumers. If the company has appropriate credentials, then for segmentation such parameters as descriptive, behavioral, psychographic characteristics of the consumer can be used, and the companies can also segmentation of customers according to the benefits from the consumption of the offered product or service.

Keywords: Marketing, Marketing Strategy, Research Methods of Marketing

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ECONOMIC GROWTH IN THE CASE OF CIS COUNTRIES AND AZERBAIJAN

Lala HUSEYNOVA

**Azerbaijan State University of Economics
lala_hus@hotmail.com**

Abstract

Economic growth can be defined as an increase in productivity. The main objective of economic growth theory should be to ensure economic and social well-being in which every economy strives to achieve in the long run. As is known, there are some important factors that affect economic growth. Natural development, natural resources, physical investment or infrastructure, innovation in the field of population or labor and rights are an important part of the economic development of nations.

Economic growth is the most powerful tool in developing countries. This article envisages the growth in CIS countries (Russia, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Moldova, Belarus, Armenia) and how it will be developed. Many well-known economist-scholars in developing countries, especially in the CIS and in Azerbaijan, have explored the economic growth and development problems and their impact on the welfare of the country in this or that sense in connection with the establishment of a market economy. In recent years, there has been rapid economic growth in CIS countries, especially in Azerbaijan. Azerbaijan becomes stronger in international economic relations and plays an important role in trade. We intend to talk about developed areas in Azerbaijan and compare them with other developing countries, for example, the former Soviet republics, the Commonwealth of Independent States.

Keywords: Economic growth, Development, CIS countries

AGGREGATE SUPPLY-ORIENTED ECONOMIC GROWTH PROBLEMS: A COMPARISON OF THE US AND JAPANESE ECONOMIES

Lala NAJAFOVA

Azerbaijan State Economic University
Nadjafova.lala@mail.ru

Abstract

Economic Growth has been a major research object for both economists and politicians. Researchers are trying to find a new relation between Economic Growth and energy use. However, this relation is in the interaction between Labor and Economic Growth, Capital and Economic Growth, Technological Progress and Economic Growth. Economic Growth is due to growth in production factors such as Labor and Capital, as well as Technological Progress involved in the Re-production process. The problems experienced by such production factors have a negative impact on the Economic Growth of even the largest economies of the world. More production factors mean more Economic Growth. Taking into account the Labor Shortage in the countries of the world, where large economies have been concentrated in recent decades, this shows an urgency of the issue.

The main objective of the study is to reveal the impact of production factors on Economic Growth performance indicators of countries through econometric models and to apply Neoclassical Production Function and the Cobb-Douglas formula which better describe the relationship between Economic Growth and production factors to the research work. Currently, one of the most important facing issues is to explore the problems of the country's economic growth and the causes that led to these problems and for this purpose, investigation of the economic growth, and the components such as the labor, capital and total factor productivity that affect it has become necessary.

Keywords: Labor, Capital, Total factor productivity

M&A ACTIVITIES WITH THE INNOVATIVE APPROACH

Laman KARIMLI

**Azerbaijan State Economic University
leman.kerimli8@gmail.com**

Abstract

The link between mergers and acquisitions (M&A) and innovation has been analysed in both corporate finance studies and the innovation literature. Despite this attention and the practical evidence that highlights different connections between these two terms, there is a need to investigate the latest trends with regard to these important topics, and to put a particular focus on the emerging paradigm of open innovation. Thus, this paper aims to provide a systematic literature review about the relationship between M&As and the concept of innovation in the current scenario.

Keywords: Innovation, Intellectual capital, M&A, Mergers and acquisitions

ANALYSIS OF THE COMPETITIVENESS OF AZERBAIJAN'S NATIONAL ECONOMY

Misrixan MISRIXANOV

Azerbaijan State University of Economics
misrixan96@mail.ru

Abstract

The article is devoted to the study of a complex topic - the competitiveness of the national economy. This topic is very important and relevant, because in our modern world economy, we are witnessing qualitative changes related to globalization, a gap in the development levels of individual countries and regions, and an increase in competition between countries. In the context of globalization, it is important to understand competitiveness as the ability of firms and companies of a given country to build their strategy and compete in international markets. Thus, the market in a broad sense becomes one of the main values in our time and therefore, the political and economic power of a country is determined by the degree of its competitiveness.

The article defines the essence of the competitiveness of the national economy, identifies its content, and provides recommendations for improving competitive capacity of Azerbaijan. In this article we will conduct an analysis of various indicators of the Azerbaijani economy and consider measures to increase the competitiveness of the Azerbaijani economy.

The object of the research is the national economy in terms of its competitiveness, including the development of national competitive advantages in a globalizing world. Particular attention is paid to the economy of Azerbaijan, its current state and problems.

Keywords: Competitiveness, National, Economy, Azerbaijan

AUDITING OF ACCOUNTS

Mostafa KAMAR

**Azerbaijan State University of Economics
acc_mostafakamar@yahoo.com**

Abstract

The audit process aims to review the elements of the financial statements and the internal control system in accordance with an audit program prepared by the auditor in order to enable him to express his opinion on the financial statements prepared by the company in accordance with the specific accounting policies, as well as whether the expenses expended and the amounts obtained are Whether the assets have properly assessed and more broadly determine whether the company maintains its accounts and data and maintains its books and records in accordance with generally accepted accounting principles and whether such accounts and data represent the financial position of the company High and fair, the role of the audit is to express an opinion as more than a confirmation of the facts or testimony. The auditor should be interested in the research and disclosure of material matters that appear to be untrue or be completely erased and therefore the relative importance of his interest in the audit should be applied by giving consideration to his audit of the significant elements of the financial statements.

Keywords: Auditing, Account, Internal control.

ECONOMIC GROWTH, FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND UNEMPLOYMENT: THE CASE OF TURKEY

Murad MURADLI

Azerbaijan State University of Economics
muradli1996@gmail.com

Abstract

The actuality of the research: Unemployment is one of the major problems for many countries around the world, especially for Turkey. Foreign investment can be one of the main tools for economic growth and reducing unemployment.

Purpose and Objectives of the Study: To finding substantial evidence that there is a link between foreign investments, growth rate of gross domestic product and unemployment rate.

Methods of research: Augmented Dickey-Fuller Test, Cumulative Sum Test, Autoregressive Distributed Lag Bound Test, Granger Causality Test

Research Data: The data is provided from the Central Bank of Turkey website and World Bank data.

The research period covers data from the first quarter of 2006 to the third quarter of 2018.

Research limitations: The coup attempt in July 15, 2016, terror attacks, US sanctions and tariffs and Syria civil war-refugee crisis can be example to these incidents.

Research Outcomes: Despite the acceleration of economic growth, the increase in foreign direct investment did not affect unemployment. It would be right to say that the growth of foreign investments, which plays a very important role in the growth of the gross domestic product, will be an important factor in the rapid development of the state in the coming years. However, foreign investment is not the main reason for high unemployment rates in Turkey. Rapidly growing population, low employment of women and inability to respond to industrial needs are the main causes of high unemployment in Turkey and the government should pay attention to these factors.

Scientific-practical significance of results: Research results can be a source for different international organizations and foreign consultants. The lack of foreign investment impact to unemployment in the Turkish economy can be seen as one of the main results.

Keywords: Foreign direct investment, Gross domestic product, Unemployment

“BIG DATA” USAGE IN IMPROVING MARKETING STRATEGY

Narmin AHMADOVA

Azerbaijan State University of Economics
narminahmadova1@gmail.com

Abstract

Big Data offers advantages in sales acceleration and customer relationship management. The sales and marketing sector is undergoing a significant change with Big Data. Big Data is used at every stage of the sales cycle, from the sales network to the price evaluation. The use of the Big Data infrastructure integrated with advanced analysis technologies enables the most effective sales move in customer-based processes. Big Data gives an advantage in sales acceleration and customer relationship management. Data is everywhere. In 2012, the total amount of data stored worldwide was more than 2.8 zettabytes (1 zettabyte = 1180591620717410000000 bytes). By 2020, this number is expected to exceed 50 times. Large Data, as understood by definition, means a large volume of data; however, it is not only the large number of data that is important in Big Data, it is also meaningful and process able. Record information on the Internet, social media shares, all kinds of files recorded in this data stack. Big Data consists of five components and is grouped under 5V. 5 V's opening; variety, velocity, volume, verification, and value. During the formation of Big Data, the data stack passes through these filtering steps, respectively. The data heaps that are meaningful and can be processed under Big Data are used in the management of sales and marketing processes. The effectiveness of sales planning is increased by evaluating customer habits and current sales profiles.

Keywords: Big data, Marketing, Customer's behavior, Marketing strategy

ELECTRONIC MONEY: IS THERE ANY POSSIBILITY OF A CASHLESS SOCIETY?

Narmin HUSEYNOVA

**Azerbaijan State Economic University
huseynovanarmin6@gmail.com**

Abstract

The falling use of cash and the advent of digital technologies support the possibility of reconfiguration of monetary transactions without any intermediation of physical monetary tokens. The introduction of electronic money, especially in the guise card-based technologies but also as pre-charged software enhanced the optimism for a quick passage to a cashless society. This paper explains why the initial enthusiasm about electronic money is running of steam. After defining what electronic money is and analyzing the data about its penetration in different countries a series of reasons for its failure are offered; even in the case where e-money is considered a success, the success story is contested. The small importance of e-money in retail payments today suggests the possibility of a society with minimal use of cash but without e-money. Financial technology could be an effective tool to achieve financial inclusion. However, it needed a certain level of readiness of society. In this paper, I investigated the determinants of readiness in the implementation of digital financial services which led to cashless society. I did a survey on population in Azerbaijan and compare this sample with other countries using proportional sampling technique. Estimated using ordinary least square, our empirical results showed that readiness perception had high correlation with the quality of supporting infrastructure. By taking into account some demographic factors, we found that more educated and younger people had high spirit to adopt this system.

Keywords: Cashless Society, Digital Financial Services, Electronic Money.

THE IMPACT OF MIGRATION ON ECONOMIC SITUATION IN THE WORLD

Narmin ISMAYILOVA

Azerbaijan State University of Economics
narmin_ismayilova_96@mail.ru

Abstract

At the end of XX century and beginning of XXI century, as a result of the profound changes taking place at the world level, the activity of international labor migration began to be observed. At present, the international migration of the population plays an important role in the development of the world countries and has a serious impact on economic processes in general.

It is considered necessary to study the features of the development of migration processes in the developed countries of the world, as well as in developing countries such as Azerbaijan, as well as problems related to the identification of global migration management in the example of the USA and Europe.

In the conditions of modern changes taking place in the territory of European countries, the migration movement of the population has an even stronger driving effect on the socio-economic development of both sending and receiving countries.

Today, migration is a problem not only of the European region, but of the whole world. Economic, ecological, interreligious and military factors contributed to the large-scale movement of people between states and continents, the creation of new trends in population dynamics and the formation of new ideological positions. International migration affects many aspects of the life of the population.

Keywords: International migration, Labor resources, Globalization, EU

PRACTICAL ASPECT OF E-COMMERCE IN AZERBAIJAN

Narmin SULTANLI

Azerbaijan State University of Economics

narmin.sultanli1@gmail.com

Abstract

The importance of trade in the globalizing world is increasing day by day. E-commerce applications, which are becoming more widespread especially in western countries, America and Japan, are now widely applied in Azerbaijan. E-commerce is naturally a new method of trading, but it is similar to traditional trading methods in terms of certain principles and principles, and often uses the same methods. Therefore, e-commerce is not an alternative commercial method to new and traditional trade in every sense, but an innovation that occurs in parallel with the development of information and communication technologies and facilitates trade.

Electronic commerce is understood as the realization of commercial transactions by using electronic communication tools. Contracts on such commercial transactions are carried out in a virtual environment without the use of traditional data carriers. As stated in the considerations related to electronic commerce, the most important difference of electronic commerce from traditional trade is that the displacement of goods is done through the internet network.

The concept of trade has been redefined and the concept of market has to be approached from different angles. This is due to the fact that traditional trade is now replaced by modern electronic commerce in the transition from the old industrial society to the modern information society. As in all other economies, electronic commerce also has effects on the Turkish economy. In this study, after considering the definition and economic dimension of electronic commerce, the possible effects of electronic commerce on Azerbaijan Economy are examined.

Keywords: E-commerce, Payment systems, Global e-commerce companies

CASH MANAGEMENT PRACTICES OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN AZERBAIJAN

Narmin TANRIVERDIYEVA

Azerbaijan State Economic University
narmintanriverdiyeva@gmail.com

Abstract

Driven by fast evolution in the money market during the last years, financial and technological innovations, increasing competition, and internationalizing of business, cash management has become an increasingly important function in most firms. It is reasonable to expect that the role of financial transactions in the cash management process in adding to firm value has increased its importance and changed the cash management behaviour of firms. The main purpose of this study was to assess cash management practices and investigate the most important cash management practices of small and medium enterprises in the Azerbaijan economy. It is investigated that the environmental changes have been remarkable enough to change the cash management behaviour, which can be seen as a structural change in the cash management function. The research was implemented with the use of qualitative and quantitative methods. All data that used during the research collected from the different countries State Statistics Database. Description, analysis, modelling, statistics, comparison, system and generalization and other methods used simultaneously. This study involves two essential parts, primary research and analysis part. The methods that mentioned above were used in both parts. The study concludes that there are many differences in cash management practices of small and medium enterprises and their problems among different countries, although small and medium enterprises is vital for all over the word.

Keywords: Cash management practices, Small and Medium Enterprises, Cash management challenges

INFLUENCE OF INTERNATIONAL TRADE ON ECONOMY: HOW OPENNESS IMPACT GROWTH IN THEORETICAL VIEW

Nihad HUSEYNLI

Azerbaijan State Agricultural University
nihad.hwseyqli@gmail.com

Abstract

How does globalization affect economic growth? The current and previous, probably all literatures tries to provide model and tools that are beneficial for elucidating some of mechanisms related to connection betwixt international trade and economic growth. The relationship between international trade and economic growth has been disputed among economists for decades. Trade integration is often taken into consideration as indispensable determinant of growth relating to openness. The relation, whilst, it is proved to be fragile in empirical way, so there is not quite proof about the crucial role of international trade in development and growth of economy. Taking into account this evidence, the main purpose of this paper is to study the influence of trade on economic growth. The main point of research to be addressed is causative correlation flawed from trade to growth. Furthermore, tried to identify relation between trade and growth in the point of theoretical view. The theoretical sources used in this little investigation will analyse the interactions between international trade and growth. The aim is to define the causality occurs between international trade and economic growth on the base of theories. For the most of these theories, a favourable and deeply impact on economic growth can be found.

Keywords: Openness, Growth, International trade

CAUSES OF CHILD LABOR

Nijat SAFAROV

Azerbaijan State University of Economics
nsfrov@mail.ru

Abstract

When we look at the causes of child labor, there are many factors in our way. Of course, most of these factors are in contact with each other and, more precisely, one factor leads to another factor. While there are economic and legislative regularities in this area, for some reason, some reasons are similar to the 100-150 preceding industrial revolution, including those in agriculture. One such reason is that one of the causes of population growth in South-East Asia is that of agriculture (especially picking of rice), which is particularly suitable to this area, demands great labor force. That is why this idea has led to the fact that the population has become more productive to meet the workforce. Nowadays, in many cases, this is one of the reasons why children are involved in child labor in large families. At the same time, the reduction of the cost in the industrial revolution, and other reasons is very similar to the present one. We will talk more about these things. All these reasons cause that child labor are still neglected in many cases where child labor is illegal. Now let's look more closely at these reasons. As the main factors causing child labor, we can say: psychological, legal deficiency, education, migration, poverty, economic situation, family relationships, and some societies. Of course, there are other reasons for this. We will work out all these reasons.

Keywords: Child Labor, Child Rights, Poverty, Education

THE ROLE AND IMPORTANCE OF IMPLEMENTATION OF FREE ECONOMIC ZONES IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Nigar ASADOVA

Azerbaijan State University of Economics
n.a.asadova@gmail.com

Abstract

The topic of this article is “The role and importance of implementation of free economic zones in the economic development of the country”. The major objective of the study is to give an overview of free economic zones and examine which effects they have. This work is a strategic assessment of the effectiveness of the creation and operation of free trade zones and the need to create them in Azerbaijan. Given the number of unsuccessful examples of their creation, the goals of which were not achieved, it is advisable to take into account international experience to learn useful lessons when organizing free economic zones in a country. The purpose of the study is to study foreign experience in creating free trade zones and analyze it for the implementation of it in our country. The tools for data collection are questionnaire, interviews, materials from different articles, textbooks, journals and newspapers.

A strategic assessment of the effectiveness of free trade zones has shown that, with proper implementation, the creation of an FEZ in Azerbaijan can help attract foreign investors, create new jobs, and develop the economy not only in the country, but also in the region. In addition, many transport companies will come to Azerbaijan attracted by the favorable conditions of the FEZ. Foreigners will be attracted here, who will rent apartments in Baku, go to restaurants, buy clothes and food, stay in hotels. As a result, trade and services will receive additional impetus.

Keywords: Economic Development, Competitive advantage, Free trade zones

FINANCIAL ACCOUNTING

Nouf ALSHEHI

Azerbaijan State University of Economics
Acc.mostafakamar@gmail.com

Abstract

Financial accounting is a set of processes that involves the recording and summarizing of many accounting transactions resulting from business transactions occurring over a certain period of time. It summarizes all financial accounting operations by relying on the preparation of the financial statements: cash flow statement, income statement, The balance sheet, and these lists help to clarify the operational performance of the entity over a specified period of time.

Are the primary stakeholders in the organization who need to know the financial information of the accounting; in order to identify the performance of the institution periodically, and the current investors are interested in assessing the use of capital, and choose the appropriate position to reach a decision on the continued investment in the institution or not, On this information in order to determine the feasibility of their investment in the shares of the institution.

They are the beneficiaries of accounting financial information to study the financial position of the institution. Current creditors are medium- and long-term debt holders, such as bondholders, and prospective creditors have this information in order to determine the extent to which the institution can repay its debts.

Keywords: Financial accounting, Transactions, Balance sheet.

IMPACT OF THE TRANSNATIONAL CORPORATIONS ON THE CHINESE ECONOMY

Nurlana ABBASZADA

Azerbaijan State University of Economics
nurlana.abbaszada@gmail.com

Abstract

This paper focuses on the impact of the multinational companies on the economy of the People Republic of China. China has experienced a rapid growth of the economy. Multinationals have an important role in that growth. After opening its market for foreigners how the trend of FDI inflows has been, what the impact of FDI inflows on economic growth of the country and etc. are discussed in the paper. Also how outsourcing activities by multinationals affect on country's economy is discussed. On a sample of selective 15 years between 1979 and 2018 I've analyzed the impact of FDI inflows on the country's economy by showing the correlation between FDI and GDP. I have used the time-series data for FDI inflows and GDP annual between 1979 and 2018. As FDI inflows and outsourcing activities of MNCs increase the export of the country I've analyzed also the correlation between export and GDP of China. I've used the time-series data for making this analysis between 1979 and 2018 too. The results showed that there is a strong relationship between the variables. Besides impact on economic growth, multinationals have an impact on development of high-tech industries, increase of the productivity, increase of the employment rate, increase of trade, improvement of innovation, and etc. Thus transnational corporations play an important role in the Chinese economy.

Keywords: TNCs, China, FDI, Outsourcing, Forced Technology, Transferring policy.

FUTURE OF CRYPTOCURRENCIES IN INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS

Orkhan HAJIZADE

Azerbaijan State Economic University
hacizada.orxan@gmail.com

Abstract

Cryptocurrencies and block chain technology has become popular during the “golden age” of internet. Various network users saw opportunity on using this type of “electronic money” for different purposes. Because of anonymity of transaction source, simple and fast transfer through “blocks” and free from high fees of classic financial institutions like banks and other money transfer services, cryptocurrencies rose in fame and became popular between developers, people seeking to gain from internet and even online black market trade. Increasing prices during 2017 made cryptocurrencies and block-chain technology even more interesting theme for various people, including economics, people working on financial institutions, students and various people who are not familiar with this kind of product.

The level of study on these issues are varying. First issue researched from the very beginning of “cryptocurrency era”. When first cryptocurrency called, bitcoin emerged different organizations, economists, developers, futurists and etc. published many reports and works towards this problem.

On the one hand, many people call cryptocurrencies and block-chain technology as “new universal world currency”, end of banking and financial institutions and even 4th industrial revolution.

On the other hand, some people and organizations stayed skeptical about it, calling it nonsense, fraud and even referring it as a “stillborn infant”.

Some researches make statements about rapid price increase and collapse of cryptocurrency market comparing similarities of this process as a Global financial crisis of 2008, like a “bubble effect”, theory of life cycles and etc.

Even now, after the collapse of cryptocurrency market on the beginning of 2018 and continuing stagnation process corporations and related persons still trying to figure out what will be the future of cryptocurrencies on international financial markets in order to make statements and forecast their future plans. This thesis is trying to answer the questions and solving problems listed above.

Keywords: Cryptocurrency, Block Chain, Bitcoin

INFLUENCE OF MACROECONOMIC VARIABLES ON CREDIT RISK: A CASE OF TURKISH COMMERCIAL BANKS

Oruj MAHARRAMLI

National Research University Higher School of Economics
omagerramli@edu.hse.ru

Abstract

After 2008 Global Financial Crisis, all financial and non-financial institutions focused on mostly relationship between systematic and unsystematic factor and compare their effects with various type of risks. Credit risk is one of the most crucial aspects from perspective of commercial banks. This also means that before looking at the causes of banking crisis, we must give attention to the conditionings of the banking credit risk.

Numerous research cover theoretical and empirical grounds of risk management in the financial sector and results of empirical studies which have been made in different industries and markets to support or argue a relationship between macroeconomic variables and risk types, specifically credit risk. However, the number of empirical studies about Turkish banks in this field is limited. In order to find any gap in this area, I decided to research how systematic factors, namely (inflation rate, interest rate, exchange rate, unemployment rate and GDP) affect the credit risk in Turkish commercial banks.

Several studies have focused their attention on this matter and have concluded that the macroeconomic environment is the most important factor in the determination of the credit risk. As using previous literature that focused on systematic factors and their effects on credit risk, we can see that there is not enough research about developing countries and because of that reason, Turkey will be very appropriate country in order to start with as we consider late negative economic developments` effects on their economy.

Keywords: Macroeconomic variables, On credit risk, Commercial banks

ECUADOR'S MACROECONOMIC POLICIES

Paola ESTEFANIA GOMEZ URGILEZ

Universidad de Cuenca
pily1412@hotmail.com

Abstract

On many measures, the indigenous movement in Ecuador has been the most successful in Latin America. This is particularly the case in political terms where they were key players until leaving the Gutiérrez cabinet. Their influence on the direction of economic policy has been minimal, however, and the rapid economic changes undertaken by the Correa administration since 2007 may marginalize them further. This paper examines Ecuador's checkered economic performance in the Washington Consensus period and the notable changes undertaken by Pres. Correa. These changes are then set in the context of the economic programs of the indigenous movement, specifically of CONAIE (Confederación de Nacionalidades Indígenas del Ecuador). This allows us to isolate several significant areas of overlap where the interests of the indigenous movement and of the Correa administration coincide and where collaboration on economic policy may be feasible.

This paper looks at some of the institutional, policy, and regulatory changes enacted by the government of Ecuador, as well as overall economic and social indicators, over the decade since the Correa government took office.

Ecuador has substantial petroleum resources, which accounted for 40% of the country's export income and one-fourth of central government budget revenues in recent years. As a result fluctuations in world market prices can have a substantial domestic impact.

Keywords: Ecuador, Macroeconomic, GDP

STRATEGIC INTERESTS OF AZERBAIJAN IN THE CONTEXT OF JOINING THE WTO

Parixanm NOVRUZLU

Azerbaijan State University Economics
peri.novruzova@gmail.com

Abstract

Over the last 20 years, the economy of the republic has been focused, mainly, on the production and export of oil and gas raw materials. The collapse of prices for these products in world markets also hit the economy of the republic. Negative consequences are not overcome until now. The growth of the gross national product was at a minimum level (less than 2% per year), the payment balance of the republic only in the first quarter of 2018 reached a positive level. Another serious challenge to the monocultural development of the economy is the development of scientific and technological progress, which in the long run minimizes the consumption of oil resources, creates favorable conditions for the development of alternative, clean and renewable energy sources. Under the circumstances, an objectively necessary conclusion is the development of the non-oil sector of the economy that would make it possible to use the resource and human factors of the economy and the republic more fully and ensure its sustainable development and competitiveness. This can be achieved only on the path to diversification of the national economy, its innovative development.

The purpose of this work is to study the theoretical concepts of economic diversification, the experience of foreign countries in creating a multi-sectoral economy, the study of modern challenges to the development of the national economy and the development of proposals on institutional and structural problems of the development of the non-oil economy of Azerbaijan.

Keywords: Marketing, Marketing strategy, Research methods of marketing

INTERNET BANKING, E-COMMERCE AND THEIR ROLE IN THE WORLD ECONOMY

Rashad MAMMADOV

Azerbaijan State University of Economics
rhmammadov@bankofbaku.com

Abstract

The concept of a classic and innovative activity of a commercial bank is given, the essence of Internet banking operations is considered, the possibilities of a new information network of banks are identified, and channels for the provision of new banking services are identified.

Currently, there are two options for banking in the world: a classic bank, which has its offices and operating rooms and provides customers with the ability to manage their accounts with the Internet and a virtual bank, which operates only on a worldwide computer network.

The Internet creates a completely unusual situation for the traditional economy, which is called differently: the market cyberspace or the global market place. Its essence lies in the fact that the Internet creates a single virtual cyberspace with interactions typical for the economic environment (market).

E-commerce allows you to buy and sell products on a global scale of twenty-four hours a day, without incurring the same overhead as with a brick and mortar store. For a better marketing combination and a better conversion rate, an e-commerce business must also have a physical presence; it is more commonly known as a shop of clicks and mortars.

In short, e-commerce is simply the process of buying and selling products through electronic means such as mobile applications and the Internet. Electronic commerce refers to both online commerce and electronic transactions. Over the past decades, the popularity of e-commerce has increased significantly, and in a sense, it replaces traditional brick and mortar stores.

Keywords: Banking, Global market, Information technology, Internet banking services, E-Commerce

FINANCIAL SECTOR AND REAL SECTOR CO-MOVEMENT: A WAVELET COHERENCE ANALYSIS

Rashed JAHANGIR

Istanbul Sabahattin Zaim University
rashed3355@gmail.com

Dr. Ruslan NAGAYEV

Istanbul Sabahattin Zaim University
ruslan.nagayev@izu.edu.tr

Abstract

The activities of real sector persuade economic output and is delineated by those economic segments that are crucial for the growth of gross domestic product (GDP) of an economy. Interestingly, this sector produces better outcomes when associated with a healthier financial system. Therefore, the development of the financial sector is a means for the progress of the real sector. For this reason, the purpose of this study is to examine the dynamic relationship in time frequency space between financial sector and real sector in Turkey. In order to do this, the study will consider MGARCH-DCC and Wavelet Coherence analysis. Here, it will use index data for two sectors—financial sector and real sector—considering 4763 observations from 01/01/2001 to 03/04/2019. In addition, in order to obtain same scale data, it will generate the data by using excel log formula for creating the log data.

The long-term relationship between financial markets and economic conditions is unclear. This paper aims to investigate how movements in the financial markets interact with the broader economy in the long term. Dynamic factor models are implemented to capture unobserved factors—common factor and sector factors. The common factor represents the co-movement between the real economy and the financial markets, and the sector factors indicate co-movements within the economy or within the financial markets. Variance decomposition is performed to show how much of variation in each variable can be explained by the co-movements

Keywords: Financial sector, Real sector, Wavelet Coherence

ANALYSIS OF CURRENT PERFORMANCE OF NON-OIL SECTOR IN AZERBAIJAN

Samir ABBASLI

Azerbaijan State University Of Economics
sy.abbasli@gmail.com

Abstract

The performance of non-resource sectors has utmost importance for the economy of a country. Depending on a single commodity leads to a high level of volatility. Commodity price fluctuations have very negative effects not only the resource sector but through ripple effect deteriorates the related sectors, the financial sphere and livelihood of the population. It's such risks that have led to the creation of terms such as "Oil Curse". Being an oil-based economy Azerbaijan is also vulnerable to such risks, and that's why developing the non-oil sectors is one of the major goals for Azerbaijan economy. This paper looks at the performance of the non-oil sector for the most recent years. One goal of the paper is to analyse and show the current situation of the non-oil sector in general. The other goal of this research is to identify the reasons behind this result.

The result is analyzing the current performance paints a very bleak situation; the GDP still depends on the oil prices and non-oil exports only accounts for roughly 10% of the total exports. There are other problems such as diversification. Despite exporting nearly 1200 types of goods and services, 31 of them account for 97% of the turnover. Low product diversification and competitiveness, unfavorable exchange rate are the main reasons for such a low share for the non-oil sector.

Keywords: Non-oil sector, Economic growth, GDP, Exports

FOREIGN TRADE RELATIONS OF AZERBAIJAN

Samir NAMAZOV

Azerbaijan State University of Economics
namazov-samir@yandex.ru

Abstract

In the modern world where capitalism dominates, the Republic of Azerbaijan is also in a market economy. Features inherent in administrative practice, as well as monopoly of the state over foreign trade, have been abolished and a new situation has emerged from the old system completely different. Economic and Structural reforms in developing countries have led to the creation of a foreign trade policy that meets international standards. Looking at the latest 20-year development statistics, it is clear that as the degree of openness of the economy increases, stronger market relations have been achieved, and the impact of international competition on our domestic economy has become more intense. Based on the above, we must note that our country should constantly make changes in the organization of foreign economic policy. Foreign trade policy has a major role in protecting the country's national interests and achieving the most appropriate balance. Foreign trade policy has played a major role in recent years of structural reforms, modernization, economic growth and competitiveness. In addition to all these, we need to take into account the real situation when defining foreign trade policy. In addition, the economy of the country should be freed from one area. It is important to create new production areas in the country and to increase the level of processing in existing production areas.

Keywords: Trade relations, Foreign trade policy, Market economy, Economic growth

CURRENCES IN THE WORLD ECONOMY AND THEIR USE IN DEVELOPED AND DEVELOPING COUNTRIES

Sara AHMADLI

Azerbaijan State University of Economics
sara.ehmedova1@mail.ru

Abstract

The modern world is characterized by the rapid development of technology. Every day, products of innovative development are increasingly integrated into our daily lives. There are various novelties that make everyday life more comfortable and perfect. However, despite all the changes taking place, it is necessary to note the important role of money in the life of society, which is also subject to the influence of progress, which led to the emergence of crypto-currencies. All this makes the topic relevant.

The purpose of the study is to study the role of crypto currency in the world economy, as well as to determine the features of its use in developed and developing countries.

The methodological basis of the study was the general scientific research principles, which presuppose an integrated and systematic approach to the study of economic phenomena. Conclusions and recommendations are obtained on the basis of such general scientific methods and methods as analysis, synthesis, system approach.

This article describes the history of the creation and distribution of crypto currency. Their characteristic properties and features are described. The most popular types of crypto-currency are presented. At present, there is no agreed opinion among experts and scientists on the nature of the impact of crypto-currencies on the world economy, therefore, the main advantages and disadvantages of virtual money were described.

Keywords: Crypto currency, Bitcoin, Virtual money, Mining, Blockchain, Transactions, World, Economy, Development, Countries

THE GLOBAL FINANCIAL-ECONOMIC CRISIS OF 2007-2008

Sayyara MALIKOVA

Azerbaijan State University of Economics
seyyare.melikova.1995@mail.ru

Abstract

As you know, the financial sector is an integral part of the economy. Any changes in the financial sector have an impact on the economy. The world economy has faced many crises over the past hundred years. Each one has its impact on the world economy in terms of its scopes. The 2007-2008 financial crisis is considered to be the biggest crisis in terms of its coverage and impact. This financial crisis had an impact on most countries in the world. Especially in United States, this crisis has almost destroyed the banking system and even reflected its negative impact on international trade with other countries. Starting with mortgage loans in United States, the crisis has evolved to other developed countries and financial markets. This financial crisis is also called the economic crisis. Of course, during the investigation of this crisis, there were many negative moments. In particular, the banking system's management was not transparent. What is the reason for this crisis? To what extent did United States influence trade relations with the European Union? The economic indicators of the EU during the crisis are widely mentioned in this paper. Of course, I have used a lot of graphs and indicators to find answers to these questions.

Keywords: Financial crisis, Global crisis, International trade

POLITICAL AND ECONOMIC CONSEQUENCES OF LABOR MIGRATION IN GERMANY

Seljan ALIYEVA

Azerbaijan State University of Economics
seljan.aliyeva@gmail.com

Abstract

There has never been a more opportune time to reinvestigate the historical development of our society. In 2011, Germany had 80.3 million residents. Of those residents, 15.96 million - almost 19% of the entire population – had a migration background between the current situation and the era of the so-called economic miracle, which began in the mid-1950s. However, the history of migration in Germany reaches back further than that.

According to the German Federal Statistics Office: All individuals who have immigrated to the Federal Republic of Germany since 1949, all foreign citizens born in Germany, and all children born as German citizens to at least one parent who immigrated or was born in Germany as a foreign citizen are considered to have a migration background.

De facto Germany is a country of immigration; however, it is not a society of immigration. There are still many prejudices and stereotypes that have a negative impact on living together in society.

One example of a prejudice is that people come to Germany to exploit the welfare system. However the facts paint a different picture: Germany profits from the immigrants. They boost the economy, contribute towards the welfare system and help reduce the lack of professionals.

background. In 2005, in comparison, 17.9% of the population had a migration background. At the same time, Germany's workforce no longer meets the labor demands of today's economy. There are some important parallels to

Keywords: Migration, Labour cost, Unemployment, Unemployment rate.

TAXATION IN CANADA: KNOWING HOW THE TAXATION SYSTEM WORKS

Timucin ISMAYIL

**University of Toronto (UofT)
timucinismayil@gmail.com**

Abstract

The fundamental acts in the field of tax legislation are: the Law on Income Tax (governing the collection of income tax and corporate income tax) and the Law on Unemployment Insurance (social security system). Fiscal policies are approved by the Minister of National Incomes and implemented through the development of relevant laws. Changes to taxation are linked to the budget process. When identifying gaps in tax legislation that allow tax evasion, the Ministry of Finance notifies taxpayers in advance of the possibility of retroactive effect to the corresponding legislative changes. The relevant decision can be made by the Parliament at the suggestion of the Ministry of Finance. Such practice allows to significantly reduce the number of people who want to take advantage of the imperfection of tax legislation.

In general, the current Canadian tax system is typical enough for countries with developed market economies. In terms of corporate taxation, Canada occupies a middle position among the seven leading industrial countries.

In terms of the taxation of individuals, Canada ranks among the G-7 countries.

In general, based on the capabilities of each particular state, it should be noted that there is no universal tax system. However, each state should strive to find its niche for further development.

Keywords: Taxation, Income taxes, Canada, Good and services

CENTRAL BANKS AS REGULATORY AND SUPERVISORY AUTHORITY AND THE PERSPECTIVES OF INTEGRATION OF CENTRAL BANK OF AZERBAIJAN TO THE GLOBAL DEVELOPMENT TRENDS OF REGULATION METHODS

Tofiq QADIMOV

Azerbaijan State University of Economics
tofik26061996@gmail.com

Abstract

The past two decades have witnessed both tremendous change and tremendous growth in the financial sector in countries across the globe. At the same time, however, many countries in the world have experienced banking crises, sometimes leading to costly bank failures and overall disruption in economic activity. The changes in the banking landscape and banking crises have focused policy makers' and industry participants' attention on the appropriate role and structure of banking supervision and regulation. As countries make different choices in these regards, it is useful to inquire if there are fundamental principles countries can follow to insure financial system stability and growth. Recognition of threat of system risks at world level and also depth of consequences of the global financial crisis set a task of formation of a system of state regulation of the financial sector on new level. It is necessary for achievement of stability of a national financial system completeness and integrity of institutional registration of the regulatory environment.

The new architecture modern world and the national financial markets demanded reconsideration of content of regulation and supervision.

The idea of creation of the uniform financial regulator – mega-regulator which would unite functions of prudential supervision and consumer protection of financial services became the dominating idea of modernization of a system of financial regulation.

Keywords : Central bank, Regulation, Supervision authority, Azerbaijan, Megaregulation

ECONOMIC CONTRIBUTION OF INTERNATIONAL LOGISTICS MANAGEMENT IN AZERBAIJAN

Ulvi İSMAYIL

Azerbaijan State University of Economics
ulvi.ismayil.1994@gmail.com

Abstract

Discovering essential assets for generation geologically, deciding the measure of hold to be discovered, uncovering them, deciding separation to advertise, answers for transportation issues, making appropriation channels and watching supply request harmony are errands that are finished by production network experts. A wide range of nations alongside global enterprises make an association of powers to survive while arranging these. Each enterprise in the framework is in charge of beating a specific phase of these errands, anyway conveying these assets and merchandise occur with the joint effort of calculated area making an answer organization. Logistics gives generation supply chains all the required assets, disseminating these to an area of capacity and convey all these created products to required spots. This article mentions about Azerbaijan's association to these production conveyance frameworks and its future perspectives in this region. Troubles of being a piece of a current framework must be overwhelmed with common understanding for all gatherings, thinking of elective arrangements. If it is required to assess its area as an intersection point for Silk Road market then it can be said undoubtedly Azerbaijan can hold a determinant share in this market while furnishing venders with specific advantages.

Keywords: Logistics, Transportation, International hub

IMPLICATIONS OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN AZERBAIJAN

Ulvyya GAFAROVA

Azerbaijan State University of Economics
qaulviyya14402@sabah.edu.az

Abstract

The purpose of this study is to illustrate the picture of adoption of International Financial Reporting Standards and investigate the implementation process of these standards in Azerbaijan. Since companies in Azerbaijan intended to adopt IFRS, managers of reporting entities, such as banks and firms have been confronted with organizational changes both in the structures and processes of financial reporting. The financial reporting process is governed by accounting rules and standards, managerial incentives, and enforcement and monitoring mechanisms. It is important for a user of financial information to understand the financial reporting environment along with the accounting information presented in financial statements. This study develops theoretical explanations of why and how business becomes involved in accounting and identifies different ways in which business becomes involved in accounting. Meanwhile, this research adopted a documentary review of financial statements after IFRS implementation to evaluate how IFRS adoption affected them. The study found statistically significant improvement in the quality of financial reporting and managerial efficiency following IFRS adoption. These investigations prove that the adopting of IFRS have considerable effects on providing accuracy on accounting reports of companies and increasing transparency, however, the great proportion of companies still are reluctant to adopt these standards.

Keywords: IFRS, Accounting

DERIVATIVE FINANCIAL INSTRUMENTS AS THE PROSPECT OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL FINANCIAL MARKET

Vasif MAHMUDOV

Azerbaijan State Economic University
vasifvevo@gmail.com

Abstract

The presence of money in the national economy leads to the formation of the financial system. Considering that the main function of finance is redistribution, the development of financial markets is the main condition for an effective redistribution mechanism.

Derivatives in recent years do not go to the forefront of international financial publications because of their direct relationship to the scandalous losses and the collapse of a number of organizations. And at the same time, this sector of exchange trading is developing daily, and its indicators are growing not in arithmetic, but in a geometric progression, which makes this topic of graduation work relevant today. Derivatives have been successfully traded for centuries, and the global daily turnover of derivative financial instruments reaches billions of USD. This fact makes many of the world traders to take part in the so-called “rat race” in order to grab their piece of the pie and become one step closer to their “American dream”.

Indeed, to assess the value of some derivatives used various, including complex mathematical models, but the basic principles of derivatives and operations with them, it is not so difficult to understand. Derivatives are constantly expanding their range of interests by various participants of the global financial market, including governments, CFOs of corporations, dealers and brokers, as well as individual investors.

Keywords: Derivatives, Over-The-Counter market, Futures, Forwards, Swaps

ECONOMY OF ENGLAND

Yassi Mahama GANJAEVA

Tampere University
yassi.genceyeva1997@mail.ru

Abstract

England is a part of the United Kingdom and shares land borders with Scotland and Wales. The economy of England is the largest economy of the four countries of the United Kingdom. England is a highly industrialised country. It is an important producer of textiles and chemical products. Although automobiles, locomotives, and aircraft are among England's other important industrial products, a significant proportion of the country's income comes from the City of London. Since the 1990s, the financial services sector has played an increasingly significant role in the English economy and the City of London is one of the world's largest financial centres. Banks, insurance companies, commodity and futures exchanges are heavily concentrated in the City. The British pound sterling is the official currency of England and the central bank of the United Kingdom, the Bank of England, is located in London. Although industrialization is rampant in the nation, there has been a sudden shift towards the services sector. Tourism has therefore become an important segment and attracts over a million people annually to England. The service sector of the economy as a whole is now the largest in England, with manufacturing and primary industries in decline. The only major secondary industry that is growing is the construction industry, fueled by economic growth provided mainly by the growing services, administrative and financial sector.

Keywords: economy England, tourism, sectors

GOVERNMENT REGULATION OF SMALL SACCOS IN NAIROBI CITY COUNTRY

Yvonne WANJIRU

University of Nairobi (UoN) Nairobi
bethanys.shower@gmail.com

Abstract

Direct government regulation of Saving and Credit Cooperative societies (Saccos) in Kenya came about through legislation enacted by the Kenyan parliament, the Sacco Act of 2008. The regulations were necessitated by the need to give proper structures and prudential standards to Saccos especially those involved in deposit taking activities referred to as Front Office System Administration (FOSA). The FOSAs carry out banking business with members of the public most of whom are not their members. Since the Saccos were not regulated by Central Bank of Kenya or the Banking Act, the government forged direct regulation through Sacco Society Regulation Authority (Sasra). This study therefore sought to investigate the effect of government regulation on performance of small Saccos in Nairobi City County, Kenya. Specifically the study sought to determine the effect of regulation requirements: statutory deposit fund, management qualification, and quality and membership on the performance of small Saccos. The study used survey research design while the target population comprised of all small licensed deposit taking Saccos in Nairobi City County. Data was collected by use of structured questionnaires. The main finding of the study is that implementation of government regulations has improved performance of the Saccos. Statutory deposit regulations positively affect Sacco liquidity while members also showed confidence in qualified managers based on performance but felt that membership regulation is punitive. In conclusion the regulation has positive effects on Saccos and hence the study recommends compliance by Saccos to the regulations.

Keywords: Regulation, Saccos performance, Sacco Society regulation Authority (Sasra)

Ünvan : Bakı şəh., Abbas Səhət küç., 45A
UNEC IV Tədris binası
Tel : (+994 12) 449 91 13
Tel : (+994 12) 440 47 42

E-poçt : bmdm@unec.edu.az
Web : unec.edu.az/beynəlxalq-magistratura-ve-doktorantura-merkezi
Facebook : <https://www.facebook.com/unecbmdm>
Instagram : <https://www.instagram.com/unecbmdm>